

СМОЛОСКЫД
»SMOLOSKYP«
ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТІВ
MAGAZINE OF THE UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

Олена Теліга

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,

Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним подання джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Співробітники “Смолоскипу”:

Марко Антонович (Монреаль), Любомир Бачинський (Брюссель), Любомир Винар (Клівленд), Богдан Гасюк (Філадельфія), Альберт Кіпа (Нью Йорк), Богдан Коваль (Буенос Айрес), Василь Михальчук (Париж), Анна Процик (Нью Йорк), Ростислав Хом'як (Нью Йорк), Олексій Шевченко (Нью Йорк).

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytch

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

З М І С Т

Олена Теліга і студентство

Р. Левинський:

Народження українського націоналізму

Д. Бурко:

Крути (вірш)

В. Бакум:

Молодь української національності

Б. Гасюк:

До проблеми співпраці між українськими студентськими та ідеологічними організаціями та їх відношення до сучасного студента.

М. Сидоренко:

Сіяв промені ти. . . (вірш)

Л. Винницький:

Українське студентство Канади в минулому

1 Л. Микуленко:

До волі (вірш)

8

2 Цікаве звідусіль

9

3 О. Зінкевич:

Якщо ми зустрічаємо підсовєтські делегації

10

4 Телефот — предок телевізора

11

Ще про тираж українських книжок в Україні

12

Хроніка з студентського життя в Українській ССР

13

5 З українського студентського життя у вільному світі

14

Спортова хроніка з України

16

Нові книжки і видання — 3 стор. обкладинки

Рік 14 СІЧЕНЬ — ЛЮТИЙ 1962 — Ч. 22 (92) — JANUARY — FEBRUARY 1962 Vol. 14

ОЛЕНА ТЕЛІГА І СТУДЕНТСТВО

Двадцять років тому з рук німецького наїздника загинула в Києві Олена Теліга. З цієї нагоди хочемо кількома словами згадати про неї теперішньому поколінню студентства, адже ж з студентством Олена Теліга була тісно пов'язана від студентських років аж до своєї передчасної смерті. Таким чином матимемо три аспекти: по-перше студентські часи Олени Теліги (1924-29) у Празі, по-друге її зв'язок з студентським життям після закінчення студій і по-третє її значення для теперішньої студентської генерації.

Почнемо з кінця. Олена Теліга і теперішнє студентство? Що ж може бути спільного між мужньою поетесою 20-30 років і теперішньою молоддю, яка часто, для вибачення, чи для "вияснення" своєї пасивності в українському житті подає, що вона, мовляв, виростає й виховується в обставинах далеких від революційної боротьби та від України?

Ця молодь, мабуть, і не догадується, що шлях Олени Теліги до українства був далеко важчим ніж будь-кого з теперішньої молоді. Теліга (Олена Шовгенівна) народилася далеко від України в столиці царської імперії Петербурзі (теперішньому Ленінграді). Батьки її, хоч і були українцями з походження, українською мовою з дітьми не балакали, а їх національна свідомість (це ж був 1907 рік) не могла дорівнювати національній свідомості теперішньої пересічної української сім'ї у 1962 році. Таким чином Олена Теліга змалку взагалі не знала української мови і добре вивчила рідну мову вже в дорослому віці, будучи студенткою.

Протягом перших років свого життя Олена Теліга майже зовсім не була пов'язана з українським життям. Щойно в 1917 році її батько переїхав з сім'єю до Києва, але й тут, як знаємо з спогадів самої Олени Теліги, во-

на особисто мала небагато зв'язків з українцями. Сусідські діти балакали під час забав московською мовою, а й батько її, незважаючи на те, що був міністром Української Народної Республіки, балакав з дітьми далі московською мовою, адже ж діти й не знали української! Лише декілька спогадів вона зберегла з дитячих років в пам'яті, які пов'язували її підсвідомо з Україною державних часів. Національну свідомість здобула Олена Теліга вже на еміграції, куди виїхала в 1923 році разом з матір'ю за батьком і братом.

Коли Олена Шовгенівна нарешті зустрілася в Тарнові (тодішньому осідковій уряду УНР) і запиталася батька про Україну, вона почула від нього таке: "Тут Україну кожен носить в серці таку, яку собі викохав, яку собі виборов у важких змаганнях зі світом і з собою. І ти її знайдеш сама. Це буде важче, але зате любитимеш її більше, бо не буде дійсно твоя."

І молодій студентці нелегко прийшлося те шукання України серед чужого моря (в Чехословаччині і Польщі), серед різних ворожих впливів, серед матеріальних злиднів і безперспективності тодішніх політичних партій, які тупцювали на місці і основні дискусії зводили за те, скільки землі дати в наділі селянам на Україні, нарешті серед снобізму пересічних тогочасних українців і советофільських тенденцій одної групи еміграції.

На її щастя саме в той час повіяло свіжим подихом. Це народжувався стихійно і ще не дуже впевнено, але вже свідомий свого покликання, український націоналізм. Він зумів полонити серця найкращої частини тодішньої молоді, тої, яка ще була здатна на ідеалізм, на поривання, на жертви. Олена Шовгенівна опинилася в цьому середовищі, бо ж там буяло життя, там люди горіли пориван-

нями до волі, щастя і правди поневоленого народу і були готові за ці ідеали принести найвищі жертви.

Уже в тогочасному українському студентському житті вона залишила блискучий слід будучи членкою студентської громади при Українському Педагогічному Інституті в Празі. Своїх зв'язків з студентським середовищем Олена Теліги не пориває й після свого переїзду до Варшави. У тому середовищі вона вміє дати не лише відповідну ініціативу, підкинути нову думку, але й стати активним співучасником варшавського студентського життя. Тодішній її вплив на студентську молодь О. Жданович, учасник того життя оцінює так: "Підтримує, корегує, заохочує й запалює до ґрунтовності в студіях, до витривалості в праці, піддає temi. Блискучістю свого духа вказує новий підхід, показує кожну проблему в новому, цікавішому світлі".

Навіть літературна творчість Олени Теліги того часу пов'язана великою мірою з тим націоналістичним студентським середовищем у Варшаві, з яким вона зрослась, в якому себе добре почувала і якому віддавала багато

сил і часу. Ця пов'язаність і зумовляє те, що кожний теперішній студент чи студентка знайдуть не одну цінну для себе думку в її віршах чи публіцистичних статтях. Там нема зайвого патосу, крикливого патріотизму — в віршах Олени Теліги не знайдете навіть слова Україна — зате там є повно любови, відданості, твердості до себе і до інших та молодечого горіння, що допомагало поетесі боротися з сірими буднями, горіти гордістю з приналежності до української нації та повно сприймати щасливі хвилини життя. Відблиск цього знаходимо у вірші Олени Теліги, який вона написала замість листа Л. Мосендзові:

Чергують ночі — чорпі і ясні —

Не від вогню чи темряви безодні,

Лише від блиску спогадів і снів —

Усіх ударів і дарів Господніх.

І в павутинні перехресних барв

Я палко мрію до самого раня.

Щоб Бог зіслав мені найбільший дар:

Гарячу смерть — не зимне умирання.

Між словом і чином у Олени Теліги не було розбіжностей.

До питань націоналістичної ідеології

НАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

З точки зору історії анахронізмом треба визнати часті твердження українських публіцистів і політиків з націоналістичного табору, що початки українського націоналізму сягають доби середовіччя (Володимир Великий, Святослав Завойовник) або часів Богдана Хмельницького.

Народження перших проблесків окремих політично-світоглядних основ, які оформилися опісля в стрункий націоналістичний світогляд, слід віднести до XVIII і XIX століть.*) Велика французька революція значно прискіпила і наголосила ідею суверенітету нації, а це в свою чергу сприяло розвитку націоналізмів окремих європейських народів. Націоналізм — явище комплексне і динамічне. Історичний розвиток націоналізму в хронологічному аспекті можна розділити на два окремі часові етапи:

1) Добу неоформленого українського націоналізму, в якій стихійно формувався но-

вий світогляд, зокрема наголошуючи любов землі, народу, мови, історичної культури й бажання політичної незалежності.

2) Добу організованого українського націоналізму від 1929 р. аж по сьогоднішній день. Це часи, в яких націоналізм створив тривале філософічне й історіософічне підложжя, як також організаційно оформився, покликаючи до життя Організацію Українських Націоналістів.

Нація в своєму раціональному й ірраціональному рості в тяжких хвилинах видає природний імунітет, який хоронить її від зовнішніх і внутрішніх криз. Не важко вглибитися в аннали української політичної думки, щоб переконатися про роль націоналізму в історичному українському процесі, як найдинамічнішої похідної українського патріотизму, що хоронила і оформлювала націю.

Вже в численних Бендерських документах мазепинської еміграції з 1710-1711 рр., що являються одним з найважливіших свідочств державницького мислення української провідної верстви — виразно поставлена вимога незалежності України, мовляв "Україна обох сторін Дніпра з військом Запорозьким і народом малоросійським має бути навіки сво-

*) Щоправда і в раніших періодах нашої історії можна знайти прояви, які нагадують націоналізм, але ні загальна атмосфера, ні внутрішній зміст тих подій, чи висловів не можна назвати свідомим виявом націоналізму.

Л. Перфецький: Бій на станції Крути

КРУТИ

Цей вірш написано в 20 роковини бою під Крутами в січні 1938 року на самому полі бою за найтяжчих московсько-більшевицьких окупаційних умов.

Стою німий... Схиляю низько чоло...
У спогадах подія судних днів
Жива встає... Точився бій навколо...
О, скільки їх, відважних юнаків,
За рідний край і за любов до волі

Лягли от тут, на цьому полі!...
Ой, поле, поле крові і скорботи!...
Тут в сяйві ранку нашої весни
Почавсь новий шлях хресний до Голготи
І залунало зрадливе: "Розпни!"...
Немов Христа друге страшне розп'яття
Судилося Україні... О, прокляття!

Демид Бурко

("Голос Полтавщини", 11 січня 1942)

бідною від всякого чужого володіння". Це була політична програма України, яка логічно була зв'язана з максимальною жертвою в користь названої свободи. Ми могли б покликатись на цілу низку історичних джерел з XVIII століття, в яких виразно можна добачувати перші згадки націоналістичної настанови. В цьому аспекті українці випередили на багато десятків років англійців, французів і німців, в яких перші проблески націоналізму в модерному розумінні можна віднести до кінця XVIII стол.

У XIX стол. діяв і творив Шевченко та інші визначні провідні діячі національного відродження — ідея націоналізму знаходить своїх палких прихильників. Тут в першу чергу треба підкреслити вплив Т. Шевченка на

українське політичне і культурне життя другої половини XIX-го стол. Діяльність "шести десятників" і взагалі Громад свідомих українців в цьому часі криє в собі багато елементів майбутнього націоналізму. Д. П. Пільчиков, В. В. Лобода, О. Я. Кониський і цілий ряд інших діячів ставили наріжні камені під майбутній ідеологічний рух національного відродження. "Я хочу справді сепаратизму, — писав О. Я. Кониський в листі до М. П. Драгоманова, — від неволі, від злиднів, темноти і кнута. Я ворог всякого поневолення людей тимто і гидую всяким "обрусенієм" і уважаю, що націоналізм єдино-певний ґрунт, де може рости і пишатися усе те, що зветься щастям людей".

Наступила певна переоцінка нашого ми-

нулого і проєкції на сучасне і майбутнє. Мережа Старих і Нових Громад активізувала українське визвольне питання наразі у формі праці на культурно-освітньому полі. Організація Братства Тарасівців (І. Липа, Б. Грінченко, В. Самійленко, М. Міхновський), Револьюційної Української Партії, видання брошури М. Міхновського "Самостійна Україна" — творить далі етапи в скріпленні національної ідеології і розповсюдженні перших справжніх націоналістичних поглядів на питання призначення і майбутності України. Мабуть зайво підкреслювати, що відважні думки Міхновського і йому подібних родилися в надзвичайно важкій політичній дійсності України — і спершу не мали спонтанного відзиву. Лише в вогні всенародної революції 1917-20-их років скристалізувався національний світогляд.

У боях за державність творився новий активний тип українця-патріота, який усвідомив собі весь зміст і значення суверенності свого народу — нації. Мілітарна програма українських національних військ відродженої України — висувала на денний порядок кардинальне питання: чому нам не вдалося закріпити державності і хто поносить за цей стан відповідальність? Одночасно з тим провідні діячі-революціонери вирішили продовжувати визвольну боротьбу в підпіллі — це був початок діяльності Української Військової Організації — передвісника ОУН. Були це часи переоцінки світоглядкової настанови української людини, а разом доба народження українського організованого націоналізму. Поява в 1926 р. "Націоналізму" Д. Донцова, ідеологічні писання Ю. Вассіяна, Д. Андрієв-

ського, В. Мартинця, М. Сціборського та інших творять теоретичне підложжя нової ідеології, яка за дуже короткий час стала рушійною силою історичного українського процесу. Постання націології, націософії — нових наук, уможливило наукове дослідження феномену нації, яку націоналізм визнавав рушійною силою історичного процесу. Незважаючи на те, що в ідеологічних писаннях Донцова та інших націоналістичних мислителів не було однозначності й ідеологічної однозначності, проте вони стали складовими елементами націоналістичної ідеології в ранній добі організованого націоналізму. Спонтанно на еміграції (зокрема в Чехословаччині) творилися гуртки молоді (Легія Українських Націоналістів та інші), які ставали визнавачами націоналізму. І так в 1929 р. прийшло до створення ОУН — найсильнішої політичної української організації в добі між обома світовими війнами.

При цьому слід відмітити два основні фактори, що прискіпили появу українського націоналізму: це в першу міру природа українського народу й людини, яка прагне до ідеалу справедливості і плекає ідею слави, як провідну ідею національного існування. Другий момент — це бажання створити новий світогляд, що спираючись на позитивах історичної традиції в своїх складових частинах миг би задовольнити духове багатство української людини і прискіпити будівництво незалежної держави, яка через нашу національну вдачу і певні зовнішні політичні обставини не могла в минулому закріпитися на тривалий час.

Роман Левинський

До проблеми української молоді

МОЛОДЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ

(До проблеми одної зміни назви.)

Рік тому 27 і 28 січня 1961 року відбулася Надзвичайна Конференція МУН, на якій змінено назву цієї організації. Ця зміна викликала широку дискусію. Свого часу "Смолоскип" помістив інтерв'ю присвячене цій справі (див. ч. 17 (87) за березень-квітень 1961 р.), а тепер містимо ще один голос у дискусії. Стаття написана під свіжим враженням зміни назви, однак деякі її думки лишилися актуальними дотепер.

Ні, це не помилка автора цих рядків — добре нам знайомі протягом довгих років іні-

ціали мають тепер інший зміст. Бачу на обличчях наших "старих МУН-івців" болюче здивування — "Яке вони мали право? Та ж за цю організацію, за значення її ініціалів ми боролися, терпіли..." Ми співчуваємо їм всім серцем, але водночас, ми б хотіли, щоб вони зупинилися над головною проблемою!

Спочатку даймо щирішу відповідь на дуже важливе питання: Чи в останніх роках назва "Молоді Українські Націоналісти" справді відповідала членству цих організацій в Сполучених Штатах і в Канаді? Чи, відколи старші мунівці відійшли від активної пра-

ці, багато лишилося в МУН-і справжніх українських націоналістів?

Відповідь на обидва питання буде негативна, хоч і як нам це може бути сумно. Нащо ж дурити себе та інших навколо себе і кривити душею? В ім'я традиції, скажете? — А відколи ж це традиція виправдує перекручування фактів? Отже, підходьмо до питання тверезо, як би нам не було болюче це робити.

Напротязі останніх десяти років членське обличчя МУН-у цілковито змінилося. Коли напочатку 50-х років членами МУН-у були молоді (і не зовсім вже молоді) люди, виховані ще на Україні, або принаймні в "Діпівських" таборах, на сьогоднішній день МУН об'єднує молодь виховану, або у великій мірі, або вже зовсім, на американському континенті. Не будемо зупинятися над різницями між цими генераціями — вони й так всім нам занадто добре відомі. Коротко скажемо, що між представниками першої генерації панували ще рештки духу українського націоналізму, а теперішні мунівці є певні лише одного, що вони відміні від своїх американських товаришів по школі, що вони є американською молоддю українського походження.

Знаю, що й на це ствердження відізвуться обурені голоси... Не входьмо в болюче питання, хто допустив, хто виховував їх так, хто і які робив помилки? Найлегше стати в позу обуреного пророка або раз на десять років приїхати на з'їзд МУН-у і "пальнути" промову зрозумілу всім присутнім... крім тих молодих, правдивих членів теперішнього МУН-у.

На нашу думку завинили обставини. — "Але ж обставини творять люди!!" — скажете. Так воно й є. Власне ті обставини, які

ми самі створили в ті роки, коли приїхавши сюди, ми забезпечували хліб насущний для всіх членів нашої родини, а дітей заохочували вивчати англійську мову, щоб не відстати "в країні найбільших можливостей". Зрештою, хіба ж хтось забороняв нашим дітям бути українцями, або не дозволяв їм говорити нашою мовою. Тут здається і треба шукати відповіді на поставлене вгорі питання. Звичайно це лише одна з причин. Є їх багато більше, але ми в даному разі обмежимося сказаним.

Лише праця теперішньої управи МУН-у виявить, чи зміну назви можна виправдати, чи ні. На чолі МУН-у в США опинився енергійний працівник і гарячий оборонець "Нового МУН-у" — Мирон Куропась. Він встиг приготувати за короткий час кадри відданих співробітників, а своїми відвертими публічними виступами і невтомною працею здобув пошану і славу борця за свої переконання. В обороні цих переконань він "зламав не одного списа". Йому допомагає не менше відданий МУН-ові Олег Різник та ціла низка молодих членів управи. Це дає право надіятися, що МУН далі працюватиме над охороною нашої молоді перед цілковитою денационалізацією.

До нашої "носталгії" за "Старим МУН-ом" приєднується нотка надії: А може цей новий шлях Молоді Української Націоналістичної веде знову до Молодих Українських Націоналістів?... Віримо, що ми не помиляємось, хоч у цій надії і немає логіки. Дивні діла Твої, Господи!... і пригадується нам стара португальська приказка: "Deus escreve direito por linhas tortas", — "Бог веде до правди кривими дорогами".

В. Бакум

ДО ПРОБЛЕМИ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ СТУДЕНТСЬКИМИ ТА ІДЕОЛОГІЧНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ЇХ ВІДНОШЕННЯ ДО СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

У попередньому числі "Смолоскипу" ми повідомляли наших читачів про те, що в рамках Студійних Днів Української Студентської Громади в Нью Йорку відбувся тематичний дискусійний виступ трьох представників ТУСМ-у, "Зарева" і "Обнови" на зазначену в наголовку тему. На цьому місці ми подамо короткий виклад доповіді виголошеної Б. Гасюком в рамках "панелі".

Прелегент поділив свою доповідь на чотири частини — 1. "Зарево", як націоналістично-ідеологічна організація, 2. Основні завдання "Зарева", 3. Відношення "Зарева" до сучасного студента і 4. Можливості співпраці "Зарева" з ін-

шими студентськими ідеологічними організаціями. Далі він зазначив:

"... Думки висловлені в цій короткій доповіді — суто дискусійні. Ми не мали завдання подати... логічно доведених до своїх остаточних висновків думок, а хотіли порушити ті моменти життя української студіючої молоді на еміграції, що на нашу думку заслуговують на дискусію".

У першій частині доповідач пояснив термін ідеології і дав коротку характеристику ідеологічно-світоглядних основ, що їх визнає "Зарево". Завдання "Зарева" додає прелегент у тому, що

“Ми мусимо пристосувати ідеологію українського націоналізму до сучасної дійсності. . . Нашим обов'язком знайти синтезу трьох духовостей чи психік новітньої української спільноти, а саме 1. психіки українця 30-х і 40-х років, 2. психіки сучасного емігранта і 3. психіки поневоленого українця, який живе у комуністичній дійсності під московською окупацією.

Одночасно ми не можемо прив'язуватись за всяку ціну до однієї з сучасних економічно-політичних систем і від неї (цеї системи) узалежнювати свою відданість Батьківщині. Це дуже важливе для тих українців, що живуть в капіталістично-демократичних системах Західної Європи і Північної Америки. Все ж таки в одному випадкові ми можемо ясно підкреслити нашу негативну поставу — у випадку комунізму і соціалізму. Ці світоглядні системи у своїх основних ідеологічних заложеннях ворожі нації, як органічної цілості і вони орієнтуються повністю на певну верству людської спільноти, а не на націю.

Український націоналізм ми не можемо пов'язувати з якоюсь політично-економічною системою, щоб цей всеобіймаючий світогляд не порівнювано з тим, чи іншим державним правлінням. . .

Серед широкого загалу української еміграційної спільноти шаліє своєрідний дух пасивності. Тому ми вважаємо своїм завданням зацепити серед цього загалу, а зокрема серед української молоді переконання, що наше перебування поза межами Батьківщини в жоднім випадку не звільняє нас від обов'язків супроти України. Ми мусимо її завжди класти на першому місці. Душею і чуттям ми не сміємо прив'язуватись до країн свого перебування чи народження, вважаючи дане громадянство суто технічною потребою. Врешті ми мусимо повсякчас жити в повній надії на можливе повернення на рідні землі і пристосовувати все своє еміграційне життя до цієї можливості.

Найосновнішим нашим завданням є самим стояти твердо і непохитно на позиціях українського націоналізму і намагатись вщепити нашим молодшим друзям, що вони мають обов'язок бути українськими націоналістами по суті, а громадянами даних держав їх перебування по формі.

Тому, що українська нація знайшлась в жорстоких окупаційних умовах і не має у сучасну пору можливості всебічного духового розвитку, на українську еміграцію впав тягар зберігати найбільші цінності нації

(очевидно у непідфальшованому вигляді), — її історію, культуру, побут та всі інші складники, які творять душу нації. “Зарево” робить свій вклад у їх збереження через Сту-

Пам'ятник М. Шашкевича в Вінніпегу

СІЯВ ПРОМЕНІ ТИ...

У листопаді минулого року всі українці в краю і на еміграції відзначали 150 роковини з дня народження М. Шашкевича. З цієї нагоди містимо вірш Михайла Сидоренка друкований в “Літературній газеті” від 17 листопада 1961 р. М. Сидоренко є учителем в околицях пов'язаних тісно з життям і діяльністю Шашкевича.

Я щасливий і тим, що стежиною йду,
Яку ноги митця протоптали,
Своє серце веду по твоєму сліду,
Журних дум не віддам на поталу.

Сіяв промені ти в найглухіші кутки,
Сіяв мовою, вічно живою.
Мов провісник весни, на поверхню ріки
Сплив “Русалкою Дністровою”.

І повіяло духом народніх глибин,
Розривались гнітючі кайдани,
Бо співав ти, поете, знедолених син,
Як співають прості галичани.

На Вкраїні твоя пісня-дума жива,
Я вклоняюся знов перед нею.
Як приємно твої прочитати слова
В стінах тихого твого музею.

дійні Комісії, в яких активно може працювати наша студентська молодь.

Далі доповідач присвятив увагу питанню "Двох Батьківщин", терміну витвореного рабсько-матеріалістичною системою. Самий термін у своїй суті є самозапереченням і сприяє лише швидкій асиміляції підростаючої української еміграційної молоді.

Зарево, як націоналістична організація, кидає максималістичний клич одної, ніколи, ніким і нічим незамінимої Батьківщини — України. Щоб це переконання прицепити українські еміграційній спільноті треба багато труду і віри. Одним з найважливіших обов'язків українського студента боротися за таке розуміння справи."

Самі студенти опинилися в середовищі, яке на них має відємний вплив, а цей вплив діє як у світоглядovій, так і в матеріальній площинах. Лише тверда віра і духовна цнirість може зберегти українського студента від манівців і "поставити його на єдиний шлях тим часом духовної та інтелектуальної, а згодом також фізичної боротьби за найвищий ідеал нації."

У галузі співпраці з іншими ідеологічними студентськими організаціями найлегше заявити, що ми завжди готові співпрацювати з тими, котрих ідеологічні заложення не йдуть в розріз з нашими. Однак беручи до уваги,

що в дійсності приходиться співпрацювати з людьми радше як з ідеями, то треба ще додати, що ми можемо співпрацювати з тими організаціями, провідники котрих відповідають каліброві провідників ідеологічних організацій. Для ілюстрації наведемо такий приклад:

Свого часу у Філадельфії довелося мені бути на вечорі одної ідеологічної організації. Вечір був відносно успішний, але звернула мою увагу одна дрібничка. Після доповідей, поставлено дискусантами ряд питань і відразу на них були дані відповіді. Вразила і насторожила мене своєрідна штучність і синтетичність питань та фразеологічність відповідей. Кілька днів пізніше місцеве студентство довідалося, що питання були наперед дані людям, які, в деяких випадках, навіть не були в стані збагнути суті питань. (Один такий "дискусант" прийшов згодом до мене і просив, щоб я йому "вияснив" його запит). Очевидно, й відповіді були підготовлені наперед.

Це, звичайно, дрібний випадок, але він вказує на недотримання певних етичних норм даною ідеологічною організацією і утруднює співпрацю з нею. Співпраця потягає за собою певну відповідальність і мусить бути побудована на взаємному довірі співробітників.

Б. Гасюк

З історії українського студентського руху

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО КАНАДИ В МИНУЛОМУ

ВСТУП

Дотепер нема написаної хоч трохи докладної історії українського студентства Канади і Сполучених Штатів. Тим часом це надзвичайно цікава й багата сторінка українського життя у Новому Світі. Матеріали з історії українського студентства цього континенту по більшості незібрані й недоступні. Будучи членом Управи Союзу Українського Студентства Канади від самих його початків у 1953 році, а в 1958-60 роках його президентом, я цікавився історією українського студентства Канади і зібрав деякі матеріали, якими хочу тепер поділитися. Цей нарис не претендує на повноту. Будемо раді, якщо ця стаття збудить зацікавлення питаннями історії українського студентства по цей бік океану.

1. ПОЧАТКИ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО РУХУ В КАНАДІ

Організоване українське студентське життя в Канаді постає під впливом українського

студентського життя на рідних землях, здебільшого внаслідок зусиль студентів, які прибули в той час до Канади і тут ставали рушіями студентського і загально суспільного життя. Уже в 1915-16 роках була в Саскатуні, в одному з центрів тодішнього українського життя в Канаді, значна кількість студентів, що створили український студентський кружок. Основуючі збори цього кружка відбулися 28 жовтня 1917 року, а першим головою цього кружка "Каменярі" в Саскатуні обрано С. В. Савчука. У 1919 році "Каменярі" поширили свою діяльність до тої міри, що мали вже свій драматичний гурток і хор, а також видавали свій журнал, який виходив два рази на місяць під назвою "Каменярі".

Головним виявом діяльності того часу були часті і своєю тематикою цікаві дебати. Такі дебати провадять тогочасні студенти не тільки в своєму кружку але й з подібними кружками у інших місцевостях, як Український Студентський Кружок "Прометей" у Вінніпегу і Український Студентський Кру-

ДО ВОЛІ

Минають дні, літа минають
Так тяжко на душі мені,
Коли про рідний Край згадаю
Тут на далекій чужині.

Буває, вийду я у поле,
Зірву волошку — синій цвіт.
Заплачу, бо мій край в неволі,
В ярмі тяжким мій рідний світ.

Він був колись такий веселий
І воля там була своя.
Тепер в кайданах наші села,
В тяжкій журбі земля моя.

Але недовго вже Росії
На Україні панувать.
Народний гнів, що в надрах зріс,
Не стримать і не вгамувать.

Лариса Микуленко

жок імені Адама Коцка в Едмонтоні, які по-
стали за прикладом кружка "Каменярі" у
1920-х роках.

Із збірників, журналів та інших тогочасних публікацій ми бачимо, що та студентська молодь горіла високими ідеями і була сповнена енергії та самопошви, зокрема у веденні студентської та загально-громадської діяльності. Збірник "Каменярі" з 1919 року — це наочний свідок подивугідних зусиль та прагнень тодішнього студентства. У академічному році 1924-25 кружок "Каменярі" з зацікавленням дебатує проблеми українського студентства на рідних землях, а в травні 1925 року кружок "Каменярі" в Саскатуні став членом ЦЕСУС-у. У тому ж самому році головою кружка обрано вперше народженого вже в Канаді студента П. І. Лазаровича.

Що цікавило тодішнє студентство, найкраще ілюструють назви деяких доповідей та статей з того часу: "Культурні обов'язки української молоді", "Що значить бути українцем?", "Вибір професії", "Про точність", "Про поступ", "Школа і суспільний поступ", "Українська народня пісня", "Чи світська інтелігенція повинна мішатися в церковні справи?", "Жінка в суспільнім житті", "Проблеми асиміляції", тощо.

Назагал студентське життя того часу гуртувалося при інститутах і бурсах, які українське громадянство Західної Канади творило для своєї молоді. Тодішнє українське студентство в Канаді гуртувалося у таких містах як Вінніпег, Саскатун, Едмонтон, Брандон, Мус Джо, Ріджайна, Кенора, Кемсак, Шіго та інші.

2. ЦЕНТРАЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА КАНАДИ (ЦУСК)

Головною подією академічного року 1927-28 був з'їзд 29 грудня 1927 року, на якому створено Централю Українського Студентства Канади — ЦУСК з осідком у Саскатуні. ЦУСК об'єднав тоді дев'ять студентських товариств з 350 членами в таких місцевостях: "Каменярі" в Саскатуні, 110 членів; Кружок імені Адама Коцка в Едмонтоні, 70 членів; Кружок "Прометей" у Вінніпегу, 35 членів; Кружок "Зоря" в Ріджайні, 16 членів; Український Студентський Кружок в Шіго, Саскачеван і українські студентські кружки в Кенорі, Кемсак, Мус Джо та в Йорктоні.

Обов'язком ЦУСК-у було видавати спільний журнал "Каменярі", улаштовувати дебати між студентськими кружками, обмінюватися доповідачами, поширювати діяльність українського студентства в Канаді та утримувати тісні братерські зв'язки з усіма кружками-членами ЦУСК-у.

Цікавим може бути для теперішніх студентів, хто були ці колишні студентські діячі і що вони сьогодні роблять? Ось, наприклад, декілька прізвищ делегатів на основоположний з'їзд ЦУСК-у в 1927 році: Кружок "Прометей" у Вінніпегу — голова В. Бачинський, широко відомий довголітній спікер Манітобського парламенту, секретар — В. Волохатюк, тепер сенатор В. Вал; Кружок "Каменярі" в Саскатуні — голова М. Зюбрак, І. Гнатишин, знаний тепер як сенатор канадійського сенату в Оттаві. Далі такі загально відомі діячі, як П. І. Лазарович, Д. Янда, Ю. Стечишин, І. Сирник О. Івах, М. Григорчук, В. Гультай, Т. Павличенко та інші які лишили свій слід в українському і загально-канадійському житті.

Чи не найкраще характеризує постать тодішнього українського студента О. Івах, який в журналі "Каменярі" за 1929 рік каже таке в статті "Про ролі українських студентів":

"Студентство завжди стояло і повинно стояти на переді нових і здорових напрямків людства. Такою ж рушійною та провідною силою повинно бути і наше студентство у житті українського народу. А передусім наше студентство повинно раз на все собі запам'ятати, що воно не сміє приготувлятися на мучеників за українську справу, а на борців. Доба мучеників минулася. Їх муки були потрібні, щоб побудити в нас бажання до кращого життя. А тепер нам потрібно борців.

Перед нами боротьба на два фронти: ви-

коренити з наших одідичених звичаїв та привичок все, що спричинюється до зацпелення в нас наймитівських склонностей та навичок і привчити самих себе і все підростаюче українське покоління вірити лише в свої власні сили."

Цю цитату з 1919 року можна повністю повторити як клич на сьогоднішній день для СУСК-у і всього українського студентства в Канаді. Таких самих завзятих і певних своїх мети борців нам треба і тепер і буде потрібно в майбутньому.

ЦУСК проіснував і успішно діяв до 1933 року і припинив свою діяльність у великій мірі внаслідок економічної кризи, яка навістила Канаду на початку 30-их років. Однак час його діяльності це один з найсвітліших періодів в історії українського студентства в Канаді. Від 1930 року ЦУСК був членом Центрального Союзу Українського Студентства (ЦЕСУС), який мав тоді свій осідок в Празі. На час існування ЦУСК припадають численні відчити і дебати у Вінніпегу, Едмонтоні та Саскатуні, змагання у красномовстві, відвідини з концертами та тісний зв'язок поміж кружками.

Економічна криза була тільки частинною причиною припинення діяльності ЦУСК. Внаслідок тієї кризи зменшилось число студентів, яких батьки посилали в університети чи інші школи і тому стало менше рук до праці. Другою причиною було те, що на той час припадає також зміна методів праці української етнічної групи в Канаді. Тоді постали такі громадські організації, як Українське Національне Об'єднання, Союз Українців Самостійників, Братство Українців Католиків та

інші організації, які притягнули до своїх рядів більшість молодіжних талантів.

У 1933 році постають перші націоналістичні студентські товариства, які в 1934 році мали три філії в Саскатуні, Ріджайні та Едмонтоні. Об'єднання цих студентських націоналістичних товариств від 1934 року було членом ЦЕСУС-у і провадило жваву культурно-просвітню працю.

Студентська діяльність від її початків до часів 30 років, як вже було згадано, концентрувалася в осередках українського суспільного життя Західньої Канади, а самі студентські товариства були звичайно при бурсах чи інститутах, як наприклад, Студентський Кружок "Каменярі" при Інституті Петра Могили в Саскатуні, Кружок "Прометей" при Інституті імені Петра Могили в Вінніпегу, Кружок "Дніпро" при учительській школі в Брендоні, а також націоналістичні студентські організації при філіях Українського Національного Об'єднання.

Це був період дуже активної участі українського студентства в громадському житті, над собою і над доростаючою молоддю. Назагал це була праця скерована майже повністю на внутрішнє українське життя. Студентські товариства об'єднували учнів середніх шкіл, учительських шкіл і студентів університетів. Деякі з цих товариств, як наприклад Кружок "Каменярі", існують на цій самій базі при Інституті імені Петра Могили в Саскатуні по сьогодні. У цьому році це товариство може відзначити 45 роковини свого існування.

Л. Виницький

(Далі буде)

ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ

На острові Березань у Північному Причорномор'ї українські передісторики Інституту археології Української академії наук виявили рештки металообробної майстерні з кінця 7 стол. до Р. Х. Острів Березань належить до найстаріших грецьких поселень на Україні. На підставі знахідок у майстерні, а також у близьких житлових будинках, землянках та ямах для зберігання зерна можна зробити висновок, що перші грецькі поселенці на Північному Причорномор'ї не були торговцями, як думалося раніше, а хліборобами і ремісниками.

Співробітники Української академії сільськогосподарських наук винайшли методу для тривалого усунення бур'янів з родючих ґрунтів. В. Батюк і М. Палієнко помістили речовину, яка вбиває коріння бур'янів, у кристал, що рівномірно і поволі розпускається в ґрунті і не дає бур'янові

зможн рости. Досліди виявили велику ефективність нового методу при поборованні навіть таких злісних бур'янів, як осот, гірчак рожевий, тощо.

* * *

У стародавньому Китаю вже понад тисячу років тому використовували природний газ, яким освітлювали і опалювали палаци високопоставлених осіб. Нам відомо, що вже в 12 стол. після Р. Х. газопроводами служили в Китаї бамбусові тростини.

* * *

Советські вчені досліджували місце, де у 1908 році впав відомий тунгуський метеорит, один з найбільших метеоритів, який за людської пам'яті впав на землю. Учені висловили здогад, що цей метеорит — це була власне кажучи мала комета, яка пролетіла в атмосфері землі і тут згоріла.

ЯКЩО МИ ЗУСТРІЧАЄМО ПІДСОВЕТСЬКІ ДЕЛЕГАЦІЇ

(Продовження з попереднього числа).

Моє знайомство з підсоветськими делегаціями відбулось у дуже несприятливих обставинах. Я з ними познайомився в автобусі, зразу після виїзду з Балтімору. Після перших слів, з ким би я не починав розмови, мені ставили питання:

— Скільки тобі платить американська розвідка за те, що ти сьогодні з нами?

Один з них ще далі пішов, він щиро і відкрито почав мені говорити, коли ми були сам-на-сам:

— Слухай, я знаю, що твоє завдання не легке, тобі також треба жити і треба грошей. Але повір я залишитись не можу. В мене і жінка і діти осталися в Союзі.

Ще інший казав:

— Ми знаємо, що американцям не виходить справа з горючим в їхніх ракетах, тому в них стільки невдач. Нам говорили наші "ребята", що розвідка вислала тебе, як хеміка, можливо ми щось привезли...

Таких слів в перших розмовах мені довелося вислухати не мало. Коли я старався все це спростувати, доказувати, що в жодній розвідці не працюю, що мені взагалі не залежить на тому, щоб вони тут лишались і т. д., вони лише підсміхались, мовляв "ти мушиш так говорити".

В далішніх розмовах вони такі дразливі справи старались не порушувати, але дехто з них таки повертав:

— Чи ти чув про Клочка? — питавсь мене один з них, — він недавно залишився в Канаді. Але йому в'їзу дали лише на один рік, а пізніше викинуть його і він мусить повертатись до Советського Союзу... А чи ти чув про нашого летуна Пірогова? — коли я дав підтверджуючу відповідь, мій співрозмовник продовжував, — він перейшов до американців і привіз з собою наш літак, спочатку його возили по Америці, жив прекрасно, а згодом, коли вони його всеціло використали, заставили мити посуду в ресторані. Річ ясна він не витримав цього і повернувся назад... З кожним так буде і чого тут залишатись? Яке тут наше майбутнє?

Ми багато дискутували про такі і подібні справи, але я нікому з них навіть не налякав, щоби тут залишався, бо знав, що наївні американці, роблять дуже багато помилок, а оправдовувати їхні помилки, мені аж ніяк не хотілось.

Мені цікавіше з ними було говорити про літературу, мистецтво. Ми довго дискутували

про Пастернака і його "Доктор Живаго" і на моє здивування ніхто не знав, що він помер! Вони знали докладно, що Єсенін, Маяковский і Фадєєв закінчили самогубством, але ніхто з них не знав про самогубство Кравченка, білоруського письменника у Франції.

Коли я почав говорити з Директором Дослідного Навігаційного Інституту в Москві про модерне мистецтво, зокрема абстрактне та про Пікассо, то він зі здивуванням сприйняв моє негативне ставлення до цього роду мистецтва.

— Ви живете на заході, — говорив він, — і не розумієте цього роду мистецтва? Вони і в нас починає набирати популярності, може не такої як у вас, але в нас є багато молодих мистців, які створили прекрасні зразки абстрактного мистецтва.

* * *

Дуже складна була в нас дискусія на політичні теми. Про події в Берліні мої співбесідники не знали нічого. Вони повторили за "Правдою", що там нічого немає, ані загород з колючих дротів, ані нічого іншого. Знали про експлозії советських атомових бомб, але ніхто з них їх не одобрював. В цьому пункті ми знаходили спільну мову.

Не було в нас сварки під жодним оглядом. Зате була річеза дискусія. Я в ніякому разі їх не сприймав, як представників пануючого режиму. Це вони скоро зрозуміли і такому інтерпретуванню їхнього положення не супротивлялись. Тому й легше нам було дискутувати цілий ряд проблем. А коли взяти до уваги, що ми разом були цілих дванадцять годин, не відступаючи один від одного ні на крок, то можна зрозуміти, що за цей час ми багато чого переговорили.

З цікавістю вони сприймали відомості про поведінку Хрущова закордоном і зокрема в Об'єднаних Націях. Але цьому не дивувались. Вони, або хоч може дехто з них, напевно мали змогу бачити його ще гірші сторони, включаючи його соковитий російський "мажон".

Вибираючись на цю поїздку я з поспіхом був встиг перечитати проєкт нової програми Комуністичної Партії. І це мені дуже пригодилось, бо кілька разів чув запит:

— А чи ви читали новий проєкт?

Річ ясна що читав. І що з того? Проєкти нічого не дають, коли дійсність виявляється цілком іншою. В тому то й суть справи: практика життя до основ заперечує всякі комуністичні теорії.

ТЕЛЕФОТ — ПРЕДОК ТЕЛЕВІЗОРА

УКРАЇНСЬКІ ВІНАХІДНИКИ

Нещодавно у Великобританії відзначали 25-річчя першої телевізійної програми. Щоправда, під час другої світової війни передавання телевізійних програм у Великобританії було припинено і відновлено його щойно після закінчення війни — у другій половині 40-х років. Тоді й інші країни почали вводити в себе телевізію. У цій галузі Україна випередила не одну західну країну, бо вже з осені 1951 року в Києві постійно передавано телевізійні програми, в той час, коли, наприклад, у Канаді перша телевізійна станція (у Монреалі) погала діяти щойно в 1952 році.

Кожний винахід має свою історію і передісторію. Мало кому відомо, що в дослідках, які довели до винаходу телевізії, велику роль відіграв український інженер-винахідник Борис Павлович Грабовський, син відомого українського поета і революціонера Павла Арсеновича Грабовського (1864-1902). Павла Грабовського за його українство та революційну діяльність москалі заслали на Сибір, де він і помер у молодому віці. Хоч син його Борис і родився на Україні, але так як і його батько велику частину свого життя перебував поза межами України, а тепер постійно живе в столиці Киргизької Советської Соціалістичної Республіки, в місті Фрунзе.

У 1925 році Борис Павлович Грабовський

використавши наукові досліді професора петербурзького технологічного інституту, німця з походження, Б. Л. Розінга, який ще перед першою Світовою війною займався різними дослідками в галузі електронної комутації, добився значних успіхів у передаванні нерухомих картин на віддаль при допомозі апарату, який він назвав "радіотелефотом". Однак советські власті приділили мало уваги цьому винаході.

Не вдоволившись своїм успіхом, Борис Грабовський став далі удосконалювати свій винахід. Його труд не пішов на марне. 26 червня 1928 року йому вперше в історії людства пощастило показати на екрані його катодно-електронного радіотелефоту рух людини — його асистента Івана Пилиповича Білянського. Цей експеримент відбувся в Ташкенті, а присутня комісія експертів зазначила, що хоч картина на екрані не була дуже виразною і була переривана полосками, але присутні могли ясно пізнати особу Білянського на екрані. Таким чином українському дослідникові Б. Грабовському пощастило зробити перший рішучий крок на шляху до винаходу телевізії. Незважаючи на це, мало хто чув про цього винахідника, а навіть в Українській Радянській Енциклопедії його не згадано ні словечком. Декілька даних про нього помістила "Правда України" від 2 грудня м. р.

* * *

На обіді у військовій Академії в Форт Бельуар біля мене сидів советський спеціаліст морських справ. У своїй ділянці він був дуже компетентний. Напроти нас сидів американець з Портлянду, напевно не менш компетентний, як мій советський сусід, як пізніше виявила візитна картка американця. Я мав враження, що советський вчений знав прізвище американця. Під час обіду він сказав:

— Скажи йому, що я хочу з ним познайомитись.

Я це передав. Американець дуже радо подав руку і в нас зав'язалось знайомство. Вже вкортці виявилось, що американець працює на дуже високому становищі в дуже секретних дослідках. На всі питання советського вченого він почав розповідати про всі майже тайни його відповідальної праці: де ці досліді відбуваються, який вони мають ха-

рактер, скільки в них людей бере участь, і т. д. Я мав це все перекладати. І в тому моменті мені пригадалася стаття в "Свободі" про книжку здається Моната, який розказував, як большевицьким шпигунам без труднощів вдавалось одержувати багато тайн від найвних американців. Я був щасливий, що біля мене нікого не було з "хоронителів", які знали англійську мову. Я кілька разів давав до зрозуміння американцеві, що він говорить про речі, про які не повинен би говорити. Але він був за тяжкодумаючий, щоб це зрозуміти. Тоді мені не залишалось нічого іншого, як всі подавані ним дані інформації до основ перекичувати...

* * *

До мого земляка Пантелеймона Черевка я не підходив. Все ж він міністер, неабияка шишка. А знаючи, що він українець, не хотів утруднювати його положення й так не легкого через його хворобу і постійний нагляд властивого керівника делегації, молоді

людини — члена радянського посольства у Вашингтоні Алексея Петрова.

Але все ж ми познайомились у посілості Дж. Вашингтона у Мт. Вернон. В городі різні делегати групами і поодиноко фотографувались. Черенко підійшов до мене і попросив, щоби я зробив їм знімку. Він подякував мені:

— Спасибі, і давайте познайомитись! — Ми потиснули руки і назвали свої прізвища.

— От і земляка зустрінув, — радісно вигукнув міністер, — а не підходив до мене, гордив. А я зразу пізнав, що земляк, давай за старим звичаєм почоломкаємось.

Ми почоломкались. Ближче познайомились. Виявилось, що Черевко з Києва, де і закінчив студії. Вже вісімнадцять років в Москві, спеціаліст високої кваліфікації, посувався поступово, дійшовши аж до заступника міністра.

Коли ми повернулись з Вашингтону я запрошував його до себе в гостину:

— За старим українським звичаєм завжди так буває, коли два земляки зустрічались взаємно себе відвідували...

— Радо пішов би, — говорив міністер, але не можу.

Я настоював. А коли одержав відповідь:

— Ну зрозумій, земляк, не можу, ну не можу...

Я зрозумів і більше не настоював. Зате він подарував мені невеличку пам'ятку. Те саме зробив і я з допискою "На пам'ятку від земляка і для земляка".

Приємно було зустрінути земляка, який не лише не боявся признатись, що він українець, але й навпаки підкреслював свою українськість. Поза всіма офіційними титулами він щира людина.

О. 3.

"На нашій не своїй землі..."

ЩЕ ПРО ТИРАЖ УКРАЇНСЬКИХ КНИЖОК В УКРАЇНІ

Еміграційна преса не раз підкреслювала українців у ССРСР, все ж таки українські книжки в Україні. Хоч навіть офіційна статистика Радянського Союзу нараховує 37 мільйонів українців у ССРСР, все ж таки українські книжки, такі як літературні твори наших класиків, тощо, виходять 7-8 тисячним тиражем, а рідко коли 15-тисячним. Коли вірити даним, то в Україні тепер існують десятки тисяч бібліотек. Іншими словами видавані твори української літератури не попадуть на полиці всіх бібліотек.

Тепер вдарила на сполох навіть київська "Літературна газета". У числі за 12 грудня 1961 року передруковано статтю завідувача редакцією художньої літератури Львівського книжково-журнального видавництва І. Сварника, а з цієї статті бачимо, як офіційні чинники намагаються обмежувати видання українських книжок розраховані на широкого читача.

І. Сварник зацікавлений збереженням популярної серії "На добрий вечір". У цій серії виходили твори В. Стефаніка, Л. Мартовича, М. Черемшини, О. Кобилянської, О. Маковей, І. Нечуя-Левицького, недавно померлого М. Яцкова, М. Ірчана та інших. І. Сварник пише далі: "Якщо в 1958 - 1959 роках книжечки серії "На добрий вечір" видавалися тиражем 50-65 тисяч, та в 1961 році їх тиражі зменшилися до 5-15 тисяч.

Редакція "Літературної Газети" додає від

себе: "До речі — це вже не перша "жертва". Зникла "Бібліотечка українського оповідання", що її випускало видавництво "Радянський письменник" ... вмерла, майже не народившись, бібліотека журналу "Україна"; жалюгідними тиражами виходять у Держлітвидав новелістичні книжечки-метелики морально-побутової серії".

І автор листа І. Сварник і редакція "Літературної газети" спихають вину на Укркнигторг та Укоопспілку, яким, мовляв, "не хочеться возитися з дрібною і дешевою книгою". Звичайно, і в цьому може бути трохи рації, коли мати на увазі, що в цих установах працюють люди, які до української літератури відносяться з великою погордою, так як К. Моргачова, до якої в тому ж числі "Літературної Газети" за 12 грудня висловлено побажання, щоб вона любила не лише українське молоко, але й українську літературу. Автор цієї другої статті А. Косматенко з сумом додає: "Так ніт же, К. Моргачова моню нашу любить, а літературу ні."

А все ж таки нам здається, що є ще й інші причини — директиви з Москви в справі обмеження тиражу українських книжок. У всякому разі наведені факти органічно вкладаються в загальну картину насильної русифікації України.

А ось ще один приклад. У "Літературній Газеті" (Київ) за 19 грудня 1961 р. подано по-

відомлення про вихід у світ таких книжок — у Львові: В. Глотов, Его вина (московською мовою), тираж 65,000; П. Козланюк, Перепустка (українською мовою), тираж 12,100; — у Дніпропетровську: Б. Сотников, Летчики (московською мовою), тираж 30,000; В. Сологуб, — Трудне щастя (українською мовою), тираж 3,000; на Закарпатті: И. Жупан, Багряное небо, (московською мовою), тираж 11,000; В. Поп, Струмки великої ріки (українською мовою), тираж 7,000; В. Поліщук, 15 кадрів для містера "Ікс" (українською мовою), тираж 3,000; — у Луганську: Ф. Лях,

Его страницы (російською мовою), тираж 10,800 примірників.

Це пересічне повідомлення, яких у советській українській пресі завжди повно. Про що ж говорять ці повідомлення? По-перше, українських і російських книжок видається в Україні однакова кількість назв, по-друге, книжки московською мовою стоять завжди на першому місці, по-третє — на виданих 141,900 примірників книжок — 116,800 видано московською і багато менше ніж четверта частина, бо лише 25,100 примірників книжок українською мовою! Ось це й є те, що Шевченко влучно назвав "на нашій, не своїй землі".

З СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ССР

Київ. — При київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка вже другий рік існує підготовчий факультет для іноземних громадян. Як подає "Літературна Газета" за 17 листопада 1961 р. цей факультет "підготував до навчання у радянських вузах студентів з 23 країн світу". У сучасну пору там навчаються юнаки та дівчата з таких 14 країн: Афганістан, Гана, Ємен, Камбоджа, Куба, Конго, Нігерія, Ньясаленд, Об'єднана Арабська Республіка, Португальська Гвінея, Республіка Мали, Сенегаль, Сомалі та Того. Підготовка полягає в першу чергу у вивченні московської мови та в комуністичній індоктринації.

У київських вузах навчається дуже багато чужинців з багатьох країн світу, хоч точних даних не можна подати на підставі советської преси. "Радянська культура" (14 грудня) і "Радянська Освіта" (13 грудня) подають за РАТАУ (Радіо-Телеграфічне агентство України) кількість іноземних студентів в Києві на дві тисячі душ, а "Молодь України" за 19 листопада 1961 р. пише про тисячу! У всякому разі ця кількість студентів з 50-ти закордонних країн значна.

Тепер при київському міському комітеті комсомолу для цих закордонних студентів, які здобувають вищу освіту в Києві створено Інтернаціональний клуб студентів "Глобус". Типовим можна назвати те, що згідно з інформацією РАТАУ передрукованою в обох вищеназаних газетах "київ-

ські студенти допомагають друзям у навчанні та оволодінні російської мови"!

У новоствореному клубі "Глобус" відбувся молодіжний вечір радянсько-польської дружби".

Чернігів. — У Чернігівському педагогічному інституті імені Т. Г. Шевченка відбулося побачення студентів з письменником Олесею Гончарем, під час якого учасники обговорювали твір О. Гончара "Людина і зброя". У цьому побаченні взяло участь приблизно тисяча студентів, викладачів та інших зацікавлених літературними питаннями, а між ними директор музею М. Коцюбинського, дочка письменника І. М. Коцюбинська. (Сина Коцюбинського Юрка ліквідовано в 1937 році).

У вступному слові викладач інституту М. Дасюк схаарактеризував творчий шлях О. Гончара та докладно обговорив його твори присвячені молоді. Після дискусії над твором виступив автор, який "зупинився на проблемах розвитку сучасної української літератури". ("Літературна Газета" за 26 грудня 1961 р.).

Київ. — У київському домі науково-технічної пропаганди створено ряд семінарів для підвищення спеціалізації в різних галузях технічних наук. Семінари заочні і, як подає "Правда України" (2 грудня), користуються великою популярністю. Там зазначено, що питанню підвищення кваліфікації інженерно-технічних робітників приділяється дуже мало уваги, а індивідуальні намагання окремих

осіб обмежені з уваги на брак відповідної фахової літератури.

Треба зазначити, що тепер у цілому Советському Союзу, а також на Україні велику увагу присвячують позаочному навчанню. Московські можновладці хочуть не відтягаючи робітників від виробництва нагрузити їх ще додатковою працею. Чи ці заходи будуть успішні — покаже майбутнє.

Мелітопіль. — Футболісти мелітопільського інституту механізації сільського господарства стали чемпіонами футболу вузівських (високошкільні учбові заклади) дружин ССРСР. У фіналі вони мали зустріч з Грузинським інститутом фізкультури і здобули перемогу з рахунком 1:0. Таким чином мелітопільські студенти вже чотири роки тримають чемпіонат вузівських футболістів цілого Советського Союзу.

Харків. — На підставі дипломного проєкту О. Шахбазова студенти механічного факультету Харківського автомобільно-дорожного інституту виготовили нову легкову автомашину — "ХАДІ-2". Як подає "Радянська Освіта" за 18 листопада м. р. нове авто створене проєктно-конструкторським бюро харківського автомобільного факультету "має привабливий вигляд, зручне у керуванні, маневрове і розвиває швидкість до 100 кілометрів на годину.

Київ. У газеті "Молодь України" за 15 грудня 1961 р. поміщено передовицю на тему "Студенти —

заспівувачі добрих справ". Вона підбиває певні підсумки під намагаючись осідлати студентів і кинути їх всеціло на перевиконання норм у виробництві. У зв'язку з цим читаємо там:

"Першорядного значення набуває зараз участь студентської молоді в розгортанні руху за комуністичну працю, вишуківанні і повсюдному впровадженні у виробництво нових резервів." Проте автор статті здає собі справу і з недомагань. На цю тему він пише, маючи на увазі численні

практичні приклади: "Нетерпимі в студентському середовищі зазнайство, легковажність, самозакоханість, відрив від нашого бурхливого життя. Суворого осуду не повинен уникнути жоден з тих студентів-випускників, які, провчившись на кошти народу п'ять-шість років, одержали дипломи і під всякими приводами відмовляються від призначення, бо хочуть залишитися у столиці чи обласному центрі". Зовсім ясно, адже ж українців треба засилати в Казахстан, або й ще далі!

Київ. — У листопаді з нагоди святкування 15-річчя Міжнародної спілки студентів до Києва прибула студентська делегація Фінляндії. Як відомо, влітку цього року в Фінляндії відбудеться Восьмий всесвітній фестиваль молоді і студентів "За мир і дружбу". Він триватиме від 27 липня до 5 серпня 1962 р. у столиці Фінляндії Гельсінкі. Тепер студенти Фінляндії знайомилися з діяльністю, навчанням і побутом київських студентів.

З УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

АКАДЕМІЧНИЙ ВЕЧІР УАТ "ЗАРЕВА" В НЬЮ ЙОРКУ

4 листопада 1961 року відбувся черговий Академічний Вечір Українського Академічного Товариства "Зарево", Нью Йорк, присвячений з'ясуванню ідеології д-ра Юрія Липи. Численні присутні, які зібралися в Літературно-мистецькому клубі були приємно вражені різноманітною програмою.

Першу доповідь про "Ідеологію Юрія Липи" виголосила п-і Оксана Бакум. Вона навітнула позитивні риси світогляду Ю. Липи, підкреслюючи, що Липа шукав у душі українського народу сил для регенерації і поставлення України на відповідний п'єдестал величі і слави. Липа відкидав як нігілістичний захід так і варварський схід і вказував на те, що українці мусять духові вартості шукати в самих собі — в українській історії, культурі тощо.

Співдоповідь на цю саму тему ("Ідеологія Юрія Липи") виголосив Адріян Стедик. Він постарався звернути увагу присутніх на декі негативні моменти ідеології Липи. До них, на думку співповідача належить зо-

крема месіанізм (у таких творах як наприклад "Призначення України"), а тому сучасна українська молодь читаючи цей твір Липи, мусить бути обережна, щоб не присвоїти собі негативні риси колись проповіданого націоналізму, що базується на месіанізмі і веде врешті до імперіалізму.

Після доповідей відбулася жвава дискусія, яка виявила широке зацікавлення ідеологією українського націоналізму серед української молоді та його актуальність. Зокрема цінним голосом у дискусії був виступ Я. Гайваса, який переконливо довів, що думки і творчість Юрія Липи не можна відривати від доби, коли він творив. Та доба, а зокрема 30-ті і перша половина 40-х років вимагала від тодішніх українських патріотів незламної віри і сильної, часом доведеної до фанатизму, волі. І Юрій Липа і його ідеологія являється якраз продуктом тої доби.

На закінчення вечора відомий український поет Євген Маланюк прочитав декілька поезій Юрія Липи, висловлюючи при цьому жаль, що Юрій Липа облишив поезію і звернув свою увагу на ідеологічно-політичну діяльність.

Б. Г.

УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ У МОНТРЕАЛІ

Українські студентські клуби при монреальських університетах імені МекГіла і Сер Джордж Вільямс від 13 до 18 листопада 1961 р. улаштували спільними силами український тиждень, під патронатом канадського міністра праці Михайла Стара-Старчевського.

Відкриття відбулося в понеділок увечері в Студентському до-

мі МекГільського університету, де улаштовано образотворчу виставку при чому переважна більшість виставлених мистецьких експонатів (всіх було понад 60) була творами молодих студентів.

У вівторок на запрошення обох студентських клубів виступив з концертом Мирослав Скала-Старицький, гість з Європи. Мистець проспівав цілий ряд творів іноземних та українських композиторів таких як Гендель, Скарлат-

ті, Пучіні, Лисенко, Фоменко, Людкевич, Барвінський та інші. Численні слухачі з захопленням слухали виступу нашого відомого співака. Після концерту відбулася зустріч громадянства з М. Скалою-Старицьким при численній участі громадянства.

У четвер 16 листопада на запрошення студентів виступив з доповіддю на тему "Сучасний студент і українська громадськість в Канаді" Р. Рахманний. Доповідач

вказав на позитиви і негативи старшого і молодшого покоління і вказав на завдання української молоді у майбутньому. Після доповіді відбулася жвава дискусія, в якій зокрема треба підкреслити виступ О. Підгайного. Він оспорував тезу прелегента, що мовляв молоді не має входити в існуючі українські політичні організації, доказуючи, що саме в тих організаціях молоді може багато дещого навчитися.

Студентський тиждень закінчено репрезентаційним балом у одній з найкращих залей Монреалю. Студентський тиждень був дуже вдалою, цікавою і свіжою подією, найбільше мабуть, завдяки головам обох українських клубів Р. Мельникові (МекГіль) і Б. Роговському (Сер Джордж Вілямс).

ДРАМАТИЧНИЙ ГУРТОК "ЗАРЕВА" У ФІЛАДЕЛЬФІЇ

Як ми вже подавали в попередньому числі "Смолоскипу" 14-15 жовтня 1961 р. в Філадельфії відбулися Студійні дні "Зарева". У мистецькій частині молоді студенти поставили п'єсу на одну дію "Територіальне непорозуміння". Успіх цієї вистави піддав думку створити постійний драматичний гурток при філадельфійській клітині "Зарева".

Установчі збори драматичного гуртка скликані на 5 листопада 1961 р. В члени гуртка вписалося 22-є студенток і студентів. Вони негайно розпочали вивчати чергову п'єсу, а саме "Кальнишевський у тюрмі" Богдана Лепкого. Бажаємо новоствореному драматичному гурткові при Культурно-освітній комісії "Зарева" якнайбільших успіхів.

ІДЕОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ ТУСМ-у ім. М. МІХНОВСЬКОГО В НЬЮ ЙОРКУ

16-17 грудня 1961 р. Головна Управа Товариства української студіючої молоді ім. Міхновського влаштувала в залі Українського інституту Америки в Нью Йорку ідеологічну конференцію присвячену теоретичному вивченню основних моментів ідеології українського націоналізму. Численна

авдиторія вислухала такі доповіді: "Ідеологія українського націоналізму" — Т. Онуферко, Філадельфія, "Філософічні основи українського націоналізму" — Р. Кухар, Потсдам, штат Нью Йорк, "Держава і нація" — п-на М. Савчак, Нью Йорк, "Відношення українського націоналізму до Росії" — інж. Б. Кульчицький, Філадельфія, "Розвиток ідеології українського націоналізму" — А. Бедрій, Ньюарк, "За який державний устрій" — В. Будзак, Нью Йорк, "Український націоналізм в зустрічі зі світом" — Р. Кухар, Потсдам.

Доповідачі наголошували на оригінальності українського націоналізму і виступали проти його пов'язування з чужими зразками. В рамках ідеологічної конференції відбувся мистецький вечір.

ШОСТИЙ КОНГРЕС СОЮЗУ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА КАНАДИ

23-24 грудня відбувся в Торонто шостий Конгрес Союзу Українського Студентства Канади (СУСК). Предсідником Конгресу був інж. В. Янішевський. Перший день Конгресу присвячено звітам та дискусії, а також доповідям на загальну тему "СУСК вчора, сьогодні і завтра" при чому доповіді на ці три теми підготували Л. Винницький: "Українське студентство Канади в минулому", І. Кузів говорив про теперішній стан СУСК-у, а д-р Є. Рослицький подав свої думки про вигляди на майбутнє українського студентства. Увечері першого дня Конгресу відбулася вечірка з мистецькою програмою та дискусія з приводу "Характеристики й потреб українського студентства".

Другий день Конгресу СУСК присвячено обговоренню основних проблем українського студентства в Канаді. Перший доповідач І. Стебельський заторкнув питання ідеології, мети та стратегії СУСК-у. На його думку наше студентство мусить крім наукою цікавитися також українським суспільним життям та брати якнайактивнішу участь у молодіжних організаціях. Черговий до-

повідач Я. Кіт обговорюючи конституційні проблеми критикував справу репрезентації студентства об'єднаного в СУСК. Після нього виступив з критичними заувагами на тему адміністративно-організаційних проблем СУСК-у зазначаючи, що СУСК останнім часом зійшов з лінії носія традицій українського студентства. Черговий доповідач О. Підгайний говорив про зовнішню політику і завдання СУСК. Він висунув теорію "Нового Києва" — України, як формуючого осередку країн Східної Європи у дружніх стосунках з Заходом. Останній промовець А. Григорович підкреслив значення університетів, як кузні інтелектуальної верстви та стратегічне значення України. Ми мусимо використовувати наше становище і дати якнайбільшу кількість професорів університетів, які б писали солідні наукові праці на українські теми чужими мовами.

Новий провід СУСК-у обрано в такому складі: голова — Ю. Борис, колишній голова — Р. Осадчук, заступник голови і керманіч внутрішніми справами З. Мазуркевич, заступник голови і керманіч зовнішніми зв'язками — І. Курилів, секретар — п-на У. Бігус, керманіч фінансовими справами — Р. Максимів, архівар — М. Мостова, пресові справи п-на М. Скорупська, Х. Навроцька, Х. Солонинка і Н. Децик, голова Студійно-допомогового фонду інж. В. Янішевський, культурно-освітні справи О. Галас і П. Ліщинська, Контрольна комісія — О. Джулинський, О. Бабій та І. Кузів. Сеньйорат СУСК-у очолив д-р Е. Рослицький. Рішено з'їзди СУСК-у улаштовувати що два роки, а не щороку, як було дотепер. Почесними членами СУСК-у найменовано о. прел. д-ра В. Кушніра та д-ра М. Мандрику.

НОВОСТВОРЕНІ КЛІТИНИ ОУАТ "ЗАРЕВО"

У суботу 23 грудня 1961 р. відбулися в Аллентавні, Пенсільванія — США, установчі загальні збори Українського Академічного Товариства "Зарево". На загальні збо-

ри прибули: голова Крайового Проводу "Зарево" — Б. Гасюк, організаційний референт КП "Зарева", а також цілий ряд членів філадельфійської клітини "Зарева". Б. Гасюк і О. Врублівський подали членам новоствореної клітини "Зарева" декілька порад та побажали їм успіхів у праці осередку. Керівниками першої управи аллентавнського осередку "Зарева" обрано — Богдана Бариляка на голову, Михайла Лунецького на заступника голови, секретаркою стала Марійка Голець, а головою Контрольної Комісії Христина Ганкевич.

У неділю 31 грудня 1961 р. відбулись у Честері, Пенсільванія установа збори Українського Академічного Товариства "Зарево".

На збори приїхали — Б. Гасюк, голова Крайового Проводу "Зарева" та два члени філадельфійської клітини "Зарева" — Л. Домбчевський та Я. Добровольський. Згадані друзі поділилися своїм досвідом з членами новоствореної клітини та подали їм ряд порад для використання у майбутній діяльності клітини "Зарева". Першу управу честерської клітини обрано в такому складі: Юрій Кобрин — голова, Мирослав Кий — заступник голови, Галина Шабатура — секретар, Маркіян Візняр — скарбник.

9 грудня 1961 року відбулися в Ютиці, штат Нью Йорк, установчі збори місцевої клітини "Зарево". На зборах були присутні голова

Центрального Проводу "Зарева" Павло Дорожинський та члени Крайового Проводу "Зарева" в США. В. Процик, О. Врублівський та М. Герець. Вони виголосили такі доповіді — "Ідеологія та історія "Зарева"" — Павло Дорожинський, "Діяльність "Зарева" — Володимир Процик, "Спосіб організування нових клітин "Зарева" — Осип Врублівський, "Зарево" у Ютиці — Михайло Герець.

Управу новоствореної клітини обрано в такому складі: Раїса Герець — голова, Дзвенислава Чорна — заступник голови, Женья Постой — секретар та Микола Герець — скарбник і організаційний референт. Контрольна комісія: Ніна Герець — голова і Анна Ройко — член.

СПОРТОВА ХРОНІКА З УКРАЇНИ

ЛИСТОПАД - ГРУДЕНЬ 1962

— Київські "динамівці" закінчили футбольний сезон 1961 р. на своєму полі 8 листопада. Вони грали з збірною командою України і виграли з рахунком 2:1. Ця збірна команда України складена з найкращих гравців класу "Б" перемогла рівно на місяць раніше в Москві таку ж збірну команду Російської СФСР з рахунком 3:1.

Опісля київське "Динамо" виїхало на турне до Англії, де грало з найкращими клубами тої країни. З трьох змагань київські футболісти програли два — з "Астон Віллоу" (1:2) і з "Евертоном" (0:2), а третє з "Арсеналом" закінчилося внічию (1:1). Англійська преса відзначила, що "динамівцям" не везло та, що це була найсильніша радянська футбольна команда, яка будь коли відвідувала британські острови.

* * *

— Харківська футбольна команда "Авангард" здобула шосте місце у чемпіонаті на першість ССР перемігши в останній зустрічі "Пахтакор" — Ташкент з рахунком 4:1. З 60 можливих харківчани здобули 34 пункти. Після закінчення змагань "Авангард" виїхав до Північної Кореї, де грав тричі. Харківчани перемогли в мі-

сті Вонсам команду центральних спортивних курсів з рахунком 2:1, програли з армійською командою ім. 8 лютого 0:1 і грали з збірною столицею Північної Кореї Пхеньян 1:1.

* * *

— Ужгородський клуб "Верховина" приймав на своєму полі одну з найкращих футбольних команд Чехословаччини "Татран". Змагання закінчилися з рахунком 2:2.

* * *

— У змаганнях на першість України з волейболу ("відбиванка") перемогли студенти Одеси, на другому місці опинилися волейболісти Харкова, на третьому київчани. Цікаво, що в жіночому чемпіонаті на перших трьох місцях та сама черговість: студентки Одеси, "спартаківки" Харкова та студентки Києва.

* * *

— На легкоатлетичних змаганнях в Тбілісі на першість ССР в десятиборстві чемпіоном став українець Ю. Кутенко здобувши 7,721 пункт. Друге місце здобув українець М. Стороженко. Київлянин В. Анисимів поліпшив на тих же змаганнях український рекорд в бігу на 200 метрів з бар'єрами пробігши цю віддаль за 23.2 секунди. Цей же В. Анисимів здо-

був перше місце в бігу на 400 метрів з бар'єрами (51.1 секунди). Інший київлянин здобув перше місце в бігу на 400 метрів (47 секунд), а дніпропетровська чемпіонка світу в бігу на 800 метрів, пробігла цю віддаль за 2 хв. 5.6 секунд. У стрибку з жериною перше місце здобув київлянин І. Петренко (4 метри 60 сантиметрів). Він поліпшив на 4 сантиметри український рекорд.

* * *

— На легкоатлетичних змаганнях в Ужгороді київлянка Л. Макошина в бігу на 80 метрів з бар'єрами поліпшила дотеперішній рекорд України. Вона пробігла цю віддаль за 10.6 секунди. З. Мельник скочила у височину 168 сантиметрів, а В. Грінвальд метнула диск на 55 метрів і 25 сантиметрів.

* * *

Японські борці вільного стилю змагалися в Києві з збірною України. Вислід боротьби 4:4. З уваги на те, що японські борці вільного стилю одні з найкращих у світі це великий успіх українських борців.

* * *

Збірна дружина Чехословаччини борців класичного стилю виступала в Києві в боротьбі з борцями України. Українські борці перемогли з рахунком 5:3.

НОВІ КНИЖКИ І ВИДАННЯ

Олекса Грищенко, *Мої роки в Царгороді 1919-21*. Мюнхен-Париж 1961. Видавництво "Дніпрова хвиля". Стор. 260.

Грищенко широко відомий в українському світі та в Франції маляр, має також неабиякий письменницький талант. Після книжки "Україна моїх блакитних днів" тепер вийшов його щоденник з часів перебування митця у Царгороді. Нова книжка, як на українські відносини, видана дуже добре, шкода лише, що не додано тих репродукцій, які були поміщені у ранішому французькому виданні цієї ж книжки.

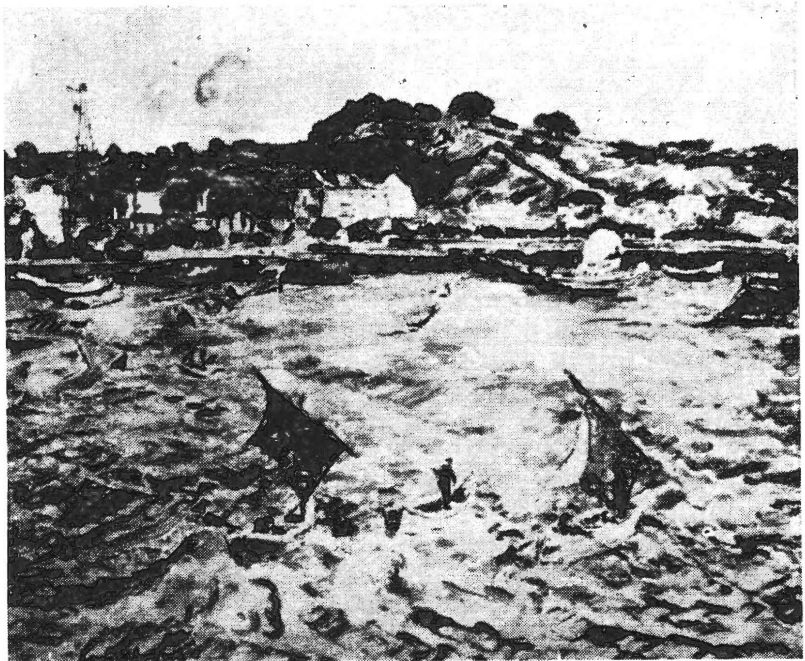
Книжка Грищенка це цікавий документ доби. Молодий ще маляр в'рить у своє покликання і за тяжких революційних обставин покидає розбурхану Україну та їде в Царгород. Обставини важкі, приходить ся поневірятися, голодувати. Але при тому митець уміє побачити й пережити красу, не боїть ся висловити своїх оригінальних поглядів і обстоювати їх. Такі люди або гинуть, або доходять до мети.

Книжку пронизують постійні згадки про Україну. Грищенко пригадує свого діда з його оповіданнями про чумакування, Крим, степи... (ст. 15-16), то знову він читає щоденник М. Башкірцевої і навіть ці "наївні описи" "збуджують цілу повідь споминів. Україна!" (стор. 45-47), навіть випадкова їжа — кукурудза нагадує Грищенкові "таку дорогу й далеку Україну".

Цікаві порівняння Грищенка візантійського і західного римського мистецтва. Його симпатії по стороні сходу, де він бачить (Галія Софія) "велике мистецтво", "єдину волю" творців, тощо. Коротко кажучи — таких літературних творів у нас небагато.

Бюлетень Союзу Українського Студентства Канади ч. 2. Торонто, грудень 1961 р.

Друге число Бюлетеня СУСК-у дбайливе і гарне видання на 32 сторінки друку. Беручи на увагу, що більшість студентів об'єднаних у СУСК не мала змоги взяти участі у вінніпезькій та оттавській конференціях СУСК-у обговорюване нами число Бюлетеня містить доповіді, або уривки з тих доповідей, які були зачитані на згаданих конференціях. Крім того поміщено інформативну статтю про "Цілі й завдання ТУСМ-у ім. М. Міхновського" та коротенькі інформації про Український

О. Грищенко

"Порт де Сібур"

тиждень у Манітобському університеті та про український студентський клуб при МекМастерському університеті в Гамільтоні. Видання двомовне. На нашу думку найкращі матеріали надруковані в Бюлетені це "Українське студентство на рідних землях" Н. Бандери, "Наші завдання в канадському житті" А. Григоровича та "Роля українських студентів" О. Підгайного. Проте й решта матеріалів — цікава. Варто було б зробити це видання регулярним, адже ж у сучасну пору українське студентство немає свого друкованого органу, а саме Бюлетень міг би виконувати таку роль.

М. А.

Студентська думка. Сторінка ТУСМ-у ім. М. Міхновського. Ч. 1.

При торонтській газеті "Гомін України" почала виходити сторінка ТУСМ-у — "Студентська Думка". Її заплановано видавати раз на місяць. Перше число складається з таких матеріалів: Передовиця — "Січневі дати", дві статті на організаційні теми ТУСМ-у — Б. Кульчицького і Б. Мира, хроніки з життя ТУСМ-у, трьох інформативних оголошень (одне з них — заклик, щоб члени ТУСМ-у передплачували "Гомін України!") і дотепного коротенького нариса "Пересічний український студент". З цього першого числа цей нарис найкращий. Перше число можна уважати лише скромною спробою. Бажаємо в майбутньому "Студентській Думці" якнайкращих успіхів.

СМОЛОСКИН
»S M O L O S K Y P«
ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТІВ
MAGAZINE OF THE UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

"Трембітарі" на Гуцульщині — картина В. Кущніра

“Смолоскип”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,

Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

P. O. Box 6038 Patterson Station

Baltimore 24, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним подання джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytsch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytsch

P. O. Box 6038 Patterson Station

Baltimore 24, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Співробітники “Смолоскипу”:

Марко Антонович (Монреаль), Любомир Бачинський (Брюссель), Любомир Винар (Клівленд), Богдан Гасюк (Філадельфія), Альберт Кіпа (Нью Йорк), Богдан Коваль (Буенос Айрес), Василь Михальчук (Париж), Анна Процик (Нью Йорк), Ростислав Хом'як (Нью Йорк), Олексій Шевченко (Нью Йорк).

З М І С Т

Великому пластунові	1	Л. Костенко: Поезії	10
І. Климко: Молодь в будові Карпатської України	1	Молодь і освіта в Україні	11
І. Ісайв: Питання ідеології та співпраці поміж українськими ідеологічними товариствами	3	Думки і репліки	12
О. Зінкевич: Молода поезія в Україні: ...	4	Олімпійські і спортивні вісті	13
М. Руденко: Поезія і полярність	8	Цікаве з України	14
Відозва українського студентства з 1910 р.	9	Хроніка з культурного життя в Україні	14
		М. Кузнецов: Футбол Української ССР на вершку слави	16

ВЕЛИКИЙ ПЛАСТУН

30 січня 1962 р. помер на 72 році життя проф. Северин Левицький - Сірий Лев, найвищий український пластовий авторитет — Начальний Пластун, голова Головної Пластової Ради і голова Пластового Сеньйорату.

З іменем проф. С. Левицького пов'язана ціла історія українського пласту, якого він був протягом десяти років — душею, надхненням, дороговказом. Мало трапляється в нашій історії людей, які б ціле своє життя віддали беззастережно великій справі виховання молоді, виховання сотень найкращих одиниць, які своїм серцем, душею і тілом служили і служать українській справі.

Вся українська молодь, незважаючи яких би вона переконань не була, глибоко клонить голови перед світлою пам'яттю Великого Українця.

На смерть начальника пластуна Сірого Лева

Не вірте, що його нема:
 Він був, він є, він буде жити,
 І навіть духа смерть сама
 Безсила Дух його згасити.

Ідуть загони пластунів
 Походом лицарським, сталевим
 Та це ж — сини його синів,
 Живі, натхнені Сірим Левом!

Сьогодні — просто юнаки,
 В науці — муравлі невтомні,
 А завтра будуть це полки,
 Бригади, армії незломні.

Оті, що підуть у бої
 За батька, матір, за дитину,
 Що понесуть життя своє
 За Рідну Землю — Україну!

Ідуть пластунки — мак цвіте,
 Бує молодість у грудях...
 То ж гордість наша, слава йде,
 Майбутнє наше в нових людях!

Не вірте ж, що він кинув нас:
 Увесь цей світ — такий минулий,
 А в кожному кроці пластуна —
 Живий Дух Лева немирущий!
 О. Кобець

МОЛОДЬ В БУДОВІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Молодь в житті кожної нації відіграє дуже важливу роль. Вона з одного боку являється пмостом між сучасною старшою генерацією і майбутніми поколіннями, цебто перебирає духові, моральні і матеріальні надбання дотеперішніх поколінь, засвоює, поглиблює і поширює їх та передає у свій час майбутнім поколінням, а з другого боку вона являється рушійною силою майбутнього нації. Гасло: яка молодь, таке й майбутнє нації — вже не раз виправдало себе. І тому й у житті карпатських українців молодь відіграла дуже важливу роль, займала завжди свою важливу позицію в суспільній драбині.

Після першої світової війни на Закарпатті особливу увагу звернено на справи виховання молоді. З уваги на брак місцевої інтелігенції, брак місцевого українського учительства, чеський уряд покликав до праці в школах частину перебуваючих на Закарпатті українців-емігрантів, а частину шкільництва передав галицьким москвофілам і правдивим росіянам-білогвардійцям. Маючи в своїх руках частину шкільництва, вони взялися за денационалізацію молоді. Це довело до дуже шкідливого т. зв. "мовного питання".

І саме молодь тут виявляється тим крицево-твердим елементом, який не тільки не підпадає під вплив москвофільства, а навпаки, вірно стоячи на сторожі національного "я", закладає свої організації — "Пласт", "Січ", різні самоосвітні гуртки, гуртки "Відродження", масово гуртується навколо "Просвіти" і веде завзятий бій з залишками мадяронства, зі штучно насаджуваним москвофільством і започаткованою чехізацією. Молодь Закарпаття в загальному гуртується навколо т. зв. народовецького руху і стає забором перед чужими впливами. Вона дорожить народними традиціями та славним минулим своїх предків. Вона веде активно освідмлюючу роботу серед населення. Середньошкільна молодь, яка втримує дуже тісний контакт зі селом, організує по селах "Пласт" і веде в ньому роботу, виїжджає з театральними аматорськими виставами і в найглухіші закутини, поширює добрі книжки і пресу, організує читальні "Просвіти" бере активну участь в народніх святах і з'їздах.

Дуже важливим моментом в процесі відродження Карпатської України були з'їзди народовецької молоді. В 1929 р. відбувається І-ий з'їзд в Ужгороді, на якому молодь зриває зі закостенілим "русинством" і відкрито стає на всеукраїнську плятформу. Вона, не зважаючи на перслідування чехами, поживляє свою роботу в народі з одного боку, а входить у тісний контакт з українськими націоналістами — з другого. Саме на цей час припадає творення перших клітин молоді ОУН на Закарпатті. Ідея українського націоналізму серед молоді Карпатської України знайшла пригожий ґрунт. Найкращим доказом цього може бути II. З'їзд Народовецької Молоді 1934 року в Мукачеві, де кількатисячні ряди здисциплінованої, свідомої своїх завдань молоді, стають на шлях новітнього українського націоналізму, що в його дусі проходив увесь з'їзд.

Завдяки інтенсивній і неупинній праці націоналістичної молоді — національне і політичне відродження карпато-українського населення значно прискорюється. Духовий зв'язок з українським минулим закріплюється і маніфестується назовні в 1937 р. влаштуванням величавих святкувань з нагоди 900-річчя проголошення Матері Божої Царицею України. Кульмінаційним виявом святкувань був Всепросвітянський з'їзд в Ужгороді, на якому відомий націоналістичний діяч Іван Рогач відібрав присягу на вірність Україні від 30-тисячної маси народу.

Коли в 1938 р. збільшується загострення, коли проти законних домагань карпатських українців виступають прерізні наші вороги, і коли треба було забезпечити спокій в країні і працю 1-ої Української Центральної Народної Ради в Ужгороді, тоді націоналістична молодь організує 4 вересня 1938 р. в Ужгороді "Українську Національну Оборону", яку згодом після перенесення столиці до Хусту було перетворено на Організацію Національної Оборони "Карпатська Січ", військо уряду Карпатської України.

І так за неповних 20 років карпато-українська молодь не лише сама "пробудилася", як цього бажав колись Духнович, але зона своїми чинами будувала державу. Молодь Карпатської України дала доказ не лише незвичайної живучості української нації, виявила не лише спосібність протиставитися зазіханям на життя української нації, але й великі здібності до конструктивної праці державних будівничих. Так, українська молодь будувала державу! Будувала її, зрошуючи її фундаменти своєю кров'ю і завзято обороняючи

її існування, складаючи свої буйні голови на фронтах в рядах "Карпатської Січі".

22 січня 1939 р. в двадцяту річницю Української Соборности молодь гордо дефілювала перед урядом Карпатської України і відпоручниками ОУН — ген. В. Курмановичем і д-ром Я. Барановським, засвідчуючи свою готовість боротися за повне визволення всього українського народу.

В часі виборів до Першого Союму Карпатської України 12 лютого 1939 р., у всіх місцевостях Закарпаття, "Українська Січ" влаштувала величаві маніфестації відданости народові та послууху українському урядові. В навічеч'я виборів вогні свободи палали по всіх верхів'ях південної частини Карпат, і перекликалися між собою. Вогонь свободи ще дужче запалав у серцях всієї молоді. Вони оце вперше відчули велич свободи. Відчули її наперекір ворогові ті, що були напротязі віків засуджені ворогом на загибель. І це відчула молодь і саме тому вона стала ще більше дорожити свободою.

Коли в половині березня вороги українського народу виповіли рішучий бій молодій Карпато-Українській Державі, то "Карпатська Січ" годо ставила їм усім чоло, по геройськи боронила свою державу перед наїзником. Боронила, бо вона визнавала гасло "Краще згинуті, ніж ганебно жити", яким кермувався ще в сивій давнині князь Святослав.

Під знаком бойового тризуба карпатські січовики йшли гордо в бій, не зважаючи ні на матеріальну, збройну, ні на кількісну багатократну перевагу наступаючих ворогів.

Потекла кров, впали жертви, але буде вічно жити їх слава. А слава "Карпатської Січі" — це гордість свієї української молоді.

І. Климко

І. КОПОС

*Як важко серед вас, мої горби й ґруні,
Бо села й люди в них заму́жені, сумні;
І доля тут для нас якась тверда, жарстока...
Це певне є за те, що вже від давніх років
Панами тут не ми, що на ґрунях оцих
Служили ми чужим і слухали чужих...
Та любо серед вас, мої ґруні й горби,
Ставати з ворогом за вас до боротьби
І марити про дні великі та щасливі,
Коли панами ми будем на власній ниві
І з верховинських сіл пропаде горя слід,
Бо зацвітуть ґруні на вільному теплі.*

Зі збірки "Молоді мої дні". Ужгород 1938.

НА ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

ПИТАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА СПІВПРАЦІ ПОМІЖ УКРАЇНСЬКИМИ ІДЕОЛОГІЧНИМИ ТОВАРИСТВАМИ

Коли говорити про ідеологію й ідеологічні товариства, слід насамперед зосередитись над такими питаннями:

1) дати дефініцію терміну ідеологія; 2) що розуміється під терміном "ідеологічне товариство"; 3) які можливості ідеологічної та світоглядкової співпраці; 4) питання організаційної і практичної співпраці між ідеологічними товариствами.

Поставити собі питання: що таке ідеологія і дати на нього відповідь є зараз для нас важливіше, як саме питання співпраці поміж ідеологічними товариствами.

Можна припускати, що велика кількість наших студентів, які є активними членами так званих ідеологічних товариств, — мають відносно обмежене поняття про те, що таке ідеологія. Це, на нашу думку, зовсім не дивоподані такі споріднені значення слова ідеологія не в кожній національній спільноті означає те саме.

ЩО ТАКЕ ІДЕОЛОГІЯ?

Англійською мовою в словнику Вебстера подані такі споріднені значення слова ідеологія:

- а) Суб'єктивна інтерпретація запримічених явищ, зокрема суспільних;
- б) Систематична схема ідей відносно життя;
- в) Спосіб, або зміст думання, який характеризує одиницю або цілу класу.

Поглянувши на дефініції ідеології, подані в загально вживаних словниках філософії — побачимо, що цей термін виводив французький філософ Дестут де Трейсі, а був він уживаний також іншими наслідниками Льюка і Кандиляка, і означав окрему науку, яка, мовляв, заступала б ту частину філософії, яку називаємо метафізикою. Опісля, перейшовши історичний розвиток, цей термін, головню в англійській мові, вживають для означення якоїнебудь оформленої групи загальних ідей або філософічних програм. Католіцький словник з 1958 р. каже, наприклад, що слово ідеологія, увійшовши недавно в популярний вжиток, означає якунебудь філософію, світогляд, оформлену групу ідей, зокрема політичних.

Годі взяти під увагу історичний розвиток значення ідеології: це вимагає належної аналізи.

Вищенаведені формальні дефініції ідеології мають лише поверховне відношення до нашого поняття ідеології. В кожному правильному логічному процесі ми подаємо дефініцію і розрізняємо. Таке визначування і розрізнювання, коли ідеться про поняття ідеології, робить на підставі соціологічної та історичної аналізи Карл Мангайм, німецький соціолог, у своїй книжці "Ідеологія і утопія".

Мангайм розрізняє два значення терміну ідеологія: особливе і загальне (*particular and total*). В такому розрізненні знаходимо певне відношення до нашого вживання і означення слова ідеологія, як також і вияснення наших понять, що може мати вплив на питання співпраці наших ідеологічних товариств. Тому слід нам зупинитись над декількома думками Мангайма, щодо розрізнення значення ідеології.

ОСОБЛИВЕ ПОНЯТТЯ ІДЕОЛОГІЇ: особ-

ливе поняття ідеології визнає скептичний погляд на ідеї і протилежні докази. Ті ідеї вважається свого роду свідомим скриванням дійсної ситуації, а правдиві відомості про ту ситуацію були б не в інтересі даної особи. В тому сенсі можна сказати, що ми поборюємо ідеології наших противників, стараючись показати їхню неправильність.

ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ІДЕОЛОГІЇ: за-

гальне поняття ідеології відноситься до ідеології даного віку чи ідеології якоїсь конкретної історично-суспільної групи. Наприклад: коли ми хочемо відрізнити загальну структуру думки одної епохи від іншої, одної групи від другої. Загальне поняття ідеології зростає внаслідок спільного життя групи людей.

Мангайм входить в детальне історично-соціологічне розуміння цих понять ідеології. Для нашого поняття ідеології можна користуватись поданими думками та дефініціями.

Беручи до уваги суто українське вживання терміну ідеологія, нам, мабуть, важко буде повністю погодитись з поодинокими тут поданими дефініціями. Правда, нам не відомо, щоб існувала українська праця наукового характеру, яка б розглядала поняття ідеології. Але на підставі писань існуючих товариств та інших груп, які існують, або існували в українській спільноті та називають

себе ідеологічними, ми можемо, як не визначити, то хоч описати, що загалом включаємо в поняття ідеології.

Коли в українському світі вживаємо слово ідеологія то зразу включаємо певні погляди відносно суспільного чи "громадського" способу життя. Це знову ж в'яжеться з поглядами на політику. Але також знаємо, що в тому понятті близько пов'язуються переконання філософічні, а з тим і релігійні. Так, що в нашому понятті ідеології — змішуються три засадничі елементи життя людини: релігія, суспільство, політика. Це поняття є загально-охоплююче і, мабуть, досить близьке до того загального розрізнення, яке робить Мангайм. З історичної точки погляду, здається, можна знайти і дещо з особливого розрізнення Мангайма. Беручи до уваги й інші тут згадувані дефі-

ніції, які кажуть, що в модерному значенні ідеологія має оформлену систему ідей, — бачимо, що і це частинно відповідає нашому вживаному поняттю ідеології. Інші частини поданих тут дефініцій можемо відкинути, бо вони не конче відповідають нашій теперішній ідеологічній дійсності.

Підсумовуючи дотепер тут згадані елементи в понятті ідеології, можна сказати, що розуміємо ідеологію, як формальну систему ідей, думок і поглядів, які відносяться до цілості життя і які проявляються в релігії, суспільному житті та політиці. При чому ті ідеї, думки і погляди зросли із суспільного життя групи людей і маючи певні філософічні заложення, проявляються в програмі, акції чи структурі оформленого товариства, організації або взагалі суспільної інституції.

Іриной Ісаїв

МОЛОДА ПОЕЗІЯ В УКРАЇНІ

(ПОЕТИ-"ШЕСТИДЕСЯТНИКИ", ЇХНІ ПРОБЛЕМИ І СТАРШЕ ПОКОЛІННЯ)

В останніх роках виросла в Україні наймолодша група поетів, яких прозвали поетами-"шестидесятниками". Ця група набуває все більше популярності серед молоді, а зокрема студентства, вона спичинює багато клопотів старшій генерації українських підсоветських письменників, вона каже своє відважне слово партійним політрукам літератури і цензорам.

Старше покоління шестидесятників.

Після другої світової війни майже не було помітно літературного приросту в Україні. Цю прогалину заповнювало середнє покоління, яке і виростало і навчалось писати в сталінській добі. Велика кількість творчості цих поетів позначена трафаретністю, а найслабшою сторінкою їх було "одописаніє" на честь Сталіна, російського народу, партії, кожної "знатної" доярки і свинарки.

Щойно в 50-их роках в українську підсоветську літературу входить молоде поповнення. Це насамперед Ліна Костенко, Тамара Коломієць, М. Клименко, М. Сом, Надія Приходько, В. Бондар, В. Лучук, Ю. Петренко, О. Стриженюк та небагато інших, які ще не зуміли вирватись з пересічності.

Безсумнівно, — найяскравішою постаттю серед цієї групи вважають Ліну Костенку, в якій дехто в Україні вбачає нову Лесю Українку, а на еміграції — Олену Телігу.

Прихід цієї групи в літературу спричи-

нив крик в Україні партійних політруків. Їм не давали змоги друкуватись, як не дають зараз і наймолодшим. Тоді коли старше і середнє покоління йшло утертим шляхом, не шукаючи за новим і чимось "іншим", ця група зробила перші кроки: в своїх творах вона вводила новаторство: новаторство мислі, новаторство ідей.

За це своєрідне, ще дуже несміливе новаторство, з якого починали поступовно зникати славословія, а в основу ставилось глибокі людські вартості, на молодих почалась не лише традиційна советська нагінка, але їм почали чіпляти ще й "ярлики" ("ярлик" — це модерне означення в Україні "українського буржуазного націоналізму").

Коли молоді стояли осторонь політично-громадського життя — їх заставляли в те життя включатись; коли вони відмовлялись славословити — їм казали "згадайте хоч слівцем", бо інакше вам шлях в літературу буде закритий. Ще так недавно Л. Новиченко "Літ. Газета", ч. 8 з 26 січня 1962 р.) рецензуючи нову збірку поезій Л. Костенко, вимагав, щоб вона більше писала на теми "громадського і соціально-політичного значення" та більш "активізувалась" у "громадському" житті.

Це старше покоління наймолодших вже здобуло собі (хоч нелегко) відповідні позиції в українській підсоветській літературі, як і в українській літературі взагалі. Воно ще молоде і має перед собою багато можливостей.

І хоч перспективи творчості цього покоління, як і наймолодшого, не дуже рожеві, все ж можна сподіватись, що від нього ми ще не раз почуємо багато цікавого, оригінального і нового.

Наймолодше покоління шестидесятників.

Наймолодше покоління шестидесятників прийшло в літературу в надзвичайно складних обставинах: воно підростало, коли ще прославляли Сталіна, на його очах скинуто в болото "культ особи", змінювано назви міст і вулиць, протягом ночі зникали портрети Сталіна з університетських аудиторій, а книжки з бібліотек. Воно ще не мало відваги голосно ставити питань: чому, а що далі? Перед його очима воскресали і М. Скрипник, і М. Куліш, і О. Досвітний, і Г. Епик, і Л. Курбас, і О. Олесь вшановувані зараз тими ж самими, які ще вчора відрікались від них як Юда від Христа.

Перед цим поколінням, очевидно, постають тисячі питань, нерозв'язаних загадок, недоказаних правд про минуле. Тому в нього зроджується бунт, бунт проти минулого і проти неясного і загадкового сучасного. Не дивно, що велика частина цієї творчої молоді, виринається з-під партійного впливу і залишається втраченою для пануючої системи і режиму.

Д. Павличко, виступаючи на III Пленумі Спілки Письменників України, вбачає що відхід частини (творчої) молоді, яка розчарувалась в дійсності і песимістично настроєна — спричинений результатом культу особи і "втратою літераторами своїх засобів впливу", а не тим, "що ця молодь стала ходити у вузьких штанах" (вплив Заходу).

Молодий талановитий критик Іван Дзюба говорить, що "варто лише уявити собі ту дуже складну ідейну, психологічну атмосферу, в якій формувалась наша молодь за часів культу особи, і ми побачимо, яке тут величезне коло діяльності для письменника. Дехто може сказати, що не слід копірситись в цьому старому, минулому. Але як же зрозуміти сучасне, не розібравшись в минулому?". Тому і сам І. Дзюба вдається до глибини джерел. З його виступів ми можемо довідатись, що він не лише знає досконало сучасну підсоветську літературу, але знає також західню і навіть дійшов до творців українського культурного ренесансу 20-их—30-их років! А йому всього двадцять кілька років.

І. Дзюба — молодий український критик

Як відомо гін молодих поетів до новаторства і модернізму став помітним дещо скоріше в Росії. І це зрозуміло. Ліберально наставлена молодь мала в Москві свій орган "Юность" який був незалежний від комсомолу, а в його редакції не було ані одного комсомольського працівника (!). В Москві молоді літератори мали те, про що українська творча молодь не могла й мріяти. Сам редактор "Дніпра" О. Підсуха признався, що протягом довгих років він відкидав поезії одного з трійці найвизначніших — М. Вінграновського. ("Літ. Газета", ч. 91 за 17 листопада 1961 р.). Видавництво "Радянський письменник" було відхилило книжку поезій І. Драча, а "Молодь" — В. Міняйла. Багатьом іншим молодим поетам ряд газет і журналів не дали своїх сторінок тільки через те, що вони не захотіли йти втертими, традиційними шляхами старшого літературного покоління.

І щойно в 1961 р., навесні наступив злам. Перші кроки в цьому напрямку зробила київська "Літературна Газета", за нею пішла "Вітчизна". "Дніпро" й надалі залишився на старих позиціях, притримуючись лінії яку недавно окреслено, як неосталінську.

І так з'явилися нові, цікаві імена в українській підсоветській літературі.

Хто вони, що їх цікавить і чого вони хочуть?

Найпопулярнішими серед молодих модерністів в Москві є два поети українського походження — Є. Євтушенко (який писав в поемі "Мушка", в журналі "Юність" — "вона носила пірвані труси, читала Гемінґвея, одоб-

рювала Пікассо") і Андрій Вознесенський, а також росіянин Сергій Полікарпов. В минулому році їх піддано гострій критиці, закинено їм "гнилі впливи" буржуазної ідеології, при допомозі якої вони хотіли розкласти совєтську молодь "нігілізмом і песимізмом".

В Україні ми маємо свою "трійцю" зовсім відмінну від згадуваної — це Іван Драч, Євген Гуцало і М. Вінграновський. Дальше є ціла група молодих цікавих поетів, які дали в останньому часі ряд цікавих, нових і оригінальних творів, — це впершу чергу В. Коротич, М. Сингаївський, В. Міняйло, В. Шевчук, В. Дрозд, Г. Кириченко, Ф. Бойко та декілька інших менш відомих.

Цікаве те, що вони навіть не стараються наслідувати росіян, а навпаки, мають претенсії бути "світочами" на цілий Советський Союз. Це помітне в окремих поезіях і навіть у словах І. Дзюби про І. Драча: "Я почув голос нового сучасного українського поета — справді сучасного, справді українського, справді поета. І мені здавалося, що саме така людина змогла б у майбутньому сказати через нашу українську літературу (хіба не варто цього сподіватися?) те насущне, сьогочасне слово, якого так спрагли читачі в усьому Союзі, — хіба не було б це щастям для всіх нас?" ("Літ. Газета", ч. 56 з 18 липня 1961 р.).

На еміграції ця нова, справді нова поезія, проходить майже незамітно (чи не зі страху, щоб не одержати закид "зміновіховства" чи "хвильовізму"?), але в Україні це не проходить безлідно. На III. Пленумі СПУ О. Гончар (прочитайте його "Щоб світився вогник") про цю поезію говорив: "Про молоду буйну оцю нашу поезію зараз багато суперечок, дискусій. Одні сприймають її беззастережно, як щось нове, незвичайне, чого давно чекала спрагла читальська душа, інші ж схильні вбачати в молодій поезії тільки безплідне штучкарство, псевдоноваторство, а декому з молодих за давньою звичкою уже навіть пробують наліпити ярлики. Широкі кола читачів теж помітили це незвичайне явище в нашій поезії, загомоніли, засперечались, і це вже факт сам по собі знаменний... Вона (критика) вірно відзначає в творчості молодих елементи справжнього новаторства, напруту молоді неледачої мислі, що прагне розібратися в найскладніших питаннях життя відрізнити справжні ідеали від фальшивих, визначити своє, людське, місце в суспільстві. Не можна не відзначити в молодих наполегливішу пошуку нові художньої форми, нових ритмів, нової музики слова. Молода поезія чимсь справ-

ді йде від раннього Тичини, коли він чи не перший з наших поетів зазирнув у космос і почув його дивну музику; імponує молодим і монументальність Довженка, його геніяльні кінокадри, кінофрески. Почувається, що такі зразки надихають молодих. Радус нас в їхній поезії і досить висока культура, інтелектуальність, а також вимогливість, уважність до слова, неприхована відраза до шаблону і штампу".

Слова О. Гончара — це найхарактерніша, здорова оцінка молодих.

Коли йдеться про самих молодих (речники І. Дзюба та І. Драч) то вони, будімо, безкомпромісово виступають проти старого покоління, закидаючи йому традиціоналізм часів "культу особи", догматизм і творення, як в минулому так і навіть тепер т. зв. "епідемічної літератури" — славословія з нагоди різних подій, в честь партійних вождів і т. д., — (цілком новий вислів), штамп і шаблонність. Вони, мовляв, цілковито негують старшим поколінням і навіть середнім, а повертають до ранньої творчості декого зі старших і до тих, які були зліквідовані в 20-их—30-их роках. Їх бороняться перед нападами, молоді заявляють, що модернізуючи свою творчість, впроваджуючи новаторство, виступаючи проти догматизму і традиціоналізму — вони не роблять цього для розбиття соціалістичного реалізму, не для атаки на нього, це, мовляв, не навіяне ідеями Заходу, а все це приходить з глибини душі живої людини в ім'я чогось величного, якого яскравих зарисів вони, може, ще самі не бачать.

Деякі думки про молодих.

С. Крижанівський: "Це викликало (поезії молодих) не лише гомони хвали, а й крики хули на адресу молодих поетів... Їхнє прагнення заговорити власним голосом, відчуття і відбити ритм, музику нової епохи заслуговує всіякого схвалення. Їхня філософська, естетично-поетична концепція світу виникає під переважними впливами життя, чим і визначається їхнє новаторське, а не епігонське ставлення".

Микола Шеремет: "Намагання писати не так, як інші, походить не від буйства сил і знань, а навпаки, від незрілості. Замість того, щоб некритично захвалювати перші вправи здібної поетичної молоді і бути байдужими до стилю писання, дуже годилося би нашій критиці вказати на приглушений ідейний тонус у віршах багатьох молодих, а то й

Шарж Е. Пружанського
на українського поета І. Драча

явну безідейність (цебто — відсутність комуністичної ідеології — О. З.). Я вітаю молодих поетів за пошуки, за увагу до сучасних проблем, за те, що вони викликали реакцію і збудили спокійне, тихе плесо нашої поезії останніх років, примусили сперечатись, боротись за насущне сьогочасне слово, зле я буду непримиренним до фокусів і трюкацтва, знуцанням над образом, над логікою мислення... Письменник не повинен забувати про те, що твори його повинні бути насамперед ідейно насиченими”.

“Літературна Газета”, редакційне: “На вірші молодих поетів, особливо поетів наймолодших, часто дивляться як на речі єдиного творчого потоку, твори гіперболічно-космічні. Насправді ж феєричний гіперболізм — тільки одна з ознак цієї поезії... Найбільше зближує між собою наймолодших дещо інше, а саме їхні шукання поезії високоінтелектуальної мислі, поезії активної вольової напруги, щедре засвоєння традицій вітчизняної і світової класики, в тому числі і деяких кращих здобутків сучасної західноєвропейської літератури”.

К. Волинський: “Невже все нове в житті, дух часу, духовий стан нашого сучасника

найповніше зуміли передати молоді? Важко погодитися з цим... Молодь повинна частіше ставити перед собою питання: а чи зрозуміють її вірші люди, широкий читач? Тоді молоді поети, мабуть, не публікуватимуть таких речей, як приміром, вірш “Дерева” (М. Вінграновський) чи “Українські коні над Парижем” (І. Драч)”.

О. Підсуха: “В минулі роки виходило дуже багато перших поетичних книжок. Але навколо них не розгорталися суперечки. Там було все зрозуміло й просто. І такої великої, серйозної розмови, як сьогодні, виникнути не могло. Ходять чутки начебто молоде покоління протиставляє себе старшим...”

І. Дзюба: “Смисл виступу молодих поетів — не тільки у верлібрі. В їхній поезії велику роль відіграють ускладнені асоціації. У молодих витончена фантазія, і поезія для них не популяризація силогізмів, а спосіб мислення.

Молоді поети — люди значної культури. Своєю культурністю вони завойовують і завоюють читачів”.

Ось кілька рядків і думок про появу в Україні групи молодих поетів. Є їх багато більше, але годі їх всіх тут поміщувати. Серед цих думок є позитивна і негативна оцінка молодих поетів. Ми вважаємо, що заскоро робити будьякі прогнози. Але сам факт виходу на літературну арену групи нових, молодих і оригінальних поетів — треба розцінювати, як позитивне явище.

Уважаємо, що це лише початок. Тому, не хочемо говорити свого останнього слова про творчість молодих в Україні. До цих проблем напевно ще не раз повертатимемось.

О. Зінкевич

* * *

ВІД РЕДАКЦІЇ: Зацікавлених ближче справами наймолодшої поезії в Україні та співвідносинами між творчою молоддю і старшим поколінням відсилаємо до статті М. Руденка “Поезія і полярність”, яка друкується нижче. В цьому числі нашого журналу ми містимо поезії найяскравішого представника молодого покоління в Україні — Ліни Костенко, яку треба зарахувати до “старшої” з наймолодших. В наступних числах “Смолоскипу” ми віддамо відповідне місце для творчості наймолодших поетів в Україні т. зв. “пестидесятиників” — М. Вінграновського, І. Драча, Є. Гуцала, В. Коротича, М. Снягаївського та інших.

ПОЕЗІЯ І ПОЛЯРНІСТЬ

В Україні зараз палко обговорюється творчість поетів наймолодшого покоління. В їх сторону звернено багато закидів, їм вже починають чіпляти "ярлики", як це було колись в сталінській добі. Нав'язуючи до повищої статті про молоду поезію в Україні і т. зв. "пестидесятників" — пропонуємо увазі наших читачів уривок "Поезія і полярність" з нової книжки М. Руденка, який був опублікований в київській "Літературній Газеті" (ч. 9, з 30 січня 1962 р.).

Двадцять один... Десь іще дуже близько блакитні силуети дитинства, і покищо рано дивитись на нього так, як дивишся в глибокий степовий колодязь, де можна побачити себе маленьким і власний голос почути ніби з далекої даліни. Ти ще дуже мало знаєш про себе. Інші могли б розказати, якими стрибками ти виростав після п'ятнадцяти років. В тобі за звичкою все ще хотіли бачити дитину і розмовляли з тобою так, як розмовляють з дітьми. Це ображало тебе і ти дивився на дорослих, мов би то вони були нерозумними підлітками. Дорослі чомусь не хотіли повірити, що в їхнє середовище прийшла нова людина — прийшла навальню, несподівано і вимагала для себе місця серед них. Не дитячого місця і не дитячої роботи для гострого, допитливого розуму.

Ти ще дуже мало знаєш про себе. Але про світ, у який ти прийшов, хочеться знати все. Навіть те, чого не додумали дорослі, спиткувшись колись на складностях незрозумілого й пішовши далі — до нових складностей. Той камінь, об який вони спіткнулися, виник і на твоїй дорозі. І ти не можеш вчинити так, як вони. Ти дивиєшся, — чому його досі не відкинули геть? Яке він має право тут лежати? Ти не береш до уваги, що вони дорослі, порозкидали з твоєї дороги цілі гори. Ти б не помітив цього каменя, якби на твоєму шляху лишалося все те, що вони скривавленими руками звалили у безодню минулого. Ти строго їх судиш. Можливо, суворіше, ніж вони того заслуговують. Бо судиш не з того рубежа, з якого вони колись вийшли, а з того, куди прийшли. Їхні стомлені очі бачили такі страхіття, які тобі й не снилися. Тож не дивно, що світ, який вони виробили для тебе ціною мільйонних жертв, здається їм довершенням, прекрасним. Тобі ж він таким поки що не здається, бо для тебе він є лише початком далекої дороги. І в цьому твоя перевага...

Ти вчився, читав, захоплено слухав їхні розповіді. Ти знаєш, як було і як стало. Але ж це по них, а не по тобі, котилася тоді історія. І, виявляється, то зовсім різні речі —

відчувати власною шкурою чи дізнатися з книжок.

Ось чому іноді поміж ними й тобою відбувається гостра суперечка.

Вони кажуть:

— Поглянь юначе, яким прекрасним став наш Хрещатик!.. А ще недавно тут були руїни.

Для тебе ж оте "недавно" — дуже давно. І навіть дві війни, — громадянська й вітчизняна, — стоять за одним рубежем — рубежем твого народження, першого погляду на світ, першої дитячої події, з якої починається твоя пам'ять. Тебе не дивує, що Хрещатик став широким і світлим. Що ж тут дивного? Якби було інакше, то за що б ти міг шанувати батьків? Тебе дивує іще — то там, то там ти помічаєш несмак, якого чомусь не бажать помічати вони.

Ти кажеш:

— Отой будинок нагадує велику кахляну піч. Йому бракує строгості і простоти. А на отому... Бачите дві постаті? Робітник і селянка... В них нема думки, руху, динаміки. В них нічого не відбито, нічого не висловлено... Це не мистецтво — це манекени.

У твоїх сивоголових опонентів дуже болять рани. Ніють на негоду потрошені кулями кістки. Але вони цього не хочуть виказати. Вони сердяться:

— Ви — скептик пустопорожній критикан! З вас не буде толку.

Тобі боляче слухати ці гіркі слова. Але ти не міг не сказати того, що думаєш. Як і вони ніколи не вміли пристосовуватись до чужих смаків.

— Дух скептицизму роз'їдає молоді душі. Нічого святого. Дешевий нігілізм. Яка ж це зміна? От ми...

І знову починаються розповіді про голодні роки і розруху, про те, як твої однолітки падали грудьми на амбразури ворожих дотів. Тебе глибоко ображає неприхований сумнів у твоїй вірності великим ідеалам. Ти не спиш ночами, тяжко карасєшся. А, заснувши, кричиш у подушку:

Наш архів: з минулого українського студентського руху

ВІДОЗВА ДО УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА З 1910 Р.

На початку 1910/11 академічного року Київська Українська Студентська Громада видала нелегальну відозву до українського студентства. Осип Гермайзе досліджуючи, згодом, історію студентського руху знайшов один примірник цієї відозви в Архіві Київського Губерніяльного Жандармського Управління у відділі 1914 р. ч. 23 т. 2а — "О студенческом украинском кружке именуемом Громада..." Відозва була гектографована на листку білого паперу, під нею була дата "10/X 10р." і довга печатка "Товариство Студентської Української Громади в Києві". Цю відозву О. Гермайзе опублікував у своїй праці "Конференція Українського студентства в Києві в 1911 р."

В цьому передруку зберігаємо правопис оригіналу.

Товариші! З недобрим передчуттям вступаємо в біжучий рік. Утиски і репресії над українським рухом ніколи власне не припинялись, але останніми часами вони все збільшуються, набувають особливої сили. На наші інституції просвітні силкуються заборони за заборонами, на наші часописи все частіше падають штрафи і конфіскації. І мимоволі встають перед нами сумні привиди 70-их, 80-их років. Доводиться ждати найтяжчих утисків над усіма проявами нашого життя. Бо як тоді, так і тепер панує реакція, — а реакція в нашій державі ніколи меж не знає.

Ми бачили, як широко роз'яснюються "свободи", як циркуляр топче закон, а "крамольним іногородцям" доводиться зазнавати тя-

готу централістичного кулака, цього великого принципа російського урядування.

Між тим в народі і під гнітом правительствених репресій іде своє життя. Народ освідомлюється. Стає можливим заснування кооперативних товариств та інших економічних закладів, народів так необхідна тепер робота інтелектуальних сил, котра б підняла його економічно і розвинула національно. Потрібна молода інтелігенція, котра допомогла б боротися проти денаціоналізуючих заходів правительства, допомогла б йому здобути свою національну школу, котра піднесла б його добробут економічний.

Товариші! Ми повинні бути такими робітниками. Що-ж ми? Чи прислухаємось ми до голосу народу, чи готові стати в допомозі йому? Ні. Роз'єднані і дезорганізовані, зневірені й розбиті, ми одійшли од потреб живого життя. Охоплені академізмом, ми забули, що наше місце між народом, що нашої праці він вимагає.

Але, щоб бути приготовленим до такої відповідальної місії, нам самим треба самоосвіти, організованости, єднання. Офіційна школа засліплена однобокою політичною тенденцією, нездатна допомогти нам в нашій пошуківанні до реальної практичної роботи.

І коли неможлива така самоосвіта в університеті — в тісних товариських гуртках збудуємо її. Коли не дають організуватися легально — єднаймося в нелегальну українську громаду.

Не забуваймо про свою повинність перед народом! Несім йому світло науки і знання.

— Це неправда, це неправда!

І вранці, зіцпивши зуби, гукаєш знов кулаками у невідоме, щоб пробитися до істини. Бо жодна підробка під неї тебе не влаштує. Ти швидше погодишся вмерти, як помирили вони на амбразурах дотів, ніж примиришся з напівправдою.

Шукаєш третього, хто б разсудив. А такий мудрий суддя трапляється не завжди, бо важко людині піднятися над смаками і уявленнями свого покоління. Важко звалити з себе тягар лихоліть і той гіркий досвід, який складався з незрозумілих для тебе, юначе,

вболівань і радощів. Хіба ти можеш зрозуміти серцем, власною кров'ю, що таке сто грамів блокадного хліба на цілу добу?..

І хочеться, щоб прийшов той суддя. Поклавши руки вам на плечі, — тобі і їм, — він мусив би сказати:

— Милі ви мої! Хороші!.. Ви ж тільки два полюси одного велетенського магніту. Відкинь один — загине другий. Бо все на світі, хоч щоб то було, хмарка в небі чи далека галактика, — не може складатися з одного полюса. Однополюсне життя немислиме...

Микола Руденко

Поезія молодих в Україні

Ліна Костенко

* * *

Я виростала у садах,
де груші достигали теплі
і курявою лист пропах,
і соковиті пахли стебла.

Я виростала у полях,
де сонця схід — неначе спалах,
де потривожена рілля
опівдні м'яко парувала.

Я виростала у лісах,
де гомін вітру величавий
і в ночі падала роса
на голубі лісні галяви.

Я виростала на Дніпрі,
де височіють сині кручі,
де на ніч ставлять ятері
рибалки, люд небалакучий...

І барви тих далеких літ —
куди б не ділася тепер я,
що б не писала, — як одсвіт,
лежать на білому папері.

1956.

ВИСОТА

Хто знає круті підйоми,
ходив на високі мости,
тому, напевно, знайоме
чуття — боязнь висоти.

Спочатку провалля зяє,
обрій не має меж,
і страшно стояти скраю:
здається — ось упадеш.

А потім зберешся на силі,
поглянеш спокійно вниз
і все побачиш в тій хвилі —
до найдрібніших рис...

Пишу про це неспроста:
поезія — теж висота.

1956.

* * *

На світі можна жити без еталонів,
по-різному дивитися на світ —
широкими очима,
з-під долоні,
крізь пальці,
у квартиру,
з-за воріт.

Від того світ не зміниться нітрохи.
А все залежить від людських зі-
[ниць:

в широких відобразиться епоха,
у звужених — збіговисько дріб-
[ниць.

ЛІНА КОСТЕНКО

Ліна Костенко належить до того молодого грона підсоветських поетів, які виростали в сталінській добі, але яких творчість почала розгортатись щойно в останніх роках. Молода поетеса належить до небагатьох тих, яких твори з запалом читаються серед молоді, передаються з рук до рук. Її дві перші збірки поезій "Проміння землі" (1957 р.) а згодом — "Мандрівки серця". Цей новий її твір є підтвердженням, що поетеса являється сьогодні найяскравішим виразником почувань думаючої української підсоветської молоді. Її відважні слова, глибина думки і зокрема вміння відчутти теперішність з величними словами: "Ми згорали з сторіччя в сторіччя. Але ти згоріти не смій" — вже в заранні її молодості ставлять її на одне з визначних місць в українській літературі.

В наших обставинах, в часі в якому живемо, оцінку збірки Ліни Костенко "Мандрівки серця" важко дати. Цю збірку треба прочитати, вглубитись в неї і зрозуміти.

В цьому числі "Смолоскипу" містимо декілька цікавіших поезій Ліни Костенко.

* * *

Дзвони б'ють на сполох.
музики грають до танцю.
Бандури будять минуле.
Сурми в майбутнє звуть...

Хай віщі тривожні дзвони,
веселі троїсті музики,
бандури і горді сурми
у кожному серці живуть!

* * *

Ті, що народжуються раз
[у століття,
умерти можуть кожен день.

Купі примхливі, як дівчата, —
вибирають найкращих.

Підлість послідовна, як
[геометрія, —
вибирає найчесніших.

В'язниці гостинні, як могли, —
вибирають вільних.

Криваві жоржини ростуть над
[шляхом у вічність.

Тріпочуть під вітром короткі
[обривки життя.

І тільки подвиг людського духу
доточить їх до безсмертя.

* * *

Є вірші — і квіти.
Вірші — дуби.
Є іграшки — вірші.
Є рани.
Є повелителі і раби.
І вірші є —

каторжани.
Крізь мури в'язниць,
по тернях лихоліть —
ідуть, ідуть по етапу
століть...

* * *

Комусь — щоб хліба скибка.
Комусь — щоб тільки лаври.
Одна душа — як скрипка,
а друга — як літавра.

А тут не все так чітко.
То крила, то вериги.
Від Баха — до чечітки.
Від "чижика" — до Гріга.

Від ніжного ноктюрна —
до громових симфоній.
Від буйного обурення —
до сміху саксофонів.

Всі голоси природи,
Всі види й різновиди,
від голосу народу —
до писку індивіда.

Все в душу входить вперто.
Ввійшло навек засталося.
Оце такі концерти.
Аж серце надірвалось.

* * *

Гуде вогонь — веселий сатана,
червоним реготом вихоплюється
з печі...

А я чолом припала до вікна,
і сміток мій бере мене
за плечі.

Сама пішла світ за очі — аби
знайти від тебе крихту
порятунку.

Мої думки, як дикі голуби,
в полях шукали синього
притулку.

Сама втекла в сніги,
у глухомань,
щоб віднайти душевну
рівновагу.

І віднайшла — гірку печаль
світань.

І п'ю, немов невивиброджену
брагу.

І жду якогось чуда із чудес.

Читаю ніч, немовби чорну книгу.

Якщо кохаєш, — знайдеш
без адрес

оцю хатину за морями снігу.

І відпливаю поночі одна
на кризі дибки у холодний вечір.

І спить в печі веселий сатана,
уткнувся жаром в лапи
головешок.

І так до самих синіх зоряниць,
до світанкових поїздів
ячання —
до безміру, як в темряві зіниці,
тривожно шириться
чекання...

Естафети

Різні бувають естафети.

Міщани міщанам
передають буфети,
Заяложені ложки, тупі ножі,
Глупоту свою і думки чужі.

Різні бувають естафети.

Воїни воїнам передають багнети.
Майстри майстрам — свої таємниці
Царі царям — укази і темниці.

Різні бувають естафети.

Передають поетам пети

З душі у душу,

Із мови в мову

Свободу духу і правду слова.

Не промінявши на речі тлінні —

На славолюбство і на вигоду.

І не зробивши.

Бо звук падіння

Озветься болем в душі народу.

Ліна Костенко

МОЛОДЬ І ОСВІТА В УКРАЇНІ

● Якою мовою навчаються чужинецькі студенти в Україні? Зараз в Україні навчається кілька тисяч чужинецьких студентів з різних країн. Завжди залишалося загадкою, якою мовою вони слухають викладів? Українською чи російською? Тепер на це питання дала відповідь газета "Рад. Освіта" (ч. 2, 1962): чужинецькі студенти, приїхавши в Україну, насамперед вивчають російську мову і тоді цією мовою слухають викладів. Скільки ж тоді залишається в Україні шкіл з українською викладовою мовою?

● Перевантаження учнів навчанням. Зараз в Україні помітні домагання скорочення шкільних занять і домашніх завдань. Ряд українських підсоветських педагогів доходить до переконання, що українські діти найбільше перевантажені, як шкільними заняттями так і домашніми завданнями, їхній робочий день продовжується десять і більше годин. Через це учні не мають часу ані

на розвагу, ані на спорт. Щоб зреалізувати ці пропозиції пропонується викинути деякі предмети з осмичірних шкіл, перейти у вищих класах на семестрову систему, переробити підручники і застосувати нові методи навчання.

● Загальнонаукові факультети.

Загальнонаукові факультети організуються в Україні для студентів-заочників неінженерних спеціальностей. Вони мають поділятися на дві групи: (а) при стаціонарних ВУЗ-ах і охоплюватимуть студентів-заочників перших трьох курсів, (б) при великих підприємствах, де проживає велика кількість заочників, а де немає вищих неінженерних ВУЗ-ів. Зараз відкривається 58 таких факультетів при різних ВУЗ-ах. Кожний факультет має чотири відділи: гуманітарний, економічний, агробіогеографічний і математичний, які готуватимуть фахівців 37 неінженерних спеціальностей. Як ві-

добілі загальнотехнічні факультети.

● Скільки годин тижнево на викладах? Згідно з новими постановами, які впроваджено в 1961-62 академічному році, кожний студент має щотижня 36 обов'язкових годин і 6-8 факультативних. Ця кількість годин обов'язує в усіх ВУЗ-ах України.

● Русизм у шкільних підручниках. М. Мельник, учитель з Київщини, даючи огляд деяких недбалю підготовлених шкільних підручників, пише: "На жаль, не знаходимо нічого втішного і в інших підручниках. Русизм і стилістичні невірності зустрічаємо мало не в кожному рядку... — навівши ряд прикладів, він пише, — докладно перерахувати подібні "перлини" — це б значило виписати добрячу половину підручника. Отже — дозвольте сказати: давайте будемо уважніші до своєї рідної мови, нашого дорожнього скарбу!" (Рад. Освіта, ч. 100, 1961р.)

● **Знову на цілину.** Багато випусників ВУЗ-ів України було вислано в 1961 р. на цілині землі, в Казахстан, а також в Сибір і на Далекий Схід. Багато молодих спеціалістів зуміли уникнути примусового виїзду, застосовуючи свою винахідливість. Але висилка випусників не закінчилась. З початком 1962 р. вислано з України шість молодих лікарів — Л. Полторацьку, О. Пасальську, І. Плужника, В. Біленка, Н. Тимошенка, В. Прилипку недавніх випусників Дніпропетровського медичного інституту. Не на диво серед молодих спеціалістів, яких висилалась на цілину майже не зустрічається осіб з російськими звичками.

● **Іноземні мови у ВУЗ-ах України.** Професори В. Коваленко і А. Гринь стверджують, що "рівень знань з іноземних мов залишається недостатнім (у ВУЗ-ах України) і повністю не відповідає сучасним вимогам життя", а причиною цього є "загальна недооцінка ролі і значення оволодіння нею (іноземною мовою)" ("Рад. Освіта", ч. 1, 1962 р.). Згадані професори нарікають, що студенти не мають змоги користуватись іноземною літературою, книжками. За старими і новими програмами знання іноземної мови зводилось до того, що студент мав навчитися читати текст і перекласти його з допомогою словника!... В середніх школах планується 240 годин на весь період навчання, цебто 1.5 академічні години на тиждень. Вони домагаються: щоб в Україні був створений відповідний часопис, який би займався питаннями іноземних мов, було організовано відряджування закордон викладачів іноземних мов для удосконалення розмовних навичок, організовано у великих містах України інтернаціональні студентські клуби і цілу програму співпраці з закордоном. В. Коваленко і А. Гринь подають, що у ВУЗ-ах Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР в галузі іноземної мови працює 672 науковці, з яких лише 100 мають вчені ступені кандидатів наук.

● **"Творчість юних".** Так називається випущений недавно збір-

ник художніх творів молоді від 4 до 16 років. У збірнику вміщено твори 58 юних поетів і прозаїків та 80 малюнків і скульптур. Як звичайно головний сюжет цих "творів" — це Ленін, партія, комсомол... Серед багатющої половини знаходимо також здорові і цікаві зернятка молодих талантів.

Учень з феноменальними здібностями. Правнук відомого українського математика В. Букреева, тринадцятирічний Олександр Толпило протягом одного року зробив три роки десятирічк. З сьомої класи, складаючи екстерном екзамени, він дійшов до десятої! В чотирнадцять років він вступає, як звичайний студент на механічно-математичний факультет Київського університету. Це буде мабуть наймолодший український студент в цілому світі.

● **В школах робітничої молоді.** В Миколаєві працює зараз 22 вечірні школи для робітничої молоді. Протягом минулого навчального року з цих шкіл "відсіялось" 1200 учнів. Головною перешкодою в навчанні є штурмівщина (теперішній термін для колишньої стахановщини) і праця на зміні і неможливі умовини життя в гуртожитках.

● **Диспут про молоді поезію.** В Київському університеті відбувся в другій половині грудня м.р. диспут про молоді поезію. Це вперше від багатьох років університетська аудиторія ледве вмістила бажаючих взяти участь в тако-

го роду диспуті. На диспуті виступили студенти В. Підпалій, Н. Костенко, М. Клочко, А. Дмитрієва і В. Пашкін, які говорили про окремих молодих поетів. Аналізу творчості молодих зробив С. Крижанівський, В. П'янов, І. Дзюба, Г. Сидоренко. Вірші читали молоді українські поети І. Драч, М. Вінграновський, В. Коротич, М. Сінгаївський, Г. Кириченко і Ф. Бойко.

Головою університетської літературної студії є поет Валерій Шевчук.

● **Цікаві ствердження про стан шкільництва.** 25-26 січня відбулась в Києві третя республіканська конференція профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ. Підсумовуючи виступи делегатів можна зробити такі ствердження про стан шкільництва і освіти в Україні:

(а) В багатьох областях України, а зокрема в Кіровоградській, Хмельницькій, Вінницькій і Запорізькій багато сотень (а може й тисяч) дітей не охоплені навчанням, (б) випускники педагогічних ВУЗ-ів слабо підготовляються до практичної роботи, а методичний рівень їхніх знань надто низький, (в) в загальному середній рівень знань учнів з української мови, математики і фізики, (г) працівники педагогічної науки в Україні недостатньо займаються розробкою актуальних науково-педагогічних проблем, (д) організація навчання робітничої молоді наскрізь незадовільна.

Думки і репліки

В НОТАТНИК ПРОПОВІДНИКАМ ІДЕЇ "ДВОХ БАТЬКІВЩИН"

В останніх кількох роках деякі студенти в заокеанських країнах проповідують ідею "двох Батьківщин". Одній людині, зокрема тій, яка вже виростала на чужині проповідується мати дві Батьківщини. Цим проповідникам пропонуємо в їхній нотатник вірш молодого українського підсовєтського поета Івана Хоменка:

Во двох Вітчизни нема для нас у світі,

Як двох нема для сна матерів.
Як сонць немає двох в небесній [сині,
Як двох нема в одних грудях [сердечь,
Так двох Вітчизни нема, а є єдина,
Одна Вітчизна є, а в ній народ- [творець.

ПРАЦЯ, ЯКУ МОГЛИ Б ВИКОНАТИ СТУДЕНТИ В США

Зараз стало всім нам відоме становище Державного Секретаря США Діна Раска до України й ін-

ших поневолених Росією народів. Відомі прізвища його найближчого оточення, яке формує його опінію і унапрямлює політику Державного Департаменту відносно Сходу Європи і підсоветських народів. Це становище не лише проти питання визволення України, але й проти принципів свободи і проти самих інтересів США.

Коли це число "Смолоскипу" здавалось до друку, нам не було відомо ще про якусь організовану протидію українського студентства в США. А в США є понад двадцять студентських громад і клубів. І коли б всі в ори-

гінальний спосіб виготовили відповідні листи і звернення, не лише до Раска, але й до Президента Кеннеді, зібрали під ними відповідну кількість підписів, заактивували українців у своїх осередках до подібних акцій — це стало б найкориснішою роботою нашого студентства виконаною в США в 1962 р.

КИДАТИ У ВОДУ, ЧИ НІ?

За кілька місяців почнеться літній сезон і зближається річниця страшної події: минулого року на "Союзівці" студенти кинули у басейн, у воду, великий укра-

їнсько-американський АВТОРИТЕТ. Ця небуденна подія сколихнула совістю всіх патріотів: як це могло статись? Куди котиться наша молодь? — Наше майбутнє zagrożене.

Одна пані пропонувала виключити винних з української нації...

Перед студентами виринуло питання: що робити в новому сезоні? Кидати у воду, чи не кидати? Котрий Авторитет хоче полетити у воду?

Відповідь одна і недвозначна: той Авторитет полетить у воду, котрий на це заслуговує і котрий цього бажає.

ОЛІМПІЙСЬКІ І СПОРТИВНІ ВІСТІ

● Чи Україна братиме участь в Олімпіаді в Токіо? Вже протягом шести років український олімпійський комітет (Український Світовий Комітет для справ Спорту) веде акцію на форумі Міжнародного Олімпійського Комітету в справі самостійної участі України в Олімпійських Іграх. Ця акція набула широкого розголосу як в чужинецьких олімпійських кругах, так серед української еміграції, а також в Україні. В Україні ще в 1959 р. було пороблено всі потрібні заходи для створення Українського Національного Олімпійського Комітету з осідком у Києві. Але дотепер його не створено. Зате помітне кріпшання руху в Україні, зокрема в окремих спортивних федераціях, за окрему участь в міжнародних спортивних змаганнях. Найбільш промовистим крім багатьох інших, є опублікування в січневому числі київського журналу "Фізкультура і спорт" докладного звітлення про міжнародні спортивні зв'язки України, ілюстрованого спеціальною картою, яку нижче репродукуємо. Згідно з даними статті від 1945 до 1957 р. спортсмени України провели 139 самостійних зустрічей з командами 25 країн. А від 1957 р. до 1962 р. таких зустрічей вже було біля 500 з представниками 34 країн світу. В цих змаганнях вони виграли 325 зустрічей, 70 закінчили нічиєю і 80 про-

грали.

Можна сподіватись, що під тиском української еміграції, міжнародних олімпійських кругів і самих спортсменів України, боль-

шевики будуть примушені піти ще на одну поступку супроти України і дозволити їй брати окрему і самостійну участь в Олімпійських Іграх.

"МІЖНАРОДНІ СПОРТИВНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ"

Відбитка з українського журналу "Фізкультура і спорт" ч.1 за січень 1962 р. На поданій карті показано, в які країни виїздили українські спортсмени, як представники України і з яких країн приїздили спортсмени в Україну. Згідно з цією картою українські спортсмени, як представники окремої країни — України бували в таких країнах, або гостили у себе представників з таких країн: Австрія, Албанія, Альжірія, Англія, Болгарія, Бразилія, Голландія, Етіопія, Індонезія, Ірак, Іран, Італія, Канада, Китай, Марокко, Східна Німеччина, Норвегія, Єгипет, Пальша, Румунія, Сирія, Судан, США, Мадярсина, Фінляндія, Франція, Західна Німеччина, Чехословаччина, Швеція, Югославія, Японія. Всі ці зустрічі відбулись в 1958-1961 рр.

● **Дані про українські рекорди.** В 1961 р. українські спортсмени встановили 170 нових рекордів України, 21 рекорд Советського Союзу, 5 рекордів Європи, 1 рекорд світу. Крім того 85 українських спортсменів стали чемпіонами Советського Союзу, 1 — чем-

піоном Європи, 2 — чемпіонами світу.

Книжка українського олімпійського чемпіона. Вийшла з друку книжка учасника трьох останніх Олімпіад, завойовника золотої медалі в Римі, Віктора Цибуленка "Посидинки трьох Олімпіад".

● **Наступні Олімпійські Ігри.** 9-та Зимова Олімпіада відбудеться від 29 січня до 9 лютого 1964 р. в Інсбруці (Австрія), а XVIII-ті Олімпійські Ігри відбудуться від 11 до 25 жовтня 1964 р. в Токіо (Японія).

ЦІКАВЕ З УКРАЇНИ

Проф. Петро Андрусенко. Професор Київського автомобільно-дорожнього інституту П. Андрусенко — це зараз найздібніший в Україні конструктор тракторів. Він конструктор дизельних тракторів "ХТЗ-3", "ХТЗ-4", "ДТ-54", "ХТЗ-Т-75". Дизельмотор його конструкції "Д-6" є зараз основою всіх тракторів і тягачів, як в Україні, так і в цілому Советському Союзі.

"Україна" — новий апарат для фототелеграм. Вчені Львівського заводу телеграфної апаратури створили новий апарат "Україна", при допомозі якого можна точно приймати фотографії друковані тексти, тощо, не на світлочутливий або електрохімічний папір, а на магнітну плівку. Ця метода фототелеграфного зв'язку на великі дистанції значно підвищує ефективність приймального матеріалу.

"УМШН" — новий винахід українських учених. Учені обчислювального центру Академії Наук України створили нову електронну цифрову керуючу машину для комплектиної автоматизації виробничих процесів в індустрії і промисловості.

Скляні ворота Києва. Українські архітектори А. Мілецький, І. Мельник, Е. Більський закінчили недавно і здали до вжитку величну будівлю — автобусову станцію в Києві, яка вважається найкращою не лише в Україні, але й у цілій Європі. Станція побудована зі скла і алюмінію.

Кінознавство в Україні. З виступів на Художній раді кінографії України виходить, що від 1935 до 1955 р. в Україні не вийшло ані однієї книжки, ані однієї брошури з питань кінознавства чи кінокритики.

"Лексикон словенороскій" Пам-

ви Беринди. Памво Беринда — це один з найвидатніших діячів доби Ренесансу всеєвропейського масштабу. Він являється найвидатнішим українським діячем кінця XVI і початку XVII ст. будучи знаменитим вченим лексикографом, поетом, перекладачем, гравером і друкарем. Над своїм "Лексиконом" Беринда працював у Львові і Києві близько тридцяти років і видав його 1627 р. Зараз це видання перевидано фотомеханічним способом Академією Наук України.

Нові фрески у соборі св. Софії. На склепінні купола одного з вітарів собору св. Софії недавно відкрито нові фрески, що зображують св. Григорія. Дослідники вважають, що ці фрески створено в XI ст., а свідчать вони про високу художню культуру майстрів та їхню обізнаність з античним мистецтвом.

ХРОНІКА З КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Київ. — Згідно з рішенням українського советського уряду неподалік Державного театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка має бути споруджений пам'ятник великому українському композитору М. В. Лисенкові. Пам'ятника виготовляла група українських скульпторів — М. Лисенко, М. Суходолов та архітектор М. Іванченко. "Просити пам'ятників, читаємо в "Радянській культурі" за 28 грудня 1961 р., були виставлені в приміщенні Київського державного музею українського мистецтва для громадського огляду та обговорення.

Львів. — Львівські письменники обговорювали на своїх зборах нові твори присвячені іноземним

країнам. Голова зборів Р. Братунь розказав про відвідини львівських письменників у багатьох чужих країнах протягом 1961 р. Ці поїздки знайшли уже свій відгук у циклах поезій В. Глодова та Романенчука про Сибір і Алтай, Р. Братуня про Казахстан, М. Петренка про Далекий Схід. Ірина Вільде і Д. Цмокаленко, які влітку минулого року побували в Канаді, пишуть тепер прозові твори про українських емігрантів у Канаді. Цій самій темі присвятив Р. Братунь збірку віршів "Земля надська". На вечорі прочитали свої нові твори Г. Печенівський та Р. Іванчук, а журналіст Д. Шумський розказав про своє перебування в Туркменістані.

Київ. — Видавництво Академії Наук підготовляє з приводу сторіччя з дня народження (1964) та 50-річчя з дня смерті (1963) Михайла Коцюбинського повне, науково-правірне зібрання його творів у шести томах. Тим часом видано лише перший том.

Чебоксари. — Книжкове видавництво Чуваської АССР видало протягом минулого року в перекладі на чуваську мову збірку оповідань Марка Вовчка, збірку віршів Павла Тичини та повість М. Трубіліної "Орлині гнізда".

Київ. — Уряд Української ССР створив нову нагороду імені Т. Г. Шевченка для найкращих творів українських мистців у різних галузях мистецтва. Головою комі-

тету для розподілу премій імені Т. Г. Шевченка призначено О. Корнійчука, а його заступником Л. Новиченка.

Київ. — Начальник відділу науки, народної освіти та культури Держплану УРСР Леонід Черкашин накреслив свій план діяльності на наступну 20-річку. З цього інтерв'ю поданого редакції "Радянська культура" і поміщеному в цій газеті за 4 грудня 1961 р. варто навести лише цифрові дані щодо гуртків художньої самодіяльності. Згідно з його твердженням в Україні тепер існує понад 117,000 таких гуртків з понад двома мільйонами учасників. Багато уваги тов. Черкашин присвятив станові за 20 років. Це тепер популярне заняття в СРСР. Він багатіє думкою, що у 1980 р. в Україні буде 35 тисяч кінотеатрів. Надіємось, що вони будуть кращі від тих, яким у 20-му числі "Перця" за 1961 р. присвячено карикатуру: глядачі дивляться на екран, на якому йде фільм, а тому що звук "не функціонує" поруч стоїть "суфлер", який своїми словами пояснює глядачам, що артисти саме тепер один одному говорять...

Київ. — Київська державна філармонія провела в Києві лекцій-концерти присвячені музичній культурі народів Латвії, Литви, Естонії, Азербайджану та Вірменії.

Львів. — При львівському відділенні Спілки журналістів УРСР та Українському театральному товаристві створено секцію театральних критиків. Секція нараховує 40 членів, а головою її обрано професора Львівського університету ім. І. Франка Б. Г. Кубланова.

Київ. — Учень Левка Ревуцького — Микола Дремлюга останнім часом працює над великим циклом симфонічних поем "Батьківщина". Дотепер композитор закінчив чотири "поєми". Дремлюга відомий з того, що він використовує народну пісню поєднуючи її з традиціями передового музичного мистецтва. Так, наприклад, у недавно закінченій четвертій поемі симфонічного циклу "Батьківщина", під назвою "Рідні про-

стори" композитор використав дві народні пісні "Ой, летіла горлиця..." і "Чогось мені чудно...". Цікаво, що Миколу Васильовича Дремлюгу зовсім не згадує Українська Радянська Енциклопедія.

Будапешт. — На Міжнародному фестивалі науково-технічних фільмів кінокартину Київської студії науково-популярних фільмів "Автоматизація управління прокатними станами" нагороджено Срібною медаллю фестивалю та відповідним дипломом.

Прийшів. — На Пришівщині (українська територія в східній частині Чехословаччини) виходять друком такі періодичні видання: газета "Нове життя", журнал "Дружно вперед" і квартальник альманах "Дукля". У роках 1945-1960 на Пришівщині видано понад 350 книжок українською мовою, з того 250 шкільних підручників для українських шкіл і понад сто художніх товарів. Проте й там починає уряд денационалізацію, як можна побачити з того, що в 1962 році для 150.000 українців, що живуть в Чехословаччині від Татар аж по західні кордони Української ССР передбачається за планом друку лише 16 книжок. Сім з них — це твори українських авторів Східної Словащини, а решта — переклади з чеської та словацької мов. У районних центрах Пришівщини існують українські краєзнавчі музеї народного мистецтва, а в місті Свиднику відбуваються щорічно фестивалі художньої самодіяльності українського населення. У Красномму Броді створено музей місцевої української архітектури.

Варшава. — У газеті "Трибуна люду" Моніка Варненська надрукувала репортаж про Максима Рильського під заголовком "Наш друг Максим Рильський". У репортажі зазначено, що "Максим Рильський, як відомо, належить до найкращих перекладачів польської поезії." Спеціальну увагу присвятила М. Варненська конґеніальному перекладові Рильського Міцкевичевого "Пана Тадеуша".

Київ. — У "Літературній газеті" від 5 грудня 1961 р. поміщено довгу статтю про Музей національ-

ного чеського письменства", який уже дев'ятий рік існує в приміщенні колишнього Страговського монастиря в Празі. Автор статті на закінчення дає волю фантазії... йому ввижається, що у Києві існує такий музей: "Наша громадськість, пише він, не раз порушувала питання про організацію літературного архіву на Україні...", де дотепер літературні документи розпорошені по 5 республіках і 30 обласних державних архівах (не рахуючи 700 міських та районних), по багатьох бібліотеках та наукових закладах... Музей українського письменства міг би стати не лише надійним охоронцем духових скарбів, створених українським народом у багатовіковій історії його розвитку, але й живим центром популяризації української літератури й донесення її до найширших верств трудящих". На цьому стаття О. Микитенка закінчується. Ми б додали від себе, що мабуть, саме тому такого Музею дотепер у Києві нема і не скоро буде.

Варшава. — Останнім часом на польському мову перекладено декілька творів сучасної української літератури, між ними найбільшу увагу польських читачів привернув роман М. Стельмаха "Людська кров — не водиця", як бачимо з обговорення Яніни Дзярновської поміщено в "Новій культурі" за 5 листопада.

Київ. — Академія Наук УРСР видає двотомник творів Григорія Савича Сковороди. У першому томі, який уже вийшов друком поміщено його філософічні твори, а в другому, який вийде протягом поточного року будуть опубліковані його вірші, пісні, переклади, а також листи цього визначного українського філософа і письменника 18 сторіччя. Мабуть і це видання буде таке ж невідповідне, як і всі видання творів Сковороди в УРСР від 30-их років. Що ж можуть більшовики робити з містикою Сковороди?

Рим. — Професор римського університету славист Етторе Логатто працює над перекладом творів Т. Г. Шевченка італійською мовою. Професор Логатто передбачає, що він зможе закінчити свої пе-

реклади до весни цього року. Твори Шевченка в італійському перекладі проф. Етторе Логатто вийдуть у видавництві "Мондадорі".

Київ. — Офіційні советські власті Української ССР висунули таких кандидатів на здобуття ленинських премій на 1962 рік у галузі літератури й мистецтва: О. Корнійчука, за п'єсу "Над Дніпром", А. Малишка за книгу віршів "Полудень віку", Л. Хінкулова за біографію Тараса Шевченка, Г. Май-

бороду — композитора та авторів лібретта О. Леваду і А. Малишка за оперу "Арсенал" і М. Божія за картини "Думи мої, думи..." і "В. І. Ленін".

Ереван. — У столиці Вірменії Еревані в листопаді м. р. улаштовано виставку картин народнього художника Української ССР Тетяни Яблонської. Малаярка виставила приблизно півтори сотні своїх картин. Її улюблений жанр — малювання пейзажів. Увагу вірменців

привертала картини з природи України та Вірменії, куди малаярка дуже часто їздить.

Київ. — У "повному" збірнику творів Тараса Шевченка виданому в трьох томах Державним видавництвом художньої літератури Української ССР в 1961 р. в Києві знов пропущений в першому томі вірш "Як би то ти Богдане п'яний" з гострим засудженням Богдана Хмельницького за Переяславську угоду 1654 року.

ФУТБОЛ УКРАЇНСЬКОЇ ССР НА ВЕРШКУ СЛАВИ!

Як відомо в минулому футбольному сезоні українські футбольні команди здобули першість у всіх категоріях футболу Советського Союзу. В українській советській пресі з цього приводу появилось багато різних статей, нарисів, фотографій, тощо. Передруковуємо уривки одної з статей пера Миколи Кузнецова, заслуженого тренера УССР і голови Федерації футболу України. Ця стаття появилась під заголовком "Так тримати" в Літературній Газеті від 12 грудня м.р.

Виступ українських футбольних команд у 1961 р. закінчився їхнім тріумфом. Так, на старті сезону навряд чи хто міг думати, що в підсумку його український футбол завоює всі, без винятку, головні призи футбольного року. Чемпіон країни ("Динамо") — в Києві, володар Кубка ("Шахтар") в Донбасі, чемпіон юніорів — у Києві, володар Кубка для колективів фізкультури — в Чугуєві, чемпіон студентських змагань — у Мелітополі... Про такий тріумф українські любителі футболу, тренери і спортсмени могли тільки мріяти!...

Насмілююсь твердити, що в даному випадку вирішальну роль відіграло те, що на початок сезону 1961 року український футбол був підготовлений значно краще, ніж головний його конкурент — футбол московський.

Справді, яка вже тут випадковість, коли в 1960 р. нинішній чемпіон був віцечемпіоном, нинішній володар Кубка ССР грав у півфіналі, нинішній володар Кубка для колективів фізкультури був фіналістом цих змагань, а нинішній чемпіон серед юніорів був ним і в 1960 році, ...

Успіх українського футболу значною мірою зумовлений серйозним піднесенням (в Україні) прапора юнацького і масового футболу. Досить сказати, що в юнацькій пер-

шості СРСР взяли участь юні футболисти з груп підготовки при всіх сорока українських командах майстрів. І те, що федерація вже сьогодні виконала свої зобов'язання по підготовці майстрів спорту, не лише на 1961 рік, а й на два наступні роки; те, що в республіці (Україні) з'явилась велика кількість нових футбольних площадок; зросло багато нових тренерів, які добре розуміють сучасний футбол і його завдання (і, головне, які знайшли спільну мову з молоддю, яку приваблює футбол технічний і гарний), — все це плоди великої роботи, проведені за останні роки нашою футбольною громадськістю. Саме громадськістю, бо більшість секцій футболу в областях і містах України в повному розумінні цього слова секції громадські, а тому і вважають першим своїм обов'язком піклування про розвиток масового футболу. . .

Однак було б неправильно, якби читачі цієї статті зробили висновок, що в українському футболі вже все ідеально, все добре — просто краще не треба. Ні, призи, завойовані кращими командами (Україні), не застелять нам очі рожевим світлом. Багато ще треба зробити нашій громадськості, тренерам і грачам, тим більше що кожен розуміє, яке перед складне завдання — утримати і в наступному році всі призи, здобуті нашими командами в 1961 році. . . Футбол на Україні існує і розвивається вже понад півстоліття. Але, оглядаючись на його довгу історію, я не можу назвати періоду, рівного нинішньому за таким бурхливим припливом молодих, свіжих сил. . . В змаганні футболістів, звичайно ж, виграє той, хто зробить вирішальну ставку на молодих гравців, хто перестане недооцінювати їхнє значення і роль у сьогоднішньому футболі і серйозно, кожного дня думатиме про виховання талановитої молоді.

М. Кузнецов

ГАЇ ШУМЛЯТЬ БІЛЯ ПОТОКУ

Слова А. Малишка

Музика П. Майбороди

Гаї шумлять біля потоку,
Де снить дніпрова течія.
Прощай кохана, кароока,
Прощай пораднице моя.

В далекий край я від'їжджаю,
А ти крізь даль і довгі дні,
Як вечорова зірка в маю,
Світи надією мені.

Мені насняться карі очі
І голуба небесна вись,
І теплі ночі, літні ночі,
Де ми стрічалися колись.

І стане легшою дорога,
І пригадасться ізнов
Очей закохана тривога,
Твоя незраджена любов.

SMOLOSKYP

405 Fairmount Street West

Montreal, Quebec, Canada

ЗАМОВЛЕННЯ НА ПЕРЕДПЛАТУ

ОДИН РІК (\$1.50) \$..... ДВА РОКИ (\$3.00) \$..... ТРИ РОКИ (\$4.50) \$.....

ДАТОК НА ПРЕС-ФОНД \$.....

Висилаю готівкою ☐ Чеком ☐ Заплачу пізніше ☐ (Прошу писати чітко)

Ім'я і Прізвище

Адреса

.....

СМОЛОСКИЙ

»SMOLOSKYR«

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТСТВА
MAGAZINE OF THE UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

У Києві цвітуть каштани: Університет ім. Т. Шевченка

ЛЮБЛЮ

Над обрієм наге тремтить водограй.
Люблю в цім розливі весняний свій край.
Дивлюсь на сади я, в глибоку блакить,
В чарівній природі завмерши на мить.

Струну мого серця торкає весна:
Усе на землі розбудила вона.
Милують берізки, гінке явори —
З тремтячим їх листям шепочуть вітри.

І дівчину, ніжно обнявши струнку
Цілує вітрець у холодну щоку,
Я з нею по бархатнім килимі йду
І слухаю спів солов'я у саду.

Де ніби застигли молочні ряди
Дерев, що в дитинстві я з нею садив,
Де з радістю разом зустрінемо ми
Над плеском Расавки весняні громи...

Люблю в синій димці землі долину.
Люблю з громовими дощами весну!

Петро Луста

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,
Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним поданням джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytch

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Співробітники “Смолоскипу”:

Марко Антонович (Монреаль), Любомир Бачинський (Брюселя), Любомир Винар (Клівленд), Богдан Гасюк (Філадельфія), Альберт Кіпа (Нью Йорк), Богдан Коваль (Буенос Айрес), Василь Михальчук (Париж), Анна Процик (Нью Йорк), Ростислав Хом'як (Нью Йорк), Олексій Шевченко (Нью Йорк).

З М І С Т

	стор.		стор.
Чому Хвильовий?	1	Хроніка українського студентського жит-	
І. Ісаєв: Питання ідеології та співпраці	2	тя	10
О. Зінкевич: Наступ партії на молоду		Панамериканський акт українських сту-	
поезію	4	дентів	11
І. Драч: Поезії	5	Думки і репліки	15
Ю. Коваль: “Квіти”	8	Молодь і освіта в Україні	15
Л. Винницький: Українське студентство			
Канади	8	Фото: Управа СУСТА — на обкладинці	

Чому Хвильовий?

В українському житті мало спірних постатей такого формату як Хвильовий. Для одних він великий патріот, геній, видатний письменник, а для інших — зрадник, ліквідатор українського життя, большевик.

Ці протирічні твердження вказують на те, що Микола Хвильовий був непересічною людиною, що її трудно вбачати в якійсь вузькій рямці тої або іншої політичної партії. Мабуть, саме тому він дотепер ще не дочекався всесторонньої оцінки. На таку оцінку час ще не прийшов. Чому ж саме ми присвячуємо увагу цій постаті у 29-ту річницю смерті? У дальшому ми постараємось з'ясувати це питання.

Микола Хвильовий народився 1893 р., отже застрелився на 40-му році життя. Батько його був Фітільов (росіянин по походженню), а мати — українка з домішкою французької крові. Літературній діяльності він присвятив лише приблизно десять років свого життя. У так званому ренесансі 1920-х років він відіграв чи не найважливішу роль як своєю літературною, так культурною і політичною діяльністю. Двічі він виїздив закордон, причому не цурався зустрічатися з видатними представниками української еміграції. Це ті

Микола Хвильовий

основні факти з його життя, які не підлягають сумнівам. Поза тим про Хвильового писано дуже багато фантастичного, як його прихильниками (О. Ганом та іншими, які безкритично повторяють нічим не підтверджені його здогади) так і противниками, які до речі кепсько ознайомлені з творчістю визначного письменника.

Дехто сумнівається у достовірності твердження Гана, немов би Хвильовий був у 1918-19 рр. прихильником чи то учасником вільної боротьби. Адже ж відомо, що за революції він брав участь у червоному таборі, що розкололо і силоміць пхнуло його від комунізму до українського націоналізму.

Взагалі Хвильовий був надзвичайно живою, революційною постаттю, яка вміла бути відважною в житті, вміла шукати, казати в очі правду, помилятися, каятися, переживати до глибини душі хвилюючі події та вказувати шляхи у майбутнє.

Молодечий запал і захоплення ідеями соціальної справедливості привели його до большевицького табору та ідеї загірної комуні, а жахлива дійсність переведення в життя ідей жовтневої революції до переконання, що Україна мусить стати незалежною державою і порвати всі зв'язки з Москвою — політичні і культурні!

Цей шлях перетворення з комуніста в українського націоналіста був дуже болючий, повний суперечностей і хитань. Але основна лінія розвитку Хвильового ясна — від комунізму до українського націоналізму. Цьому розвитку сприяло чудотворне відродження України "в огні й бурі революції". Це відродження полонило не одного колишнього нашого ворога, але, мабуть, нікого та наше відродження не полонило так міцно, як Хвильового. Ляйтмотивом його творчості стають шведські могили, німий свідок промаршованої

нагоди в 1709 році.

Взагалі символики в творах Хвильового дуже багато. Нею переповнений оспорюваний (і здебільшого неправильно вияснюваний) твір “Я — романтика”, її багато в незвичайно цікавому творі “Редактор Карк” (“Невже я зайвий чоловік тому, що люблю безумно Україну?”) і в більшості творів аж до “Вальдшнепів”. Ось, наприклад, у маловідомому творі “Катерина” москаль-большевик зводить молоду українку і покидає її, в той час, коли її подруга, що ходила з українським парубком виходить заміж. Шевченкова Катерина виступає символом-пригадкою, що москаля не змінила революція. У публіцистичному творі “Україна чи Малоросія?” цю думку сказано ще ясніше “Москва . . . не бачила жовтневої революції”.

Найбільшої слави здобув собі Микола Хвильовий своєю участю у так званій літературній дискусії, коли він відважився кинути гасло: “Геть від Москви, назад до Європи!” Європа для нього це — прогрес, широкі обрії культури, великі вчителі, це — протилежність до “московських задрипанків” (слова Хвильового), до міщанства, до “культурного епігонства” і власного просвітянського загумінку.

Своїм відважним виступом проти московського большевизму з одного, а загумінкового просвітянства з другого боку, Хвильовий придбав собі багато ворогів. Компартія його засудила і в травні 1933 року довела до самогубства, а деякі кола на еміграції ще далі ведуть непереривну кампанію проти цього великого письменника, фальшуючи до неможливого його думки та прагнення. У Советському Союзі Хвильовий далі належить до заборонених письменників, хоч реабілітовано таких яскравих “контрреволюціонерів” як Олесь, Вороний та інші.

Свого часу Гармаш правильно підкреслив зв'язок Хвильового з Донцовим, однак

він занадто примітивно вияснив цей зв'язок, як односторонній вплив Донцова на Хвильового, ба щобільше він намагався всі націоналістичні погляди Хвильового з'ясувати, як виключний вплив Д. Донцова. Ми знаємо, що за 20-х років Хвильовий регулярно читав редактований Донцовим Літературно-Науковий Вісник і в деяких моментах, включаючи “Вальдшнепи” ми можемо простежити безсумнівний вплив Донцова на творчість Хвильового, але все ж таки націоналізм їх не був і не міг бути тотожним. Є в ньому й інші елементи — місцеві-українські і закордонні “буржуазні”, а все це в надзвичайно оригінальний спосіб перетворено Хвильовим в його власний світогляд. Адже ж він був і в літературі, і в публіцистиці, і в політиці, і в світоглядових шуканнях глибоко оригінальною і неповторною постаттю.

Літературний стиль творчості Хвильового С. Єфремов у Історії української літератури схаактеризував дуже влучно: “. . . люди в нього здебільшого живі в дії, в описах багато рухів, широкого захвату, повітря, синіх просторів, — і тому так радісно і весело його читати, дарма, що фон оповіданнів тьмяний, а події . . . іноді просто жажливі”.

Політичне значення основоположника ВАПЛІТЕ з'ясував С. Николишин так: “Хвильовий був центральною постаттю українського націоналізму на Східніх Землях... Заслуга його в тому що він виразно відважився сказати — “не Москва, а Європа”. Хвильовий там перший дійшов до модерного українства, що ставить Україні ціль. . . Своєю концепцією українства, він поставив його, як міжнародню проблему.”

Ось чому незважаючи на всі вільні і не-вільні гріхи Хвильового, ми уважаємо його одним з найвизначніших українців 20 сторіччя. Деякі його думки лишаються актуальними аж доти, доки Москва пануватиме над українським народом.

НА ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ (2)

ПИТАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА СПІВПРАЦІ ПОМІЖ УКРАЇНСЬКИМИ ІДЕОЛОГІЧНИМИ ТОВАРИСТВАМИ

(Закінчення)

З попередньої статті (дивись “Смоло-скип”, березень-квітень, 1962) можна ввести дефініцію ідеологічного товариства. Коротко: ідеологічне товариство — це суспільна установа, яка знаходить, формує і розвиває ідеологію. Іншими словами, в нашому понятті

ідеології, — ідеологія не може існувати без товариства чи організації. Якщо ідеологія не має організації, це тоді є світогляд чи погляд.

СПІВПРАЦЯ ІДЕОЛОГІЧНИХ ТОВАРИСТВ

У співпраці ідеологічних товариств ми розрізняємо:

(а) Співпрацю в ідеологічній галузі. Питання співпраці в галузі ідеології дещо скомпліковане і ясної відповіді на нього, мабуть, дати неможливо. Ідеологічна співпраця — означає, що товариства співпрацюють в розвиванні, поглиблюванні та поширюванні своїх ідеологій. І ось тут якраз вирінає дуже важливе питання: чи взагалі ідеологічна співпраця можлива, коли зміст ідеологій різниться? На цю тему можна б багато писати: розглянути її історично, а також філософічно. Але тут ми лише зазначимо, що така співпраця до великої міри залежала б від того чи ми взяли б оцінюючий (evaluative) чи не оцінюючий (non-evaluative) підхід до питання ідеології.

Коли прийняти оцінюючий підхід, це означало б, що ми даємо осуд чи опінію щодо ВАРТОСТІ, добра або зла даного ідеологічного думання. Коли прийняти неоцінюючий підхід, це означало б, що ми уважаємо всі ідеологічні думки за рівноварті, не виявляючи прихильності чи ворожнечі до жодної з них. Тут вирінає даліше питання відношення (relativism) і співвідношення (relationism) про які м. ін. говорить також Мангайм. Релятивізм-відношення, в цьому випадку, значить, що кожне ідеологічне думання є релятивне (відносне) і немає певності, чи одна ідеологія завжди і в кожному випадку має таку саму вартість і те саме значить. Можна б подумати, що неоцінюючий підхід веде до релятивізму, проте існують думки, що він веде радше до співвідношення, як до відношення.

Що тоді розуміється під терміном співвідношення (relationism): коли ми уважаємо, що всі ідеологічні думання мають таку саму вартість, тоді в кожному знаходимо щось правдивого і доброго. В такому випадку існує доповняюче відношення поміж ідеологіями і можна додає щось до загальної суспільної думки.

Існують думки, що такий неоцінюючий підхід, який веде до співвідношення в модерних часах є необхідний тому, що ідеї не існують в порожнечі. А знання, яке ми набуваємо постає з точки досвіду і життєвих ситуацій і хоч воно не є виключним (абсолютним), воно все ж таки є знанням.

Отже такий неоцінюючий підхід, зокрема в модерних часах, піддає думку потреби існування співпраці в ідеологічній галузі постільки, поскільки ідеології можуть себе доповнювати і можуть давати поштовх до дальшого розвитку.

Зараз важко сказати чи такий неоцінюю-

ючий підхід існує і чи може існувати поміж нашими українськими ідеологічними товариствами. Якщо існує, то в дуже обмеженій мірі, тому, що нам здається, що проводили наших ідеологічних товариств приймають більш оцінюючий підхід до справи.

Треба зазначити, що оцінюючий підхід також не виключає співпраці, але він об'єктивно, на підставі принципів і прийнятих норм намагається знайти і розвинути ту ідеологію, яка найбільше відповідає онтологічній правді.

Можна сказати, що обидва підходи імплюють ідеологічну співпрацю, може в інший спосіб, але обидва вимагають широти думки, постійного шукання того суспільного знання, яке дозволяє позитивний розвиток чи шукання правдивого. До такої ідеологічної співпраці ми в українській спільноті може ще не готові, але повинні до неї прямувати.

(б) Співпраця в діяльності організаційній. Організаційна співпраця обмежується до втримування тривалого порозуміння в даній місцевості відносно часу, місця і еwentуально тематики сходин, імпрез, тощо. Така співпраця вимагає спільного (під організаційним оглядом) виконання загальних національних свят та спільного проводжування загально-українських акцій.

У такому виді співпраця до деякої міри існує і має можливість існувати в локальних масштабах. Очевидно, в такому випадку добра воля і щирі наставлення зі сторони проводів ідеологічних товариств є необхідні.

Наприкінці можна висловити бажання, щоб в різних місцевостях ідеологічні товариства конкретно призадумалися над організаційною співпрацею, дійшли в цій галузі до порозуміння, а з тим і прямували до еwentуальної ідеологічної співпраці і себе виховували для більш об'єднаного і об'єднуючого, динамічного способу думання.

I. Ісаїв

“Для підбитих народів родина стає гою твердиною, де заховається та плекається національна віра, традиція й ідеологія. І нещасна та нація, яксі члени забувають, що успіх національного визволення є передумовлений перемогою рідного родинно-приватного виховання й навчання над асиміляційними впливами чужонаціонального (державного) шкільництва”.

М. Вікул у “Розбудові Нації” 1934 р.

Наступ партії на молоду поезію в Україні

Сьогодні важко передбачити якими шляхами піде розвиток молодшої поезії в Україні. Можна вже тепер сумніватись, чи невеличке гроно молодих поетів зуміє встоятись на вершинах свого творчого духа, піднятись до ще вищих ступенів свого поетичного злету. Але як би воно не сталося, — 1961 рік залишить в українській літературі неабиякий слід, вкаже на силу і живучість української нації, непереможність її закутого духа і навіюватиме новим українським поколінням оптимізм і віру, що в найнесприятливіших обставинах, ми ще в силі видати з себе творців непересічних масштабів, які можуть не лише дорівнювати, але й перевищувати творчість поетів інших народів світу.

Те, що сталося в літературній Україні в 1961 році може нам нагадувати зараз небуденні роки українського ренесансу 1920-их років з палкими літературними диспутами, новими гаслами (чи можна забути "Геть від Москви!" — Миколи Хвильового?), новими надіями і тою прометеїською силою, з якою пробуджувалась і дерзала Україна.

Скільки подібного і скільки паралель можна навести між тодішнім і сучасним.

І як скоро це сталося. Гроно молодих поетів Іван Драч, Микола Вінграновський, Євген Гуцало, Віталій Коротич ще не вспівши розгорнути своїх творчих крил, попали під удари партійної критики. Найдошкульнішою була поведінка О. Підсухи, політрука в редакції київського "Дніпра", який всіма силами старався вбити творчу наснагу в молодих поетів, відкидаючи їхні поезії надіслані до редакції. Про це він говорив: "Будучи редактором журналу "Дніпро", я колись одержував багато віршів від М. Вінграновського. З них ми нічого не друкували. Було помітно сильну образну стихію, але з її полону автор вирватися не міг..." ("Літ. газета", ч. 91, 1961 р.).

Не друкували й інші журнали і газети творів молодих, якраз творів цієї невеличкої групи поетів. І треба було довгого змагу, щоб потрапити на сторінки літературних видань. Характерним тут буде відмітити, що в Києві була постала паніка серед партійних керівників від літератури: вони прямо не знали, що робити з цією групою молодих поетів, де, як і чи взагалі друкувати їхні твори... Промовистим фактом існуючого стану в Україні були виступи в справі молодих на останньому з'їзді СПУ, де говорилося що твори молодих передавали одні-одним і не знали, що ро-

бити дальше! . .

З дальших голосів можна дійти до висновку, що супроти молодих застосовано своєрідну тактику до зломання їхнього хребта, приборкання і переключення зі справжньої, мистецької — на творчість соцреалістичну.

З одної сторони молодих упревільйовано: Є. Гуцало та І. Драч працюють в редакції "Літературна Україна", а М. Вінграновський у кіностудії ім. О. Довженка, як артист і сценарист. З другої сторони — на них посилався нагінка, їхня поява викликала "не лише гомони хвали, — як писав С. Крижанівський, — а й крики хули. . ."

Любомир Дмитерко, який став речником органу СПУ "Літературна Україна", в першому числі цієї газети з повищою, новою назвою, з почуттям жалю писав про молодих: "Літературна газета" надала цілі сторінки кільком, загалом здібним поетам. Це дуже добре. Гірше, коли поряд зі справді цікавими, талановитими (які йшли по партійній лінії — О. З.) речами траплялися в публікаціях нашої газети деякі незрілі ще вірші Ів. Драча і М. Вінграновського або ж безпорадні, претензійні новелетки, на зразок етюда Ю. Ковалю" ("Літ. Україна", ч. 14, 16 лютого 1962 р.). Не мало попалося в статті Л. Дмитерка і молодим, надійним критикам І. Дзюбі і Є. Сверстюкові, які мовляв, проповідують "абстрактний психологізм" у літературі, більше значення приділяють "психологічним творам" ніж "художній ідеалізації" і які . . . вже мають цілу плеяду послідовників! Л. Дмитерко запитує "Чи не ота це (психологічна література), що догниває в закапелках капіталістичного Заходу?", закидаючи їм наслідування фрейдистсько-джойсівського психологізму та негування "досвіду передової російської й української революційної (дебто комуністичної — О. З.) літератури". На запит, що ці два критики приймають з сучасної радянської літератури без застережень і розумом і серцем, Іван Дзюба відповів, що твір Бориса Антоненка-Давидовича "За ширмою". (Б. Антоненко-Давидович, довголітний в'язень большевицьких тюрем і концентраційних таборів, був в останніх роках реабілітований і дістав право повернутись в Україну і знову друкуватись — О. З.). На це Л. Дмитерко відповів: "Одно лише можна сказати з певністю: ні взірцем, ні еталоном для сучасної української прози похмурий твір Б. Антоненка-Давидовича бути не може" . . . нам треба, — говорив дальше Дмитерко, —

творів "осяяних величними ідеями епохи" (комунізму)."

І це ясно. Дмитеркові треба було на самому початку розправитись не лише з молодими поетами і прозаїками, але також і з критиками. Вишукувати таке, про що молоді критики може й не думали, причепити їм новий ярлик, цим разом не націоналістичний, а "фрейдистсько-джойсівський".

Незважаючи на різні закиди, ці молоді творці, стали зараз найпопулярнішими людьми в Україні! Громадськість заговорила, захвилювала. Після їхнього виступу, київська "Літературна газета" одержала стільки відгуків, скільки вона не знала за цілу історію свого існування. Коли до редакції в 1946 р. наспіло всього 400 листів, а в 1956 — 3,069, то в 1961 р. — аж 9,635! Це рекордне число є однією з ознак, що народ ще думас, живе, сприймає і реагує.

Характерною подією наступу партії на молодих поетів був останній XIX з'їзд комсомолу України, на якому справі молоді літератури було присвячено багато уваги. З доповіддю виступав Дмитро Павличко, який мав би виконувати роль політрука серед молодих. Похваливши молодих "для годиться" він вискочив з цілою зливою закидів. Для доброго старту йому послужив польський поет Юліян Тувім, якого Павличко цитував і рекомендував молодим за приклад: "Я поет, — мав би говорити Тувім, — а не політик. але політика є функцією мого серця". Правильно? Правильно! А Павличко на це: "Деяка неувага до політики (серед молодих), це зна-

чить до боротьби, що точиться споконвіку між двома світами, викликає сумне хвилювання. Кров Кірова, кров Галана, кров Лумумби повинна стукати в наші поетичні серця. . ." А чи стукає ця кров до сердець молодих поетів? Замість відповіді, даймо слово цьому ж Павличкові: "Чи пройшли ці люди духовну школу комсомолу? Вони прекрасні. Але чи можна їх назвати вихованцями комсомолу? Можна, якщо брати до уваги, що вони більш-менш регулярно сплачували комсомольські членські внески. . . Ні, нема серед них комсомольських поетів, — розпочає Павличко, — для яких комсомольська тема була б вище і дорожче всього. . . Молоді митці рідкісні гості в ЦК комсомолу. . ." Чи треба більше? Ясно, ані комсомол, ані партія не були і даліше не залишаються стимулом і надхненням для молодих.

Чи вдасться зламати молодих поетів комуністичній партії? В цьому напрямку зроблено черговий крок: 20 березня у Спілці Письменників України створено комсомольську організацію. В заплату за своє членство в СПУ, членами цієї секції мусіли стати: Іван Драч, Микола Вінграновський, Микола Сингаївський, Роберт Третяков, Петро Скунець (— він наймолодший, народився в 1942 р., закарпатець), Володимир Дрозд, Євген Гудало і Віталій Коротич. Вісімка наймолодших.

Чи встояться вони? Яка доля їх чекає? Хвильового — чи Корнійчука? Косинки, Фальківського і цілої плеяди інших — чи Тичини, Сосюри і Рильського?

О. Зінкевич

Поезія молодих в Україні

ІВАН ДРАЧ

Найяскравішим серед групи наймолодших поетів в Україні треба уважати Івана Драча. Своєю оригінальністю, символікою сюжетів, блискучим поетичним стилем і відвагою сказати наскрізь продумане кожне слово, кожний рядок своїх поезій, Іван Драч, як і кілька його колег, розбурхали цілу Україну. В їхню сторону (і в його ж — чи не найбільше!) висказано ряд признань і захоплень, але й посипалась неперемінлива лайка і партійна критика.

Іван Драч народився в 1936 р. в селі Теліжинці на Київщині. В 1954 р. він закінчив середню школу в Тетіїві, де згодом деякий час учителював. В 1955-1958 р. був на військовій службі в армії і правдоподібно в цьому часі почав і писати свої перші поезії. Як його товаришам, так і йому не легко було потрапити на сторінки літературних видань. Щойно останньо було опубліковано декілька

його нових поезій. В цьому році повинна вийти перша його збірка окремою книжкою.

Зараз Іван Драч навчається заочно в філологічному факультеті Київського університету і працює в редакції "Літературна Україна". У березні ц. р. він разом з групою молодих поетів був прийнятий до Спілки Письменників України (СПУ).

Для кращої ілюстрації його поезій, наведемо кілька голосів про І. Драча з України:

Іван Дзюба (критик): "Біографія (Івана Ф. Драча) досить ординарна. Та ординарна тільки зовнішніми фактами. За ними стоїть самобуття, обдарована й сильно мисляча людина, а в цьому я переконався, прочитавши рукопис. Читання те було для мене не тільки великою радістю, а більше — подією в житті. Я почув голос нового сучасного українського поета. Справді сучасного, справді українського, справді поета. І мені здалося, що саме

така людина змогла б в майбутньому сказати через нашу українську літературу (хіба не варто цього сподіватися?) те насущне, сьогочасне слово, якого так спрагли читачі в усьому Союзі, хіба не було б це щастям для всіх нас?... Молодий поет щасливо поєднає в собі філософічну заглибленість з талантом безпосереднього, предметного, гострочуттєвого, а водночас витонченого і щедро широкого сприймання життя... (Іван Драч) пристрасно й ущепливо нападає на міщанський модус життя. Його самобутнє поетичне світосприймання, всльовий життєрадісний тон включають у себе елементи драматизму й трагізму. Молодому поетові властивий також історизм мислення..." ("Літ. Газета", ч. 36, Київ, 18 липня 1961 р.).

Степан Крижанівський (поет, критик): "Етюди Івана Драча свідчать про уміння мислити образами перш за все... Цілком законне почуття національної гордості за успіхи українського народного мистецтва, яке дивує світ кольорами і фарбами, нестримністю поетичної фантазії, висловлене у вірші І. Драча "Етюд матерям художникам"... (І. Драч) відкриває можливості і виміри поетового таланту" (З виступу на зборах секції критики і поезії СПУ, 10 листопада 1961 р. в Києві).

Микола Шеремет (письменник): "Я хочу зрозуміти світ поета, хочу із сьмбурного напластування різних стилів, од запізненого символізму до футуризму, знайти "самобутню, обдаровану й сильно мислячу людину" за рекомендацією І. Дзюби), поета, який, як запевняє критик В. Іванисенко, уме бачити світ "у єдності великого і нікчемного, премудрого і нерозумного". Кому молодий і здібний поет Іван Драч віддає свій молоденський запал, про-

ти кого швиргає грім і блискавки, що такого страшного пережив у житті щоб по байронівському заявляти про себе: "Я сивіти почав у двадцять п'ять...", "Я переключений ворогом не тричі (рубцями ран закутана душа), "Я оголений нерв..." ... Відкіля ж він міг винести "драматизм і трагізм епохи" і на якій підставі післявоєнне життя нашого народу уявляти як гибель Содоми і Гомори?... Я рішуче протестую проти спотворення дійсності післявоєнного часу представленої Драчем в образі Божевільної матері... яка сива і страшна. танцює в хаті круг стола, як круг планети, і виспівує куркульську частівку про колгоспників того часу..." ("Літ. Газета", ч. 90, Київ, 14 листопада 1961 р.).

Леонід Новиченко (критик): "Проте за своїми потенціями Іван Драч, я вважаю, один з найбільш талановитих поетів серед молоді..." ("Літ. Газета", ч. 91, Київ, 17 листопада 1961 р.).

Богдан Кравців (поет, критик): "Тороскопів про дальший розвиток Івана Драча укладати не доводиться. Його поезія є обіцячкою великого. І тому його шлях, як поета, в радянській дійсності не буде легкий. З вершин пориву і надхнення його можуть скоро загнати знову в кошари соцреалістичного декларативізму ("Сучасність", ч. 2/14, Мюнхен, лютий 1962 р.).

Цих кілька висловів про І. Драча не потребують коментарів. Одне ясне: в Україні з'явилась небуденна людина, яка у двадцять п'ять років свого життя сказала могутнє слово, яке захвилювало цілєю нашою Батьківщиною, якого від десятків років не було чути. Іван Драч сказав молоді: "Навіщо я? Куди моя дорога?" слова над якими треба думати, які треба переживати.

ІВАН ДРАЧ

(Уривки з феєричної трагедії "Ніж у сонці")

ПРОЛОГ

Мої віки слідом за мною ходять:
Од вітряків до полиску ракет,
Фотон і пишна паска Великодня,
Усе — до лаконічності штиблет.

Надії бубнявляють цвітом вишень
У сонцем зацілованих садах.
Слова мої! Шикуйтеся сміливіше —
Пилука зір хай шерхне на вустах.

Навіщо я? Куди моя дорога?
І чи моя тривога проросла
Од сивої печалі Козерога
В гливке болото рідного села?

Що маю нести в сиві сині далі?
Пшеничну ласку в молодих руках
Чи чорний рак водневих вахканалій,
Що серце їсть п'яти материкам?

Я — переключений ворогом не тричі
(Рубцями ран закутана душа),
Дивлюся зорям в мерехтливі вічі,
В оранжеве шептання "Поспішай!"

Хрустить повітря вафлями сипкими,
Ковтаю з вітром чорнобривий спів...
Яку гіркоту корабель нестиме,
Бо я ж не наробивсь, не одкипів!

ІВАН ДРАЧ

Збираю я в долоні сині тіні,
Прощаюсь із синицею, з Дніпром,
Бо в мене не Ньютонове тяжіння,
А галактичне — в безвість напролом.

Сковороду зустрів я у трамваї
(Блукає він по світу двісті літ).
Смушеву скинув і мене питає,
Чи можу Сонцю передати привіт...

Чого в старого з жовтої розлуки,
Мільйони зморшок пов'ялили вид.
Мелянхолійні філософські руки
Ціпком тривоги пробують цей світ.

Шепоче він: "Ти відлітаєш, сину,
На лобі в тебе знак неправоти.
Щоб корабель не став за домовину,
Візьми благословення — і лети.

Пройдись землею. В серце йди
[людське ти,
Питай у нього дозволу і права,
Бо якори космічної ракети
Вросли в народ — навічно аж іржаво".

* * *

СЕРЦЕ НАВСТІЖ

(Уривки)

Божевільна, Врубелі і мед

НЕЗНАЙОМИЙ

Я — вічний чорт. І лай мене й не лай,
Я поведу тебе в таку дорогу,

Що проклянеш ти свій священний
[край
І замір свій, і молоду тривогу.

Ти перетрусиш кісточки дідів,
Червоний стяг розірвеш на онучі,
І тому, хто тобі так догодив,
У чорну пашу кинешся із кручі.
То буде з мукою, з печаллю в сто

[віків,
А нині можна просто, полюбовно...

Іди до нас, до наших трунарів,
У наше кодло, вічне і стомовне.
Ми крушим душі, цвіт б'ємо морозом.
Нас — чорна ніч, а вас — якийсь
[мільярд...

... Тут сива жінка вилетіла з хати:
"Ой діточки, коханенькі, сюди
Ідіть до мене. Я ж бо ваша мати.
У мене свято нині. Бригадир

Щось загордився. Не вітають люди.
Та людям не до мене, Боже мій.
Мене лиш цуцик й півничок не гудить.
І котик в мене є, і є бджолиний рій.

Синочки в мене — всі сьогодні дома.
Приїхали. Спасибі їм, спаси..."
Я бачив — бралась попелом солома
Під колір сивої красивої коси.

Така печаль бриніла в її зорі,
Що дуб од погляду німів і трепотів.
Каміння розсипалося на порох,
І я ламав свої шаблочки брів...

... І божевільна у танок пішла.
І навіжений, і проклятий вітер
Крутив її круг чорного стола.

Три козаки ридали над старою
І не могли зійти з кривавих рам.
Той під Берліном, той в сніжнім завою
Десять під Варшавою, а третій ніби сам

Од чорної наруги в тридцять сьомім.
А мати сива і страшна пливла
Над білим світлом по святій соломі.
Кругом планети йшла — кругом
[стола

... Я поклонився матері у ноги
І диких дум порвав жорстоку сіть.
Я сивіти почав у двадцять п'ять
Од тої хати, од скорботи тої.

Ця мати вміє сина виряджати,
Затужить тонко серцем і рукою.
Вона постане, чиста і тривожна,
Зіпершись на печаль свою внизу,
І дасть мені в космічне бездорожжя
Мед — доброти і роздумам — сльозу.

* * *

СКРИПКА — СОЛОМІЯ

"Я — дівчина, я — скрипка
[тонкостанна.

Я — ніжна ніч у зорянім вінку.
У мене тіло у хмариннім сповитку.
Я — мерехтлива чорнобрива птиця
Із крилами жевріючих світань,
Переді мною м'якне синя криця,
Бо мука моя синя і свята.

Несу я ніжність у світі жорстокі,
Ї бджолою брала я з століть,
Щоб в ці скажені і трагічні роки
Коханому хоч на хвилинку пробре-
[ніть.

Я хочу дати зоряного сина,
Тому, що рветься крізь ракетний грім,
І докором хай буде ця хвилинка
Тому, що зветься судженням моїм.

Ви шлюбну постіль стелите грошима,
Зірки у вас не сіяють із руки.
Даровані золочені зажими
П'ють кров душі, як золоті п'явки.

А в мене ж тіло з білого туману,
Із сонця у хмариннім сповитку.
Я — дівчина, я — скрипка тонкостан-
[на.
Я — ніжна ніч у зорянім вінку".

Так квиліла, так тужила, сльозою
[росила,
Отак крила розпрямила дівчина
[красива,
Аж зірками проростала темносиня
[шибка.
На столі в риданнях билась тонко-
[станна скрипка.

* * *

УКРАЇНСЬКІ КОНІ НАД ПАРИЖЕМ (Уривки)

Цей світ живий витворював не Бог,
А чоловік з Адамової глини,
Цей світ пофарбувався і просох
Й просився в серце зрячої людини...

Я був сліпий — і кінь помстив мені,
Коли на нього позирнув я вдруге:
Мені він кинув душу в промені,
І трісли неіснуючі попруги.

Зробив він з мене дикий сизий степ,
Байдужого жбурнувши літ на триста.
І мчала по мені крізь марево густе
Орда іржача, буйна і розхристана...

Я подивився вдруге. Він мене
Зробив Дніпром чи то пак

[Бористеном.

Я ждав — він зараз орди прожене
Нутром блакитним в розпалі шаленім.

А він прийшов і хмари з мене пив.
Вуздечка срібна видалася розгублено.
Й із-за полинних гіркнучих снопів
Лоша він кликав — принця
[ніжнугубого.

Я подивився втретє. І проріс
Палацями, халунами й мостами.
І Сена бігла по мені навкіс,
А в ній купалися дерева й хмари.

А по мені, на скитському коні
І наді мною в строгім неспокої
Пікассо мчав крізь хмари срібляні
І голуба притримував рукою...

Прости мені, розумний коню мій.
За темноту, що з горя попеляста,
І поведи крізь цих рядків сувій
До свого бога, до творця, до майстра.

На тій майстерні не шукай табличок,
А просто йди із серцем під рукою,
Де сивий муж із глини коней кличе
Й воли в печі ремигають юрбою.

Де по незвичній сум'ятній палітрі
Тривога йде з-за дальніх небокраїв:
Сидить королева в чорному циліндрі.
І бомбу чорними копитами тримає.

І скачуть коні через бюрократів
В Москву, в Париж — некуто і
[красиво,
Негнуздані і волею багаті
Вкраїну мчать на вицвічених гривах.

А задні ноги — біля стін Софії.
Стрибок — передні на столі в Амаду.
І Залізняк щось сумовито мріє.
Й сіда до нього. Вічність на поралу.

І скитський кінь із мазаної хати
Чумацьким шляхом зорі прогортає..
Ну що ти скажеш, бісе плутуватий,
Про хуторянську долю мого краю!?

* * *

ЕТЮД МАТЕРЯМ - ХУДОЖНИЦЯМ

(З циклу "Етюд")

Хата у серці світитися мусить,
Погідною бути при всякій нагоді.
Стоять Партенони солом'янорусі,
Синькою вмиті, джерельноводі.
Мами мої чисті в мелодіях крону,
В мелодіях гички зеленоросої!
Призьба тече у вогненну шопу
З-під великого пензля з силучого
[проса.

В проваллях чекає розсипчаста глина
Рук ваших чорних, звітрілих,
[гречаних,
І мліє палітра на згорблених спинах,
Розведена потом в мішках десятичаних.
Поорані віком смагляві лиця —
Горпини і Теклі, Тетяни і Ганни —
Саряни в хустках, Ван-Гоги
[в спідницях,

Кричевські з порепаними ногами.
Сніпки золотисті загачують греблю
Бо хата блакитна текла б в небеса.
Мамо! Я Ваші думи тереблю
І крапка в етюді моїй — сльоза.

* * *

ЕТЮД ПОКОЛІНЬ

Світлій пам'яті акад. О. І. Білецького

Помирають майстри. Чітко значать
[віки.

Їх життя впереозало вогнями й динами.
В груди траурних маршів дзвенять
[молотки.

І влягаються думи золотими томами.
Люди круто жили. Люди в сонце
[ходили

І державу науки несли на плечах.
Люди гупали кайлом в оранжеві
[брили

І галопом згоріли, щоб день не зачав.
Амплітуда людська — від коліски
[до гробу

Та не знати народу таких амплітуд.
Бо ошпарює реквієм мою душу
[окропом

І сподівану зрілість вишукує тут.
Сплять монархи труда. Зріє черга
[велика

До незайнятих тронів крізь думи
[густі.

Підмайстри мого віку!
Я ваші ридання покликав,
Щоб на цвинтарі чолами підрости.

БАЛАДА ПРО СОНЯШНИК

Будь руки і ноги в соняшника,
Було тіло — шорстке і зелене.
Він бігав наввипередки з вітром,
Він вилазив на грушу
І в пазуху рвав гнилиці,
І купався коло млина,
І лежав коло піску,

І стріляв горобців з рогатки.
Він стрибав на одній нозі,
Щоб вилити з вуха воду, —
І раптом побачив сонце,
Красиве засмагле сонце
В золотих переливах кучерів,
У червоній сорочці навпущ.
Воно їхало на велосипеді,
Обминаючи хмари у небі...

І застиг він на роки і на століття
У золотому німому захопленні:
— Дайте покататися дядьку!
А ні, то візьміть хоч на раму.
Дядьку, хіба вам жалко?!
Поезіє, сонце моє оранжове!
Що миті якійсь хлопчесько
Відкриває тебе для себе,
Щоб стати наввіки соняшником.

Творчість молодих

“КВІТИ”

(Образок)

У календарі стояла весна.
У календарі кінчався березень.
У календарі лагідно світило сонце. З па-
рующей землі виширляли перші вістря трав'яної
ковдри... На повногрудих деревах набрякали
рясні бруньки. В повногрудих деревах виру-
вали соки життя...

Але то в календарі...
В місті була зима.
Ще дзвінко гула під ногами брунька.
Ще морозно пекло погляд залізо й камін-
ня будинків.

Ще мерзлякувато шутилися на плечах
розкішних жінок руді й чорнобурі лисиці.

Ще бігали з червоними носами студенти.
Ще годі було шукати на вулицях і про-
спектах морозива чи газової води...

Бо в місті була зима...
І як град у червоному спеку, як сонце у
день осінній:

— Купуйте проліски! Купіть букет про-
лісків!...

На розі двох вулиць дієчина. Звичайна
дієчина з гір. Приязний усміх. Щира мелодія
слів:

— Візьміть проліски...

Беремо! Хапаємо! Виризаємо один в од-
ного...

На розі двох вулиць гарівна мавка...

На розі двох вулиць квіти...

Перестала густо під ногами брунька.

Перестали шулитися на плечах розкіш-
них жінок руді й чорнобурі лисиці.

І не холодом — теплинно травня голуби-
ло погляд залізо й каміння будинків.

Бо на розі двох вулиць щезла зима. Ще-
зла від невизначеного, довірливо — тендітних про-
лісків...

Лагіднішали зосереджені обличчя дорос-
лих. Блакитних, карих, сірих очей юнаків і
дівожат торкалася мрія...

Бо на розі двох вулиць — весна...

А принесла її в місто, щед्रो роздавала
людям звичайна дієчина з гір. У неї приязний
усміх, фіялки очей і важкими коромислами
брови. Та ще ніжна мелодія слів:

— Купуйте проліски! Купіть букет про-
лісків!...

Юрій Коваль
(Львів)

З історії українського студентського руху

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО КАНАДИ В МИНУЛОМУ

(Продовження з числа за січень - лютий)

3. Українські студентські товариства
при університетах

Перше українське студентське товариство
при університеті було засновано в 1930 р. Це
було товариство “Альфа - Омега” при Саска-
чеванському університеті в Саскатуні, яке іс-
нує й до сьогодні та є членом СУСК. Організо-
вано його з ініціативи членів кружка “Каме-
нярі”, що студіювали в згаданому університе-
ті, та енергійній допомозі панства Юліана і
Савелі Стечишин. Першим головою цього то-

вариства був студент прав Іван Гнатишин.

До того часу вся праця українського сту-
дентства провадилася в західних провінціях Ка-
нади. Перше українське студентське товари-
ство на сході Канади постало в 1941 р. в То-
ронто: “Український Студентський Клуб” при
Торонтоському університеті. Першим голо-
вою цього клубу обрано студента медицини
Івана Кучерепу, який є тепер депутатом фе-
дерального парламенту в Оттаві.

Нове пожвавлення українського студент-

ського життя в Канаді почалося після закінчення війни у 1945 р. Багато молодих студентів українського роду повернулося з війни і тепер продовжувало або розпочинало свою вищу освіту. У 1945 р. постало товариство "Альфа - Омега" при Манітобському університеті в Вінніпегу, а у 1949 р. — українське студентське товариство, також "Альфа - Омега" при університеті Британської Колумбії у Ванкувері. При Манітобському університеті постало в 1945 українське студентське товариство "Гамма-Ро-Каппа", яке перетворилося згодом в "Обнову".

Від 1947 р. почали до Канади прибувати нові поселенці з Європи, які принесли з собою нові методи праці. Це стосується головно до студентів, які почали творити ідеологічні товариства, такі як "Зарево" і "ТУСМ ім. М. Міхновського". Перша клітина "Зарева" постала в Торонто в 1950 р., а її головою став студент медицини М. Мицик. Наприкінці того ж самого року постала клітина "Зарева" в Монреалі, а в 1953 р. клітина "Зарево" в Вінніпегу. На чолі останньої став Б. Боцюрків, який тепер є професором Альбертського університету в Едмонтоні. У 1953 р. постають клітини "ТУСМ ім. М. Міхновського" в Торонто і Вінніпегу, а в 1955 р. у Монреалі. Ідеологічні товариства об'єднували студентів різних університетів і абсолювентів, а тому й не мали своїх осідків при університетах.

4. Союз Українського Студентства Канади (СУСК)

Пожвавлення українського студентського життя викликає потребу створення одної централі. У грудні 1953 р. скликано в Вінніпегу Перший Конгрес Українського Студентства Канади, на якому створено Союз Українського Студентства Канади (СУСК). СУСК міг перебрати на себе завдання, які до того часу були не в силі виконувати окремі студентські товариства, а саме координацію ширшої студентської діяльності та репрезентації його назовні. Осідком першої управи СУСК став Вінніпег, а першим головою п-на Віра Жаровська. На час між першим і другим конгресом СУСК припадає створення дальших трьох українських студентських товариств, а саме Українського Студентського Клубу при Оттавському університеті, Українського Студентського Клубу при МекМастер університеті в Гамільтоні і клітини "Обнови" в Ванкувері. Всі ці товариства постали в 1955 р.

На другому Конгресі СУСК-у, який відбувся в грудні 1955 р. в Вінніпегу занотовано уже поважну пророблену працю централі. Започатковано видання власного Бюлетеня, наведено зв'язки і наладжано співпрацю з ЦЕ-СУСК-ом, а також з Президією КУК (Комітет Українців Канади). Наладжано зв'язки з СУ-

СТА (Союз Українських Студентських Товариств Америки) та українськими студентськими центрами в Аргентині та в Австралії. У тому часі студентські товариства при різних університетах започаткували високоамбітні вияви діяльності — репрезентаційні українські тижні при університетах МекГіль і Сер Джордж Вільямс у Монреалі, студентські концерти силами студентів Торонтонського університету, виставки силами студентів Манітобського університету в Вінніпегу, тощо.

Черговий (Третій) Конгрес СУСК відбувся в лютому 1958 р. в Монреалі і тоді головою СУСК стає Лев Винницький. На період між Третім і Четвертим (1959 р.) Конгресами СУСК припадають нові вияви діяльності СУСК у формі конференцій СУСК. Перша з них відбулася в вересні 1958 р. в Торонто, друга в жовтні 1958 р. в Саскатуні, третя в січні 1959 р. в Монреалі і четверта в липні 1959 р. у Вінніпегу. У цьому часі затіснюється співпраця СУСК з КУК, виявом чого була активна участь студентства і делегації СУСК на Шостому Конгресі КУК. Затіснюється співпраця з СУСТА, а це проявляється у взаємній участі делегацій обох студентських централей в імпрезах і з'їздах та співпраці у розв'язуванні багатьох спільних питань. Наладжано також відносини з НФКУС (Центрاليا Канадського Студентства), президентом якого у тому часі став Володимир Тарнопольський, український студент із Саскатуни.

П'ятий Конгрес СУСК-у відбувся в лютому 1960 року в Монреалі. Шостий в грудні 1960 і сьомий в грудні 1961 року в Торонто. На двох останніх Конгресах розроблено і поширено статут СУСК і впроваджено до його структури професорський консультативний орган у формі Академічного Сенаторату СУСК. У тому часі відбулися ще дві конференції в Торонто і в Оттаві. На п'ятому Конгресі СУСК президентом обрано Романа Осадчука, а на Шостому Юрія Бориса, який виконуватиме свої обов'язки до 1963-го року.

5. Підсумки

До цього короткого перегляду історії українського студентства Канади можна додати, що в останньому часі постали ще два студентські товариства: Український Студентський Клуб при університеті Західного Онтаріо в Лондоні, а також Товариство ім. Іларіона в Вінніпегу. За останні кілька років СУСК значно скосолідував свої позиції, хоч основною перешкодою в праці було і залишиться географічне розпорошення. Незважаючи на фінансові труднощі СУСК поживавив свою видавничу діяльність, видаючи Пресову Службу та Бюлетені СУСК.

Перед кожною управою СУСК стояло і

стоятиме багато конкретних і різних проблем. Ці проблеми дотеперішні управи СУСК подавали на студентський форум дискусії. На Конгресах і Конференціях навітлювано ці проблеми з різних точок зору, а це допомагало Управі СУСК накреслювати дальші напрямні праці.

На жаль СУСК занадто мало уваги приділяв дотепер питанням середньошкільної молоді. В початках українські студенти в Канаді присвячували цьому питанню належну увагу, а тому кружки "Каменярі" існують дотепер,

в той час коли давно перестали існувати ті студентські товариства, які не присвячували належної уваги середньошкільній молоді. Тому питанням середньошкільної молоді СУСК мусить зараз більше зацікавитись.

Цей короткий нарис не вичерпує всіх моментів діяльності українського студентства Канади, однак в майбутньому ми надіємося ще повернути до докладнішого з'ясування деяких цікавіших моментів з історії українського студентського руху в Канаді.

Лев Винницький

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

(Березень - квітень 1962 р.)

Найважливішими подіями в студентському житті в останніх двох місяцях треба уважати конференцію СУСТА і СУСК, яка відбулася в Сиракюзах, Н. Й. Цю конференцію можна уважати, як реакцію на бездіяльність ЦЕСУС-у і бажання українського студентства централізувати свою працю і організоване життя.

Другою подією треба уважати виступ СУСТА на симульованій Асамблеї Об'єднаних Націй і проголошення на ній "виходу" України зі складу ССРСР.

СУСК І СУСТА ЗАПОЧАТКУВАЛИ ПАН-АМЕРИКАНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Сиракюзи, 14 квітня 1962 р. при Сиракюзькій Університеті відбулися перші наради Управ СУСК та СУСТА для обговорення взаємних проблем та започаткування взаємної дії. На нарадах було 5 репрезентантів з Канади та 8 зі США. Наради були частиною Пан-Американського Тижня.

На ранішній сесії, якою провадив президент СУСТА Володимир Прибила, обидві Управи подали інформації про свої організаційні структури, програми праці та проблеми обох Союзів. В дискусії виринули такі підставові різниці: Коли більшість складових клітин СУСТА знаходиться в східній Америці, то членство СУСК розкинене по цілій Канаді. Хоч студентство Канади не менш численне від студентської громади в Америці — великі простори утруднюють об'єднану дію в Канаді та життя студентства.

Підчас пополудневої сесії, якою провадив президент СУСК Юрій Борис, обговорено справу репрезентації українського студентства на світовому зїзді ISC, який відбудеться цього літа в місті Квебек при Лявал Університеті. Поминувши це, що обидва союзи не мають права приналежності до КОСЕК — Координаційного Секретаріату Студентства Світу, все ж таки можна і треба взяти участь в зїзді в формі слухачів. На зїзд рішено видати певну літературу та зорганізувати виступ у формі виставки. Всіх учасників також поінформовано про Світовий Фестиваль Молоді, який відбудеться влітку цього року в Гелсінкі, Фінляндія. На нарадах Управ СУСК і СУСТА обговорено також можливості та засоби репрезентації України на міжнародних студентських імпрезах, скликання Пан-Американського Зїзду українських студентів Америки і Канади (цю справу реферував Зенон Мазуркевич, віце-президент СУСК). Центром уваги на такому зїзді СУСК і СУСТА повинна бути молода студіююча людина, яка є в процесі формування свого світогляду. Особливу увагу треба звернути на створення сприятливої атмосфери до свobodного обміну думками. Пан-Американський Зїзд заплановано на 30 червня — 2 липня 1962 в Торонто. Наради СУСК і СУСТА закінчено дискусією над пекучою проблемою браку діяльності ЦЕСУС-у.

● Сиракюз. Місцева Українська Студентська Громада взяла активну участь в "Міжнародному тиж-

ні 1962", де її члени виступали з українськими народними танцями. На закінчення цього Тижня УСГ взяла участь у "Всесвітньому Базарі", влаштувавши виставку української кераміки, вишивок, різьби і писанок. Виставку відвідала понад тисяча студентів і професорів.

● Нью Йорк. 14 квітня ц. р. Ньюйоркська Студентська Громада влаштувала спеціальну мистецьку програму для відзначення фундаторів Катедри Українознавства, в якій виступив хор "Думка", смичковий ансамбль УМІ, солісти О. Стецюра і Н. Петряник. Зі словом виступали голова УСГ — Я. Лешко і Б. Тарнавський (віцепрезидент ФКУ). В Нью Йорку на ФКУ зібрано 22,261.70 дол. На вечорі віцепрезидент СУСТА для справ ФКУ Ляриса Ганущак вручила фундаторські грамоти жертводавцям.

● Чикаго. 2 березня ц.р. відбулись Загальні Збори місцевої УСГ, Управу якої очолювала Таня Матійців. До нової Управи обрано: Богдан Боднарук — голова, І. Прийма — заступник, Ю. Гасцький — секретар, Ю. Дубицький — скарбник, Т. Матійців — культурно-освітній реф. До Контрольної Комісії увійшли: Л. Матійців і М. Мигаль.

● Торонто. 18 березня ц.р. відбулись Загальні Збори місцевого Українського Студентського Клубу, на яких обрано нову Управу у такому складі: Ігор Курилів — голова, Богдан Онищук — заступник, Х. Петик — секретарка, В. Луців — скарбник, Мстислава Туркевич — культ.-освітній реф., Т.

Пан Американо-український Акт Українських студентів

Для 14го Реймса 1962 року на надзвичайних
нарадах управ фюзу Українських студентів Канади
і фюзу Українських студентських Інтересів Америки
рішено:

- (а) спільно розв'язувати проблематику української студентської
молоді Америки і Канади.
- (б) створити кращі взаємовідносини між українськими
студентами на північно-американському континенті.
- (в) скоординувати репрезентацію українського студентства
перед українською спільнотою та чужинцями.

Для забезпечення успішного здійснення намічених
завдань постановлено:

- (а) кожного півріччя відбувати спільні наради обох управ для
взаємно поінформовання та планування спільної діяльності
в пан-американському масштабі.
- (б) кожного півріччя відбувати пан-американську конференцію
українських студентів Америки і Канади.
- (в) уважаючи С.У.С.А і С.У.С.К. речниками більшого українського
студентства в Америці і Канаді, рішено очалити репрезентацію
українського студентства на міжнародному форумі з огляду на
це що ред міжнародних студентських імпрез відбувається на
терені обох союзів.

Закликаємо всіх студентів Америки і Канади
до активної підтримки цього акту, та запрошуємо
інші фюзи брати участь.

Голова - *Володимир Д. Пилип*

Володимир Д. Пилип

Закидальський — реф. зовн. зв'язків, Рената Голод — реф. розваги, М. Вавришин — реф. оголошень. Контрольна Комісія: О. Бущик, Б. Мнидюк. Попереднім головою УСЖ був Юрій Ворис.

● Вініпег. 7 квітня закінчилися курси українознавства в Манітобському університеті, на яких викладали професори П. Юзик і Я. Рудинський. Курси "Українська мова" (курс ч. 101) відвідувало 10 студентів, а ч. 201 — 13, "Творчість Т. Шевченка" — 5 студентів.

СТУДЕНТСЬКІ ПУБЛІКАЦІЇ

● "Студентське слово", ч. 1 (41), Рік IX, орган СУСТА, редактує В. Л. Прибила, додаток до "Свободи" (17 березня 1962 р.). Зміст сторінок складають: редакційна — "Крути", В. Прибила: "Наші завдання на рік 1962", Б. Бондар: "Українські студенти в Варшаві", "З канцелярії СУСТА", продовження резолюцій V-го конгресу СУСТА.

● "Студентська думка", ч. 3, Рік I, сторінка ТУСМ-у, додаток до "Томону України" (17 березня 1962 р., Торонто). Зміст: "Т. Шевченко", "Р. Шухевич", "На пошану ген. Р. Шухевича", "З діяльності ТУСМ-у Філадельфії", "До характеристик студентства", "Менор Джуніор каледж", А. Скальський: "Думки студента".

● "Студентська думка", ч. 4, Рік I, сторінка ТУСМ-у (додаток до "Томону України", Торонто 14 квітня, 1962 р.). Зміст: М. Мазурок: "Завдання українських студентів", В. Кульчицький: "За яку співпрацю?", І. В.: "В обороні України", С. Савка: "ОД ТУСМ у Монреалі", "Студентська громада у Філадельфії", "З хроніки ОД ТУСМ", "Говорім усю правду".

● "Бюлетень Обнова", ч. 1, Рік XIII, Журнал Федерації Товариств Українських Студентів Католиків "Обнова" (додаток до "Шляху", Філадельфія, 11 квітня, 1962 р.). Зміст: Митрополит Йосиф Сліпий (1928 р.): "Церква творча сила народу", мгр. Всеволод Ісаїв: "Напрямки міжнародної діяльності "Обнови", Дж. Дж. Гільберт: "Предмети студій у каледжі і вибір майбутніх фахів його градунтів", Іриней Ісаїв: "Ідеологія і можливості співпраці українських ідеологічних товариств", "Схема

української і московської історії", "Програма тем XXV-го Світового Конгресу "Пакс Романа".

"Бюлетень Обнова" редагує колегія у складі: Олена Сем'янчук, Християн Кульчицький, Іриней Ісаїв.

УКРАЇНСЬКЕ АКАДЕМІЧНЕ Т-ВО "ЗАРЕВО"

Діяльність "Зарева" в останніх двох місяцях знаменували дальші виступи з розповідями про поїздку на Україну Марусі Попович, активного члена МВН і "Зарева", яка в серпні 1961 р. їздила з групою туристів в Україну і побувала у Львові, Тернополі, Києві, Полтаві, Харкові і Ялті.

ВИСТУПИ МАРУСИ ПОПОВИЧ

● Маруся Попович виступила дотепер в таких осередках "Зарева" з розповідями про сучасну Україну: Нью Йорк, Філадельфія, Ютика, Алентаві, Клівленд, Балтимор, як рівнож і в інших, де її виступи патрунували різні українські інституції.

Треба ствердити, що те, що сотні українців побачили і почули з уст М. Попович, було чимсь іншим, чимсь оригінальнішим, чимсь, що рідко доводиться побачити і почути від осіб, які побували в Україні і робили подібні виступи. Панина Маруся зуміла побачити Україну такою, якою вона є. В її розповіді не було переборщень в жодну сторону, була об'єктивна правда, яку може розказати лише справді думаюча людина, яка бачить світ і свою Батьківщину відкритими очима без жодних упереджень і застережень. І правда ця була неперевершена за способом представлення і трагічно-сумна за своєю суттю.

Світлина панни Марусі це був справді шедевр. І дивлячись їх ми відчували тут деякі нотки символіки з фільмів О. Довженка і зокрема з його "Землі". Бо будучи в Україні можна зробити сотні і тисячі світлин, Але важко, що ми знімаємо, що вміємо побачити і важливість якого об'єкту відчутти. Скільки символіки в тих прекрасних світлинах — прекрасних парків, будівель, природи, поруч яких свердлить душу людини той замок на українській церкві з ви-

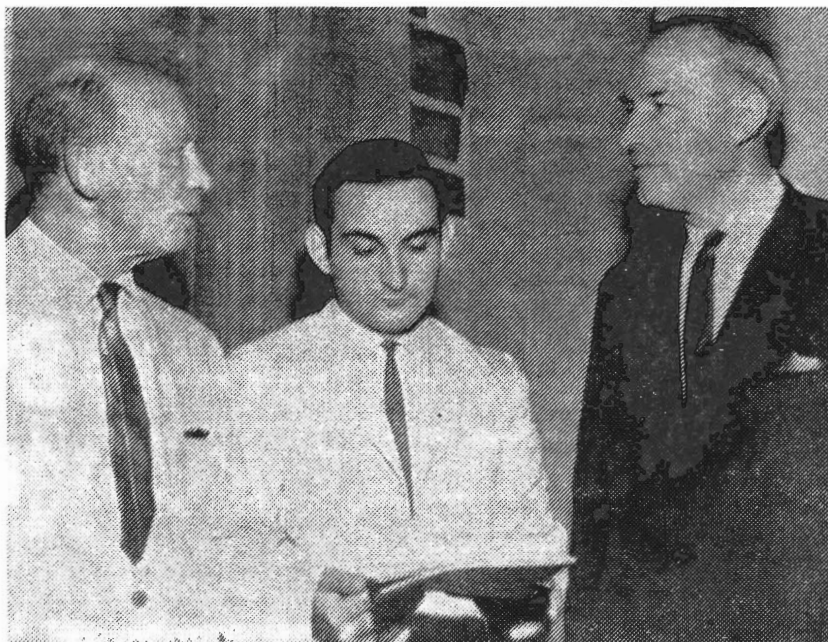
віскою "вступ заборонений", і та жінка, яка їжає важкі вагонетки, і дівчина, яка диває мішки, і той напис дванадцяти різних ковбас, включаючи "любительну" — з порожнечою всередині... і ті прекрасні санаторії в Ялті для панівної кляси, і ті написи в російській мові скрізь і всюди... І скільки всього цікавого, захоплюючого, а зарезом гнітючого, де оптимізм і віра в живучість української нації переплутані з жалем і болем. Хто почув Марусю Попович, хто побачив її світлина, той напевно завжди згадуватиме з вдячністю цю прекрасну дівчину, яка зуміла полонити кожного слухача своєю безпосередністю, скромністю і превдомовністю.

● Філадельфія. 31 березня ц. р. клітина "Зарева" улаштувала свої загальні Збори, на яких обрано нову Управу в такому складі: В. Гасюк — голова, М. Царніник — заступник, В. Гнатюк — секретар, З. Шаєрник — скарбник, А. Середа — прес. реф. В. Татунчак — імпрезовий реф., А. Масюк — фін. реф., Л. Домбчевський — орг. реф., А. Гасюк — бібліотекар, Я. Добровольський — представник видавничої спілки "Зарева", Контрольна Комісія: Л. Любе, Р. Жилавий, Т. Кузьмович, Товарський Суд: О. Врублівський, І. Штром, О. Мазур.

До Управи драматичного гуртка при "Зареві" обрано: А. Масюк — голова, Я. Добровольський, З. Сохор, В. Гнатюк, О. Лукасевич і Ю. Гнатюк — члени. Режисером Гуртка є Пані Ніна Лужицька.

В часі Загальних Зборів виступили з доповідями П. Дорожницький — "Український націоналізм і його основні завдання" і В. Процик — "Основні цілі "Зарева".

● Нью Йорк. 13 квітня відбулись Загальні Збори місцевої клітини "Зарева". До нової Управи обрано: Алла Герещ — голова, О. Бакум — заступник, М. Годованець — секретар, Ю. Вінар — скарбник, В. Римаренко — організаційний реф., М. Белендюк і В. Бакум — референти публікацій в українській та англійській мовах. Контрольна Комісія: А. Процик, А. Кіпа, І. Андрейко. Товарський Суд: М. Приходько, М. Чикален-

Під час 12-ї Конференції Університету Колгейт, яка відбулася 10 - 14 липня 1961 в Гамільтоні, Нью Йорк, на тему зовнішньої політики Америки. Стоять зліва направо учасники: Президент Університету Колгейт, Др. Еверет Кейс, Президент СУСТА Володимир Д. Прибіла і представник Стейт Департаменту США, Гарленд Клівленд, Підсекретар Справ Міжнародної Організації (Об'єднаних Націй). СУСТА вже третій рік бере активну участь в Конференціях Колгейт і цього разу приготувала спеціальний бюлетень "До учасників Колгейтської конференції — найголовніші факти про Україну" і її значення в теперішній політичній боротьбі проти імперіалізму Москви. Під секретар Стейт Департаменту, Гарленд Клівленд, колишній декан Сиракузького університету, де Президент СУСТА є кандидатом на докторат з політичних наук, признає користь зовнішньої інформаційної діяльності українців в Америці в справі визволення поневолених Москвою народів.

ко. Представник "Смолоскипу" — І. Світенко.

● Клітина "Зарева" в Нью Йорку зложила по сто доларів на пам'ятник Т. Шевченка у Вашингтоні і на будинок УВАН в Нью Йорку.

● 3 березня клітина влаштувала вечір присвячений О. Ольжичеві, на якому виступили др. Олег Лашенко і Т. Онуферко. Поезії О. Ольжича рецитували О. Бакун і М. Приходько, а М. Цісик виконала кілька композицій різних композиторів на піано.

● Балтімор. 7 квітня Балтімор відвідала група членів "Зарева" з Нью Йорку і Філадельфії, які улаштували товариську зустріч з місцевими зарев'янами, а також оглянули Український Студентський Архів-Музей (УСАМ).

При цій нагоді оформлено Представництво "Зарева", яке очолила Марійка Бендюк та намічено план праці представництва на майбутнє.

● 5 травня відбувся надзвичайно успішний виступ Марусі Попович з розповіддю про сучасну Україну. Заля виступу була переповнена громадянством.

Т-ВО УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ім. М. МІХНОВСЬКОГО (ТУСМ).

● Філадельфія. 4 березня ц. р. ТУСМ у Філадельфії влаштував святочну академію присвячену сл. п. Т. Чупринці, командирові УПА. З промовами виступили М. Ковалишин і Б. Кульчицький. В програму свята входила також мистецька частина.

● ТУСМ у Філадельфії заініціював і зібрав 1,500 підписів під спеціальною петицією у справі підтримки Резолюції ч. 211 про створення в Конгресі США спеціального комітету Поневолених Націй.

● 30 березня відбулась доповідь проф. Петра Андрусєва "Українське мистецтво і його зв'язки з Європою".

● 18 квітня зорганізовано перші організаційні сходи середньошкільників ТУСМ-у. Про ціль сходин говорив В. Ванчицький. Управу середньошкільників ТУСМ-у обрано у такому складі: Б. Волощук голова, О. Лисяк, Т. Бульба, Є. Ванчицький, І. Мазєпа — члени Управи. Контрольна Комісія: З. Вонтарський, Л. Гайдучок. Товариський Суд: О. Козоріг, Н. Драбик.

"УКРАЇНА ВИСТУПИЛА З СССР"

Нью Йорк. 23-24 березня, 1962 р. в готелі "Коммодор" (Нью Йорк) відбулася 35-та сесія Модельної Генеральної Асамблеї ОН (МГА), яку щороку уряджує організація американських студентів Collegiate Council for the UN (CCUN). Ця імпреза має на меті познайомити американських студентів з діяльністю ОН, як також з проблемами окремих країн. Кожна нація, яка є правним членом ОН, репрезентована в МГА одним з американських університетів. Даний університет вивчає історію вибраної країни та слідкує за поведінкою і голосуванням правдивої делегації в ОН. Вибрана країна мусить бути так репрезентована в МГА, як вона справді поступає в ОН (напр. під час сесії МГА студенти, які репрезентували СССР оплекували промовців прихильних до Советського Союзу, а тупали ногами і вигукували, як промовляв хтось зі західного блоку). Вся діяльність в МГА є регульована правильником, в якому вичислені всі правила парламентарної процедури, і в якому є зазначено, що лиш університети мають право брати участь в МГА.

В зв'язку з цим виникає питання: чи СУСТА є університетом? Це питання було на устах американських делегатів, зустрівши делегацію, члени якої між собою го-

ворять чужою мовою. І справді, як СУСТА туди попав? Завдяки давнім зв'язкам, члени управи СУСТА були запрошені взяти участь у літній конференції ЮСН-ЦА (United States National Student's Association), де вони зав'язали контакт з ОСУН і були запрошені до участі в МГА.

Управа СУСТА рішила репрезентувати Радянську Україну (УРСР), але довідавшись що вибрана країна мусить бути репрезентована так, як вона справді постопає в ОН, СУСТА була конфронтована з проблемою: або відмовитися від участі в МГА або потрапити під критику українського громадянства, за бущімо, попірання комуністичного режиму в Україні.

Голова ФКУ Степан Хемич, який давніше брав участь в подібній імпрезі, запропонував добру розв'язку: делегація СУСТА мала совісно репрезентувати УРСР підчас перших двох днів МГА, а на третій день — під час останньої пленарної сесії — проголосити виступ України з ССРС і стати представництвом Вільної України в ОН. План був прийнятний з ентузіазмом і почалася негайна підготовка. Делегацію зложено в більшості з членів управи СУСТА в такому складі:

Голова Делегації: Богдан Фштей (Клівленд).

Члени Комітетів: Олег Послушній, Ігор Чума, Юрій Савчак (Філадельфія), Джеймс Вудбері (Нью Йорк), Тарас Хархаліс (Балтімор), Аскольд Скальський (Ньюарк).

Дорадники: Володимир Прибила (Президент СУСТА), Степан Хемич (Голова ФКУ), Константин Савчук (колишній Президент СУСТА).

Заступники членів Комітетів: Лариса Ганущак (Нью Йорк), Люба Купчик (Балтімор), Пат Коцюбайло, Роман Швед (Філадельфія).

Секретарки: Авра Серета, Марта Савчак, Софія Слюзар, Віра Лащик.

С. Хемич, К. Савчук, Дж. Вудбері і В. Прибила вготували одноденне видання газети "Голос Вільної України", в якій були поміщені звідомлення про безкровний переворот в Україні, як також

причини чому Україна відлучилася від ССРС.

* * *

В п'ятницю 23-го березня, всі члени української делегації з'їхалися до "Коммодор Готелю" і почали урядувати. СУСТА найняла велику кімнату в готелі, в якій містилася канцелярія і збірний нункт для делегатів. В канцелярії розложено виставку матеріалів СУСТА і українського мнстества, підготовану Марусею Прибилою. Українська делегація перебувала від самого початку під підозрінням зі сторони студентів з Джорджтаун Унів., які знають проф. Л. Добрянського і не хотіли вірити, що українці-емігранти будуть совісно репрезентувати УРСР, як вимагає правильник.

Пробуючи оминуті передчасне виключення з Асамблеї, делегати СУСТА уважно грали ролю совєтів і переконували всіх, що хоч ми по суті є противниками совєтської влади, маємо намір поступати в МГА, як совєтські українці, яких ми репрезентуємо. Переконання були вдалі і перших два дні МГА пройшли в праці по комітетах і позакулісною підготовкою до виступу України з ССРС.

Частиною підготовки до сесії України було друкування "Голосу Вільної України" в редакції "Свободи" і перевезення його непомітно до готелю, виготовлення звідомлень до газет, резолюцій наладнання призначних зв'язків з іншими делегаціями, ітд.

В неділю 25-го березня відбулася пленарна сесія МГА, на якій мав відбутися запланований виступ УРСР з ССРС. Газети були скриті в канцелярії. Дві телеграми, які нібито прийшли з України від нового уряду і повідомляли про переворот, були вислані до передсідника асамблеї і до Б. Фштей голови української делегації. Пленарна сесія почалася голосуванням над резолюціями опрацьованими комітетами підчас двох попередніх днів, а скінчилася цілком незапланованою дискусією над проблемою України. В тягуче голосування над резолюціями Б. Фштей попросив голосу, щоб зробити внясення (після правильника один з нечисленних спосо-

бів дістати право голосу) і повідомив асамблею про надіслану йому телеграму. В тягуче читання телеграм передсідник відібрав Б. Фштей право голосу, кажучи, що передсідник УРСР вносить на порядок нарад незаплановані питання. Недочитана телеграма зацікавила присутніх і вони примусили передсідника прочитати її в цілості. Після прочитання зав'язалася несподівана дискусія між передсідником і присутніми делегатами: чи Україна має право відлучитися від ССРС, і чи делегат УРСР має право вносити незаплановані питання на порядок нарад чи ні? До першого питання зайняв слово представник ССРС і заявив, що згідно з конституцією ССРС Україна має повне право вступити в союзу братніх народів. Після дискусії над другим питанням делегати проголосували резолюцією, щоб делегації СУСТА дати догану за те, що вона не поступила з гідно з правильником.

В час прочитання телеграм почалася роздача газети "Голос Вільної України" при вході до залі нарад. Делегати довідавшись про появу газети виходили з залі, брали газету і вертались на місце. По короткому часі на залі нарад можна було бачити близько тисячі облич занурених в газету.

Після закінчення пленарної сесії, година якої мимоволі була присвячена дискусії над проблемою України, члени СУСТА розпитували присутніх про їхнє враження щодо нашого виступу. Більшість виявила велику симпатію до України і висловлювала співчуття українському народові. Присутні професори просили про більшу кількість газет, над якою вони думали дискутувати в своїх класах. Студенти з Джорджтаунського університету, які рапрезентували ССРС, гратулювали делегатам СУСТА і запрошували взяти участь на наступний рік.

Тарас Хархаліс

"Найбільшим скарбом, що його людина може принести з собою на світ, є нестримна охота до якогось діла. Ця охота заповнює життя і дає щастя".

Емерсон

Думки і репліки

ЧИ ЗА ТАКУ СПІВПРАЦЮ З ТУСМ-ом

В 4 числі сторінки ТУСМУ "Студентська Думка" (Гомін України" від 14 квітня 1962 р.) появилася стаття Б. Кульчицького "За яку співпрацю?". Автор статті заторкує справу співпраці між ідеологічними студентськими товариствами і зокрема між Заревом і ТУСМ-ом, наводячи цитати зі "Смолоскипу" (числа за липень-серпень 1961 р. і січень-лютий 1962 р.). Цитати подається в лапках (як звичайно водиться, згідно з українським правописом), але їх сфальшовано так, як не водиться, ані в українському правописі, ані морально непропустиме в жодній журналістиці. Ось цитати: в "Смолоскипі" було написано так —

"Ми знову повертаємось до тих джунглів, до того Кон'га, з якого хоч наша молодша генерація старається визволитись. Як, тоді Друзі, можна говорити про співпрацю, а то й об'єднання? Як довго в нас буде панувати стан джунглів, як довго фальшуватиметься

історія, і тою фальшивкою індоктринуватиметься молоде студентське покоління, зокрема в самому середовищі ТУСМ-у, то тоді мова йде не про об'єднання, а про сіяння ворожнечі, поглиблювання тієї ворожнечі, про розбрат, який виходить з джунглів і веде до джунглів".

Так було написано в "Смолоскипі". А в "Студентській Думці" Б. Кульчицький цей розділ перекрутив доосновно, подаючи його так (і ще до того в лапках!):

"В ТУСМ-і панує стан джунглів, де фальшується історія і тою фальшивкою і доктринується (так і написано: "індоктринується") молоде студентське покоління, котре виходить з джунглів і веде до джунглів".

Ось вам і сказано! Якщо ми, Друзі, ще здібні думати — порівняймо ці дві цитати.

Тому ще раз кидаємо визов: якщо хочемо співпрацювати — не фальшуймо, вчимося все будувати на фактах, на правді. Маймо пошану хоч би лише до тих, для кого призначені наші писання.

АПЕЛЬ ДО ЦЕСУС-у!...

Прочитавши апель в пресі, один старий діяч ЦЕСУС-у, майже в розпучі вигукнув: "Господи, чого ми діждалились... подумайте лише: апелюють до ЦЕСУС-у, до ЦЕСУС-у..." І дійсно, до чого ми докотились: звернення, розмови, прямо прохання до теперішніх керівників ЦЕСУС-у нічого не дають! ЦЕСУС — мовчить! ЦЕСУС — ігнорує! ЦЕСУС ... і скільки можна? Де совість, де почуття відповідальності, де хоч крихітка обов'язку??!

І як радісно читати, що СУСТА і СУСК закликають ЦЕСУС реактивізувати свою діяльність. Як ми вирости в останніх роках, як змужніли студентські керівники в США і Канаді! Їм за це похвала, признання і вдячність.

І ще раз запитаємось: як довго мовчатиме ЦЕСУС? Якщо Президент ЦЕСУС-у ігнорує, то де ж тоді інші члени Управи? Де Контрольна Комісія? Друзі, чи не час щось подумати? Пробудіться!

МОЛОДЬ І ОСВІТА В УКРАЇНІ

(Хроніка за березень-івітень 1962)

● **Українські діти** — цілнинникам. Минулого року діти українських засланих на цілину звернулися з проханням до дітей Хмельницької області, щоб вони їм зібрали і переслали українських книжок, бо в місцевих бібліотеках є лише російські книжки. Не минуло багато часу, як малі українські школярі зібрали цілий вагон творів українських письменників. А збирати доводилось нелегко: вони насамперед збирали макулатуру, металолом, організували шкільні вистави, а за придбані гроші купували книжки для своїх українських ровесників в Казахстані.

● **Молоді поети у Львові.** У Львові вийшла збірка "Яблуневий цвіт", в якій вміщено поезії молодих поетів Львівщини — Івана Юри, Євгена Гуцала, Романа Луб-

ківського, Оксани Сенатович, Анатолія Лазебного, Миколи Ільницького, Романа Кудлика та інших. Крім згаданих у Львові зараз живуть ще такі молоді, початкуючі поети: В. Рачок, А. Таран, В. Фімін, І. Калинець, В. Квітневий.

● **Після прийняття молодих письменників до СПУ.** 20 березня прийнято до СПУ сім молодих письменників: М. Вінграновського, І. Драча, Є. Гуцала, В. Дрозда, Р. Третякова, П. Схунця, М. Сингаївського. Всі вони у віці від 20 до 26 років. Ю. Збанацький виступаючи з цієї нагоди говорив: "Питання боротьби з ідейними викривленнями (серед молодих) завжди стоятимуть на порядку дня. Бо юним часто не вистачає ідейного загартування". Для роботи з молодими призначено спеціальну комісію, якої головою став Павло Тичина, а його заступ-

никами І. Гончаренко і Д. Білоус.

● **Нарада викладачів суспільних наук.** В перших днях березня закінчилась нарада викладачів суспільних наук високих шкіл Львівської, Чернівецької, Тернопільської, Станіславської, Закарпатської, Рівенської, Волинської і Хмельницької областей. На нараді присвячено найголовнішу увагу справі комуністичної індоктринації студентства. У зв'язку з тим, що до ВУЗ-ів зараз вступають не випускники середніх шкіл, а в більшості особи, які закінчили виробничу практику, і були кілька років відірвані від школи, — планується доосновно переорганізувати викладання суспільних наук. Згідно з даними наради, 52% викладачів суспільних наук вузів Львова не мають відповідних кваліфікацій, жодних вчених ступенів чи звань. ("Рад. Освіта", ч. 18, 1962.).

● **Дані про вищу освіту в Україні.** В цьому році на ВУЗ-ах України навчається 461 тисяча студентів, в тому 260 тисяч у вечірній і заочній системі, а 201 тисяча стаціонарно. На Україні зараз є 133 ВУЗ-и (в 1952 р. було 159), які в останніх двох роках випустили 131,000 спеціалістів з вищою освітою. В 1961 р. до ВУЗ-ів України було прийнято 117,612 чоловік. ("Рад. Освіта", ч. 19, 1962 р.).

● **Харківський політехнічний інститут.** У цьому інституті працює 64 катедри з 12 факультетами і навчається 13,710 студентів. Інститут готує інженерів 34 спеціальностей згалузей машинобудування, хемії та електротехніки ("Р. О.", ч. 19, 1962.).

● **Науково-дослідні установи в Україні.** Науково-дослідні установи в Україні поділяються на три категорії, чи групи: (1) діючі при Академії Наук УРСР, (2) діючі при Високих школах підпорядкованих безпосередньо Москві (Всесоюзним міністерствам) і (3) діючі при ВУЗ-ах Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР. При цій третій категорії працює 217 науково-дослідних установ. У їх числі — 6 науково-дослідних інститутів, 19 проблемних лабораторій, 5 обчислювальних центрів, 4 астрономічні обсерваторії, 127 галузевих та 47 базових лабораторій. ("Р. О.", ч. 22, 1962 р.).

● **З'їзд комсомолу України.** 22-25 березня ц.р. відбувся в Києві XIX З'їзд комсомолу України. На з'їзді заслухано доповіді про стан в комсомолі України, відмічено цілий ряд недомогань і труднощів, зокрема на ідеологічному відтинку, з якими не всілі впоратись ця комуністична молодьча організація. Згідно з повідомленням РАТАУ (23 березня) на Україні є зараз 51,471 комсомольських організацій і 3,302,000 членів. З виступів перед-з'їздових і на з'їзді можна довідатись, що серед сільської молоді України є 780 тисяч комсомольців, що з багатьох середніх шкіл України висилається випусників цілих десятирічок на виробництво, чим унеможливується їм вступ у вищі школи. І так в минулому році 130 класів Київської області і 50 Хмельницької

у повному складі пішли працювати на виробництво ("Р. О.", ч. 23, 1962). На Україні зараз діє 27,000 т. зв. "народних дружин" (напівполіційні відділи), в яких бере участь 800 тисяч дівчат і хлопців і які "ведуть боротьбу з хуліганством, пияцтвом та іншими проявами аморальності, пережитками минулого" ("Р. О.", ч. 24, 1962). Багато уваги присвячено справі ідеологічної боротьби з українським націоналізмом та впливами Заходу, як рівнож справі молоді поезії в Україні. До нового бюро ЦК комсомолу України обрано таких осіб: В. М. Бондаренко, Ю. Н. Сляченко, В. В. Кулик, М. С. Лупов, Л. А. Пустовойтов, І. Д. Семенець, І. І. Скиба, Ю. В. Турсуєв, Є. І. Чмихало, В. С. Шевченко, А. С. Шухов (РАТАУ, 25 березня, 1962 р.).

● **Наукова творчість студентства.** Зароз в Україні діє кілька різних наукових студентських товариств. До важливіших треба зарахувати: Студентське Наукове Товариство (СНТ), Науково-Дослідні Сектори вузів (НДС), Студентські конструкторсько-проектні бюро (СКПТБ), Студентські проектно-конструкторські бюро (СПКБ), Студентські учбово-виробничі лабораторії (УВЛ), Науково-технічні студентські бюро (НТСБ). Всі ці студентські науково-дослідні товариства виникли головню в 1960-61 рр. і вони мають завдання привчати студентів застосовувати теоретичні знання в практиці. Праця таких товариств має характер винахідницький, науковий або дослідницький. Крім позитивів у існуванні таких товариств (ініціатива, винахідливість, тощо) відмічується і ряд негативів, як породження серед студентської молоді духу заробітчання й ремісництва. Деякі такі студентські бюро перетворюються в малі підприємства і мають вже по кілька і навіть кільканадцять платних працівників. Проти цього гостро виступила преса і висловила домагання, щоб студенти працювали безплатно, а зароблені гроші передавали для комсомолу чи на устаткування... В. Попов, зав. сектором вузів при ЦК комуністичної партії України, відмічає, що в багатьох таких товариствах пра-

цювали не студенти, а викладачі та інструктори, заробляючи на цьому великі суми грошей ("Р. О.", ч. 2, 1962 р.).

● **В Україні відкрито загальнонаукові факультети.** Ідучи втертим шляхом постійного експериментування в системі навчання, на чому дуже часто багато тратили студенти, викладачі і самі високі школи, понижуючи свій рівень навчання, — в квітні цього року відкрито в Україні 55 загальнонаукових факультетів. Згідно з цією новою переорганізацією вища заочна освіта буде здійснюватись у двох етапах: Перший етап — це навчання студентів I-III курсів за уніфікованими учбовими планами на загально-технічних і загально-наукових факультетах. Другий етап — навчання студентів IV-VI курсів на заочних і вечірних відділах (факультетах) вузів відповідного профілю. В основу створення цих факультетів поставлений територіальний принцип, згідно з яким цілу Україну поділено на 24 наукові зони. Всі спеціальності включені до цих факультетів поділені на чотири відділи: (а) гуманітарний, (б) математичний, (в) агробіологічний, (г) економічний. ("Р. О.", ч. 27, 1962 р.).

● **Вивози випусників на Сибір.** 14 випусників Харківського інституту інженерів залізничного транспорту вислано на різні будови і підприємства Сибіру і в Казахстан ("Р. О.", ч. 27, 1962 р.).

● **Знання української літератури — жакливе.** В минулому році на вступних екзаменах до Чернігівського медичного училища були запропоновані, між іншим, і такі теми: "Проблема боротьби за вільне, творче, духовно багате життя людини в драмі Л. Українки "Лісова пісня", "Соціально психологічне розкриття образів у творі М. Коцюбинського "Кони не винні", "Що нам дає вивчення творів І. Франка", "Особливості реалізму О. Гончара" і інші. З 508 робіт на "5" оцінено лише 22, на "4" — 129, на "3" — 194 і на "2" — 263 роботи. А треба мати на увазі, що вступники були з різних десятирічок України. ("Р. О.", ч. 30, 1962р.).

Управа СУСТА, вибрана П'ятим Конгресом Українського Студентства Америки: перший ряд від лівої сторони: президент — Володимир Д. Прибила; секретарка — Маруся Прибила; голова комісії зовнішніх зв'язків — Олег Послушний. Другий ряд від лівої сторони: голова комісії Фонду Катедри Українознавства — Тая Матвійців і віце-президент району штатів Нью Інгленд — Євген Лащик. Третій ряд: віце-президент району Апстейт Нью Йорк і референт середньошкільних студентських справ — Зенон Голубець; віце-президент району Метрополія Нью Йорк-Лонг Айленд та референт Фонду Катедри Українознавства — Ляриса Ганущак; віце-президент району полудневих штатів і референт академічних справ — Тарас Хархаліс; другий віце-президент і керівник району стейтів Огайо і Індіана та референт зовнішніх зв'язків — Богдан Футей; голова комісії середньошкільних студентських справ — Ігор Іваницький і перший віце-президент та референт організаційних справ — Ігор Чума. Неприсутні: Богдан Федорак — віце-президент культурно-освітних справ; Мирослав Кравс — скарбник; Юрій Савчак — голова організаційної комісії та Люба Купчик, голова академічної комісії СУСТА.

SMOLOSYP

405 Fairmount Street West

Montreal, Quebec, Canada

ЗАМОВЛЕННЯ НА ПЕРЕДПЛАТУ

ОДИН РІК (\$1.50) \$..... ДВА РОКИ (\$3.00) \$..... ТРИ РОКИ (\$4.50) \$.....

ДАТОК НА ПРЕС-ФОНД \$.....

Висилаю готівкою ☐ Чеком ☐ Заплачу пізніше ☐ (Прошу писати чітко)

Ім'я і Прізвище

Адреса

.....

СМОЛОСКЫД

»S MOLOSKYP«

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТСТВА
MAGAZINE OF THE UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

Новий будинок Харківського університету

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,

Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним подання джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytsch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytsch

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Співробітники “Смолоскипу”:

Марко Антонович (Монреаль), Любомир Бачинський (Брюссель), Любомир Винар (Клівленд), Богдан Гасюк (Філадельфія), Альберт Кіпа (Нью Йорк), Богдан Коваль (Буенос Айрес), Василь Михальчук (Париж), Анна Процик (Нью Йорк), Ростислав Хом'як (Нью Йорк), Олексій Шевченко (Нью Йорк).

З М І С Т

	стор.		стор.
Напередодні Нового Академічного Року	1	Молодь і освіта в Україні	12
Десять років діяльності СУСТА	2	Хроніка українського студентського	
О. Жданович: Завжди молода	4	життя	13
Б. Михальчук: Що ж далі?	7	О. Винницька: Чи ми мусимо зі всім годи-	
Микола Вінграновський	8	тися?	15
Довженко і Вінграновський	11	В. Михальчук: В наступних і відступах	16

Рік 14 ЛИПЕНЬ -- СЕРПЕНЬ 1962

ч. 25 (95) JULY — AUGUST 1962

Vol. 14

Непередодні Нового Академічного Року

Незабаром більшість з нас повернеться на шкільні лавки, щоб у середніх чи вищих учбових закладах здобувати фахове знання та поширювати обрії світогляду і освіти. У зв'язку з новим академічним роком знов постане для тих, що закінчили середні школи питання вибору фаху. Часто можна почути як наші старіші громадяни переконують молодь йти на українознавчі студії. І знову з гіркотою в душі ці старіші громадяни ствердять, що лише одиниці зпоміж молоді вирішили вивчати науково історію, мову, мистецтво, чи якусь іншу галузь рідної науки. Тому вибору фаху варто присвятити декілька думок.

Наші учені в Україні працюють лише у вузьких рямцях дозволених їм московським окупантом, але ж не думаймо, що ці учені сліпі й глухі, що вони не знають того, що треба знати, хоч їм про те й заборонено писати. Очевидно, ми дуже привітаємо, коли хтось з молодих українських студентів поза Україною не злякається жодних перешкод і труднощів і таки вирішить присвятити своє життя якійсь галузі українознавства, але ми б таки воліли, щоб ряди українознавців поповнювалися не так людьми випадковими, яких треба переконувати в тому, що вони мусять виконати свій "національний обов'язок" і стати істориком або мовознавцем, а тими, які чують в собі покликання, віру й спроможності піти по цьому трудному шляху і дати новий вклад в українознавство.

Тому й не треба попадати в розпук, коли молода людина йдучи за голосом свого серця вибере собі не українознавство, а медицину, чи якийсь інший "практичний" фах. Воліємо мати доброго і чесного лікаря-українця, ніж поганого українознавця. В українському

суспільстві так само, як і в тих чужих суспільствах, в яких нам доводиться жити і працювати потрібно добрих фахівців у всіх галузях науки. Добрий хемік-українець може принести Україні не менше користі ніж добрий українознавець, а напевно більше ніж пересічний знавець рідної мови, історії чи культури.

Не можна забувати, що молодому адептові науки з галузей українознавства бракуватиме часто основних наукових праць з вибраної ним ділянки, бо ж деякі українознавчі праці поза Україною є рідкістю. Він не матиме архівів для праці. Крім того трудно зокрема початкуючому визнатися у нашій фаховій літературі, де писалося і пишеться часом речі різного наукового рівня і значення. Лише людина з великим почуттям обов'язку, любови і витривалости, зможе в умовах діаспори перемогти всі труднощі і вирости на фахівця великого формату.

У вільному світі, а зокрема на американському континенті постійно зростає зацікавлення східними справами. Різні університети поширюють свої катедри вивчення Сходу Європи, а тому можливості наукової кар'єри в ділянці славістики є у сучасну пору дуже добрі. Політичні обставини, які примушують захід присвячувати свою увагу східноєвропейським справам, ми можемо і мусимо навчитися краще використовувати. Крім особистої користі це принесе ще й загальну, бо академічна молодь західних країн, яка вже завтра співвирішуватиме політичні питання своїх держав, матиме змогу правильно зрозуміти етнографічні умовини, історичний розвиток, культурні, мистецькі та мовні проблеми східної Європи. У цій галузі перед нами величезні можливості!

ДЕСЯТЬ РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУСТА

ІНТЕРВ'Ю З ПРЕЗИДЕНТОМ СУСТА В. Д. ПРИБИЛОЮ

Щиро дякую членам редакції студентського журналу "Смолоскип" за цю нагоду безпосередньо висловити його читачам декілька думок з нагоди десятиріччя постановлення Союзу Українських Студентських Товариств Америки — СУСТА.

Перший Конгрес Українського Студентства Америки відбувся 10-12 квітня 1953 р. при Колумбійському Університеті в Нью Йорку. І хоч студентські громади по більших містах і університетах Америки існували почавши від закінчення Другої Світової Війни, то властива організована Централія і діяльність студентства Америки почалася із постановленням Ділового Секретаріату 15-16 листопада 1952 р. в Клівленді. Від самого свого постановлення Діл-Сек почав інтенсивну акцію організаційного охоплення американського терену. В цій справі появились відповідні заклики в пресових органах Америки, зав'язано контакт з Управою ЦЕСУС-у в Парижі та його Представництвом в Америці і багатьма організаціями як УККА, Пласт, Ліга Української Молоді Північної Америки, ТУСМ, "Зарево", Товариство Студентів Інженерів, "Обнова" та інші. Великою поміччю стали референти старших пластунів і пластунок, які активно включилися в організаційну студентську акцію. Наслідки такої наполегливої організаційної праці були очевидні. В порівняно короткому часі Діловий Секретаріат зав'язав контакт з усіма існуючими установами і студентськими організаціями і скликав Перший Конгрес Українського Студентства Америки, за проєктом Богдана Федаша та Івана Гути, 10-12 квітня 1953 р. при Колумбійському Університеті, на якому було покликане до життя СУСТА.

ПИТАННЯ: Як виглядало студентське життя в США в повоєнних роках і в яких обставинах прийшло до створення СУСТА?

Відповідь: Великий наплив студентства з Європи значно зміцнив діяльність зорганізованих раніше студентських громад в Америці. Ці громади мали вже кількарічну традицію та активізувались по університетах влаштовуванням різного роду імпрез "to spread Ukrainian culture among Americans". Новоприбулі студенти в багатьох випадках не могли погодитися з такою "обмеженою" діяльністю і організували інші студентські громади, щоб могли проявитися і в українському житті. Та з часом, з уваги на недоціль-

ність існування двох організацій з тими самими завданнями, почалося об'єднання студентських товариств. Класичним прикладом цього може бути Дітройт, де злиття двох Громад в 1952 р. зміцнило активність громади й піднесло її вплив серед американських студентських товариств при університетах і коледжах. Зрештою, злиття цих громад відбулося цілком природним шляхом, бо на американському терені їхня діяльність різнилась від діяльності студентства в Європі. Відмінна система навчання та умови життя зумовлюють цілком відмінні форми діяльності. Коли в Європі студенти головню активізуються у внутрішньо-українському середовищі, то тут в Америці проявляють вони себе серед американців та чужинців і серед міжнародних студентів, які вчаться в університетах і коледжах цієї країни.

Маючи обмежений час, студенти майже не мають змоги, поряд своїх шкільних обов'язків та участі в різних університетських студентських установах і імпрезах, активізуватися в суспільно-громадському житті. Тому самозрозуміло, що новоприбулі студенти включалися в уже зорганізоване українське студентське життя. Брак координації поодиноких УСГ громад довів до створення усіма зацікавленими організованого центру — СУСТА.

ПИТАННЯ: Після 10-тирічної діяльності СУСТА, чи можете дати підсумки проведеної роботи в таких ділянках: а) організаційній, б) міжнародної діяльності, в) пресово-видавничій і г) культурно-освітній?

Відповідь: Таке питання вимагає принаймні окремої статті, а може й більше. Але я постараюся. . .

Питання: Чи можете в майбутньому таку статтю написати для "Смолоскипу"?

Відповідь: Дуже радо! Все ж таки постараюся коротко відповісти на Ваше питання. В пресово-видавничому секторі, СУСТА має два головні органи: "Студентське Слово" в українській та "Горизонти" в англійській мові. Періодично ми видаємо спеціальні видання, напр. "Офіційний Регістер СУСТА". Окремі клітини СУСТА видають свої льокальні газетки, як "Студент" (Філадельфія) або бюлетені, як "Вісті" (Ренсалір Політехнічний Інститут) або книжечки, як "СУСТА — Історичний Нарис" (УСГ Балтімор). Зараз Управа СУСТА має зреалізувати дору-

чення П'ятого Конгресу Українських Студентів Америки і видати Ювілейний Альманах з нагоди нашого десятиліття.

В рамках культурно-освітньої діяльності, СУСТА щорічно улаштовує високошкільні конференції українознавства та вивчає умови української молоді на рідних землях і поза її межами. П'ятий Конгрес доручив референтурі культурно-освітніх справ подбати, щоби студентські громади в своїх осередках величаво вшанували день 29 січня, який є Святом студентських Героїв, що зложили свої буйні голови на жертвовнику волі під Крутами. Громади мали постаратися, щоби президенти університетів і майори міст проголосили цей день, днем Українського Студента і видали відповідні прокламації. УСГромади Балтімор, Клівленд, Боффало і Сиракуз це доручення вже виконали, а інші роблять заходи в цій справі.

Питання: Чи Ви вважаєте, що діяльність СУСТА є доцільною в ділянці міжнародних зв'язків? Всім нам відомо про успішну підготовку і виступ делегатів СУСТА на моделі-симульованій Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй в будинку ООН і в Готелю Комадор в Нью Йорку 23-25 березня п. р.? Гратулюємо!

Відповідь: Дуже дякую. Так, протягом останніх десяти років, СУСТА завжди старалася бути амбасадором вільної, незалежної України, поміж американським студентством та іншими етнічними студентськими союзами в США. Ми старалися діяти в напрямі, забезпечення належного розуміння української визвольної проблеми в центрах науки і культури Америки. Управа СУСТА кожного року делегує своїх представників-провідників на Конгрес всеамериканського студентства — ЮСНСЕИ. Зараз референтура Зовнішніх Зв'язків СУСТА старається, щоби українські студентські організації при Українсько-Американських Високих Школах в США — Українським Інституті в Нью Йорку, Коледжі Св. Василя в Стемфорді та Менор Коледжі для дівчат у Філадельфії, вступили в члени ЮСНСЕИ і постійно висилали на його Конгреси своїх делегатів, бо лише окремі університети і коледжі можуть ставати повноправними членами та мати рішальний голос на конгресах ЮСНСЕИ. П'ятий Конгрес СУСТА доручив референтурі зовнішніх зв'язків з допомогою поодиноких УСГромад організувати при коледжах і університетах Клуби Поневоленних Народів. Завданням таких Клубів мало б бути: а) студіювати і слідити за теперішнім станом поневоленних

народів, щоби їхньою історією, культурою і стремлінням до самодержавності, стимулювати заінтересування американських студентів і професорів, б) рік-річно підготовляти і відсвяткувати Тиждень Поневоленних Народів (третій тиждень в липні) при високих школах Америки.

Питання: Скільки студентських клітин зараз існує в Америці?

Відповідь: Зараз є такі активні УСГромади в США: Бостон, Гартфорд, Нью Гейвен, Колумбія Університет, Гантер Коледж, Ситі Коледж оф Нью Йорк, УСГ Нью Йорк, Український Технічний Інститут, Ротгерс Університет, Трентон, Ньюарк, Дрексел Тек, Темпел Університет, УСГ Філадельфія, Меріленд Університет, Вашингтон, Балтімор, Кент Університет, УСГ Клівленд, Огайо Стейт Університет, Вейн Стейт Університет, Мічиген Університет в Ейн Арбор, Янгстаун, Чикаго, Міннесота Університет, Університет оф Ілліной в Урбані, Боффало, Рочестер, Сиракуз Університет, ЛеМойн Коледж, Ренсаліс Політехнік Інститут і ще декілька менших груп в різних інших університетських осередках. Ідеальною метою нашою є організувати активну УСГромаду при кожному коледжі де знаходяться українські студенти.

Коли вам або вашим шановним читачам потрібні адреси поодиноких студентських клітин, можна звернутися до Організаційної Референтури СУСТА, яка зараз дає до друку — "Official Register SUSTA — 1962".

Питання: Яке взаємовідношення між СУСТА та ідеологічними товариствами?

Відповідь: Дуже коректне і товариське. Цією дорогою я хотів би звернутися до наших ідеологічних товариств ТУСМ, "Зарево", ОДУМ, МУН, ОБНОВА і попросити їхньої поради в справі скликання Другого Ідеологічного Конгресу Українського Студентства Америки цієї осені на тему: "Методологія і Ідеологія, як засоби модерного українського націоналізму по Другій Світовій Війні і в сучасній добі". Я просив би поодиноких провідників ідеологічних товариств обдумати таку або іншу можливість до скликання такого конгресу.

Питання: Як Ви задіялиєтеся на структуральну переорганізацію ЦЕСУС-у та як зараз побудована СУСТА?

Відповідь: Зараз не маю коментаря на цю справу. А коли ідеться про СУСТА то ми відновляємо і реорганізуємо свою адміністрацію і структуру на райони. Після нового пля-

ну, всі віце-президенти Управи СУСТА (їх є сім) перебирають відповідальність за організацію й адміністрацію Централі у своєму районі. Віце-президент СУСТА є господарем свого району і репрезентує у своєму районі Президента СУСТА. Віце-президенти безпосередньо підлягають директивам Президента. Вони складають місячні справоздання зі своєї праці і розвитку свого району Управі СУСТА. Віце-президенти вибирають собі Районову Екзекутивну Комісію зпоміж голів клітин СУСТА у своєму районі. Сподіваюся, що таке розподілення праці, відповідальності та авторитету дасть членові Управи СУСТА змогу виконати якнайкраще свої членські обов'язки і можливість брати якнайживішу участь у розбудові організованого студентства.

Питання: Які плани СУСТА на найближче майбутнє?

Відповідь: Зреалізувати 350.000 доларів для заснування першої постійної Катедри Українознавства при одному з американських університетів. Кожна УСТГромада одержала Меморандум ч. 8, в якому Президент і Віце-Президент СУСТА для справ Фонду Катедри Українознавства подали інструкції для приєднування сто-доларових фундаторів катедри. Згідно з інструкціями, що були виготовлені на підставі рішень трьох останніх Конгресів Українських Студентів Америки, а потім передані на розгляд пленарній сесії голів і членів управ окремих клітин СУСТА. Одобрюючи дотеперішні заходи в напрямі створення при одному з американських університетів Катедри Українознавства і відмічуючи належне розуміння і піддержку з боку

громадянства, наукових і громадських установ цього плану нашого студентства, учасники П'ятого Конгресу СУСТА закликали все українське громадянство Америки бути й надалі промотором в реалізації цієї ідеї, зокрема докладати зусиль в напрямку створення місцевих клітин ФКУ. Обов'язок рівно спадає на всіх студентів і кличе нас до неперервної праці до часу заснування першої постійної Катедри Українознавства.

Питання: Чи Ви бажаєте висловити кілька побажань до українського студентства по-через наш журнал?

Відповідь: Питання об'єднання і координації діяльності української молоді в Америці є зараз дуже актуальною справою. Тому звертаюся до Шановних Читачів "Смолоскипу" обдумати можливість скликання конгресу представників всіх молодіжних організацій Америки без уваги на те, чи вони професійні чи громадські, нові іммігранти чи вже тут роджені; і без уваги на віросповідання і приналежність до якоїсь політичної чи ідеологічної організації. Цей конгрес мав би завдання об'єднати всю українську молодь та середношкільників і створити постійну координаційну раду української молоді Америки. Така Рада мала б завдання репрезентувати нашу молодь на зовнішньому відтинку, помагати і взаємно інформувати себе, покращувати працю поодиноких молодіжних організацій.

Щиро дякую редакторам "Смолоскипу" за цю можливість висловити Шановним Читачам декілька думок з нагоди Десяти-Ліття Діяльності Союзу Українських Студентських Товариств Америки, СУСТА.

ЗАВЖДИ МОЛОДА

(У двадцятиліття смерті Олені Телігі)

Олена Теліга перейшла вже до історії. Перейшла так швидко, що ще живуть не лише її сучасники, але й ровесники, які ще зовсім не належать до найстарших. Олена Теліга загинула, маючи тільки не повних 35 років, а сьогодні ті, що були при ній молодими студентами й зараховували її до "старшого громадянства" (проти чого вона жартами протестувала) мають далеко більше. І нам, її молодшим сучасникам, годі собі її уявити інакше, як молодю. Та й я особисто певний, що коли б Олена Теліга дожила до сьогодні, то вона була б все така ж молода й радісна, усміхнена й бризкаюча радістю життя, якою я її бачив кілька годин перед арештом.

Бо що ж таке молодість? На мою думку, це дуже відносне поняття. Хіба можна говорити, що ген. М. Капустянський, якому сповнилося 80 років, є "стара людина"? Яким правом це сказати, коли нічого з сучасних днів для нього не чуже, коли він усім цікавиться, коли він все розуміє, коли його цікавлять вісті з Рідних Земель і виследи футбольного м'ячу? Коли він з однаковою приємністю говоритиме про останні типи літаків, як і хороший фільм та молоду артистку в ньому?

Хіба молодший від нього той студент, якому 20 років, а якого нічого не цікавить? Адже молодість не вимірюється здібністю протанцювати "свінга" довше від когось іншого.

Адже "свінг" може бути виявом душевної старости, прикриттям нудоти, бездумності й бездушності. Хіба це молодість, яка мусить бути повна сподівань, шукань і змагання?

У цьому відношенні, Олена Теліга належала по праву до молоді. А що у Варшаві не було іншої української молоді, як студентська, то вона жила в колі молоді, вважаючи нас своїми товаришами, а ми її товаришкою. Навіть не старішою, а тільки мудрішою.

На еміграцію вийшла Олена Теліга, маючи 16 років. Тут вона робила матуру, склала її прискіпаним темпом і блискуче та стала студенткою. Жила вона в Подєбрадах, де була Українська Господарська Академія з кількома тисячами студентів, а студіювала в Педагогічному Інституті в Празі, де було також кілька тисяч українських студентів. У цій студентській республіці вона прожила до переїзду до Варшави у 1930 р. Чоловік її закінчив Академію щойно 1928 р. і до цього часу вони були обоє студентами.

Тому не можна б опрацьовувати теми про відносини О. Теліги до студентства, а скорше б треба було опрацьовувати дві теми: студентські її роки у Подєбрадах і Празі та вплив її на студентство у Варшаві, в роках 1933-1939. І саме наші молоді науковці, чи такі студенти, повинні б взятися за ці теми, доки ще живуть сучасники Покійної, доки ще можна врятувати від остаточної загибелі живий джерельний матеріал.

У свої студентські роки, Олена Шовгенівна зовсім не була ідеальним типом студента-революціонера. Вона багато сміялась і танцювала, але вона вчилася і вчилася добре. Та вона не належала до інтелектуалів і не мала наміру робити наукової кар'єри. Але при тому не мала найменшого наміру присвятити своє життя домашнім справам кухні, чи тільки професійної праці.

Як кожна молода людина, варта тієї назви, вона шукала. Шукала духових вартостей і правильного шляху, на якому б найуспішніше служити визвольній боротьбі. Подєбради були виміряним осередком для того, хто шукав. Тут можна було знайти співрозмовника на будь-яку тему, перевірити всі погляди й світогляди й вибрати для себе той, що найкраще підходив по темпераменту й світосприйманні. І Олена Теліга знайшла. Знайшла не те, що було тоді найпоширенішим, а те, що боролось за своє ствердження: український націоналізм.

Через Михайла Телігу, вона попадає в коло студентів, які кували націоналістичний світогляд: Леонід Мосендз, Євген Маланюк, Микола Сціборський, Юрій Дараган, Максим Гри-

ва, Микола Чирський. Тут визрів її український світогляд і вона сприйняла націоналістичний. Загальні культурні вартості плекала в гурті професорів і студентів, які були молодими поетами, публіцистами, критиками, політиками. Усі вище названі, усі провідні тоді індивідуальності студентського життя були старіші від неї, старіші віком, як повинні були бути студенти, бо ж всі вони мали за собою довгі роки війни й революції. Тому між ними вона була молодшою, але далеко не останньою. Її індивідуальність, що щойно формувалася, вже блищала.

Свої студентські роки вона використала для здобуття і вироблення світогляду, для розвитку своєї індивідуальності.

Прибувши до Варшави, Олена Теліга не стоїть далеко від студентських кіл. Бо ж тоді студентом ще був Юрій Липа, Юрій Косач, С. Чернява, Я. Дригинич, С. Крижанівський, Є. Чехович, все це люди, що тісно, а то й безпосередньо були пов'язані з поколінням революції. Та це вже були переломові роки. Товариші з Праги й покоління вище названих починає влаштовуватись і перестає бути студентами. Покоління це, починає опортунізуватись. Приходить до розриву між варшавським середовищем і "Вісником" Д. Донцова. Це ж значить, що це середовище в своїй більшості відходить від націоналізму.

Та не відходить Олена Теліга. Вона стає в запряжку "вісниківської квадриги", як один з найголовніших і найбільших виразників націоналістичного світогляду й способу думання. Де ж шукати їй співзвучних душ? — Між студентством, що на 90% було націоналістичне. І Олена Теліга стає з нами. Коли я прибув на студію до Варшави у 1934 р., я вже застав Олену Телігу в домівці Української Студентської Громади.

І знов же не можна сказати, що були "взаємодносини між студентством і О. Телігою". Ні це не білі взаємодносини, це було спільне життя одним духом і одним ідеалом. Певно, Олена Теліга не студіювала, не мала ходження на виклади, не здавала іспитів, не турбувалась про обід, бо чоловік її працював інженером. Словом, різниця між нами й нею була в професійній площині, коли так можна сказати. Але те, що було в нас поза студіями, а тоді це було найважливіше, було спільне у нас і в Олені Теліги.

Ми жили тими самими справами. Ми без решти мали однаковий світогляд, цілі й шляхи до них. Мабуть не було студентських сходів, на яких би не було О. Теліги, коли не бу-

ли це сходило чисто організаційного характеру. Не було імпрези, в якій би О. Теліга не брала участі як організаторка її. Не було дискусії, в якій би вона не брала участі. Не було вечірки, на якій би вона не танцювала.

І тут треба повернутися до питання молоді. Вона була між нами духом наймолодшою. Вона танцювала найбільше, вона й читала найбільше, вона знала найбільше, але й найбільше сміялась. І коли її не було між нами, то й дискусія була млява, і забава була нецікава...

У політичних справах, яким ми присвячували найбільше уваги, вона була найрадикальнішою. Починаючи від опіки над в'язнями Варшавського процесу (після вбивства Псрацького) й кінчаючи ідеологічними дискусіями проти опортунізму.

Коли оцінювати ту чи іншу добу в житті студентства, то її слід оцінювати по тому, що залишило дане покоління, який воно дало вклад у загальну національну скарбницю. Студент, що пройшли кризу студентське життя у Варшаві в роках 1933-1939 щось таки дали з себе, а ті, що залишилися в живих, ще дадуть. І майже ніхто не може сказати, що чогось він для себе не почерпнув від присутності між нами Олені Теліги. Бодай радості життя, яка нам так була потрібна, коли прийшла проба війни, підпілля, партизанки, в'язниць і концтаборів, чи праці в культурній ділянці.

Олені Телізі різні люди завдячують багато. Д. Донцов, С. Маланюк — багато надхнення. Молоді поети як С. Кушніренко, Я. Дригинич, письменник С. Чернява, Юрій Липа, С. Крижанівський — живість думки. А зовсім молоді тоді студенти, як ось Л. Ортинський чи й автор цих рядків — завдячують вихід в широкий світ польоту думки, який вирвав нас з атмосфери провінції і пхнув на шлях важких шукань, важкого життя, але духового задоволення і якихось таки можливостей бути корисними українській спільноті. Називаю тільки кілька прізвищ, в більшості неживих. Інші — нехай будуть мужні й вдячні та признаються самі.

* * *

Олена Теліга загинула трагічно й катастрофічно передчасно. Вона щойно доходила до повного розгорнення своїх творчих можливостей. Звичайна доля наших великих людей — Шевченка, Лесі Українки і соток інших, яких нитка життя уривалася не раз перед тридцятим роком життя, бо поколінням боротьби рідко суджено дожити до тридцятого року. Але

своє життя прожила вона в пориві, а не в нуді. Сповнилась її романтична мрія, про яку писала:

"Я палко мрію до самого рання,
Щоб Бог послав мені найбільший дар:
Гарячу смерть — не змине умираю." "

Мрія сьогодні не модна, але яка ж гарна. Ця її мрія сповнилась. І коли втрата від того для української культури, для української духовості, для нас, то особисто Олена Теліга мала щастя бачити свою мрію здійсненою. І вона залишилась молодою назавжди. Символом плідної і шляхетної, творчої молодості. Зразком для майбутніх поколінь. І цього їй можна позавидувати в наші прозаїчні дні, жаліючи, що не суджено було їй давати надхнення довше й більшому числу людей. Бо коли б вона прожила навіть до ста років, то залишилась би молодою і напевно була б між молоддю люблена й своя.

Є у Джека Лондона оповідання, яке дуже любила Олена Теліга. Розповідається там про двох братів, з яких один доробився впертою працею, а другий проїздив усе своє життя, шукаючи пригод, проводячи життя в милому товаристві. І ось вони обидва знайшлися в товаристві старших і молоді. Заможний брат дискутує про бізнес, про курс акцій, а молодший мовчить. Раптом до нього прибігає група молоді й питає, чому він мовчить. А може б він розповів щось. Він починає розповідати про свої пригоди й поволі все товариство пересувається до нього. Коли йому гасне люльлюлька, найгарніше панна подає йому вогник з граційним поклоном, забувши старшого брата, що тут є найпочеснішим гостем, бо найбагатшим.

Я певен, що коли б сьогодні була між молоддю Олена Теліга, то її до танцю попросив би найгарніший кавалер вечора, щоб з нею відкрити бал... Якщо сьогодні кавалери ще здібні відкривати балі й якщо панночки розуміють, що значить перший танець з найгарнішим кавалером... Але я певен, що розуміють, бо вічні символи залишаються вічними.

О. Ждановиц

Лише дурень применшує силу ворога перед перемогою і лише мерзотник після неї.

Й. В. Гете (1740 - 1832)

Кожний удар, який не подолає людини, скріплює її.

А. Шопенгауер (1788 - 1860)

ЩО Ж ДАЛЬШЕ?

(Стаття дискусійна)

Париж. Судачи по заголовках та й по змістові, ряду статей, які появились після зміни назви МУН-у, ця зміна викликала ряд почувань, а потім висловів чи то на сторінках преси чи в розмовах. І то однаково, як у друзів МУН-у так — і в його противників.

Не є метою наших рядків вдаватися в розгляд сказаного чи написаного у зв'язку зі зміною назви одної молодіжної організації. Але не можна не добачати всіх тих змін, які приходять швидким темпом кладуть печать на все наше організоване життя. І тому зміна назви, про яку ми згадали вище, є симптоматичною. Є іншою справою, і їй присвячено чимало статей у "Смолоскипі" під різними заголовками, чи можемо і як можемо впливати на ці зміни, щоби осередній напрямок наших спільнотних намагань ішов у бажаному напрямку. Бо мабуть це є основним для нас, як спільноти.

Роблячи ці ствердження, треба додати, що навіть ці, які ще тому десять років "сиділи на валізах" сьогодні сидять на добрих стільцях, а "валізи" поховали на горіщах. Це вказує, що українська спільнота на чужині входить у її щоденному житті, в цілість оточуючого її світу. Хід і ментальність таких чи інших форм сьогоднішнього життя кладуть печать на всі прояви наших суспільних першків.

Військове навчання твердить, що тактика маневру є функціональною залежністю терену і обставин. А якщо так, то чи має силу наш маневр із його формами іще перед кількадесяти років?

Годі сьогодні маневрувати тими самими формулами, які були непохитними тому двадцять чи тридцять років. Ніхто мабуть не осмілиться опростувати непохитність цих формул у згаданому періоді. Але який же величезний період часу ділить нас від, скажімо, тридцятих років, якщо взяти під розвагу шалений біг у розвитку людства. Гляньмо на ділянку преси і вибір задрюкованого паперу, який нам пропонується за мінімальну ціну кожного ранку і кожного вечора, на телевізю і кінематографію, не згадуючи за інші ділянки технічного поступу, яких ми є щоденними свідками. В осередку всієї уваги є людина. Все призначене на зискання її уваги (і кишені), завоювання її всеціло. Образово і де ще перебільшено можна було б сказати, що оскільки людина в недавніх роках шугала за новинами, то сьогодні вони оточують її роєм і вона не встигає їх асимілювати. У висліді сприймання і увага людини притуплюється. Не без сліду із цього всього лишається і її національна душа.

Годі сьогодні маневрувати тими самими формулами але й з уваги на інший кут, під яким ми сьогодні знаходимося у відношенні до згаданих років. У цьому періоді ми міцно держали наш мостовий причілок. Усі сили йшли навіть не на його здержання, про це в нікого не було найменшого

сумніву, а на його розбудову. На виднокрузі світових подій виділялась можливість його розбудови. Близькість масиву материка нас підсилювала і наші формули були істинними. Вони родились у вірі самого життя і йшли з ним в парі.

Тодішня наша спільнота на чужині жила в парі із частиною материка. Вона не була нічим іншим, як його запіллям. Живий і міцний обопільний контакт був наснагою для українців на чужині і стимулював основу їхнього щоденного зусилля в політичній площині.

Сьогодні ситуація змінилась.

Все наше дотеперішнє наставлення було націлене на близьку мету. І чи не тому саме постають "кризи", коли приходиться вибирати нову тактику і нові формули. Бо легко є критикувати пророблене, легко є вибирати між існуючими засобами, але не легко є творити нові в існуючій настанові. До того підсилює цю трудність ще й новий фактор: нова генерація.

Підмет нашого політичного стремління не змінився, але основи чуттєвого підходу до нього є цілковито інші у ветеранів Визвольних Змагань, у ветеранів партизанщини сорокових років і у тих, які зараз виконують військову службу в країнах їхнього поселення або готуються до неї. Є певні розходження між першими і другими, але ще більші є споріднення між ними: вони пройшли подібними шляхами, жили подібними надіями і віддавали найкращі сили своїй Рідній Землі. Третіх споріднює із двома першими хіба їхнє українське походження. Все те, що було активними подіями або його запіллям — для них є вдомою чогось далекого, чогось не дуже зрозумілого. Вони знаходять більше спільних пунктів опертя із своїми товаришами доколишнього світу ніж із своїми попередниками кровного походження.

Ми назвали українську спільноту на чужині між двома війнами запіллям. Будучи таким, її вся увага, або в кожному разі її більша частина, скупчувалась на ЗУЗ. Менше уваги присвячувалось всьому тому, що могло бути неоціненним скарбом в ході її суспільного життя в майбутньому. Вся дія ішла в парі із потребами хвилини і назріваючих подій і ми далекі від того, щоби робити кому небудь хоч би найменші закиди. Але не можна не сказати, що у висліді постали деякі прогалини, які наша громада тепер болісно відчуває. Занедбано потребу високої освіти. Коли приглануться станові, який існує на французькому терені, то не можна не заприїмити нашої вбогости відносно кількості абсолютів високих французьких шкіл. Число українських батьків, які жили у Франції між двома війнами і дали своїм дітям університетську освіту не багато перевищує число пальців однієї руки. На кілька десятків тисяч нашої громади це число є дуже марненьке. А все таки тут був поважний український політичний осередок, неа-

биякі культурні сили. міцна комбатантська організація із рядом вищих старшин. Однак діяльність якнайбільше масові освіти занедбано. У висліді наша спільнота у Франції поважно відчуває брак сил як у політичній так і у громадській роботі. Коли в минулому контакт із поважними французькими колами якщо не був неможливий то в кожному разі дуже утруднений, то сьогодні доволі легко співрозмовці знаходяться на всіх щаблях французького громадського життя. Горстка українських сил у Франції є смішно малою в порівнянні з тими можливостями, які тепер стають на тому терені. І всі свідомі того, що стан буде погіршуватись. Не кращий вигляд є у внутрішній громадській роботі. Від довгих років одні і ті самі люди несуть обов'язки культурно-громадської роботи.

І в такому разі стане питання, як його поставив М. П. в попередніх числах "Смолоскипу": Що ж і як далі?

Соціологи твердять, що сила і динамізм нації визначаються спроможністю відновлювання своїх сил і їхнім ростом. Хтось скаже, що наша спільнота на чужині не є українською нацією і буде мати слухність. Але все таки ми є її віткою із своєрідним призначенням, завданням якого є доповнювати ті напрямки дії, що їх не може виконувати український народ в Україні.

Будучи віткою цілості, до цієї вітки стосуються ті самі закони, що і до цілості. А якщо так, то які є перспективи на відновлювання і ріст наших національних сил, сил нашої вітки, в сучасному стані? Зважаючи на ненадто бадьору відповідь, стає слідуюче питання: які сили застосувати, щоби струснути пліснюче плесо нашого життя, які форми суспільно-політичного буття запевнять

таглисть дії і стануть пригожими для молодшої генерації? Бо ж саме про це розходиться.

Питання поставлене вище відноситься не тільки до ідеологічних угруповань, а до цілості нашого життя на чужині. В першій мірі треба уникнути розриву, який зарисовується між дотеперішніми генераціями і дозріваючою. Розрив є спричинений відсутністю спільної мови і різними сферами зацікавлень. Не говоримо про ті рідкі одиниці, які в більшій чи меншій мірі живо цікавляться всіма нашими суспільно-політичними турботами, а про ту величезну більшість, яка знаходиться осторонь. В другу чергу пдййдеться не пожаліти поважних людських зусиль і звернути велику увагу на широкий загаль. Ці зусилля і увага будуть питомими для кожної країни поселення і тут важко встановити шаблонну дію. Поважну роль може відіграти Українська Церква, але під маленькою умовою, що вона не буде протегувати одній чи одних із існуючих громадських організацій в даній околиці, а з однаковою увагою буде підбадьорювати всіх і накликатиме до єдності і збільшування рядів. Певний "фер-плей" зобов'язує самі організації, хоч цього вони не завжди додержуються.

Кидаємо цих кілька рядків під розвагу не тільки для кола співробітників "Смолоскипу", але й усіх читачів. Наше завтрішнє обличчя не буде вислідом зусиль кількох людей чи навіть добре зіграної еліти, а вислідом зусиль нас усіх. Не тільки великі уми, але — коли ідеться про нашу внутрішню роботу — й дрібні й розпорошені сили можуть мати поважне значення в наших загальних намаганнях.

В. Михальчук

Поезія молодих в Україні

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ

(О. З.) Серед грона наймолодших поетів сучасної України визначне місце поруч Івана Драча займає Микола Вінграновський.

Цькований, як кілька його товаришів, цензурований, без права друкуватись, він на провесні свого життя не заломивсь, не скоривсь, а пішов слідами свого великого вчителя, Олександра Довженка, будучи разом поетом, сценаристом і кіноактором, витримав, навчився бути впертим, дати, кому потрібно — "дань добі", але — щоб жити і сказати своє слово, сильне і глибоке, відважно в існуючих обставинах, наскрізь поетичне, свіже і оригінальне.

Микола Вінграновський народився у 1936 р. в с. Первомайську на Миколаївщині, де здобув початкову і середню освіту. Згодом він поступив до Київського Театрального Інституту, а пізніше до Інституту кіноматографії в Москві, де вчився в О. Довженка. Повернувшись на Україну, М. Вінграновський грав у фільмі Довженка "Повість лолу-

м'яних літ", як рівнож написав сценарій "Світ без війни", який зараз накручується в Києві.

Писати поезії почав Вінграновський дуже скоро, хоч з друкуванням йому не щастило і не щастить по сьогодні. За перші надруковані поезії треба уважати "Дитинство" і "Батькова пілотка" ("Дніпро", ч. 2, лютий 1957 р.). По кілька його поезій надрукували різні літературні журнали в Україні, але щойно після появи циклу поезій в київській "Літературній газеті" (ч. 28 з 7 квітня 1961.) "З книги першої, ще не виданої", почулися вислови признання і захоплення, але разом і зневажливої лайки.

В березні ц.р. М. Вінграновський був прийнятий до СПУ, а в цьому році повинна появись його перша збірка поезій "Атомні прелюди", яка від років вже чекає своєї появи.

* * *

Голоси в Україні про творчість Миколи Вінграновського:

Юрій Барабаш (критик): "Так, це — поезія, і

поезія якої я, наприклад, чекав давно. Та головне (він) — поет. Поет у всьому, що він робить і на-самперед — у віршах... Так от мені здається, що давно вже в нашій поезії не лунало такого свіжого, мужнього голосу, давно вже не з'являлося таких сміливих, самобутніх і таких сучасних рідків... Як складеться у майбутньому поетична доля М. Вінграновського? В який бік розвиватиметься його творчість? які тенденції перемагатимуть у ній?" ("Прапор" ч. 6, 1961 р.).

Юрій Усиченко: "Прочитавши їх (вірші Вінграновського), кожен зрозумів, що не надрукувати ці вірші не можна. Вони зробили нашу літературу багатшою, вони будять нові почуття і думки. А скільки друкується ще віршів, виходить книг, які нічого не дають літературі, без яких можна легко обійтись" (Літ. Газета", ч. 46, 1961 р.).

Борис Буряк: "Поки що він опублікував в періодичній пресі перші вірші, виконав першу роль як кіноактор, написав перший сценарій, вперше виступив як режисер постановник. Отже в літературі і мистецтві він поки що все зробив вперше, хоч принагідно скажемо, що така багатожанровість, широта творчого діапазону явно незвична і багатообіцяюча... Філософські роздуми про геній і красу людську, світ великих переживань і емоцій героя сучасника розкриває поет у кращих своїх рядках" ("Л. Г.", ч. 72, 1961 р.).

О. Войнова, вчителька: "Не можна відмовити М. Вінграновському в тому, що у нього є хист, що з нього, звичайно, вийде гарний поет, якщо він працює і прислухається до тверезої критики... творчість поета з "асоціаціями-ребусами", із "слідами чужих літературних впливів" є недоробленою, недосконалою. І справді, вірш "Прелюд кохання" — це ребус... Не щирістю, а надуманістю, навмисною ускладненістю, бажанням писати не так, як інші, віє від віршів М. Вінграновського..." ("Літ. Газета" ч. 79, 1961 р.).

Степан Крижанівський: "Скажемо перш за все кілька слів про вірші Миколи Вінграновського, — не тому, що він претендує на роль поетичного лідера, бо вже в ході поетичних подій одного року видно, що серед молодих є і сильніші індивідуальності... У віршах циклу "З книги першої, ще не друкованої" приємно вражає ота масштабність поетичного мислення і загалом саме поетичне, а не прозаїчне, не логізоване мислення... Читаючи вірші Вінграновського, я марно дошукуювався — що ж у цих віршах незрозумілого? Тільки дуже наївних читачів могли здивувати такі слова, як триптих, елегія, прелюд — адже вони існують стільки ж, скільки існує поезія і музика... Можна сказати, що з'явився талановитий поет, гасло якого — сучасність, девіз — поетичність, характерні

Микола Вінграновський

ознаки — гіперболізм поетичного мислення, уміння бачити світ очима епохи і уміння бачити саме весь світ, всю планету, де людські долі незримо зв'язані... Мужність без грубості, ніжність без розніженості, широта мистецького кругозору — все це є у Вінграновського. Разом з тим у нього є свої недоліки — розмашистість і навіть часом неохайність у віршуванні, часом йому не дає спокою гріх "оригінальничання", пози, а тоді поет втрачає почуття міри" ("Літ. Газета", ч. 90, 1961 р.).

В. П'янов, професор: "Протягом двох тижнів я подорожував з Миколою Вінграновським по півдні України. Ближче вивчив його як людину. І на власні очі побачив, як його приймали робітники, студенти, учні, коли він читав свої вірші. Йому багато і радісно аплодували. Настороженість відчувалося лише з боку деяких членів літературних об'єднань... Насторожився дехто і з тих поетів, котрі багато років працюють у літературі." (Літ. Газета, ч. 91, 1961 р.).

О. Підсуха: "Будучи редактором журналу "Дніпро", я колись одержував багато віршів від М. Вінграновського. З них ми нічого не друкували. Було помітно сильну образну стихію, але з її полону автор вирватися не міг..." ("Літ. Газета", ч. 91, 1961 р.).

Л. Новиченко, критик: "Більш спірними, подекуди, є творчі шукання М. Вінграновського, поета з великою своєрідною фантазією. Його образи часом вступають в серйозну незгоду з думкою, і це, між іншим, не так стосується його опублікованих речей, як того, з чим мені довелося ознайомитися в рукописі". ("Літ. Газета", ч. 919, 1961 р.).

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ

ДИТИНСТВО

Хай прошумлять мені дитинства дні,
Хай затріпочуть згадки легкокрилі
І набіжать на мене, наче хвилі,

І тихо сколихнуться вдалині
Ледь чутним плескотом човнів
[золотовеслих,
"Жар-птицею" і "Вієм" в майську ніч,
Хай поплине по озеру Телесик
В двадцятий вік між вербами заріч, —
Тоді побачу хлопчика над Бугом.

Що заховавсь в пшеницю до зорі,
І перед ним вставали кобзарі
І грали думи над заснулим лугом.
Блукав всю ніч і сам не знав, чого?..
Заснув на березі у листі краснотала.
І довго чулось, як літа його
На ясені зозуля викликала.

Малюнки оживали з букварів...
 Гойдалось небо: люлі, хлопче, люлі...
 ...Шумлять гаї, до згадок моїх чулі,
 Шумлять мені про нових кобзарів,
 Про нові думки в лузі на світанні,
 Про нові думи в полі серед нив...
 Хіба давно Телесиком відплив
 Я з свого озера в розливи океанні?
 Шумлять гаї: далека дуже путь,
 І дні летять над нами, наче птиці.
 Летять і падають... І мрії устають,
 Немов світанки з ярої пшениці.
 (1957)

* * *

УКРАЇНСЬКИЙ ПРЕЛЮД

Пропав останній міст удалині,
 Колеса змашено рососою голубою.
 І Київ на Богдановім коні
 Пливе навстріч дніпровую водою...
 І думка над колесами петля,
 Історія намотує години...
 Вже чуть, як обертається Земля,
 І обертається з Землею Україна...

Красо моя! Вкраїночко моя!
 Ну що мені робити — я не знаю!
 То прилечу, то знову відлітаю,
 А день за днем і гасне і сія...

Твоє обличчя чисте, як надія,
 Пахкими пальцями я тронув уночі.
 І кров свою змішав я із твоєю,
 Як зерно із землею повесні,
 Тоді ти стала мною, Батьківщино,
 А я тобою на світанні став,
 І свої очі я відкрив крізь тебе...
 Ти поселила в серці мій народ,
 Ти освітила думку мою часом
 І в мову українки сповила,
 Тебе дивлюсь я серцем і думками,
 Тебе люблю я всесвітом і людством,
 І соняхом у золотому сні,
 І сивиною вченого мислителя,
 І польовим горошком на стерні...

Ми стрінулись з тобою на Дніпрі,
 Там губи твої тронув я, Вітчизно,
 Там вивірив по тобі пульс любови,
 Годинник людства, — із стрілками
 Життя на цифрах смерті, — звирив
 [із твоїм...]

Ні, Батьківщино! Не лише
 [стражданням]
 Чи радістю я звернений до тебе!...

* * *

ЕЛЕГІЯ

Зіходить ніч на витишений сад.
 Глибокий вересень мулить крилом
 [качиним,
 І за вікном, у листолет відчиненням, —
 Червоних зір червоний зорепад.

В бентезі я! ... душа моя живе
 Твоїм печальним іменем прозорим.
 Твій теплий голос кров мою зовє,
 І я освітлений твоїм осіннім зором.

Зійди мені! ... в цю ніч в своїм чутті
 Я мов приймач! ... в мені всі звуки
 [світу!]

Зіходить доля тихо на орбіту
 Високотичних дум і почуттів...

Микола Вінграновський
Дружній марш Є. Пружанського

Творись, мій труд! На тебе ми
 [проBLEM]
 Всі грози дня, а не чорнильну воду!
 Для мене найпроблемніша з проблем,
 Проблема серця і чола народу...

Доволі вже! Стомивсь я від ганьби
 За мови, що навчившись говорити,
 Повільно, тупо, глухо, пиховито
 Ще спекулюють іменем доби.

Художник — це світогляд і талант!
 Його духоозброєння — сучасність!
 І плян думок і нервів його плян
 Легає в плян доби і у всечасність!...

Здійми мені!... ослась до моїх слів!...
 Коли я тебе торкався лише тінню,
 Коли сідала ти красиво на ослін,
 І я твоєму ніжному хотінню

Приносив дар фантазій і думок,
 Що проживем красиво ми, як птиці...
 Як час іде!... Літа, як блискавки!...
 Я поетичним вереснем іду...

У гомоні суєт я не в потребі,
 У вересневім полі — ні душі...
 Ні вітру з гаю, ні хмаринки в небі,
 Лиш золота гроза в моїй душі!...

Мені приснилось ми... схвилювано і
 [тихо]

Ми ідемо по губи у Дніпрі,
 І погляд ваш мені любов'ю духа
 Веселі плечі ваші білим сміхом
 Мені сміються в легітнім Дніпрі!...

* * *

Сиві могили в зеленому полі,
 Котяться роси по сивих могилах,
 Хлюпає вітер пшеницю в подолі,
 Місяць рогатий ходить по схилах.

Скачуть на конях клени в село...
 Де вас набралось, сиві могили?
 Ви Україну мою хоронили,
 Щоб вам ніколи добра не було!

Будьте ви прокляті, ситі могили!
 Скільки ви крові поглинули й сили!
 Чорні коліски моєї землі!

Смерть колисає вас в вічній імлі.
 Та доки ще мати дитину колише,
 Серце народу — не кладовище.

* * *

ПРЕЛЮД КОХАННЯ

Ви чуєте? Ви чуєте, він спить!
 Я жду вас, товариство, як епоху!
 Не дай вам Бог його в мені збудить...
 Не кваптеся, беріть мене потроху.
 Спочатку губи, руки і чоло.
 А потім очі, ноги і легені.
 Здається, зайвого у мене не було.
 Оце і все, що в мене... будьте певні!

Несіть мене! Пора прийшла якраз!
 На досвітку її літак прикрилеть...
 Скажіть їй, що мене не буде довгий
 [час,
 І що мене надійні руки вкрили.

Скажіть їй так: вночі знайшли мене.
 Лежав на серці всі останні ночі.
 Іше одне! малесеньке одне:
 Сховайте для поетів мої очі.

І руки мої дайте літакам...
 Легені — небу... а чоло — розбити...
 Відлайте губи коням і волам,
 А ноги квітам. Щоб ходили квіти.

Оце і все... Услід мені візьміть
 Багряню орхідею у відерці...
 Ви чуєте? Ви чуєте, він спить!
 Він спить, мій звір! Прекрасний звір
 [у серці!]

* * *

СКАЖИ МЕНІ, ДНІПРЕ

Скажи мені, Дніпре, в якому
 [стражданні,
 Із серця якого народжений ти?
 Скажи мені, Дніпре, в якому сподіванні,
 В якому стремлінні ти впав на степи?

Чи може, скорившись клекочущій
 [силі,
 На землю упав лютувати і стогнати?
 І чорним вітрам дарувати хвилі,
 Щоб клопоту з ними й зажури не
 [мать?

Чи, може, упав ти на груди століттям
 У водах своїх освятити час?
 Та сонце твоє узялось верховіттям,
 І стогону твого напився Тарас...

Чим далі у вічність, тим у юність дали,
 Тим вище Тарас над тобою встає.
 І, повен минулих надій і печалі,
 Сьогодні він серце тобі віддає.
 Клекочущий Дніпре! В якому народі,
 В якому народі народжений ти?
 Немеркнутий Дніпре! В якому
 [перевброді]

Народ переходить в майбутні світи?

В мого народу течеш біля мрії,
 Гечеш біля серця безсмертям своїм!
 Скажи ж мені, Дніпре, які вітрові
 Все кличуть тебе крізь степи і гаї?

АТОМ І ДОБРО

Боюсь поворохнутись... тишина
Я ще не знав такої легкості
[й свободи...]

Чи то весни колиска запашна
Мене гойдула в чисті небозводи,
Чи, може, хто з благословенним

[словом]
До мене в душу стиха нахилився!
Не знаю хто... не бачу... озовись!
У мене все на відповідь готово!
Нема нікого... тиха тишина...

Гойдається колиска запашна...
Течуть небес зелені й сині води...
Думки невисказані стали за порогом...
Рости, моя розбуджена тривого!!!
Я ще не знав такої легкості

* * *

[Народе мій! Поки ще небо
Лягає на ніч у Дніпро,
Я на сторожі коло тебе
Поставлю атом і добро.

І стану сам біля колiski
Твого буття, що ти — це ти,
І твого слова кращі зблиски
Пошлю у Всесвіту світи.

[й свободи... Бо Всесвіт — не поле,
і люд — не глядач,
І час — не ворота
футбольних моментів,
І куля земна — не футбольний м'яч
В ногах генералів і президентів!

Довженко і Вінграновський

Біографії Довженка і Вінграновського уважаються за дуже подібні, хіба з тою різницею, що Довженко був цюкований, будучи в більш зрілому віці. У Вінграновського це почалося в заранні його молодості. Він пише в одному вірші:

*Я, Катре, жив з тобою у селі.
З одних криниць тернку пили ми воду.
Нам дід співав про молодість народу,
Про золоті підкови у землі...*

Яке це схоже і близьке до творчості Довженка!

Про великий вплив Довженка на молодого Вінграновського Борис Буряк пише ("Літ. Газета", ч. 72, 1961 р.):

"Добра судба звела в житті Миколу Вінграновського з О. П. Довженком, який став його вчителем і хрещеним батьком у мистецтві. Той, хто скоро прочитає першу збірку його поезій, сценарій "Світ без війни", в якому не менше поезії ніж в "Атомних прелюдах" (тільки поет міг так написати: "Дмитро лежав на купі пшениці і снилось йому, що пшениця пророста крізь нього: з нього виростають величезні пшеничні колоски і тихо шелестять у світ своїми вусами..."), хто побачить фільм "Повість полум'яних літ", де М. Вінграновський виконує центральну роль (і в акторське мистецтво він вніс поезію), той відчує, як благотворно і плідно може впливати видатний художник на становлення і розвиток таланту, творчої індивідуальності.

Олександр Петрович (Довженко) знав і любив вірші свого учня. Вперше він його побачив у стінах Київського театрального інституту, де Микола Вінграновський вчився на першому курсі режисерського факультету. Вже під час цієї пам'ятної зустрічі, яка й ви-

рішила дальшу судьбу юнака з берегів Бугу, Олександр Петрович почув його вірші. Потім, коли вже М. Вінграновський вчився у О. П. Довженка у Всесоюзному державному інституті кіно, учитель часто запрошував його додому, сам читав йому і з "Зачарованої Десни" і з "Поєми про море", а потім просив почитати Миколу. Особливо любив "Тополю":

*Коли засне, немов дитя шалене,
Глибоке місто неспокійно сном,
Вона приходить здалеку до мене
І шелестить у мене під вікном
Щоб повертася я на Україну
Плугами чорнокрилими орать,
Зерном дорідним поле засівать
І поливати землю тополину..."*

Вінграновський часто з любов'ю згадує свого великого вчителя "генія козака" О. Довженка, якому чи не всеціло завдячує своє літературне і мистецьке ставання та бурхливий ріст. У п'яту річницю смерті О. Довженка молодий поет писав:

*Встає під скалою і сонце й гроза,
І дні пропливають над нею без ліку...
Схилюся в задумі там геній козак
З жорстокого віку, з квітучого віку...
Він йшов до стола осіяний добром,
Він пише слова золотим пером...*

*Він йшов до стола крізь буденний хмиз
В буремнім вогні безупиння живого.
Це він не зійшов до народу вниз,
А реїно злетів до народу свого!*

*І повен звитяги, взорів на землі,
В калюжах побачивши зорі...
Внизу під скалою летять журавлі...
Земля в яблуневім уборі...*

МОЛОДЬ І ОСВІТА В УКРАЇНІ

(Хроніка за травень-червень 1962 р.)

● В Україні багато дітей поза школою. З повідомлення міністерства освіти УРСР ясно виходить, що зараз в Україні справа охоплення дітей шкільного віку (6-16 років) навчанням є застрашуючою. Міністерство подає такі причини чому багато дітей не ходить до школи: неуспішність в навчанні, дитячий труд, брак довозу дітей до шкіл, погане харчування в шкільних їдальнях і буфетах, використання фондів не за призначенням, велика кількість в школах переростків. Міністерство пропонує ряд заходів в цьому, а також створення у 23 містах України спеціальних шкіл для переростків. ("Рад. Освіта", ч. 36)

● Співпраця ВУЗ-ів і Академії Наук. На початку травня відбулась у Києві нарада ректорів університетів і Високих Шкіл України з директорами наукових дослідних закладів академії. На нараді стверджено, що співпраця між ВУЗ-ами і АН є незадовільною, і що в останньому часі за допомогою АН створено у Київському університеті лабораторію математичної лінгвістики, а при Дніпропетровському — відділ космічної біології. ("Р.О.", ч. 37).

● "За радянського інженера". 5 травня вийшов 500-ий номер газети Київського політехнічного інституту "За радянського інженера". Відповідальним редактором редакції газети є Б. Мирський. ("Р.О.", ч. 37).

● За радянську науку". Перед закінченням академічного року Львівський університет випустив спеціальний номер своєї газети "За радянську науку" присвячений для нововступавчих студентів в університет. В числі є багато цікавих даних про університет, про його устаткування, окремі факультети та досягнення окремих випускників університету. ("Р.О.", ч. 37).

● Діти-поліцаї! У Володимирі Волинському, на Волині (як напевно і в інших містах України) діти початкових шкіл, піонери, творять спеціальні т. зв. "піонерські патрулі юних дзержинців" (за ім'ям Дзержинського, який був колись кривавим шефом ГПУ), які патрулюють по парках, у вагонах міського транспорту, при кінотеатрах і т. д. ("Р.О.", ч. 38).

● Студенти збудували літак. Студентське конструкторське бюро (СКБ) Харківського авіаційного інституту збудувало новий спортивний літак ХАІ-19. Літак важить 312 кілограмів, має мотоциклевий двигун потужністю 30,5 кіньських сил, довжина — 4,6 метра, розмах крил — 7,5 м., може летіти зі швидкістю 150 кілометрів на годину, а його стеля польоту 2,500 м. В попередніх роках студенти вже були збудували літак ХАІ-17, а зараз викінчують ХАІ-18, та працюють над новим моделлю ХАІ-20, який м'г бн брати участь в міжнародних змаганнях. ("Р.О.", ч. 38).

● Клопоти з вступниками у вузи. З кінцем шкільного року, коли рішається, хто буде прийня-

тий до Високої Школи, виринув цілий ряд питань: хто має бути прийнятий, скільки, хто має їх екзамінувати і т. д. Згідно з рішенням партії (о, так, партія всюди рішає!) 80% всіх вступників мають бути особи, які пройшли принайменше дворічну практику на виробництві. Але таких важко знайти, не тому, що їх немає, але тому, що дуже малий відсоток зпоміж них відповідає конкурсним вимогам. Але, щоб не вводити в конфлікт з наказами партії, до них ставиться при вступних екзамінах менші вимоги, включаючи те, що з мов іспитують їх математики й інженери, а іспити з математики приймають філологи (так було на Харківському інституті інженерів комунального будівництва) ... Нові комплікації є і з стипендіями: стипендії не дає держава, а дають підприємства, які висилають студентів на навчання. Внаслідок всіх таких і подібних нових "реформ" початкуючі студенти з виробництва (а багато з них має протекцію, але не має знання) по кількох місяцях, або самі примушені покидати ВУЗ-и, або їх усувають... ("Р.О.", ч. 40).

● "Із історії Київського політехнічного інституту". Як відомо у нас майже взагалі немає праць з історії високої освіти на Україні чи окремих високих шкіл (не враховуючи недавно виданої "Історії Київського Університету"). Тому незважаючи на тенденційність і однобічність треба уважати видання цієї книжки позитивним явищем. Книжка охоплює роки 1898-1917 і є збіркою працею ряду викладачів КПІ.

● Вивчення іноземних мов — складна проблема. Ще в минулому році Рада Міністрів СРСР опублікувала нову постанову "про поліпшення вивчення іноземних мов". Але ця постанова в нічому не поліпшила існуючого стану. Міністерство вищої і спеціальної освіти УРСР одержало звідомлення від чотирьох ректорів різних, за своїм профілем, високих шкіл України: Чернівецького університету, Українського інституту інженерів народного господарства, Харківського юридичного інституту і Одеського технологічного інституту. Всі вони ствердили, що серед випускників цих шкіл немає таких, які б володіли досконало іноземною мовою. Чікаво при цьому відмітити, що окрему увагу звертається на вивчення чужих мов студентами технічних ділянок і вузької спеціалізації, для чого видається ряд підручників. ("Р.О.", ч. 44).

● Технікуми в Україні. Технікуми — це навчальні заклади різних спеціальностей, на рівні середньої школи. Зараз таких шкіл в Україні є 611, в тому біля 200 технічних. В цьому році відкривається 95 загальнотехнічних відділів на рівні середньої школи: 58 на базі промислових технікумів, 7 на базі загальнотехнічних факультетів вузів, 2 — педагогічних училищ, 1 — медичних училищ, 11 — сільськогосподарських технікумів, 16 — на базі підприємств. ("Р.О.", ч. 44).

● **Від'їзд кубинських студентів.** 6 червня повернулася на Кубу тисяча студентів, які навчалися в Україні і в інших республіках СССР в школах механізації сільського господарства. Для показу кубинцям "самостійності" України всюди були прапори крім Куби і СССР — також УССР, як рівно ж виконувано гімн УССР. Найбільш промов виголошували представники УССР. (РАТАУ, 6 червня).

● **Молодь хоче вчитись!** Вперше в Україні розпочали працю т. зв. загальнонаукові факультети, як створено при різних ВУЗ-ах України. Як бажання молоді вчитись можуть посвідчити деякі факти: на загальнонаукові факультети при Дніпропетровському університеті подано 1,050 заяв, а може бути прийнято лише 306 чоловік. Чернігівський загальнонауковий факультет може прийняти лише 478 осіб, а заяв подано понад 700. В інших містах такий самий стан. ("Р. О.", ч. 46).

● **Нарада з питань народної освіти.** 20 червня відбулась в Києві нарада з питань народної освіти, в якій взяли участь представники різних відомств. З головною доповіддю виступив новий міністер культури УССР П. Т. Тронько про стан будівництва шкіл в Україні, а також виступали міністер освіти А. Г. Бондар, міністер вищої і середньої спец. освіти Ю. М. Даденков та завідувач відділом шкіл ЦК Комуністичної партії України К. А. Колосова. На нараді стверджено, що в багатьох областях стан будови нових шкіл і гуртожитків наскрізь незадовільний, школи — переповнені, а в багатьох містах діти мусять навчатись в другу

зміну. Відмічено, що в багатьох школах неуспіваючих дітей висилається до вечірних шкіл, де вони відсвіаються. ("Р. О.", ч. 49).

● **Випусники ВУЗ-ів України.** В цьому році ВУЗ-и України випустили 35 тисяч спеціалістів, в тому є 5 тис. спеціалістів сільського господарства, 5 тис. учителів і 6 тис. лікарів. Великий відсоток цих випусників більшовики насильно висилають в Сибір, на Далекий Схід і в Казахстан. "Минулого року Україна залишилась в боргу перед Казахстаном", не виконала пляну направлення сюди випусників вузів!... — пише в своїй передовій "Рад. Освіта" (ч. 48).

● **Молоді письменники.** Недавно до СПУ прийнято таких молодих письменників: Ю. Стадченка (нар. 1929 р., Харків), автор збірки поезій "Стежками юності", (1957 р.), Вол. Виговського (нар. 1929 р. на Житомирщині), автора книжок "Вогонь юного серця" і Партизанська повість" Вол. Коломійця (нар. 1935 р. на Київщині) автора поетичних збірок "До серця людського" і "Руно", Івана Немировича (нар. 1928 р. на Дніпропетровщині), автора двох поетичних збірок.

● **Нова збірка молодих поетів.** У Львові з датою 1961 р. вийшла нова збірка молодих поетів "Яблуневий цвіт". У збірці публікуються такі молоді поети: Іван Гнатюк, О. Бугай, Р. Кабарівський, Б. Демків, М. Тихонова, Й. Струцюк, І. Чернецький, С. Лагодзінський, Ст. Гаряча, Р. Кудлик, І. Юра. Увагу читача зокрема приковують вірші Євгена Гучала.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

(Травень - червень 1962 р.)

● **Філадельфія.** 16 червня Союз Українок Америки (СУА) влаштував зустріч-вечірку для українських випускників місцевих середніх шкіл. У зустрічі взяло участь 20 випускників, незважаючи на те, що у Філадельфії закінчило середню освіту біля 90 осіб. На вечірці промовляли численні представники українських громадських організацій.

● На Технологічному Інституті Дрекселя закінчило студії зі ступенем БС 14 осіб, а з вищим науковим ступенем "мастера" — 4.

● На VI всесвітньому Конгресі ТУСМ-у, який відбувся 12-13 травня у Філадельфії обрано нову ГУ ТУСМ-у у такому складі: Б. Кульчицький — голова, І. Чума, Б. Вальків, В. Зінь — заступники, І. Стебельський — ідеологічний реф., Є. Гановський — пресовий

реф., В. Будзак — фінансовий реф., З. Колінко і Р. Шаран — секретарки, Я. Петрух, В. Ванчицький, Н. Вандера — вільні члени. Контрольна Комісія: П. Гой, А. Скакальський, Л. Рудакевич, Л. Ганущак, І. Прокопович. Товариський Суд: К. Савчук, В. Білик, Ю. Кульчицький, М. Савчак, Р. Циган.

У Конгресі взяли участь делегати з різних місцевостей США і Канади з 92 мандатами. Конгресом керувала президія на чолі з К. Савчуком. Виголошено такі доповіді — Р. Шаран: "Завдання українських студентів в Америці", В. Ванчинський: "Сучасне студентство і націоналізм", Р. Кухар: "Філософічні основи ідеї українського націоналізму", К. Савчук: "Завдання і роль ТУСМ-у на майбутнє". Конгрес вислав привіт С. Ленкавському, голові ЗЧ ОУН.

● 11 травня відбувся Літературний Вечір з нагоди закінчення трирічного повного курсу української літератури на Пенсильванському університеті, який закінчило 6 осіб (на кілька сот українських студентів у Філадельфії!). На вечорі промовляли інж. В. Гасюк, д-р В. Галан, проф. Ю. Мачук. В програму вечора входили також доповідь Б. Гасюка: "Думки про Б. Лепкого" та М. Царинника: "Кожовий Петро Кальнишевський, як символ невгнутости характеру" після чого драматичний гурток "Зарева" виставив драматичну картину Б. Лепкого "Кальнишевський у тюрмі" в режисерському оформленні арт. Н. Лужницької.

● 3 ініціативи ТУСМ-у студентки М. Гайдучок, А. Драбик, О. Козоріс та І. Мазепа зібрали 800 підписів-петицій для підтримки резолюцій ч. 211 в справі створен-

ня у Конгресі США Спеціального Комітету Поневолевих Націй.

● 21 травня дочка сл. п. С. Бандери, Наталка, виголосила доповідь на тему: "Українське студентство на еміграції в постійному конфлікті між двома світами", яку влаштував місцевий осередок ТУСМ-у.

● 24 червня місцева клітина "Зарева" влаштувала академію присвячену О. Ольжичеві. Святю відкрив Марко Царинник, доповідь про О. Ольжича виголосив п. Ярослав Гайвас, а І. Гнатюк віддеклямувала "Незнайомому Воякові". У другій частині вечора драматичний гурток "Зарева" виконав драму "Ідея і Любов".

Балтімор. 13 травня відбувся мистецький вечір для відзначення місцевих фундаторів ФКУ. Вечір відкрив голова УСГ Ю. Б. Юрчишин, а грамоти для 100 дол. жертводавців вручала Люба Купчик, представниця ФКУ в Балтіморі. В мистецькій частині вечора та у виставці мистецьких образів брало участь багато студентів і студенток з Балтімору і Вашингтону. На фонд ФКУ зібрано в Балтіморі понад 2 тис. доларів.

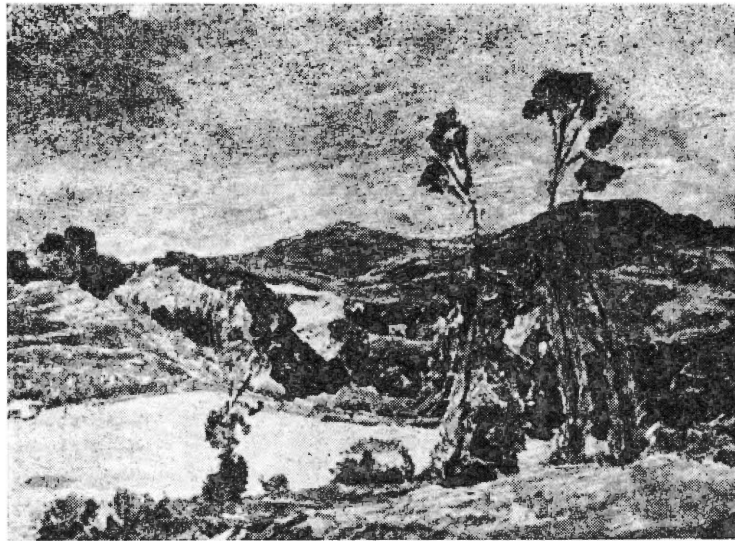
Кінгстон (Канада). 1 червня закінчили місцеву Військову Академію два українці: Володимир Бойчук (електрична інженерія) і Олег Ярошенко (загальні науки).

Оттава. В програмі літніх курсів відділу Слав'янських Студій на Оттавському університеті є також виклади з української літератури про "Українську драму 19 ст." та літературна аналіза "Слова о полку Ігоря".

● На Оттавському університеті одержали диплом БЛС (бібліотекарів) 6 українців.

Монреаль. В Монреальському університеті влаштовується цього року літні курси українознавства, в програмі яких є такі предмети: "Українська мова та її правопис", "Вселенські собори та українська церква", "Вибрані питання з української літератури 20-го століття: Б. Лепкий і його прозові твори", "Літературні групи в Зах. Україні 1919-1939 рр."

Женева. 2-3 червня три українські студентки, які навчаються у Швейцарії Т. Грицюк, С. Лукіянovich і О. Татарчук взяли участь у

О. Гриценко: Красвид — олія

студентському ярмарку в місцевому університеті, репрезентуючи на ньому Україну. Український стенд був прикрашений зразками українського мистецтва і його обслуговували наші студентки з національних строїв, які згодом виступали також на музичній вечірці з українськими танцями і піснями. Участь української групи у цьому ярмарку була відзначена у місцевій пресі.

Буенос Айрес. До нової Управи Союзу Аргентинсько-Українських Студентів (САУС) обрано на 1962 р. таких осіб: В. Бандура — голова, О. Яхно — заступник, Ю. Юрків — секретарка, М. Головай — заст. секретарки, Р. Азаркевич — скарбник, Е. Помазанська — заст. скарбника, Ю. Іваник — реф. зв'язків, Я. Бандура — реф. культури, Ю. Горб — технічний реф., О. Сухар — реф. спорту, О. Пац — бібліотекарка. Ревізійна Комісія. О. Хам, А. Стасів, М. Помазанська. Головою редколегії "Студентського життя" затверджено О. Хама, а до адміністрації цього журналу обрано М. Гавришко, Г. Мандзій і О. Дрозда.

САУС активно співпрацює з "Комітетом Аргентинської Молоді" та місцевим комітетом "Світового Союзу Молоді", а його довголітній голова Б. Коваль в минулому році відвідував США і Канаду, де зав'язав зв'язки з місцевими студентськими центрами.

Союзівка. Конференція СУСТА. 23-24 червня відбулась з рамені СУСТА перша літня студентська зустріч, на яку з'їхались студенти з Нью Йорку, Балтімор, Філадельфії, Нью Джерзі, Дітройту і Канади. Зустрічю керували з рамені СУСТА Роман Швед і Ігор Чума.

У програму зустрічі увійшов панель н. т. "СУСТА і її членство", в якому брали участь І. Чума, Т. Хархаліс і Є. Лащик. У панелью були заторкнені організаційні справи та видання альманаху з нагоди 10-ліття існування СУСТА. На жаль треба ствердити, що панель не був як слід підготований, через що не можна було прийняти, у висліді його, жодних рішень. Цікавою точкою зустрічі була доповідь д-р Г. Лужницького "Колишні і теперішні студенти", в якій він дав характеристику студентства його покоління і сучасного. На закінчення зустрічі відбулась забава з мистецькою програмою.

Нью Йорк. А ЦЕСУС дальше мовчить! Немов голос вопіючого в пустині звучить голос Бориса Бондара з Канади ("Свобода" з 29 травня) в статті "Десята Міжнародна Студентська Конференція та 40-річчя діяльності ЦЕСУС-у", яку він закінчує словами: "Доложимо всіх зусиль, щоб наша хвиля слабість була дійсно лише хвилевою, щоб гарні традиції не йшли в забуття! Хай цей 40-літній

Ювілей ЦЕСУС-у буде відзначений розумною працею та гарними міжнародними успіхами".

На жаль ця "хвилева слабкість" ЦЕСУС-у вже триває роки і не знати доки ще буде тривати?!

● **Нове число "Студентської Думки"**. Зміст ч. 6 "Студентської Думки" ("Томін України", Торонто 23 червня 1962 р.) складають: Р. Шаран: "Завдання українських студентів", Б. Кульчицький: "До посиленої праці", "Шостий конгрес ТУСМ", "З надісланих привітань на Конгрес", "Доповідь Н.

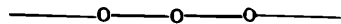
Бандери у Філадельфії".

Чикаго. Весняний випуск "Тризуба" — "Трідент". "Трідент" — треба зараз уважати за найкраще на еміграції молодіжно-студентське видання, яке задовольняє зацікавлення та інтереси молодого українця в англomовному світі та корисно служить українській справі серед чужинців. Зміст весняного випуску "Тризуба" становлять:

"Why H. R. 211", "The 'Forgotten' nations of the USSR", "One Congressman who didn't forget",

"Two diplomats who didn't forget", "A short history of Russian's colonial conquests", "The First Martyrs", "The artist in occupied Ukraine", "Books on 'Russia' and the Soviet Union confusing", "Fate of Ukrainian music under Soviet imperialism", "Enslaved Nations of USSR maintain active press", "The Myth of Russian Olympic superiority", "The Kremlin's greatest crime".

"Трідент" видає МУН в США, а його редактором є Мирон Куропась. Журнал має 56 сторінок.

Чи ми мусимо зі всім годитися?

Чомусь завівся в нас українців такий звичай, що наші письменники, пишучи рецензії творів своїх товаришів "по перу", часто не зважають на іншу як прихильну критику. Мовляв, і їм потрібно буде колись похвального пера товариша — письменника.

Візьмім, наприклад, три книжки, про які появились рецензії на сторінках нашої преси: "Люди такі як ми" — О. Лисяка — рецензія О. Тарнавського, "До сонця, до волі" — Лагодинської — рецензія Р. Завадовича і "На світанку" — Ю. Тиса — рецензія І. Смолія.

Критика дуже потрібна, ні — конечно, коли мова йде про поступ, про збагачення літератури. Однак не все, що появляється друком тут на еміграції, знайде собі місце в літературі. Отже критик має велике завдання вивчити даний твір, проаналізувати його і показати всі його цінні і слабкі сторінки. Бо ж по рецензіях ми, читачі, орієнтуємося, що треба і що варто прочитати.

Тому прочитавши "На світанку", передискутувавши його в однім читачькім гуртку (до якого я належу) і зібравши ще деякі інші дрібні відомості про Марію Марковичку, пишу цих кілька рядків спонукаючи до того І. Смолієм і його рецензією "Роман про Марка Вовчка" ("Свобода" від 24. 2. 1962 р.).

Згоджуюся з І. Смолієм, коли він каже, що автор "На світанку" зібрав багато матеріалу про письменницю і її оточення. Рівно ж згоджуюся з І. Смолієм, що тема твору це попросту джерело цікавих постатей, зокрема самої героїні роману.

Не кожний біограф має щастя знайти такий багатий на інтриги та події матеріал. Однак мимоволі виринає питання — чому автор рецензії не згадав, у якому відношенні мож-

на б поставити "На світанку" до біографічних творів новочасної літератури Європи чи Америки. Пора б нам українцям користуватися правилами, підходом і масштабами світової літератури, а не замикатися у свої перестарілі емігрантські рамки.

От порівняти "На світанку" Юрія Тиса хоча б з твором дуже подібним тематикою, біографією Жорж Санд — Андре Моруа*). Дві постаті — Марко Вовчок і Жорж Санд. На перший погляд вони такі різні та придивившись до них зблизька, різниці між ними маліють. Хоч одна французенка, а друга українка — обидві вони талановиті письменниці з великим даром опису села, пасторального світу зі всіма його нюансами. Обидві писали і друкували свої твори під мужеськими псевдонімами, бо тодішній світ ще не був приготований сприймати генія жінки на тій самій площині, що й чоловіки.

Жорж Санд, як і Марія Марковичка, непересічного чару жінку. Про це свідчать їхні адоратори — Марії Марковички — Опанас Маркович, Іван Тургенєв, Панько Куліш, Михайло Жученко і т. д. Жорж Санд — Сандо, Мюссе, Мішель, Шопен і т. д. На старості літ обох шанувало їх оточення.

Це так з історії згаданих осіб, а тепер пригадаймо собі, якими зустріли ми Марію Маркович у "На світанку" Ю. Тиса і Жорж Санд у "Лелії" — Андре Моруа.

Марія Маркович зображена в першій частині твору як молоденька жінка, яка одружившись з тихим несміливим українофілом О. Марковичем — ходить з кошичком на ярмарок, з'єднує собі на базарі продавщиць ярини, бо вміє говорити по їхньому і нудиться в маленькому містечку Чернігівщини. Тут вона,

побачивши вперше незіпсовану душу українського селянина, та підбадьорена Опанасом Марковичем береться за перо і описує-малює сюжети з життя українського села в його ж гармонійній мові.

Дальше слідує публікації її творів, видані у Петербург і визнання її великою письменницею верхівкою української громади включаючи Шевченка. Панько Куліш вітає Марію як нову зорю в українській літературі. Це впровадження до головної дії твору.

Напружений читач перегортає картки — що ж далі; як автор віддасть письменницю, яка дозріла і сформулювалася як жінка, як людина. На жаль читач марно перегортає сторінки, не знаходячи там сильної постаті Марії, а радше манекена, який не йде всупереч подіям і накиненим формам життя, а пливе покірно і слухняно в його течії. У творі немає випадку, де б Марко Вовчок хоч раз взяла свою долю в свої руки. Вона або покірно мовчить, або спускає очі вниз, коли приходить до кризи в подружньому житті, або в Парижі в сотий раз та так же летаргічно перегортає тодішні українські літературні журнали шукаючи і задовольняючись прихильними згадками про її, ще перед приїздом в Париж, написані твори. Від цілковитого застою твору, рятує його частинно цікава постать Марії Маркович. Автор бібліографічним способом вичисляє дальший перебіг життя письменниці — і так аж до кінця.

Якою ж вийшла Жорж Санд у бібліографічному романі Андре Моруа? Автор описує, як вже маленькою дівчинкою Санд виявляла небуденне зацікавлення життям. Маючи не-

пересічно кольоритних батьків, дівчинка через родинні обставини змушена жити зі своєю аристократичною бабусею відірвана від своєї улюбленої матері, яка була з нижчої суспільної верстви.

Журба і радість Санд стають журбою і радістю читача. Автор вміло вдихає живу іскру в цю бунтівничку проти пересічності, бездіяльності та лицемірної моралі 19-го сторіччя.

Андре Моруа не відчуває потреби виправдувати вчинків Жорж Санд, навпаки — він старається показати її ковалем власної долі зі всіма консеквенціями цього. Не диво, що знаходимо в цій біографії сильну постать Санд виповнену не лише чеснотами, але й авантюристичними рисами і безоглядними промахами.

Коли б автор "На світанку" Ю. Тис менше оглядався на те, що скаже читач, коли прочитає про поїздку Марії з Тургенєвим з Петербургу до Парижу, а більше сконцентрувався б на пережитті цього чи іншого моменту життя самою Марко Вовчок — твір його набрав би краски і не вийшов би таким мертвим. Тоді його можна було б з певністю порівнювати з крапцями біографічними романами новочасної літератури, хоч би і з "Лелією" — Жорж Санд Андре Моруа. *О. Винницька*

*Порівняння обох творів насувається само. На цю тему написала дуже гарну статтю в "Свободі" О. Чернова-Животько. З великим знанням вона вказала на недомогання твору Ю. Тиса. Це обговорення було написане ще перед появою статті О. Чернової.

“В НАСТУПАХ І ВІДСТУПАХ”

Під таким заголовком появилася недавно на українських книжкових полицях книга споминів Максима Скорупського (Макса) ("У наступах і відступах". Максим Скорупський, Макс — курінний УПА. Чикаго 1962). Один з тих, які розглядали коротенько проблеми порушені згаданою книгою сказав, що він не займається рецензією книги, а тільки питаннями, які зв'язані з її змістом і що рецензією займуться компетентні або некомпетентні критики. Ми не належимо до перших, але і не хотіли б потрапити до других. Проте не можемо не висловитись відносно тих кількох думок, які постають у читача протягом, скажімо, першого читання.

Учасники бурхливих років української партизанки під час другої світової війни читатимуть цю книгу із своєрідним пістизмом і із "задержаним віддихом". З перспективи двадцяти років — так, вже двадцять років! — вони глядітимуть на волинські ліси, в яких доля їм судила творити одну із нових сторінок нашої збройної боротьби, на зруйновані або й цілковито згладжені з лиця землі знайомі, а може й рідні їм, села, що дали цій боротьбі все що змогли: свій цвіт-молодь і всю матеріальну базу для партизанки.

Наймолодші читачі зазнайомляться із деталями світлих і темних сторінок в організації, ба навіть в підході до самої організації,

українських змагань. В загальному ця недалека минувшина їм видається легендарною. Та чи ж не легендарними нам видавались події наших Визвольних Змагань 1917-21 років, про які ми читали у всіх друкованих споминах? Чи ж не неймовірними видаються сьогодні ряд воєнних споминів жидівських бойовиків в Палестині? Неймовірність затирається часовим простором, а героїчна бравура учасників линає в сірій буденщині наступних поколінь.

Вага споминів Макса лежить у безпосередньому переданні подій. Від них віє свіжістю і порохи бувальщини зникають. Спокійними штрихами мальовані образи витворюють величезну панораму і стають перед читачем у всій своїй суворій величі. Автор полонить читача простою формою вислову. У певних моментах видається, що читач слухає розповідь безстороннього спостерігача, а не одного із головних учасників-акторів дії. Можливо, що ця розповідь не співзвучна із тією чи іншою ідеологічною лінією, але вона є такою, якою бачив своїми очима дійсність Макс. Його почуття в розповіді неспідроблені і від них віє волинською щирістю і простою партизанського бойовика. І це на протязі всієї книги, незважаючи на те, чи дія відбувається у мрійливих борах Дубенщини чи на розлогих рівнинах під Коростенем, чи Макс говорить устами простого партизана чи із висоти командира партизанського з'єднання. Ніде не помічається ні зайвої жестикуляції ні фальшивої інтонації у висловах. Домінуючим є проте бажання описати бачене і пережите.

Автор книги "У наступі і відступі" — типовий представник тих бойових наших кадрів, які творились не у воєнних академіях чи навіть у військових школах; вони формувались у безперервному ланцюгу повстанчих боїв і вислідом синтезу їх частого зазірання у вічі смерті і глузування з небезпек були їхні бойові та елітарні якості. В таких обставинах Макс ішов по щаблях бойових обов'язків від простого бойовика до командира курення; по шляху від може дещо наївного мрійника до вповні свідомого своєї відповідальності передового українського старшини.

Розповідь його набирає сили саме тепер. Тепер, коли будні еміграційного життя пригнали партійні чи чисто людські пристрасті, коли можна спокійно і зрівноважено подивитись на найновіші сторінки наших змагань. В загальному із них пробивається глибокий народний патріотизм і непересічна відданість найвищій ідеї — обороні українських прав. Во-

ни родились десь у глибоко захованих клітках підсвідомості, і раптом проявлялись у грізних хвилинах. Не відчує пориву українського села той, хто його не бачив.

Однак, поруч великого і славного не бракує і малого, темного на нашому національному шляху ставання і змагань. Маю на увазі литоме українській душі гуляйпілля. Всі ми про нього говоримо, пишемо, його осуджуємо і воно все появляється у повноті своїх деструктивних сил і то саме тоді, коли єдність національного фронту мала б бути безумовною. На цьому не кінець. Після зробленого до дії приходить словесна діалектика, щоби доказувати існування рації саме у гуляйпіллі. Роз'ястрування ще не зовсім загрозних ран не належить до приємностей і воно було, є і буде надто болючим. Ідеться, проте, не про колупання в ранах, а про розгляд одної із сторінок. Більше навіть: ідеться про своєрідний аналіз. На нас же історія не кінчається. Наші молоді товариші повинні нарешті побачити правдивий образ, а не спотворений у викривленому дзеркалі. Врешті, якщо із пройденого ми беремо (чи повинні брати) навчання і робимо певні висновки, то заглядати до його сторінок стає нашим обов'язком.

Українська повстанча боротьба у другій світовій війні нас коштувала дуже багато жертв. Очевидно, що нема збройного змагання без жертв. Але є жертви і жертви. На вид падаючих жертв у вас стають різні почування: коли ваші друзі падають, змагаючись вічно з ворогом, коли ворожа куля попадає в їх чоло, біль проймає все ваше єство, але рівночасно ваші сили дужчають і поривають до нового бою; іншими стають ваші почування, коли ви довідуєтесь, що ваші друзі і беззакідні патріоти впали не від ворожої кулі, а від... "братньої" в потилицю.

Книгу Маркса українська молодь читатиме легко і без жодного політичного настороження. Це розповідь бойового командира про бої, переживання і труди українського партизана. Він придержується тону розповіді, уникаючи полемізування і політичної еквілібристики. В цьому вартість книги. Читач сам буде приневолений зробити порівняння і витягнути відповідні висновки.

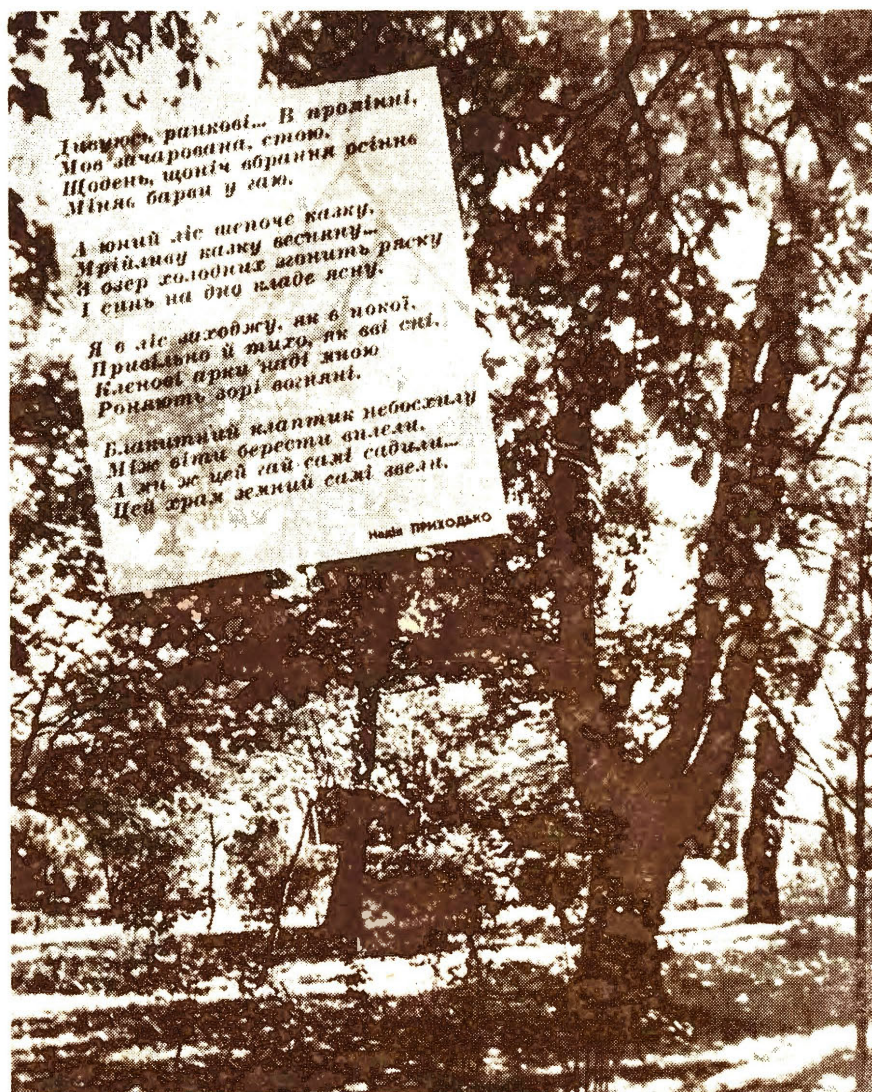
Книгу цю повинна прочитати вся українська молодь, а зокрема ті, які глибше досліджують сторінки українських Визвольних Змагань. В ній вони знайдуть цікаві і першоджерельні матеріали.

В. Михальчук

СМОЛОСКІН

»SMOLOSKYP«

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТСТВА
MAGAZINE OF THE UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,

Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним подання джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytch

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Співробітники “Смолоскипу”:

Марко Антонович (Монтреаль), Любомир Бачинський (Брюселя), Любомир Винар (Клівленд), Богдан Гасюк (Філадельфія), Альберт Кіпа (Нью Йорк), Богдан Коваль (Буенос Айрес), Василь Михальчук (Париж), Анна Процик (Нью Йорк), Ростислав Хом'як (Нью Йорк), Олексій Шевченко (Нью Йорк).

З М І С Т

	стор.		стор.
Пласт	1	Початки Українського Студентського Клубу при Торонтському університеті	7
М. Антонович: Декілька мовних зауважень до дискусії на тему “дві Батьківщини”	2	В. Дмитріюк: Вступні зауваження	8
Б. Гасюк: Націоналіст і ненаціоналіст	3	Віталій Коротич	10
М. Царинник: Український націоналізм і еміграційна молодь	4	XV-ий Конгрес ЮСНСА	13
В. Коротич: Руки	6	Молодь і освіта в Україні	14
		Хроніка українського студентського життя	16

П Л А С Т

У цьому році ПЛАСТ дуже урочисто відзначив 50-ліття свого існування. Іст-Четгемська зустріч, про яку вже стільки писала українська преса, зробила величаве враження не лише на пластуників-учасників її, але й на тих численних громадян, які приїхали з дальших і ближчих околиць. Ця старіша генерація, поскільки вона сама виховувалася в ПЛАСТІ, мала змогу пригадати своє колишнє пластування, познайомитися з теперішньою пластовою молоддю і порівняти той колишній ПЛАСТ з сучасним.

Теперішня пластова молодь має всі підстави бути певною, що таке порівняння з перспектив часу, не вийде на її некористь, очевидно, коли не брати на увагу думок тої частини нашої старішої громадськості, яка не здібна на критичну оцінку і для якої "і корови тоді були більші, і гори вищі, і молодь краща".

Іст-Четгемська зустріч стала імпозантним показником сили УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ. Це був перегляд проробленої праці, а водночас стимул до дальшої тривалої, кропіткої, наполегливої праці пластового проводу і членства. І коли ми саме з цієї точки зору підійдемо до оцінки ПЛАСТУ, то мусимо ствердити, що не менше значення ніж офіційна зовнішня діяльність ПЛАСТУ, має та частина праці організації, про яку пересічний член української громади не має жодної уяви. Щоденна ви-

ховна праця в ПЛАСТІ є тою базою, на якій пластова організація може у невимовно трудних умовах не лише успішно діяти, але й розвиватися.

Імпонує те, що провід і членство ПЛАСТУ вміють постійно вчитися на своїх власних і чужих помилках, вміють кожну важливу подію свого власного і загально-українського життя використати з точки зору виховання молоді. Ще не забулися гарні дні пізнього літа - зустрічі в Іст-Четгем, а вже відбувається в Торонто 5-ий Крайовий з'їзд ПЛАСТУ в Канаді і йде підготовка до Третьої Конференції Українських Пластових Організацій (КУПО) на "Союзівці". Ці обидва з'їзди мають напевно не менше значення ніж Іст-Четгемські урочистості, а для розгорнення дальшої праці ПЛАСТУ напевно більше ніж Ювілейні Святкування 50-річчя.

На цих нарадах обговорювалися складні проблеми організації та винесено цілий ряд важливих рішень для майбутньої діяльності ПЛАСТУ. Тасмниця успіху українських пластових організацій у різних країнах вільного світу є в тому, що пластовий провід свідомий труднощів і спірних проблем, перед лицем яких він раз-у-раз опиняється. Протягом 50-річного існування ПЛАСТ міг тому успішно поборювати всі труднощі, перешкоди і перемоги, що провід цієї організації з одного боку мав здібність і відвагу дивитися в очі небезпеці, а з другого теоретичні дискусії ніколи не відривали його від ведення практичної роботи, а ця практична діяльність допомагала розв'язувати багато спірних справ у зустрічі з життям.

Без перебільшення можна сказати, що ПЛАСТ це єдина всеукраїнська молодіжна організація з власною виробленою і випробуваною виховною методою. Інші молодіжні орга-

нізації, які також займаються виховною працею, мусять більшою чи меншою мірою брати собі приклад з ПЛАСТУ чи наслідувати його.

Все ж таки у діяльності ПЛАСТУ є багато небезпек і поза настирливим "Дамоклевим мечем" - небезпеки денационалізації нашої молоді. Бажання деяких пластових керівників зробити ПЛАСТ самоціллю, намагання їх творити власний "пластовий світогляд", можливість спору між тенденціями "старих", які взоруються на часто застарілій крайовій практиці і "молодими", які готові вводити все

нове, без уваги на те, чи це нове всюди й завжди виправдане, чи ні та намагання деяких політичних чинників використати ПЛАСТ для своїх партійних цілей, чи навіть "лідопрядкувати" його - криють у собі немалі і, можна сказати, постійні небезпеки.

Однак ми віримо, що ПЛАСТ, як і в минулому, так і тепер успішно розв'яже всі ці і подібні труднощі внутрішнього організаційного життя і продовжуватиме в наступному 50-річчі свій переможний похід до всенациональних ідеалів. Щастя Боже!

ДЕКІЛЬКА МОВНИХ ЗАУВАЖЕНЬ ДО ДИСКУСІЇ НА ТЕМУ "ДВІ БАТЬКІВЩИНИ"

Серед частини української молоді в Сполучених Штатах Америки та в Канаді протягом останніх декількох років точиться дискусія на тему "двох Батьківщин"¹⁾. Як і в кожній нормальній дискусії, дискусанти розділилися на декілька таборів, при чому кожен з них має свої аргументи і контраргументи, якими не можна нехтувати. Тому, хоч редакція "Смолоскипу" вже забирала слово в цій дискусії, ми вважаємо, що не буде зайвим, коли ми звернемо увагу на мовну сторінку питання.

На нашу думку багато непорозумінь у цій дискусії походить з того, що ми невідповідно інтерпретуємо сам термін "Батьківщина"²⁾. Цей термін у властивому йому значенні³⁾ має відповідники лише в мовах європейського суходолу. Отже слово "Батьківщина" можна зовсім точно перекласти французькою мовою — "la patrie", чи німецькою — "Vaterland", польською — "ojczyzna", чи врешті чеською — "vlast" та іншими мовами. Московське "родина" — набрало свого значення порівняно недавно і закріпилося під час Другої світової

війни, коли Москві грожала у війні з Німеччиною смертельна небезпека. До революції москалі вмирали за "батюшку царя", за "матушку Ресю", чи в найкращому разі за "атечество"⁴⁾.

"Батьківщина" в нашому теперішньому розумінні цього слова набирає великої сили серед різних європейських народів протягом XIX сторіччя в силу історичних умов і розгорнення визвольної боротьби різних поневолених народів. Його розпропагували щойно романтики-поети, що оспівували німецьку визвольну боротьбу проти Наполеона (Теодор Кернер та ін.), поляк Міцкевич, словак Коллар та інші. В українців це слово в новочасному його розумінні, а не в значенні "спадщина по батькові", вперше вжив Тарас Шевченко:

Гине слава, Батьківщина;
Немає де дітись...

До того часу в нас вживалося, мабуть під польським впливом, "отчизна". Пор. І. Котляревський:

"Любов к отчизні де героїть,
Там сила вража не устоїть..."

Словник "Грінченка" подає слово "отчизна", але в ньому ще нема теперішнього українізованого "вітчизна", яке поширилося вже за советських часів.

Не претендуючи на непомильність та вичерпність, можна коротко сказати, що поняття "Батьківщина" в повному його значенні є типовим і своєрідним терміном витвореним на

1) Недавно ця тема перейшла з сторінок молодіжних журналів також на сторінки журналу "Сучасність" присвяченому питанням "літератури, мистецтва і суспільного життя" (Див. статтю М. Богачевської, "проблема двох Батьківщин" ч. 5 (17), травень 1962, стор. 97-101. Правда, і сюди ця тема занесена молоддю людиною, яка сама про себе пише: "І сьогодні — хоч я далі є молодістю, але вже холоднокровно думуючою..." (Сторінка 97).

2) Слово "Батьківщина" пишемо згідно з найновішим правописом з великої літери. Біда лише в тому, що хоч Академія Наук визначила це слово писати з великої букви, наші малороси під владою советів, коли пишуть про Україну, вживають малого "б", а лише у значенні всього Советського Союзу вживають великої букви.

3) Пор. Є. Онацький, Українська мала енциклопедія А-Б. Буенос Айрес 1957 стор. 76, де подає також докази на те, що навіть для Ісуса Христа поняття "Батьківщини" було близьким і зрозумілим.

4) Для мовознавця багатомовним є той факт, що, як бачимо, навіть у слов'янських мовах слово "Батьківщина" — різного походження. Це може бути доказом того, що не лише на "прабатьківщині" індоєвропейських народів, але й на "прабатьківщині" слов'янських племен не існувало спільного поняття для того, що ми тепер розуміємо під терміном "Батьківщина".

європейському ґрунті і лише на цьому ґрунті воно — історично обумовлене і повністю зрозуміле. Лише в сфері європейських політичних традицій це поняття переходить межі сушого терміну і викликає також чуттєві, емоційні переживання, які так важко з'ясувати словами, а без з'ясування їх поняття "Батьківщина" лишається неповним, незрозумілим.

Знов же не претендуючи на повність, вкажемо на декілька причин, чому так сталося. Певну роль відігравала освітня система європейських шкіл базована на класичному вихованні, в якому слово "patria" просякало у свідомість і підсвідомість молоді різних європейських країн⁵). Однак далеко важливішим був, як це підкреслював до речі ще відомий англійський історик Меколей, практичний момент — загроза існування даної суспільної групи. Треба було боронитися від одного чи другого ворога, що загрожував вільному життю рідної землі і приносив на вістрях мечів смерть і руїну. Коли ж ворог, здобуваючи рішучу перемогу, поневолював Батьківщину — її треба було визволяти.

Ці моменти (чуття і практичної потреби) боротьби за збереження свого "Я" і надали врешті термінові "Батьківщина" того аромату, якого не відчуваємо у точному перекладі цього терміну на англійську (американську) мову. Під словом "Батьківщина" словник М. Л. Подвезька подає таке⁶):

"mother country, native country (land), fatherland, motherland; (місце народження) birth place, homeland; home; one's native soil;

⁵) Пікаво, що вживання слова "patria" поширилося у римлян тоді, коли властиво їх "Батьківщини" вже нічого не загрожувало і вони були панамі величезної імперії, кордони якої проходили дуже далеко від Лациуму, чи навіть Італії, як ширшої "Батьківщини" (І-ше стол. до Р. Хр.). Горатієве: "Dulce et decorum est pro patria mori", яке у закликах поневолених народів до боротьби за визволення відіграло таку важливу роль, мало зовсім теоретичне значення в Римі першого століття до Р. Хр.

⁶) Українсько-англійський словник. Склали М. Л. Подвезько, Видання друге, виправлене і доповнене. Київ 1957, стор. 38-39.

в ім'я батьківщини in the name of our country (motherland); захист батьківщини defence of our country; наша велика батьківщина our great country; любов до батьківщини for one's native land (country); туга за батьківщиною homesickness, nostalgia.

З наведеного кожний, хто хоч трохи знає англійську мову, зрозуміє, що наше слово "Батьківщина" не має точного відповідника в англо-саксонській мові. На це є, очевидно, свої причини. Протягом довгих століть Англії ніхто не загрожував, а навпаки британці творили свою імперію далеко від своїх островів. Також існуванню Сполучених Штатів від середини другого десятиріччя минулого століття серйозно ніхто не загрожував аж до найновішого часу, коли воєнний потенціал Советського Союзу став смертельною загрозою для Сполучених Штатів і для всього вільного світу.

Британці боролися в першу чергу за короля (королеву) або в концепції Кіплінга і інших за "Англію", а тому, коли ми хочемо віддати чуттєвий момент притаманний поняттю "Батьківщина", то найкраще цьому відповідатиме в англійській мові — "England", а в американській "Stars and Stripes". Нашим відповідником в даному разі буде "Україна".

Уже з цього видно, що термін "Батьківщина" не відповідатиме нашому становищу на північноамериканському континенті і не відзеркалюватиме дійсної суті нашої постави супроти країн нашого поселення, хоч би лише тому, що ніхто від нас не вимагає виконання тих обов'язків, які ми маємо супроти Батьківщини, поневоленої нашої України, а з другого боку супроти України ми не можемо виконувати тих наших обов'язків, які ми виконуємо супроти Канади, Сполучених Штатів, чи будь якої іншої країни, якої громадянами ми стали (плачання податків, військова служба, праця в промисловому житті наших країн поселення, тощо).

М. Антонович

3 думок молодого українця

НАЦІОНАЛІСТ І НЕНАЦІОНАЛІСТ

Тому що у сучасну пору майже усі еміграційні українські партії, угруповання, середовища, "центри" і тим подібні організації прийняли політичну програму висунену українськими націоналістами наприкінці 20-х і в 30- роках, зайшли певні непорозуміння щодо поняття самого слова "націоналіст".

Щоб розвіяти своєрідний туман, що, так

би мовити, навис над словом "націоналіст" хочемо ствердити, що існує суттєва різниця між ідеологією українського націоналізму і програмою (політичною, економічною чи соціальною), яку, відповідно до потреб даного етапу, висувують націоналісти.

Знаємо, що за короткий час існування ор-

ганізованого українського націоналізму (чи, може, організованих українських націоналізмів? — маємо на увазі організацію і тих, що від неї відкололись) він висунув декілька політичних, економічних та соціальних програм, що в основному пристосовувались до диктату часу і не завжди впливали у всіх подробностях з ідеологічних основ.

Мало того, — політичні, чи краще сказати соціально-економічні програми голошені націоналістами, скоро змінювали свій зміст і часом дуже відбігали одна від одної.

Переглядаючи соціально-економічні програми Донцова, Сціборського і Полтави можна легко прийти до висновку, що вони писані людьми з різними світоглядами. В дійсності воно зовсім не так! І Донцов, і Сціборський, і Полтава були націоналістами по суті, а класократами, націократами та демократами по формі.

Отже, на базі сказаного, твердимо: націоналіст не той, хто прийняв ту чи іншу соціальну програму голошену націоналістами, а той, хто прийняв націоналістичний світогляд.

На цьому місці дозволимо собі навести декілька основних різниць між націоналістами і звичайними громадянами (ненаціоналістами).

Тоді як націоналіст кладе в порядку важтостей націю на першому місці, вважаючи себе інтегральною частиною цієї нації, та вірячи, що його доля є суттєво пов'язана з долею нації, то ненаціоналіст вважає націю звичайним конгломератом людей, доля яких

зовсім не мусить бути пов'язана з долею нації.

Точніше, в переконанні націоналіста нація виявляє себе, так би мовити, містичною істотою з усіма прикметами притаманними живому організмові, тоді як в уяві звичайного громадянина нація являється звичайним гуртом випадкових осіб.

У бутті нації націоналіст являється її органічною частиною і будучи духовно з нею пов'язаний не потребує для свого існування і розвитку безпосереднього контакту з нею. З другого боку звичайний громадянин не відчуваючи цього духового зв'язку з нацією, денаціоналізується, коли втрачає безпосередній контакт з нею.

Таким чином можна сказати, що хоч для націоналіста нація має своє фізичне місце на земній кулі, все ж таки вона не обмежена штучними кордонами, вона — всеобіймаюча і для нього всюди- і завжди присутня, а поняття "еміграції" не має жодного значення!

Для не-націоналіста — я к р а з навпаки! Для нього нація являється гуртом осіб, що займають в компактній масі певний шмат землі. Він вважає себе членом того гурту лише тому, що говорить тою самою мовою, їсть хліб тої землі і входить з її мешканцями у життєві взаємовідносини. З хвилиною виїзду в іншу закутину нашої планети цей громадянин починає говорити мовою тубільців, їсть їх хліб, входить з ними в життєві взаємовідносини і починає себе uważати одним з них.

Б. Гасюк

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ І ЕМІГРАЦІЙНА МОЛОДЬ

(Стаття дискусійна)

Переважає більшість тутешньої української молоді ставиться до українського націоналізму якщо не негативно, то апатично і байдуже.

Про це свідчить хоч би чисельний стан деяких ідеологічних організацій. Який відсоток молоді належить до них — 2? 5?. Скільки молоді належить до неідеологічних організацій, які плачуть український світогляд, як Пласт, СУМ — 10 відсотків?, 15?

Скільки молоді приходить на національні свята і академії? Не більше, як 25 відсотків. Та і вони приходять за старими звичками, або примушені батьками, чи бажанням побачитися з друзями, постояти в "голі", покурити, побалакати.

Скільки молоді читає українську літера-

туру, чи стежить вдумливо за українською пресою, вже не говорячи про англійську пресу і літературу про Україну?

Літеплі сентименти — фактично все, що прив'язує наше покоління до української спільноти; сентименти, які, здається, надто слабкі і кволі, щоб притримати їх на той час, поки українська громада існуватиме в Америці. Бо всі політичні прогнози передбачають, що розв'язка світової ситуації (виключаючи кожнохвилинну можливість війни) прийде не скоро, і є сумніви, чи навіть наші діти житимуть у вільному світі, до якого належатиме демократична Україна.

Отже, треба виховувати витривалість, треба творити об'єднання, а не обмежуватись сентиментами до академії і народної бари.

А з кожним днем наші шанси меншають. Американський етнос переживає і перетравлює одиницю за одиницею, родину за родиною.

Дуже близькі аналогії небезпечно виводити. Вони можуть прикрити глибокі та істотні різниці. Але до певної міри корисно порівняти подібні явища: аполітичність еміграційної молоді нагадує аполітичність радянської молоді.

Є ознаки, що радянська молодь так само не переконана офіційними доктринами свого суспільства, як і еміграційна. До тої міри, що совєтська влада дозволяє молоді виходити від примусового громадського життя. Вибираючи професію, молодь оминає небезпечні гуманітарні науки (небезпечні тому, що більше підпадають під вимоги діалектичного матеріалізму) і вибирає технічні. Вибирає агрономію, а не економію, авіацію, а не літературу, математику, а не історію.

Комунізм не задовольняє радянську молодь, а націоналізм — еміграційну.

Щодо еміграційної молоді, можна накреслити такі причини:

1. Природне бажання нового покоління знайти нові форми для самовизначення. В певному віці молодь вважає своїх батьків за дурних.

2. Ставлення американського суспільства. Наше покоління виросло, чи дозріло, і вчилося під впливом пануючої ідеології. Властиво, не ідеології, бо це слово занадто обмежене, щоби окреслити ідеї, які хоч рідко висловлені, все ж таки впливають на літературу, пресу, науку і школи.

Ці ідеї виходять від так званого "Establishment". — це група провідних людей в важливіших професіях — бізнесмени, журналісти, урядовці, науковці і т. п. Їх звичайно називають "ліберали", хоч і "консерватисти" мало чим від них відрізняються.

В радикальній формі ці ідеї висловлені формулою "Better Red than Dead" ("Ліпше бути червоним, ніж мертвим").

В меншій формі вони виявлені неохотою офіційних кіл встановити Тиждень Поневолених Націй або "Конгресовий Комітет" для дослідження проблем цих поневолених націй, щоб цим не "образити" Москву, не зменшити шансів договору з Росією, не наразити світ на атомову війну.

У націоналізмі ліберали бачать тільки фашизм, і свій досить розповсюджений американський націоналізм воліють називати пат-

ріотизмом. Хоч і патріотизм все менше і менше плакають в школах.

За приклад може служити твердження покійного письменника Вільяма Фолкнера (Faulkner), перед військовою академією в Вест Пойнті (яка, до речі, випускає майбутніх генералів і стратегів американської політики). Перед випускною клясою Фолкнер заявив, що література тільки тоді велика, коли вона не націоналістична, коли вона переходить національні межі. Як сповіщають газети, це твердження викликало бурю оплесків.

Власне це недовіря до націоналізму, і навіть до всього національного і рівночасно недобачання небезпеки комунізму, вплинуло на нашу молодь.

Та є і конкретні причини недовіряти націоналізмові. В ім'я націоналізму поляки пригнічували Галичину, німці винищили мільйони жидів і українців. В ім'я прихованого націоналізму-імперіялізму росіяни розбудували свою імперію — на кістках українців та інших поневолених народів.

Ворожість до інших народів і, ще гірше, прикрита ненависть до свого народу знаходяться також і в деякого з т. зв. "українських націоналістів". Хоч сьогодні українські націоналісти відреклися від Донцова, він, безперечно, мав величезний вплив на формування суспільної думки в Галичині і на український націоналізм.

Коли сам Донцов писав на сторінках "Літературно-Наукового Вісника", що російська культура нікчемна, то — без уваги на те, чи він мав рацію, чи ні — він бодай говорив про речі, які він добре знав, бо російська література була йому, очевидно, добре знайома. Але молоді націоналісти робили з цих Донцовських писань зовсім інший висновок: російська проблематика взагалі не достойна того, щоб нею займатися. Цікавитися російською історією, літературою, тощо, чи навіть вміти читати по-російськи, вважалось серед націоналістів рішуче за ознаку поганого тону.

І цей хибний погляд існує до сьогодні, хоч сучасна молодь — навіть галицька — в своїх найінтелігентніших представниках не цурається всього російського, а ставить його на належне місце... Не треба згадувати, що підсовєтська молодь має доступ до ширшої культури тільки через російську.

Тон "зоологічного шовінізму" дуже прикметний для деякого з нас. А це віддаляє можливість симпатії американців. Приклад: минулої осені численні групи парадували перед Об'єднаними Націями проти відновлення атомних випробувань. Деякі українські кола не прогали змоги виступити проти росіян і з'явилися з плякатами, які проклинали Хрущова і росіян за уярмлення України. Американці помітили це і в "Нью Йорк Таймзі"

(New York Times, Sept. 5, 1961) з'явилась стаття про демонстрацію, в якій було сказано так: "Українці, очевидно, прийшли з своїми старими, виношеними плякатами — "Росіяни, геть з України". Українських патріотів не обходило, що їхня демонстрація не мала нічого спільного з демонстрацією проти атомних дослідів. Вони в ній бачили тільки змогу виявити свою ненависть. А симпатії можна було б здобути, наприклад, виступаючи в ім'я українців по обох сторонах залізної заслони і нагадуючи про грізну небезпеку для українців і всіх народів.

Ця критика українського націоналізму, чи радше деяких націоналістичних виявів, не є відкиненням націоналізму як ідеології. Я вважаю український націоналізм за конструктивний і творчий шлях до здійснення наших бажань.

Як кожний націоналізм, український націоналізм має в собі і негативні і позитивні сторони. Негативними я вважаю прикрити ненависть до інших народів, бажання підвищити свій нарід коштом інших. Негативним теж є близькість до диктатури. Це можна пояснити вимогами часу і умови, але не можна не бачити небезпеки, коли свій може стати гірший і строгіший, ніж чужий.

Позитивними сторонами українського націоналізму є бажання волі і рівності, бажання жити без чужого окупанта.

Треба нам розробити ці ідеї, розповсюдити їх в нашому суспільстві і зробити їх при-

таманними для нашої політичної думки. В короткій, майже афористичній формі, роблю такі висновки:

В практичній ділянці: розширити наші інтелектуальні горизонти. Заінтересована студіююча молодь повинна впровадити в дійсність тезу Юрія Шевельова, що вільна українська наука покликана досліджувати серед інших справ також ті російські і східноєвропейські проблеми, що їх, зі зрозумілих причин, занедбала російська і американська наука.

Я не кажу, що молодь повинна присвятитися російській проблематиці. Це було б марнуванням наших, і так обмежених сил. Молодь повинна досліджувати ті проблеми і сторони нашого ворога, які можуть бути корисні і нашій справі.

В загально-громадській ділянці: впровадити толеранцію (не компроміс з ворогом!), полагати наші внутрішні справи і виступати одноставно.

В ідеологічній ділянці: розвинути нашу політичну думку — перестати обмежуватися до сепаратизму, себто по суті негативної програми. Іншими словами: треба уміти пов'язувати специфічні національні інтереси з універсальними ідеями і концепціями.

М. Царинник

РУКИ

I

На них немає слідів землі,
Не їлись метали у них важкі.
Не мають права на мозолі
Руки такі ...
В хірурга свої — чудернацькі — звички:
Він тільки для себе
на скрипці грав,
А в ліс ідучи, одяг рукавички
І в них для багаття
гілля збирав ...
В кімнаті чотири круглі кутки
І лампи білі, неначе дзвони.
Вже після праці клав у лотки
Зажимів метал,
що став гервоним.
Лиш знявши халат,
відчуває втому ...
Лягав під ноги вулиці брук.
Він стискував серце годину тому
Страшним зусиллям тендітних рук ...

II

Надовго нахиливши дужу спину,
Мовгав не обертаючи лиця.
Він щітками збирав в долонях піну, —
І тер їх.
тер долоні без кінця ...
Підвівши руки,
він до столу йшов,
Проносязи мовчання за собою.
Сестра перебирає білий шовк:
Хірург — у котрий раз —
стає до бою.
Свої думки,
свої вагання, муки
Відразу ж забуває на години.
.....
Лиш густі,
найчистіші в світі руки
Прийняти серце можуть у людини.
В. Коротич

З історії українського студентського руху.**ПОЧАТКИ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО КЛЮБУ ПРИ
ТОРОНТСЬКИМ УНІВЕРСИТЕТІ (1940-1942)****ВІД РЕДАКЦІЇ:**

"Український Студентський Клуб при Торонтському університеті" — це перше українське студентське товариство на Сході Канади. На підставі протоколів, які збереглися у першого голови цього студентського кружка і визначного українського діяча та депутата до федерального парламенту до літа цього року п. д-ра Івана Кучерепа ми відтворюємо деякі моменти пра-

Д-р Іван Кучерепа
Перший голова Українського
Студентського Клубу при То-
ронтському університеті.

цького клубу хотів поділитися своїми спогадами про ті, тепер уже далекі часи, щоб таким чином можна було доповнити ті скромні дані, які ми могли зачерпнути з ляконічних протоколів.

Водночас прохаємо всіх тих колишніх студентських діячів, у яких збереглися давні документи з діяльності українських студентських товариств у Канаді та Америці, дати нам змогу використати ці документи і таким чином допомогти збирати матеріали до "Історії українського студентського руху на Північно-американському континенті".

Висловлюємо щирі подяку п. д-ру Іванові Кучерепі за те, що він, будучи зайнятим парламентською діяльністю у Оттаві, все ж таки знайшов час і переписав найважливіші частини з протоколів сходів Українського Студентського Клубу при Торонтському університеті з-перед 20 років.

I.

Не раз уже стверджувалося в минулому, що активні діячі студентського життя і після закінчення студій звичайно не відходили від громадського життя і далі лишалися на передових позиціях тої чи іншої ділянки нашого політичного чи суспільного життя.

Ще одним доказом правильності цього твердження, може послужити історія Українського Студентського Клубу при Торонтському університеті, якого основоположники і активні діячі беруть дотепер активну участь в українському і канадському житті.

Між першими діяльними членами цього клубу ми бачимо Івана Кучерепа, Лева Фарину, З. Самця, С. Романюка, Івана Яремка, Святослава Фроляка та інших. Ініціатива заснування українського Студентського Клубу при Торонтському університеті належала п. д-рові І. Кучерепі, консервативному депутатові до Палати Громад від виборчої округи Торонто-Гай Парк в роках 1957-1962.

II.

Перші сходини "Українського Студентського Кружка при Торонтському університеті" (офіційна назва) відбулися в неділю 20 жовтня 1940 р. в музичній залі "Гарт Гавз". Першим головою тимчасової управи на тих сходинах обрано І. Кучерепа через аклямацію. З двох кандидатів на секретаря (З. Самець і Л. Фарина) обрано малою більшістю Левка Фарину. На цих же перших сходинах Кружка заплановано розділити діяльність товариства на такі три ділянки: 1) культурно-освітня, 2) забавова і 3) спортивна.

І. Яремко та С. Романюк зайнялися укладенням статуту. На цих же перших сходинах уточнено членську вкладку, визначено дві мови урядування (українську та англійську), а в культурно-освітній ділянці начеркнено досить широкий плян — вивчення української мови та історії, а також діяльність у галузях музичній, театральній, народних танців, тощо. Заплановано також улаштувати сходини Кружка з доповідями та дискусіями.

III.

Першу постійну управу Українського Студентського Кружка (УСК) при Торонтському університеті обрано на наступних (других) сходинах 3 листопада 1940 р. у (такому складі:

голова — Іван Кучерепа,
заступник голови — Микола Винітовий,
секретар — Лев Фарина,
скарбник — Оля Олійник,
члени Контрольної Комісії — Павло Ковинський і Володимир Гренько,
референт культурно-освітньої діяльності — Славко Романюк,
референтка забав — Розалія Фарина,
референт спортивних справ — Мирослав Тучак,
пресовий референт — Славко Романюк.

Протягом наступних місяців Кружок улаштував дебати, концерти та балі (забави).

На сходинах Кругка 9 березня 1941 р. зачитано листа від Президента Торонтського університету д-ра Г. Й. Ковді, яким затверджено існування Кругка. Останні (12-ті) сходи Кругка в академічному році 1940-41 відбулися 6 квітня 1941 р.

IV.

У новому академічному році 1941-42 діяльність Кругка розпочалася 20 жовтня, коли відбулися перші сходи у "Вумен'с Юніон". На цих сходинах обговорено питання створення "Початкового фонду" для українських студентів, які потребують фінансової допомоги.

На других сходинах, 2 листопада 1941 р., які відбулися в "Ньюмен гол" обрано управу на академічний рік 1941-42 у такому складі: голова — Левко Фарина, заступник голови — Микола Винітовий, секретар — Іван Кучерепа, скарбник — Михайло Капуста, Контрольна Комісія — Володимир Гренько і Оля Олійник, референт культурно-освітніх справ — о. Михайло Горошко, референт забав — Розалія Фарина, референт спорту — Петро Онищук. Крім того обрано також двох пресових референтів —

Степана Климаша (англійська мова) і Осипа Горчинського (українська мова).

V.

Другий рік праці проходив також дуже успішно. Улаштовувано цілий ряд різних "імпрез", балів та сходин з доповідями та дебатами. На десятих сходинах (12 квітня 1942) схвалено після докладного обговорення статут "Позичкового фонду". Найбільш діяльну участь у його виготовленні брали І. Кучерепа та І. Яремко. На цих же сходинах на пропозицію Івана Яремка вирішено восени 1942 р. створити Кругок абсолювентів Українського Студентського Кругка (Alumni).

На третій рік існування Кругка (1942-43) обрано таку управу:

голова — Іван Кучерепа, заступник голови — Володимир Гренько, секретар — Степан Климашко, скарбник — Михайло Капуста, Контрольна Комісія — Петро Старко і Василь Зинчишин, референт культурно-освітньої діяльності Данило Пшокало, референт забав — Розалія Фарина, референт спорту — Петро Онищук, референт преси — Осип Горчинський (для української) та Іван Яремко (для англійської).

Протягом перших двох років існування Український Студентський Кругок при Торонтському університеті нараховував понад 50 членів.

Куток гутірок

ВСТУПНІ ЗАУВАЖЕННЯ

ВІД РЕДАКЦІЇ:

На сторінках нашого журналу хочемо запровадити куток для тих, що хочуть провести періодично декілька хвилин обмірковуючи різні питання, для тих, що хочуть задуматися над різними актуальними справами нашого щоденного життя.

Ставимо собі завдання стимулювати такі "прогульки у світ думок", сугерувати теми, розвивати їх у різних напрямках і таким чином розпочинати гутірки, які, сподіваємося, викличуть у читачів бажання продовжувати такі аналізи самостійно і продовжувати дані думки самим, аж до остаточних висновків.

У наших гутірках будемо старатися дотримуватися декількох основних правил, які повинні допомогти нам всім вправляти таке не примушене, свободне думання. По-перше, хочемо поставити постулат, що кожне твердження сприймемо лише тоді,

коли зуміємо самі перед собою доказати його правильність. В процесі логічного думання відбувається своєрідне будівництво, де кожна цеглина-думка служить підставою для дальшої, наступної думки. Тому-то уважний вибір і систематичне укладання цих думок є передумовою до успіхів у наших вправах.

По-друге, у виборі нашого будівельного матеріалу (думок, способів), формі будови (напрямках, розвитку думок) і самому процесі будови-думання будемо старатися дотримуватися певних основ. Свободу думки в цьому випадку будемо розуміти не лише як незалежність від кимось накинених чужих напрямних, режимів і обмежень, а також у меншій мірі, як свободу від традиційних звичок, особистих вишколених реакцій на знайомі ситуації і загально прийнятих стандартних розв'язок до частих, щоденних проблем.

Коротко, хочемо вибрати такий шлях до розв'язки наших питань, який є дійсно найлогічніший, незалежно від того, чи він є новий, чи давніше "протоптаний", не боючись, що відхилення від старих, випробуваних доріг обов'язково зведе нас на манівці. Одним з найважливіших наших завдань буде розглянути якнайбільше різних підходів, щоб мати справді широкий вибір, і тим самим не оминути можливостей, які, хоч не такі очевидні, можуть виявитися найбільш пригожими.

Засади нашої метода буде складатися з трьох кроків у такій послідовності:

1. Виявити основні елементи нашої проблеми;
2. Придумати якнайбільше різних способів її розв'язки;
3. Вибрати такий спосіб, який найкраще відповідатиме нашим вимогам перед лицем практичних можливостей, ефективності і даного часу.

Таким чином, оцінка продуманих можливих розв'язок буде відсунена від самого процесу продумування і охоронить нас від передчасного відкидання таких розв'язок, які можуть нам видаватися невідповідними і тим самим ніколи не зможуть трансформуватися у конкретну ідею. Багато таких "добрих" ідей пропадає в зародковій тільки тому, що ми (з різних причин) за скоро стараємося їх оцінити, знаходимо якісь недомогання, придумуємо їх в самому початку і не даємо їм повних шансів "виросли, зміцніти і виправдати себе" в обличчі всесторонньої, об'єктивної аналізу.

В нашій найближчій статті застосуємо саме такі способи підходу, а згодом, маємо надію, що коло наших читачів приєднається до цих гутірок також у формі подавання тем, дискусії і своїх коментарів. Темою нашої першої гутірки буде:

АКАДЕМІЧНО-ПАНАХИДНИЙ НАСТРІЙ У НАШІЙ ГРОМАДІ

У цій нашій першій гутірці хочемо зупинитися над, часом дуже дразливим, питанням цілі і доцільності "святочних академій", якими так ясно засипаний календар громадських "імпрез" наших еміграційних осередків.

Пригадаймо спочатку ще раз наші засади: будемо сприймати лише такі твердження, які зуміємо доказати, будемо думати вільно, а з оцінкою будемо стримуватись.

По-перше погодьмося з одним фактом: святочні академії стали такими ж традиційними в нашій громаді, як наші національні страви — вареники і борщ. Не всюди і далеко не завжди проходять вони гладко і з успіхом. Вже й серед ширшого громадянства можна почути питання: чи доцільно улаштовувати ці академії? Чи не краще робити щось інше?

Подумавши про такі нарікання помалу з комплексу особистих почувань, несміливої критичної аналізу, а врешті раціональних міркувань вириваються три засадничі питання: 1)

Чи квестіонуємо доцільність святочних академій взагалі, 2) Чи лише їх форму і зміст, 3) Чи їх кількість?

Яка ж ціль типової академії? Їх декілька:

1. Назовні (і не завжди щиро) — це пошанування якоїсь історичної особи, чи події;
2. Проповідування ідей, які ця особа чи подія репрезентує;
3. Піднесення духа громади;
4. Встановлення зв'язку внутрі громади;
5. Пропаганда між чужинцями;
6. Дохід на громадські цілі;
7. Поле попису для мистців і промовців.

Все мистецтво добре організованої імпреди, виходить, полягає у правильній пропорції наголошення цих всіх елементів. На жаль дуже часто головні мотиви імпреди губляться в тіні невідповідно наголошених побічних цілей.

Якщо приглянемося ближче до наслідків нашої типової імпреди, то побачимо, що психологічні моменти відіграють дуже значну роль. Найчастіше вертаємося з таких імпред з певними враженнями і настроями. Не можна забувати одного: чим частіше стараємося зробити враження, викликати настрій вживаючи тих самих способів, пригадок, тим більше губиться їх ефект. Врешті стають вони звичайними, блідими, буденними явищами, втрачають свою силу, свій чар, вплив...

Спробуємо формулювати відповіді на поставлені нами вище три питання. Доцільність святочних академій значна, але зміст, форма і кількість їх часто невідповідні. Поміляється той, хто хоче оцінювати громади по кількості проведених академій. Часто така "активна" громада виявляється збайдужілою, відстрашеною від інших проявів суспільного життя.

Найсумнішим парадоксом виявляються випадки, коли вшанування пам'яті особи, яка тяжко працювала над об'єднанням наших національних сил — відбуваються в повному роз'єднанні. Цілий ряд груп, немов глузуючи влаштовує декілька окремих імпред... Хочемо поставити питання: чи не було б кориснішим, якщо б всі ці групи об'єдналися догоририли не улаштовувати жодного свята?

Сподіваємося, що читачі самі знайдуть відповіді на це та інші питання, які виринули під час читання цих рядків. Думаємо, що й погляди автора цих рядків не будуть їм чужі: вважаємо, що нам треба менше, але краще підготованих академій — бадьорих, оптимістичних, а не меланхолійно-плаксивих, що нагадують похоронні голосіння і панахидні співи.

В. Дмитріюк

Наша чергова гутірка буде на тему:
ПОДУМАЙМО НАД ВИБОРОМ ФАХУ

Поезія молодих в Україні

ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ

(О. З.) Серед групи наймолодших, талановитих поетів в Україні, визнає місце займає Віталій Коротич. Серед цього невелизкого грона, до якого зараховуємо І. Драча, М. Вінграновського, Є. Гуцала та інших, — В. Коротичу чи не найбільше щастило, він має дві опубліковані збірки поезій, а київська “Літературна Україна” найчастіше відступала йому свої сторінки. Це можна пояснити тим, що в Коротича серед ряду талановитих і високомистецьких поезій, яскравість пологою і поезій, як дань часові, дань пануючій партійній лінії в літературі. Але це аж ніяк не понижує вартості справжньої поезії Коротича, в якій часто знаходимо багато захоплюючого, оригінального, нового, чого важко було знайти в його попередників, деяких зі старих підсоветських поетів.

Віталію Коротичу 26 років. Він народився в 1936 р. у Києві, в родині лікаря, де він змалку полюбив не лише українську, але й західню літературу, знання якої нераз проникає з його поезій. Пішовши слідами свого батька, Віталій закінчив Київський медичний інститут і став лікарем. Зараз він працює лікарем-терапевтом в інституті клінічної медицини ім. акад. М. Стражеска в Києві.

В. Коротич почав друкуватись в 1956 р. і його поезії можна було час-від-часу знайти в різних київських журналах і газетах. В останніх роках він друкується частіше. У 1961 р. появилася його перша збірка поезій “Золоті руки”, а в цьому році, — вийшла друга збірка — “Запах неба”. Зараз молодий поет працює над новою збіркою “Вулиця волошок”.

В січні 1962 р. В. Коротич був прийнятий до Спілки Письменників України, як перший з поміж молодих.

Ось кілька голосів про творчість В. Коротича, які дають найкращу характеристику його творчості:

Максим Рильський, академік, поет: “Це добре, що Віталій Коротич лікар, добре й те, що він любить поезію і має до неї безперезну здібність... Коротич скажемо зразу має своє творче обличчя... Коротич сильно відчуває і еміє це віддати. Йому властива афористична влучність... Він тут (в одній поезії), видимо, кокетує зумисними прозаїзмами. Що ж! І прозаїки можуть бути поетичною зброєю” (“Літ. Україна”, ч. 64, 1962 р.).

ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ

Степан Крижанівський, критик: “Помітно висунувся за цей рік (1961 р.) Віталій Коротич... Він лікар і поет, або, як сам пише у вірші “Біографія”, “поетолікар”, “лікарепоет”. Це певним чином позначається і на тематиці, де він опіює поезію лікарської праці, благородної і гуманної, важкої і відповідальної, нервової і вдячної. Віталій Коротич більше йде від життя і менше від літератури, у нього менше літературщини, ніж у двох вищезгаданих поетів (Драча і Вінграновського), але у нього є і власні позитивні якості і власні слабкості. Вірші Коротича цікаві і своєю проблемністю. Він викриває лицемір'я, двоєдушність, брехню, він славить важкий і почесний труд лікаря, він багить життя як реаліст і його красиві і некрасиві прояви, але завше стоїть на боці високого, значного, благородного. Приємно бачити, що молодий поет не б'є на зовнішні ефекти... Коротич показує хороші зразки психологічного заглиблення, філософської зосередженості. Його переважна стихія, це саме медитація, роздум, психологія... Золоті розсини діамантів, які поет знаходить у душах людей, а насамперед у своїй власній душі, вимагають обточки, граніння, щоб вони могли засяяти усіма барвами спектра”. (“Літ. Газета”, ч. 90, 1961 р.).

Євген Сверстюк, критик: “Найхарактернішою прикметою стилю молодого поета є за-

думчиво спокійний тон тривожних розповідей та роздумів що нагадує тихий грудний спів, у якому не гути фальшивих нот. Цей задуманий спів летить вільно, природно, утворюючи власне русло мелодії. Жодна поезія збірки ("Золоті руки") не зкладається в рамки традиційних розмірів. Тут не обійдешся віршованою патетикою, що приховує відсутність глибоких пошуків. свої слова і почуття, влучність вислову, справжня поетична образність і становлять основну вартість багатьох поезій" ("Літ. Газета", з. 66, 1961 р.).

* * *

"СЛАВОСПОВ'Я"

I.

Хай живе своєчасність!
 Спізнився — тебе звергають.
 Люди тоді нещасні.
 Коли вони не встигають.
 Це головне — впіймати
 Епохи тверду ходу.
 Ламають?
 Іди ламати!
 Будують?
 Біжи, будуй!
 Тихо?
 Радій тиші!
 Сміються?
 Вітай сміх!
 Для тебе найголовніше
 Не йти попереду всіх.
 Внось

у ясне

ясність,

Затверджуй

стверджене вже.

Хай живе своєчасність!
 Бережених — Бог береже!

II.

Слава тим, що мовчать!
 З'їденим слава словам.
 У зліплених шпарі губ
 Мудрість живе сама.
 Мовчання — золото.

Я

Низько вклоняюсь вам —
 Майстрам ковтати рядки
 Тих речень, яких нема.
 У ваших гербах живе
 Стулених губ капкан,
 Де часом стирчить нога
 Вчасно спійманих слів.
 Нехай по той бік зубів
 Танцюють думки кан-кан —
 Ніхто не зайде туди,
 У речень запертий хлів.
 Слова — то срібло сивини,
 Мовчання — золото дум.
 Ця істина збереглась

Із дуже давніх років.
 Розумні завжди мовчать,
 Їх точить за людство сум —
 Чому не позбавив Бог
 Людей від язиків?!

Ковтати легше було б...

III.

Слава усім "пророкам",
 Які до пророцтв сідали!
 Слава усім строкам,
 Які вони відгадали!
 В хвилини найбільш бурхливі
 "Пророки" не знають муки.
 Вони у жести сміливі
 В кишенях складають руки.
 Мовчать страшенно змістовно,
 Які б слова не лунали.
 Не стверджують голословно,
 Лиш потім шепнуть: "Ми знали..."
 Не роблять поспішних кроків,
 Все вгадують у кінці...
 Хороше життя в "пророків".
 От молодці!

VI.

Слава тим, що сміються останніми!
 Тихо-тихо: хи-хи!

І вслухаються:

То не сміх над державними тайнами?
 А могутні — теж посміхаються?
 Чи сміялися найголовніші,
 Чи ухвалено сміху причину?
 Нерозумно сміятися в тиші.
 Мудро як — після старших по чину!
 І хижикнути між вітаннями,
 Як лизнути —
 Тонка то справа!
 Слава тим, що сміються
 останніми!

Вічная слава!..

* * *

КИЇВ

Про тебе вже не можна написати
 Слова, яких ніхто не говорив...
 Ти роздуваєш подихом вітрів
 Вогні, яким горіти й не згасати.
 В Дніпро впадають мрії моїх річків,
 Над ним — широким — верби
 хлиять стани,
 І щовесни запалюють каштани
 Туристами захвалені свічки.
 Потрібен ти мені у щасті й горі
 І другом наректи тебе дозволю.
 Ти — мій.
 Зелені гейзери тополь
 Блискучим листям б'ють у жовті зорі.
 Кохання споконвічні теореми
 Доводять мнимим в парках юнаки.
 Розклало небо світлі п'ятані
 В сузір'їв ідеально точні схеми.
 ...По вулицях твоїх іду щодня,

Працюю і живу твоїм диханням,
Люблю доріг твоїх найменування,
І кожен камінь твій — моя рідня.
Вбивавш в людях вдачу ти хробачу,
Бо чистий і ясний ти, наче ключ.
Вдихаю вітер твій.
З дніпрових круч
Прийдешності прекрасні далі бачу.

* * *

Я, напевно, дуже м'якотільний,
Я не можу чути людський крик.
Правда...
Розчаровані?

Хотіли,

Щоб були зі сталі лікарі?
Щоб вони залізними руками
Щось робили, як ото в кіно,
Щоб вони не марили думками:
"Де спасіння? Де? Яке воно?"
Треба на роки забути втому,
Чути плач, яким тебе позвуть.
Лікарі снівють...
Справа в тому,
Що за багатьох вони живуть.

* * *

ВІРШІ ПРО СЕРЦЯ

(Уривок)

Земля моя зеленими руками
Торкає небо, чорне та масне,
І дні, які не стали ще роками,
Крізь мене йдуть, тривожачи мене.
Не все ще набуло найменування,
Не все ще до душі ввійшло мені,
Але я чую тес плюсування,
Яким в роки плюсовуються дні.
Сплюсовано думки в туті закони,
Що кожен з них до мозку увійшов,
І серце зобов'язане до скону
Для праці
До долоней гнати кров.
До книг прадавнє слово знову ляже
І древнім не назве його ніхто.
Розпались на частини екіпажі,
Зберігши коліщата для авто.
Кресала древні сталі сіринками,
Млин — Дніпрогесом, дуже звична річ.
А дні життя обернено роками
Як ввійшли до складу семиріч.
Стають дуби стовпами та стільцями,
І прагне мотлох знову плугом стать...
А що, скажіть, робити із серцями,
Із нашими, що в грудях стукотять,
Рахують наші дні, роки, хвилини,
На них рубцями — роздумів сліди.
А, може, щось лишається незмінним,
Прийшовши у всечасність назавжди.
Щось неперехідне у душі рине
На знак безсмертя, вірності й краси.
Офелія, Джульєтта й Катерина
Передають серця крізь всі часи.

І правда, у століттях осіяна,
Проходить крізь шари брехні й хули.
Зі спаленого серця Гуса Яна
Нові серця крізь полум'я зросли.
Роки ідуть у славі та у страмі,
Минає день і де він — гей, лови!
Ми вже не ті. Але серця — ті ж самі.
Серця — безсмертні. Вірю в те.
А ви?

* * *

ПОЕЗИЯ

Непомітно, неначе дорослість,
Час писання пісень настає.
Мов пшеничне зерно проросле,
Набрякає слово твоє.
Б'є тебе у спітнілі скроні —
За ударом — важкий удар.
Ти кладеш на вузькі долоні
Проростаючих слів тягар.
Ти не знаєш, як бути з ними,
Із словами, що ти відкрив.
Ти пов'язуєш їх смішними
Ланцюжками блаженних рим.
По роботі, порою пізньою,
Пестити ланки рядків своїх.
Ті слова ще не стали піснею,
Але ти вже — співаєш їх.
Всіх мелодій туга основа —
Думка

в стилевий рядок ляга
І, підкорене, б'ється слово
У вузьких своїх берегах.
До важкої борні готова,
В'є поема свої сліди.
Так. Поетом стають раптово.
Як дорослим.
І назавжди.

* * *

МУДРІСТЬ

Я у морі втоплю
Всю біду свою,
Всю біду...
Я у морі обміну
Свої очі, руки і душу.
Я до тебе крізь море,
Крізь Чорне море
Прийду,
І мені твоя радість
Горло рукою здушить.
Я поїхав до моря,
Щоб все сказати йому.
В білопінності хвиля
Відшукати вічності клапти.
Я гіркої води
У долоні свої візьму,
І вода мені здається
На твоє схожою плаття.
Я у всьому тебе
Відшукаю:
У криках птиць,
У камінні слизькому,

В дзеркалах мокрого світу.
Смисл життя уособивши,
Всюди зі мною ти.
Це старезні слова,
Але їм не можна сивіти.
Світ не вміє старіти
У бруді дрібних образ.
Ми до віку не знайдемо

Тези,
За цю ясніше.
Я скрізь світ твій
До тебе
Приходжу ще раз,
Повний гуркоту моря,
Чистоти
І мудрої тиші.

XV-ий Конгрес ЮСНСА

(МОЇ ВРАЖЕННЯ І СПОСТЕРЕЖЕННЯ)

Колумбус, Огайо — Около 1200 делегатів і заступників з понад 400 різних коледжів і університетів взяли участь у 15-му Конгресі ЮСНСА. Окрім членів ЮСНСА були ще присутні гості — представники з різних країн, які репрезентували свої студентські союзи. (Японці, африканці — з Анголи, Гани, і т. д., — поляки, жида, лотиши, литовці, іранці, українці та інші.) Багато представників, які репрезентували свої національні студентські союзи перебувають тепер в Америці на студіях. Інші представники репрезентували свої студентські союзи на еміграції. Між ними знаходилися 4 представники від СУСТА — Богдан Футей, віце-президент зовнішніх зв'язків; Любомир Зобнів, голова комісії середньошкільних справ; Люба Купчик, голова комісії академічних справ; Таня Матиців, голова комісії ФКУ. Конгрес відбувся при Огайо Стейт Університеті, 19-30 серпня, 1962 р. Під час перших трьох днів відбувся з'їзд всіх студентських редакторів. Остатні два тижні були поділені на дві головні частини. Першого тижня делегати і гості-обсерватори по комітетах

та підкомітетах підготовляли і оформляли резолюції. Другого тижня відбувалися дискусійні наради (Legislative Plenary) над резолюціями, які були запропоновані поодинокими комітетами і підкомітетами. На дискусійних нарадах тільки делегати або їх заступники мали право голосу.

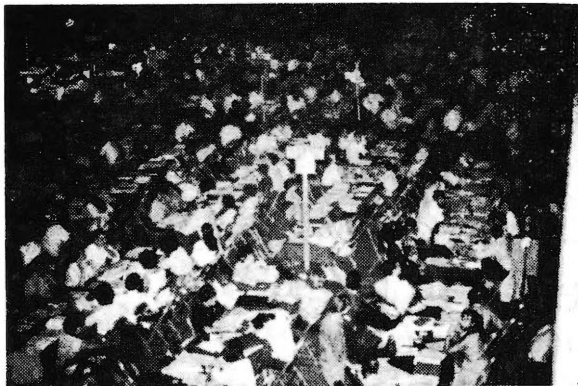
Під час першого тижня вдалося нашим двом представникам (Б. Футей і Л. Зобнів) з допомогою американських та лотиських студентів подати проєкт резолюції в комітеті міжнародних зв'язків. У цій резолюції висловлено домагання, щоб на наступнім Конгресі ЮСНСА був підготований семінар на тему "Поневолені Народи Східної Європи". Як би віце-президент Емерсон не перебрав на себе обов'язків президента то напевно резолюція була б обговорена на дискусійних нарадах Конгресу. Добре обзнайомлений з парламентарними процедурами, він вміло усунув небажану резолюцію.

Вже першого тижня можна було спостерігти, що провідники ЮСНСА добре зорганізовані і підготовані. Вони мали виготовлений план Конгресу, якого точно дотримувалися.

ЮСНСА це студентська організація, але крім того вона виконує також політичні функції. Відразу з першого погляду можна зауважити дві політичні групи. Одна добре підготована та тісно зорганізована — це так звані Ліберали або Студенти Демократичного Товариства (СДС). Друга група менше підготована, а ще менше зорганізована це консерватори. Вони задовольнялися малими перемогами і часто нарікали на лібералів, що ті загарбують всю провідну владу в свої руки та не дають їм нагоди вибитися. Ліберали тим часом як бджоли в вулику спокійно працюють і використовують кожну нагоду. В їх рядах знаходяться найкращі студенти політичних наук, права, соціальних наук та інші. Всі вони є добрі промовці і добре орієнтуються в парламентарних процедурах, а тому й не див-

Учасники 15-го Конгресу ЮСНСА. У передньому ряду зліва: Люба Купчик — голова комісії академічних справ СУСТА. Кіюї Табата — представник Японії і Любомир Зобнів — голова комісії середньошкільних справ СУСТА.

Частина делегатів 15-го Конгресу американського студентства.

но, що з-поміж них багато вибрано на провідні становища.

На дискусійних нарадах консерватори почали тіснїшу працю між собою, бо запримітили, що деякі резолюції представлені на нарадах були прихильно наставлені до комуністів. Ліберали останнього тижня вели сильну пропаганду проти Інтернал Секюріті Акт 1950 (МкКеррен Акт). Згідно з тим актом всі комуністичні організації і члени зобов'язані реєструватися в уряді, як чужі агенти. Кожного дня вони випускали свою газетку, де поміщали коротку статтю на цю тему. Крім того вони розповсюджували різного роду брошури, які були надіслані комуністичними організаціями. Консерватори стрепенулися під навалом цієї пропаганди і взялися до праці. Во-

ни звернулися до нас, щоб ми на підставі свого пережиття та досвіду підготували промову в обороні МкКеррен Акт. Конгрес більшістю голосів уділив право голосу нашому представникові Юрію Фединському (голова УСК при Огайо Стейт Університеті). Ю. Фединський коротко представив ціль комунізму і спосіб, яким він прямує до цієї цілі. За приклад уживав Україну та інші поневолені народи Східної Європи, де комунізм панує без добробуту. На кінець попереджав Америку, щоб пробудилася і не чекала ворога з бомбами а стереглася його, бо він поволі, спокійним способом перебере державний провід у свої руки. Бурхливі оплески понеслися по залі. Резолюція не перейшла, а була передана наступній управі, щоб її щераз добре вивчила.

Це короткий нарис напрямку, в якому розвивався з'їзд студентства. Поминаючи розбіжні політичні переконання, загал американських студентів дуже поважно ставиться до праці і послідовно здобуває права голосу на всіх відтинках студентського і суспільного життя. Американські студенти обзнайомлені з різною літературою (спеціально комуністичною бо її є маса), до якої мають доступ. Ми зауважили, що мало матеріалів розповсюджується про Поневолені Народи і не дивно, що їх не цікавлять проблеми Східної Європи. Нашим обов'язком є постійно працювати з ЮС-НСА і спрямовувати увагу і погляди цієї організації в сторону України та інших Поневолених Народів.

Л. Купчик

МОЛОДЬ І ОСВІТА В УКРАЇНІ

(Хроніка за липень-серпень 1962 р.)

● **Індоктринація молодих журналістів.** Строгий критиці підпали факультети журналістики університетів України. Закидається, що туди попадають не властиві люди, які бажають набути "романтичну професію", люди які не мають журналістичних здібностей, а часом і такі які бажають удосконалити свої філологічні знання. Головно закидається, що часто випускники журналістики не стають "підручними партії" і не мають ідеологічної загартованості.

На факультеті журналістики Київського університету впроваджено ряд змін, які мали б доповнювати знання молодих журналістів. Введено такі дисципліни: економіка і організація промисловості,

будівництва і сільського господарства, введено цикл лекцій з найновіших досягнень науки і техніки. Особливу увагу звертається на "журналістську майстерність", яка в підсоветській термінології означає "ідейну озброєність, партійну принциповість" з добрим володінням мови і всіма її літературними стилями. Від кожного студента журналістики вимагається опанування "суспільних наук, марксистсько-ленінської теорії, вміння керуватися нею в практичних ділах", що аж ніяк не забезпечить об'єктивності даного майбутнього журналіста. При обговоренні цих питань також порушується питання підготовки журналістів для радіо і телебачен-

ня, що в Україні ще не розв'язано. ("Р. О.", ч. 57, 1962).

● **Одинокий в Україні!** В Україні є лише один кораблебудівний інститут в Миколаєві. Він мав би задовільнити потребу України в інженерах-кораблебудівниках, як рівнож молодих вчених з ділянки будови кораблів. Але як виказується праця інституту опинилася на низькому рівні: в ньому працює лише один професор В. Бузник, завідувачий кафедрою теорії теплотехніки і суднових парових котлів, решта викладачів мають лише ступені кандидатів наук. В останніх роках зменшилось прийняття в аспірантуру з восьми чоловік в рік, до чотирьох. Майстерні інституту відсталі від

вимог модерної техніки і в них не вистачає кваліфікованих сил. Умовини, серед яких доводиться працювати аспірантам такі, що в останніх чотирьох роках інститут покинули 16 кандидатів і один доктор наук.

● **Учні відсівуються від шкіл.** В останніх трьох роках кількість шкіл робітничої і сільської молоді зросла в триє, а рівночасно з тим, з цих шкіл відсіялась третина учнів в останньому навчальному році, що циферно представляє великі тисячі ірацюючої молоді, яка мусіла покинути школу і піти працювати, не вірячи, що будь-коли зможе закінчити ці вечірні чи заочні школи. ("Р. О.", ч. 7, 1962 р.).

● **Нові технікуми на Дніпропетровщині.** З новим навчальним роком відкрито шість нових технікумів: в Кривому Розі — машинобудівний, заочний — гірничорудний та громадського харчування, в Дніпропетровську — радіоприладобудівний і радянської торгівлі, в Дніпродзержинську — економічний (РАТАУ, 30 липня 1962 р.).

● **Нове поповнення ВУЗ-ів України.** На 1962/63 ак. рік до ВУЗ-ів України прийнято на денні закінчення (стаціонарні) біля 50 тисяч, а на вечірні і заочні відділи біля 80 тис. юнаків і дівчат. Всі вступники складають елімінаційні вступні іспити, а лише найкращі чи найбільш протеговані зможуть потрапити на високу школу. Однак, вимоги ставяться до тих, які кінчають десятиріччя і до тих, які навчалися в школах сільської і робітничої молоді, на вечірних чи заочних відділах, які річ ясна є на багато нижчому рівні, як школи великих міст.

До Київського педагогічного інституту прийнято лише 655 чоловік з 1,500 бажаючих, в тому 256 за комсомольськими путівками.

На загальнотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського факультету на 800 бажаючих прийнято всього — 419. ("Р. О.", ч. 61, 1962 р.).

● **Харківський інститут інженерів залізничного транспорту.** Інститут зорганізовано 32 роки тому і за цей час він випустив 12,500 ін-

женерів. В цьому році інститут випустив 600 спеціалістів. Інститут має 7 факультетів, на яких навчається понад п'ять тис. студентів. На 31 кафедрі працюють 18 професорів і докторів наук, близько 100 доцентів, кандидатів наук і понад 100 асистентів і викладачів. ("Р. О.", ч. 61, 1962 р.).

● **Уманський сільсько-господарський інститут — важливий центр дослідів радіоактивності.** В Уманському с. г. інституті від кількох років проводяться важливі дослідження впливу радіоактивності на життя рослин. Дослідами провадить В. Ф. Мойсейченко, директор радіометричної і радіоавтографічної лабораторії. В дослідях використовуються радіоактивні ізотопи, для виявлення яких мінеральних речовин бракує рослинам. ("Р. О.", ч. 61, 1962).

● **Курс "Основи політичних знань" — в середніх школах.** В новому шкільному році в програмі навчання середніх шкіл вперше впроваджено курс основ політичних знань. Про це в передовій "Радянської освіти" (ч. 62, 1962 р.) пишеться: "Покоління комунізму формувати з дитячих років — вимагає партія. Тобто починати формування в школі. Це означає: наполегливо утверджувати у школярів комуністичний світогляд... Цей курс покликаний закласти фундамент ідеологічного формування молоді..." Чи не повинні українські виховники на еміграції витягнути з цього логічні висновки?

● **Знаменне досягнення молодого вченого.** Молодий український математик доцент Дніпропетровського університету М. П. Корнійчук розв'язав вперше в історії математики задачу Фавара. Ще в 1942 р. французький вчений Ж. Фавар сформулював і поставив цю задачу, але ніхто до тепер і навіть сам Фавар (як він заявив в 1956 р.) не міг цієї задачі розв'язати. Вперше це зробив українець М. П. Корнійчук, колишній заслужений Дніпропетровського університету. ("Р. О.", ч. 67, 1962).

● **Ще один доказ русифікації.** "Рад. Освіта" від 25 серпня 1962 року опублікувала список мето-

дичної літератури та посібників для вчителів і студентів-заочників педагогічних учбових закладів. На 38 назв книжок з математики, пропонується 21 в російській мові, з фізики, астрономії та виробничого навчання на 43 книжки — 14 в рос. мові, а на 65 назв з природознавства — 20 в рос. мові.

● **8 мільйонів учнів в Україні.** На біжучий навчальний рік школи України прийняли понад 8 мільйонів учнів, на 800 тисяч більше, як в минулому навчальному році, тоді як побудовано лише 472,8 тис. нових учнівських місць. В минулому році в школах-інтернатах і в групах продовженого дня навчалось понад 350 тисяч учнів. В Україні зараз є 100 шкіл-інтернатів, але лише 30 з них домоглися повної успішності. В минулому році 350 тис. юнаків і дівчат закінчили середні школи, оволодівши різночасно якусь трудову професію (докорки, ланкові, будівельники, тощо). ("Р. О.", ч. 62, 1962 р.).

● **Максим Рильський заговорив про молодих поетів.** Після численних виступів в різних виданнях підсоветської України про контрреволюційних молодих поетів, накінець заговорив і Максим Рильський. Знаючи численні писання Рильського можна зразу вичутти, що цей його голос вимушений. Серед справді молодих поетів він відмітив лише М. Вінграновського, І. Драча і В. Коротича. Про Коротича він висловлюється похвально, але закидає йому "надбальність до мови". Борожить Драча за "незрозумілість" його поезій, мовляв "незрозуміле для одних, буває зрозумілим для інших", але при тому каже, що в сучасний час немає потреби говорити "неясно". Він запитує "чи слова "глибе болото" мають характеризувати сучасне наше село?" Не подобались Рильському рядки з розділу поеми "Ніж у сонці" — "Божевільна, Врубель і мед":

Ти перетрусиш кісточку дідів,
Червоний стяг розірвеш на
оночі, —

Іронічно висловлюється Рильський про "оригінальність" Драча.

Про Вінграновського висловлюється Рильський похвально, він знав його давніше і нераз читав його рукописи. Уважає його за "найбільше національного" із усіх трьох, але не розуміє його вірша "Ми підійшли до скирти..." ("Вісник Київ", ч. 183, 1962 р.).

● Чи така, справді, молодь в Україні? На пленумі ЦК КПУ секретар комуністичної партії Украї-

ни С. Д. Скаба говорив про молодь: "У середовищі молоді ще зустрічаються прояви аморальної поведінки, аполітичності. Не пройшовши школи праці і не одержавши міцного ідейного загартовування, деякі юнаки і дівчата не вміють переборювати труднощі, засвоювати споживачькі погляди, вимагають, щоб суспільство одразу ж забезпечило їх усіма благами, не виявляють ідейної стійкості". ("Літ. Укр.", ч. 6, 1962 р.).

● Поетичний Клуб у Харківському університеті. У Харків-

ському університеті існує від 1960 року цікавий і оригінальний "Поетичний клуб". До нього належать любителі, зокрема сучасної "іншої" поезії, серед яких немало молодих фізиків і математиків, які не менш палко, як справжні літератори, дискутують проблеми сучасної поезії. Хоч в клубі обговорюється дуже часто чужих поетів, проте туди попали вже й Віталій Коротич і Євген Євтушенко. Мета клубу: навчитися розуміти поезію, нести її в широкі маси. ("Літ. Укр.", ч. 66, 1962 р.).

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

(Липень-серпень 1962 р.)

● Лондон. 14 липня відбувся у Брадфордї (центральна Англія) перший з'їзд середньошкільної молоді, в якому взяло участь 188 хлопців і дівчат, учнів англійських середніх шкіл. З'їзд організувала Спілка Українських Учителів і Виховників і на ньому виголошені такі доповіді: проф. В. Шаян: "Самовиховання характеру", д-р С. М. Фостун: "Українське шкільництво і студентство", дир. В. Попадинець: "Система іспитів та вищі школи у Англії", проф. І. Марченко: "Завдання української молоді на чужині", д-р О. Воропай: "Вибір фаху у зв'язку з професією ботаніка і етнографію".

● Боффало. 14-15 липня відбулась річна конференція СУСТА і УСТ Боффало, присвячена темі "Тиждень поневолених націй та студентство", з участю студентства з 10 осередків США і Канади. На відкриттю конференції промовляв д-р Е. М. Оконнор, директор спеціального проєкту Канізіус Каледжу.

В часі конференції промовляли д-р Н. Проди, М. Пікас, Б. Футей і В. Прибила. В Конференції взяли участь також представники чужинецького студентства, як рівнож було прийнято спеціальну резолюцію-протест, яку вислано Д. Раскові в справі створення комітету Поневолених Націй, і яку представив Т. Тарнавський, голова УСТ Боффало. На конференції видвигнуто ідею творення спеці-

альних таборів, на яких би студіювано питання поневолених Росією націй.

● Нью Йорк. 28-29 липня КП "Зарева" влаштував прогульку до "Білого Дому" в стейті Нью Йорку, в якій взяло участь кількадесят студентів і в часі якої відбулось засідення Краєвого Проводу і товарисько-розвагова частина.

● Скраптон. XV-та Конвенція Українського Робітничого Союзу (УРС) підтримала спеціальною резолюцією Фонд Катедри Українознавства, доручаючи своїм відділам і членству включатись в акцію ФКУ. На конвенції промовляв Президент ФКУ С. Хемич.

● Париж. Вперше українські студенти Парижу взяли участь у фестивалю музики і танцю на Сорбонському університеті. Українців репрезентувала мистецька група Паризького СУМ-у, а ці виступи організували студентка Оля Романчук і Богдан Білогорський. У фестивалю взяли участь також представники різних національностей.

● Буенос Айрес. У конгресі "Пакс Романа" у Монтевідео взяла участь "Обнова", католицьке академічне і студентське об'єднання. В склад української делегації входили Б. Галайчук і О. Хам (Буенос Айрес), П. Ганушевський і Комаринський (Чикаго), М. Воробей і Р. Гвайт (Вінніпег), як рівнож брали участь українські студенти з Аргентини М. Васирик і О. Яхно. Українські представ-

ники брали активну участь в різних ділових комісіях, не раз виступали, і в загальному, провели успішну українську працю.

● Нью Йорк. Українські студенти і середньошкільники, члени різних організацій в США, 14 серпня пікетували американські журнали "Ляйф" і "Тайм" за їхнє постійне і вперте перекручування та змішування України з Росією. Речником демонстрантів був М. Куропась, голова МУН-у.

● Сиракюз. Український Робітничий Союз уфундував 30-ть доларові стипендії на один семестр для осіб, які вивчали українську мову або українознавство на Сиракюзському університеті, які веде проф. Я. Гурський. На наступний ак. рік УРС уфундував шість стодоларових стипендій.

● Сарсель (Франція). У 1960/61 ак. році КоДУС уділював стипендії 85 студентам (у тому 24 жінкам) у 3 країнах: у Німеччині — 22, Франції — 21, Югославії — 18, Австрії — 15, Бельгії — 6, Швейцарії — 1, Італії — 1.

● Оселя ім. О. Ольжича. 11 серпня відбулась конференція "Зарева", в якій взяли участь понад 60 осіб, студіюючої молоді з Філадельфії, Нью Йорку, Балтімору і учасників таборів молоді УЗХ. Конференцією вела Оксана Матюшевська. Аня Процик говорила н. т. "Олена Теліга і ми", Марко Царинник н. т. "Український націоналізм і сучасна еміграційна молодь", а Б. Римеранко читав

поезії О. Ольжича і О. Теліги. В дискусії над доповіддю М. Царинника висупали А. Процик, О. Бакун, О. Врублівський, В. Бакун, О. Зінкевич, В. Процик, Б. Рима-ренко та інші.

● **Оселя ім. О. Ольжича.** 1-3 вересня відбувся 29-ий з'їзд МУН-у, Молоді Української Національ-ности, яка зараз являється середньо-шкільно-студентською організацією. В з'їзді МУН-у взяли участь біля 200 осіб, членів МУН-у зі США і Канади та гостей. Ним проводила президія на чолі з Мироном Куропасем. На з'їзді обговорювано важливі справи МУН-у: справу вживання української мови, завдань і праці МУН-у, відношення до націоналістичного руху, ОДВУ і БО. Деякі справи обгово-рювано оживлено, але всі вони у висліді давали позитивні ре-зультати. В програмі з'їзду від-бувся констест танцювальних ан-самблів МУН-у з Чикаго і Торон-то, забави, спортивні змагання та великий бань, на якому головним промовцем був проф. Л. Добрян-ський. До нової Управи МУН-у обрано: Ігор Прийма — голова, О. Різник — заступник, Клавдія Іван-чук — секретарка, Ігор Різник — касир, Мирон Куропась — гол. секретар для видавничих і імпре-зових справ, Б. Гасюк — член ред. колегії видань МУН-у. До дорад-чої і допомогової комісії були об-

рані — З. Пилявка, А. Козій і Л. Гриневич. До Контрольної Комісії — А. Попадюк й І. Андрейко.

● **Квебек.** У Лявальському уні-верситеті в місті Квебек, Канада, відбулася від 27 червня до 8 лип-ня Десята Міжнародна Студент-ська Конференція, в якій взяли участь приблизно 300 студентів-представників 80 різних країн сві-ту. Крім них були також пред-ставники таких студентських ор-ганізацій як Пакс Романа, Стю-дент Мірор, Ворлд Юніверсіті Сервіс, Міжнародний Студент-ський Рух при Об'єднаних Націях та інші. У ролі представника ЦЕ-СУС-у на Конгресі виступав те-перішній президент СУСТА, Во-лодимир Д. Прибила. З нагоди конференції українці улаштували виставку під назвою "Україна — перша поневолена держава Мо-ською". Крім того ЦЕСУС видру-кував для делегатів брошуру під заголовком "Головні факти про Україну". Делегатам роздали та-кож нове число офіційного орга-ну СУСТА "Горизонти" (Горай-зонс).

(Студентське Слово, 11. 9. 1962)

* * *

Студентські публікації

● **"Студентське слово",** ч. 3 (43), Рік IX, сторінка СУСТА, до-даток до "Свободи" (14 липня 1962 року. Склад редакційної колегії:

Марта Савчук (Голова), Лариса Ганущак, Світлана Луцька. Зміст сторінки: М. С.: "Наша діяльність критичними очима", І. Іваниць-кий: "Середньошкільники — проб-лема наших днів", С. Луцька: "Зу-стріч градуантів середніх шкіл", Р. Мац: "Нове число студентсько-го журналу "Горизонти", "Після зустрічі на Союзівці", "Іскра ви-стачає", "Потрібна негайна під-тримка", "З поезій Віталія Коро-тича".

● **"Студентська Думка",** ч. 7, Рік I, сторінка ТУОМ-у, додаток до "Томону України" (14 липня 1962 р.). Редагує Христя Кульчиць-ка. Зміст: "Відновлення держав-ности", Р. М. Шаран: "Завдання українських студентів", Т. Ону-ферко: "Україна в центрі двох сві-тів", З. Колінко: "Мої міркуван-ня", "Резолюції VI. Конгресу ТУ-ОМ", "Посмертна згадка" (присвя-чена студ. Р. Зінкові).

● **"Сторінка Зарева",** ч. 1, Рік I, додаток до "Свободи" (11 серпня 1962 р.). Редагує Пресова Комісія "Зарева". Зміст: П. Дорожинський: "Зарево" і наше обличчя", М. П.: "Проблеми українського націона-лізму", М. Белендюк: "Вечір поета Є. Маланюка", П. Д.: "Україна очима очевидця", "З діяльності клітин "Зарева", хроніка з осеред-ків "Зарева" в Нью Йорку, Філя-дельфії, Честері, Ютиці.

SMOLOSKYP

405 Fairmount Street West

Montreal, Quebec, Canada

ЗАМОВЛЕННЯ НА ПЕРЕДПЛАТУ

ОДИН РІК (\$1.50) \$..... ДВА РОКИ (\$3.00) \$..... ТРИ РОКИ (\$4.50) \$.....
ДАТОК НА ПРЕС-ФОНД \$.....

Висилаю готівкою ☐ Чеком ☐ Заплачу пізніше ☐ (Прошу писати чітко)

Ім'я і Прізвище

Адреса

СМОЛОСКІН

»SMOLOSKYP«

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТІВ
MAGAZINE OF THE UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

Новий курортний ресорт — тепер Кастропіль — на Криму

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,

Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним подання джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytch

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Співробітники “Смолоскипу”:

Марко Антонович (Монтреаль), Любомир Бачинський (Брюселя), Любомир Винар (Клівленд), Богдан Гасюк (Філадельфія), Альберт Кіпа (Нью Йорк), Богдан Коваль (Буенос Айрес), Василь Михальчук (Париж), Анна Процик (Нью Йорк), Ростислав Хом'як (Нью Йорк), Олексій Шевченко (Нью Йорк).

З М І С Т

	Стор.		Стор.
В річницю створення УПА	1	Юрій Коваль:	
М. Курах:		І люди помиляються	9
40 років тому створено ЦЕСУС	2	Молода література в Україні	10
В. Мордань:		Молодь і освіта в Україні	11
Любов чи покликання	4	Хроніка українського студентського життя	12
Поезія молодих в Україні: Євген Гуцало	6	Петро Щербій:	
Євген Гуцало:		Далекій дівчині на прощання	14
Вибір поезій	6	Огляд книжок:	14
Євген Гуцало:			
Припутень	8		

В РІЧНИЦЮ СТВОРЕННЯ УПА

(О. З.). В цьому 1962 році відмічаємо двадцяті річницю створення Української Повстанської Армії. Велика частина українців на чужині вшановує цю річницю відповідними імпрезами. Інша частина, а навіть і та, яка святкує, зокрема молодь і студентство, ставить питання:

— Коли властиво була створена УПА? Чому в цьому році лише частина відмічує цю річницю? Чому цієї річниці не відмічує, якщо вже не ціла нація, то хоч би ціла еміграція?

Ставляться питання такі, подібні і багато інших.

Хто цікавився історією наших найновіших визвольних змагань напевно без труднощів дасть відповідь на поставлені питання. Але ці відповіді, як прекрасно вони не були б з'ясовані, на яких промовистих аргументах і фактах не були б обґрунтовані і з якою палкістю і впертістю не були б обстоювані — не дають розв'язки для молоді української генерації, як на чужині, так і, напевно не дали б, в Україні.

Хоч питання створення УПА і самі дії УПА з кожним роком обговорюються все з меншими пристрастями, все ж цей спір існує і він серед молоді, думаючої молоді, викликає такі болючі почуття, що перед її очима сама суть повстання УПА і сповненої нею історичної місії супроти України — притьмарюються, бліднуть і не зроджують того величю образу, того пієтизму, тієї пошани, тієї святості, як це викликають моменти визвольних змагань 1917 - 1922 рр. зі своїми Крутами, Базаром, Зимовими Походами і цілим рядом більших і менших героїчних баталій, які зводили українські вояки з різними ворогами.

Тому наше молоде покоління і його батьки щасливі, що наші, вже діди, залишили нам світлий приклад перших Визвольних Змагань, які зараз ніким не оспорюються, які для мо-

лодого покоління стали незамінними поняттями, святістю, перед творцями яких можна впасти на коліна, як перед святим образом і в пошані шептати слова подиву і вдяки, що вони творили ті події, хоч з помилками, але з силою повної посвяти, з вкладом свого розуму і серця.

І це молоде покоління може завдячувати своїм попередникам, які в час усвідомили значення для майбутніх генерацій чистоти традицій, їхню силу і вплив на виховування молоді. Вони залишили "баталії" довкола спірних питань і передали нам для наслідування і звеличування все те, що було величчям і що стає пориваючим.

Тому наше молоде покоління хоче бачити саме в такому світлі і Українську Повстанську Армію. Армію, яка дала нам стільки героїчних подвигів, стільки виявів самопожертви і самопосвяти, стільки величчю і пориваючого, стільки гідного до наслідування, як мало яка інша армія в світі. І чому ж, сьогодні

Курінний Байда та старшини й підстаршини Перемиського Куреня

ні, ту легендарну УПА не зробити святістю всіх українців у цілому світі? Чому ще даліше над творенням тієї Армії дискутувати, зводити "бої" на сторінках пресових органів і різних публікацій, заперечувати незаперечне, зневажати те, що кров'ю такого ж самого українця освячене, перекручувати те, що залишилось незатертим в історії.

Чи важливе для молодого українського покоління хто був творцем УПА — Тарас Бульба чи Микола Лебедь?

Для молоді це не важливе!

Чи важливе хто командував тим чи іншим куренем і які його були політичні переконання і приналежність до якої української політичної організації?

Для молоді це не важливе!

Але для молоді дуже важливе, щоб історія УПА була правдивою і об'єктивною історією, з фактами, хай і дуже болючими для прихильників того чи іншого політичного середовища.

Для молоді є важливим, щоб ті, які були ініціаторами і творцями УПА, які тому двадцять років з найкращими намірами були зачинателями великого діла, а згодом і завзятими борцями з ворогом — сьогодні, не зважаючи на свої пристрасті, якого б характеру вони не були, зуміли і надаліше бути прикладом, зуміли якщо не зброєю, то своєю свідомістю,

совістю і поведінкою, своїм пером дати їям історію УПА таку, якою вона справді була!

А якщо вони цього не можуть зробити через свою суб'єктивність, то нехай з їхнього повноваження і з повноваження тих українських політичних організацій, членство яких брало участь в формаціях УПА — зроблять це українські наукові інституції. Нехай вони дадуть нам таку історію УПА, яка б не була спірною для нікого з нас, яка була б для нас шкільним підручником, настільною книгою, з якої могли б без остраху вчити в школах українознавства, яку б сприймав без найменших застережень кожний українець.

І лише тоді, коли річниці УПА будуть відмічувати не лише організації такого чи іншого угруповання, а все українство, ціла українська нація — лише тоді ми віддамо найкращу пошану тим нашим попередникам, які загинули, щоб жила українська нація, тим воїнам Української Повстанської Армії, які змирили не на те, щоб їх "історики" використовували для своїх вузьких цілей.

Тільки тоді ми гідно вшануємо пам'ять всіх воїнів УПА і провідників українських звольних змагань у другій світовій війні — Олега Ольжича і Тараса Чупринки!

І якщо цього не можна було зробити тому десять років, то це можна зробити сьогодні! На це наспів вже час і цього з великими бажаннями очікує вся українська молодь.

З позовклинх сторінок студентського минулого

40 РОКІВ ТОМУ СТВОРЕНО ЦЕСУС

Від 21 червня до 8 липня 1922 р., цебто 18 днів, тривав перший післявоєнний з'їзд українського студентства Західних Земель України і еміграції, на якому створено Центральний Союз Українського Студентства — ЦЕСУС. В конгресі взяли участь представники українських студентських товариств з Чехословащини, Польщі, Румунії, Болгарії, Австрії, і Данії. На цьому з'їзді першим президентом ЦЕСУС-у обрано Петра Гана. У першому офіційному комунікаті ЦЕСУС-у від 1 березня 1923 р. подано, що його членами є 15 студентських організацій і централі з 8 країн. На Конгресі були репрезентовані всі відтинки, з різними політичними переконаннями тодішнього українського студентства — від націоналістично наставлених аж до радянських, які й створили першу управу, що через свій різкий поділ не могла бути працездатною.

Щойно після виєлімінування з ЦЕСУС-у комуністично наставленого студентства управа зуміла розгорнути надзвичайно активну діяльність.

В сорокову річницю існування ЦЕСУС-у для сучасного студентства буде найбільш цікавим, які думки панували серед тодішнього національно наставленого студентства та за які ідеї воно тоді змагалося, коли свої перші кроки ставила українська студентська централа. З усіх опублікованих тоді статей, ми вважаємо, що найкращою і найхарактернішою являється стаття Михайла Кураха "Думки студента-громадянина" ("Український студент", орган вільної думки українського студентства, з. 1-2, Рік II, Прага 1923 р.), з якої ми передруковуємо найбільш цікаві місця, не змінюючи мови й правопису.

Крім згаданого журналу, в Українському

Перший Конгрес ЦеСУС-у 1922 р.

Студентському Архіві-Музею в Балтіморі, зберігається, мабуть, єдиний у вільному світі примірник матеріалів 1-го післявоєнного з'їзду українського студентства, на якому був створений ЦЕСУС і в якому є подані звіти студентських громад, статистичні дані, резолюції, статут, тощо — разом біля 300 сторінок друку. — Ред.

“Коли застановимося над істерією наших визвольних змагань, то побачимо, що вже в другій половині XIX ст. молодь стала щораз більше інтересуватися й працювати на суспільно-громадському полі; а вже за останнє десятиліття перед війною, праця молоді ставала ще раз виразніше й конкретніше на шлях революційних змагань.

...Це все разом свідчило про те, що молодь з великим запалом і самопоświęтою стала до праці і боротьби за визволення, що вона завжди відзначалася великим ідеалізмом. І цей ідеалізм був не якоюсь відірваною від життя теорією, філософічною системою, але він був життєздатним, творчим, що кликав все вперед і не зводив на манівці. Поклонникам цинічного матеріалізму здавалось, що цей ідеалізм був проявом шовінізму, національної ненависті і не міг дати практичних наслідків. Проте дотеперішня практика показала, що це власне було нашою силою, тою силою, з котрою всі мусіли числитися. В дальшій конвенції ми переконалися, що цей шлях, який вибрала наша молодь, цебто — шлях безкомпромісовості й безпощадної боротьби, був найбільш доцільним і раціональним. Він був безпосереднім впливом свідомості потреби власної держави й волі до її здійснення, що знайшла свій вияв у четвертому універсалі Центральної Ради.

...Без зайвих міркувань вона (молодь) взялася за зброю, і її аргументами були — штики й гармати, а логікою — смерть. У неї не було

цього “нейтралітету”, що так пишно процвітав і виявляв себе серед старшого громадянства, бо вона вважала, що, як і по законах Солона, кожний, хто підчас визвольної боротьби захочується нейтрально, повинен великий злочин.

І коли наші старші провідники, політичні керманічі, сперечалися над тим, з ким іти і чи творити самостійну державу, чи федеративну, чи лише куцу, автономну, — то молодь, вірячи в правду своїх ділань, святість своїх змагань, може лише інтуїтивно відчувала, що самостійність і повна незалежність дасть змогу й повну запоруку розвитку національно-колективної індивідуальності, як форми, в котрій людська особа найлегше виявляє свою внутрішню здібність і волю.

... І власне в психологічній структурі політичного світогляду наших провідників, в їхній безпринциповості й опортунізмі, належить дошукуватися генези катастрофи нашого державного будівництва. Молодь блискуче виконала своє завдання — не виконали його наші батьки, наші провідники, політичні керманічі. Не хочу однак сказати, що вони свідомо занаптали справу, ні! були між ними люди щиро віддані великій справі, до фанатизму віддані ідеї створення власної держави, але ж бо вони були в зникаючій кількості, їх заглушила оця маса хуторянських дипломатів з поміж “малоросів” і “руси́нів”, що так “блестяще” виявила себе в отаманії доби Диктаторії, та її сестри — Диктатури.

В останній боротьбі ми потерпіли повну невдачу, ми поборені, нас перемогли. За нами велика економічна руїна, тисячі могил; перед нами — невідоме, заслонене серпанком майбутнього. І власне розірвати цей серпанок, заглянути в очі майбутньому, скріпити свої сили, знання і організацію, ступити на шлях нового життя — це найбільше завдання, яке жде від нас свого здійснення.

Коли застановитись над причинами, які не дали створити й закріпити за собою нашої державності, виникає питання: чи бути українській державі? А коли так, то якими силами створити її? Хто буде основоположником її самостійного життя?

Українська держава мусить бути, а створення її залежить від нас самих, від нашого покоління, що покликане вибороти цю державність і закріпити в формі самостійного народоправства. А коли так, то якими шляхами належить прямувати до цього, до здійснення цієї великої ідеї?

Не абстрагуючи від збройної боротьби, треба усвідомити, що повне визволення, як

національне, так і соціальне, дасть нам організаційна праця, щира, безнастанна, послідовна й витривала праця у всіх ділянках нашого суспільного життя, яка знаходила б собі місце й попертя серед наших широких народніх мас.

Тому треба нам, молодому поколінню, приступити до щирої праці у самих основ нації, пробудження їх національно-соціальних почувань, освідомлення інтересів власної держави та організування народніх мас до інтензивної праці й боротьби за власне визволення. І власне ці кличі повинні стояти не лише пустою фразою, а основним принципом наших суспільно-визвольних змагань."

Михайло Курас

Любов чи покликання?

Від Редакції: В "Радянській Освіті" від 12 вересня ц. р. появилася стаття В. Мордана "Хто ти такий, першокурснику?", що своїм прекрасним з'ясуванням справи вибору професії і духа, який панує серед студентства в Україні та студентської дійсності напевно буде цікавою і для українського студентства на зужити. Надіємось, що стаття заставить не одного з нашого молодшого студентського доросту застановитись та призадуматись над порушеними питаннями. Статтю передруковуємо з деякими скороченнями.

1. Будинок розвідників

Для багатьох юнаків і дівчат будинок на розі вулиць Радянської Армії і Пастера міста Одеси залишається теплою згадкою на все життя. Зовні він схожий на велетенський корабель. Здається, ось-ось він вирветься з полону розкішних акацій і крізь вечірню тишу впливе на простори морів і океанів. Будинок дихає романтикою, відчуттям незнаного. Щось символічне є в тому, що гуртожиток ч. 1 Одеського університету нагадує казковий хвильоріз. Адже в ньому живуть неспокійні люди — студенти. Тут можна зустріти вже досвідчених мандрівників у невідоме і новачків, що тільки-но прийняли "посвячення в студенти".

Так вони — студенти. І їхній рідний дім — гуртожиток:

Ти — вікно з неправильним квадратом,
Ти — кімната вся в книжках.
Ти — це друзів так багато
З пісню і жартом на вустах.

Ти — мов рух нової електрички
З швидкістю до самозабуття.
Ти — сердець тривожних переключка.
Ти — вокзал студентського життя.

Так, вони студенти, розвідники, шукачі. І кожен з них прагне знайти стежку до чарівного таємного, на порозі якого стоїть.

Гуртожиток зовні схожий на корабель. І віриться, що всі його мешканці допливуть до щасливої мети, зійдуть на вершину науки наших днів. А декому, можливо, доведеться нести почесну вахту на капітанському містку срібного корабля, ім'я якому — наука.

Вчора вони були робітниками, господарями, учнями шкіл, воїнами, а сьогодні — студенти. Хто вони?

2. Вітрильник

У видатного українського письменника Юрія Яновського з юних літ на робочому столі стояв вітрильник — символ неспокою, романтики, творчості. У кожної людини є свій вітрильник — це мрія, дума про заповітне. Чим ширший розмах мрії, тим вище підноситься людина. І як важливо, щоб у круговороті буденних справ, так би мовити, "прозаїчних" днів не втратити своєї випестованої мрії.

У далекому поліському селі Козилівка жила дівчина. Чотири роки тому закінчила середню школу. Працювала в колгоспі. І поруч з нею жила мрія — стати вчителем. Зараз Надія Таран з Чернігівщини — студентка І курсу історичного факультету... Ася Барабашова після школи із своїми ровесниками поїхала на цілинні землі. Початком її трудового життя була перша борозна в диких степах. Але її вітрильник не зупинився. Його крила щодень чимдуж напинала мрія. І Ася стала студенткою філологічного факультету університету.

Таких, як Надя і Ася, на перших курсах багато. Це і Надя Русева, вихованка дитбудинку і колишня піонервожата Рая Ващенко.

У кожної з них своя мрія, свій вітрильник. Та всіх об'єднує одне: нестримне прагнення оволо-

діння секретами професії духовного наставника молоді.

Вітрильник спрямований у майбутнє. Щасливо!

3. Чому я хочу бути вчителем?

Сьогодні в них перший вузівський дзвоник. Вони ще сторожко заходять в аудиторії. Сьогодні всі вони між собою рівні. Їм присвоєно високе звання студента.

Першокурснику, хто ти? Які твої думи? Чого ти прагнеш? Що тебе покликала в стіни вузу? Тож розкажи про себе сам.

"Я народився в сім'ї вчителя і мрію про цю професію з дитинства. Мрія ця сполучається з мрією стати артистом, письменником. Макаренко — педагог і письменник. Йому належать слова, що хороший вчитель повинен бути трохи артистом.

Я розумію, що працювати вчителем важко. Знання літератури виховує учня на художніх образах. Але для цього він повинен навчити його відрізнати справді художній твір від літературної коробки. А це вимагає копіткої щоденної праці.

Вчитель повинен бути психологом. Іноді доводиться діяти не роздумуючи.

...Мені здається, що в мене багато рис вчителя і що я маю моральне право обрати цю професію. Думаю, що саме на цій роботі я принесу найбільше користі людям.

Арабська мудрість говорить, що життя не пройде марно, коли ти виховав хоч одну людину.

І я до цього прагну".

Ці рядки ми взяли з письмового твору вступника, а нині студента І курсу Олександра Стрельченка. За його плечима довгий трудовий шлях. Але мрія стати вчителем, як крило жар-птиці, завжди стояла перед ним і настанно кликала до себе. Професію вчителя полюбив з дитинства, бо любив своїх батьків-вчителів, потім цю пристрасть підтримали вчителі, а трудове життя утвердило її і привело в університет. І таких, як Стрельченко, багато. Їхня любов до майбутньої професії, цілеспрямованість варта бути прикладом для тих, хто без "руля і без вітрил", через якийсь випадок потрапив до вузу.

Професія вчителя, як і поета, не знає фінішу, бо педагог — людина неспокою, творчості, а творчість — завжди старт.

Любов чи покликання?

Любов і покликання. Ці слова ми нерідко ставимо поруч. І часом розуміємо їх як щось рівнозначне. Та чи завжди це так?

Вони живуть у кімнаті ч. 128 будинку розвідників. Хто вони? Вчорашні учні шкіл. Василь народився в рік закінчення війни, а Мирон — роком пізніше. Таких юних, прямо з шкільної лави на механічно-математичному факультеті немало. Вони почувають себе трохи ніяково перед своїми старшими товаришами. Аж не віриться: вчора — учень, сьогодні — студент!

Любов і покликання. Що привело цих юнаків на факультет майбутнього — механіко-математичний? Любов тільки до точних наук? Юнак з Тернопільщини Мирон Бабчук завзятий книголюб. Розуміє і любить художню літературу. А Василь Баранюк захоплюється спортом. Володіє багатьма музичними інструментами.

Крім любови у них є покликання. Може, воно ще не зовсім зміцніло, але бродить, як молоде вино, в їхніх думках і прагненнях. Вони люблять літературу, музику, спорт. Їхнє життя прагне до гармонії, до всебічності. Але найбільше простору для свого "самовираження", для прояву своїх здібностей вони бачать у точних науках.

І цей потяг закономірний. Бо всі ми є свідками того, як математика вступає в пору своєї другої молодості. Древня наука справляє своє новосілля: приходить все у нові й нові галузі знань. Якщо раніше вона була переважно інструментом фізиків і механіків, то тепер математичними методами досліджень все ширше починають користуватися біологи й медики, економісти й мовознавці.

Математика, образно кажучи, стоїть зараз і біля пульту управління супутниками і космічними зорельотами, варить чавун і видобуває з надр землі "чорне золото", вартує здоров'я людей — "електронні лікарі" допомагають медикам ставити точні діагнози.

Отже, математика — наука юності. І вона кличе до себе молодих, неспокійних, таких, як Мирон Бабчук і Василь Баранюк.

Розуміння красивого, потяг до прекрасного крокує поруч з строгими формулами, залізною логікою цифр. Вони люблять все, але покликання своє бачать у математиці. Але завжди крокуєте разом. І це том, вагомистю. Але завжди крокуєте разом. І це добре.

5. Вересневий пролог

Вересень — пора студентських клопотів. А для першокурсників — пролог студентського життя.

Коли за далеким морським небокраєм піднімається сонце, починає студентський день студентська Одеса. Гомінкою юрбою поспішають до університету юнаки і дівчата.

Починається нова віха не тільки в їхніх біографіях, а й у житті.

Хто вони? Молоде вузівське поповнення, — говоримо про них сьогодні.

Якими вони стануть — відповідь на це наше завтра. Вересневий пролог почався. Попереду майбутнє. А коли дивись в майбутнє, так багато бачиш!

В. Мордань

"Життя народу — це не частівки під гармошку в недобудованому клубі при високій надоях молока".

Микола Вінграновський

Поезія молодих в Україні

ЄВГЕН ГУЦАЛО

(О. З.) Євген Гуцало — талановитий, молодий письменник. Він пише поезії, пише й прозою. Хоч ми його зарахували до чwórки найпопулярніших — І. Драч, М. Вінграновський, В. Коротич — все ж він не здобув в Україні такого розголосу, як згадана трійця. М. Рильський, у своїй статті "Батьки і діти", навіть не відзначив молодого письменника. А все ж він талановитий і пише цікаво. У відміну від згаданих, Є. Гуцало найбільш дотепер друкувався. Його поезії та оповідання друкувались в усіх українських підсоветських журналах і газетах.

Є. Гуцало народився 1937 р. в селі Старий Животів на Вінниччині у родині учителя. В 1955 р. поступив у Ніжинський педагогічний інститут, який закінчив у 1959 р., але здається ніколи не працював учителем. Працював в редакціях газет "Ленінське плем'я" у Вінниці, "Нове життя" у Жовкві (зараз — Нестеров) та "Комсомолец Чернігівщини". Від 1961 р. працює в Києві в "Літературній Україні".

Поезії Є. Гуцало почав писати ще в 1956 році, будучи студентом Ніжинського педагогічного інституту, заохочений до дальшої літературної творчості поетом О. Ющенком.

У березні 1962 р. Є. Гуцало разом з групою молодих поетів був прийнятий до Спільки Письменників України. Цього року у видавництві "Молодь" появилася його перша збірка оповідань "Люди серед людей".

Про поезію Є. Гуцала відомий українськи літературний критик С. Крижанівський писав: "Тут теж (у віршах Є. Гуцала) захоплення вільним віршем, поетичною філософією у дусі Уолта Уйтмена, але теми здебільшого взяті з української дійсності. У Є. Гуцала видно прагнення до поетично-образного, а не публіцистичного освоєння космічних тем, до поетичного експерименту в галузі форми. Країні серед них (в циклі — "Зелена радість конвалій") — "Рідна мова", де поет, висловлює своє творче кредо, а також "Король Лір" та "Зелена радість конвалій". ("Літ. Газета", ч. 90, 1961 р.).

Сам Є. Гуцало про поезію писав так: "Поезія — образне мислення. І мислення, і образне. Перше означає те, що автор розмірковує над життям, бачить у ньому щось нове, робить цікаві висновки. Друге — що побаченому, відчутому і передуманому надається така форма, припасовується такий одяг,

Євген Гуцало

який нам не намуляв мозолів на очах. Бо що, коли б раптом поети взяли на озброєння однаковісні прийоми? Тоді вони були б схожі на модників, які зібравшись гуртом, відчують деяку неприязнь один до одного, зате в товаристві безпретензійних людей вони — вдоволені оригіналими... Нащастя, в поезії цього нема." ("Літ. Газета", ч. 93, 1961 р.).

Ось це теоретизування поезії в розумінні молодого поета Є. Гуцала. А тепер подивімся як в дійсності виглядають його поезії, і самі, кожний окремо, даймо їм оцінку.

* * *

ЄВГЕН ГУЦАЛО

ВИБІР 3 ПОЕЗІЙ

РІДНА МОВА

В щільних чуттів і розуму зоря
Бджолою залітає; тихо
Завісу смутку розриває пісня:
... Кру - кру,
Заки море перелечу —
Крилоньки зігру...

О, рідна мово!

Причащаюся

Біля твоїх джерел прозорих, чистих,
І набираюся п'яної сили...

Твої багатства — невичерпні

Пращур

І вепря полтовав, і печеніга

Відгонив за пороги. Біля ватри

Вирізблывав, мов з кременю, слова

Добірні і важучі.

Землю

Орав оратай непочату, піт

Котивсь на тирсу, — і на крилах пісні

Його думки досьодні долетіли.
Виходила древлянка із колнби,
Схилялася лозою біля плету.
Бо доля нелегка її ламала,
І виривалося з грудей зітхання
Пекучим словом...

...Кру - кру,
Заки море перелечу —
Крилоньки зітру...

О, рідна мово!
Скільки в тобі віри
Мого народу в досвітки щасливі,
В життя прекрасне.

Як важку корми
Звалив народ на криж доріг минувшини
І розторощив, — розкуте слово
В собі нові відкрито барви й тони,
Нову гармонію.

Яке це щастя
Припасти пелюстками спраглих уст
До мови рідної — й багатшати душею!

* * *

ЗЕЛЕНА РАДІСТЬ КОНВАЛІЙ

О, знову музика —
граційних
білооких
конвалій.

Зелену радість їх я розумію,
Тільки
Не можу перекласти на слова,
Загнати в огорезі

старих понять.

Хто бачив,
Як зводяться октавами дуби,
Хто чув,
Як жіночі

голоси беріз

Хорал співають, —

той у дні весни

Залишить всі папери в установі,
Моря чорнила і важливі справи.

І від муж,
Що прокидаються між рамами подвійними,
Подається в ліс:

послухать музику —
граційних,

білооких
конвалій.

* * *

ВЕЛИКА ВЕДМЕДИЦЯ

... І новорічна ніч — як казка.

Я,
Засипаний сніжинками й зірками,
Ітиму манівцями неба,
Чумацьким шляхом...
Слабка людина, не втерплю,
Щоб пальцями не зачепити струни
Сузір'я Ліри.

І візьму за лапу
Велику Ведмедницю й приведу
До вас в кімнату.

Кутаючи ноги
У хустку пухову, ви скажете:
— А добре б
Із неї здерти шкуру і повісити
Над ліжком в мене. —

..... О

Я
Змовчу. І Ведмедницю виведу за двері
І за зорею вуха лагідно її
Полоскочу. Скажу:

— Вертайсь на небо, тільки
Оберігайсь сузір'я Гомчих Псів. —
.. І новорічна ніч — як казка..

* * *

Ти
В очах барвінок принесла і тишу
На жадібних устах.
У білі сурми квіту
В саду сурмами молоді акації,
Світла
Заплутувались у косах твоїх.
А ніч!

А ніч яка була! —
Немов легенда...
срібні
віжки
місяця,

Зручніш вмотитись на полудрабках
старого Веза,

І вйокнути,
Й стібнути батоном
По хмарах... Так загоготати,
Щоб ліс піймав той крик
в свої
зелемі
вуха

І відповів: — Ого-го-го!
То ніч була така,
а чи легенда...

* * *

Грудневий Буг ще не замерз.
Повільно
Гойдає в берегах свинцеві хвилі,
Ген

Із гіпсу виліплена дівчина
Чаїно руки склала і, здається,
Що забажавши простору і лету,
Вона здійметься з п'єдесталу.

На мосту
Стоять закохані і пильно-пильно
Вдивляються у чисту течію,
Немов щось там побачили.

Трамваї
Провозять мимо них байдужі посмішки
І звичливі слова, по суті незначущі.
Жінка,

Із глodom губ, крикливо нафарбованих,
Теж глянула у річку і плечима
Здивовано знизала. А лисиця,
Що обвилась у неї біля ший,
Скляними блиснула очима...

Як багато

Побачить можна на поверхні річки,
Що зовсім чиста, а холода грудневі, —
Колн кохаєш!

* * *

САД

Був сад, як на дитячому малюнку:
відсутність найпростіших перспектив,
і фарб аляпувата неохайність,
і обрію близька горизонталь.
Кора дерев напівзабуто пахла
фіялками і яблуками стиглими.
Мені здавалося:
під товщиною снігу
так гостро захлинаються без світла
слабенькі пагони весняних трав
і проліски — тривожно шіжні.
Взявся я

зернистий сніг руками розгортати.
Був ранній березень...
Був сад, як на дитячому малюнку.

* * *

Я ЗРОСТАВ...

Я зростав на сонячнім Поділлі,
Там топтав закурени стежки.
Там в глибокі чорноземні ріллі
Випадали роси і зірки.

Ниви сонцю груди розкривали,
На вітрах не гнулися дуби,
І граційно крила простирали
Білогруді в небі голуби.

І куди б не йшов я нетерпляче
По травневій грознячій землі,
Я повсюди рідний край свій бачив
І людей в подільському селі.

Там встають усміхнені світанки,
На схід сонця стеляться стежки.
Там співають пісню подолянки
І веселка вогу п'є з ріки.

ЄВГЕН ГУЦАЛО

ПРИПУТЕНЬ

(Уривки)

По коліна в снігах загрузли сади. В яру-
гах дерева захиналися по горло у березневій
розтепелі. На ставки прилетіли журавлі, торк-
нулися ніжними лапами до несподіваної кри-
ги — і жалібно курликали, здіймались дого-
ри, падали опукою вниз і замерзали. Від їх-
ніх ридань ронили сльози задихані від бігу на
вітрах, щасливі берези.

А потім сонце вдарило золотими мезами.
Із-за хмар. Красно. Розкуто.

І по ярах зажили громи: там вистрибом
шуміли води. У гаях кожен клапот вивіль-
неного ґрунту послав у небо підсніжників.
Квіти були білі, обрамлені хоробрими листог-
ками зелені: ніби клаптики снігу жили по су-
сідству з усією неможливою зеленою силою
весни.

* * *

Із вишини впали голуби. Ходять по дво-
ру, щось збирають.

Гриша виносить з хати їсти, силе з до-
лоні.

— Гулі, гулі, гулі.

Борис відставляє оstonь дрючок і сте-
жить за птицями:

— Гулі, голубоньки, гулі.

Ми теж не можемо відірвати поглядів од

голубів. Першою не витримує Галя. Вона ти-
хенько-тихенько, бочком, наближається до
зграї. Зупиняється недалеко від Бориса, спи-
рається на тин.

Але ми, хлопці, хоч нам і дуже кортить
підійти до сизокрилих, стримуємось, товпи-
мось на сухому полі, переступаємо з ноги на
ногу.

Потім налагоджуємо контакт.

— Борис, а де ти таких голубів дістає?
— підлецується Дмитрик.

Борис не відповідає.

Тоді Лесик рішуче прямує до нього. Він
ніскільки не боїться. Зупиняється біля Бори-
са. Між ними — дрючок... Тоді й ми вже об-
ліплюємо ворота, тин... Якби комуś зараз спа-
ло на думку вимовити слово "безбатченко",
йому б дісталось на горіжх від усіх.

У небі кружляє турман. Він не опускаєть-
ся.

— Чужий, — поважно пояснює Борис.

Чужак сідає на хлів. І, зробивши півколо,
тинуює збоку від зграї.

Гриша кричить радісно:

— Дивіться, дивіться, припутень! У нас
немає такого.

Припутень не лякається. Випнувши гордою грудку, він повагом ходить, подзьобує кришки.

У Галі поблискують радісно оченята:

— Який гарний...

Мирні стосунки налагоджені. Ми ними щиро вдоволені. І Борис, щоб довести свої дружні наміри, бере дрючок і відкидає його на купу хмизу.

Припутень, наляканий тим рухом, зривається, здіймається у висі і кружляє...

* * *

Уся ватага мовчить.

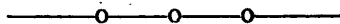
І раптом Дмитрик каже:

— Знову голуби летять.

Ми задираємо взору голови. З-поміж хмар виринають швидкі птахи.

— І припутень з ними, — кричить Борис. Кожен з нас бере з Ірининої пелени кришки: дуже кортить годувати голубів.

Під небом стоїть молода весна. Мліють сади. Тополі радісно здійснюють догори пряме гілля, неназе блажують у сонця: швидше пришили нам зелень листу, щоб могли ми шуміти, тишаючись самі собою, землею і красним днем.

З творів молодих

І ЛЮДИ ПОМИЛЯЮТЬСЯ

(Етюд)

Вона лежала на березі. На її ніжному тілі блищали краплини води. Безсилі тендітні пальчики в'яло обмацували пісок. Вона шукала рятунку. Вона вмирала.

А поряд, за кілька сантиметрів від неї, дригало море. Смарагдові хвилі грайливо вигинали еластичні хребти, ласкаво терлися об прибережне каміння.

Вона вмирала. Вона не хотіла вмирати! Вона бажала тільки одного — жити! Якби в неї був голос, вона кричала б про це на все море, на весь світ.

Її тоненькі пальці благально простягались до води, до плюскотливих хвиль. До хвиль, з якими вона кохалася, з якими безпечно гралася, яким сліпо довіряла. До хвиль, які прикинувшись добрими друзями, підступно заманили її до берега і вишлюпнули на гарячий пісок.

Вона вмирала. Хвилям було байдуже до її мук і страждань. Вони спокійно спостерігали за її конвульсіями. Вони чекали її смерті.

Злість, біль, обурення і щось інше, що не можна передати словами, стисли мої груди. Забрало повітря.

— Ви брешете! — дико закрижав я. — Вона не помре!

Важко відполіровани каменюка, кинута моєю рукою, влучила хвилі в голову. Хвиля глухо ойкнула, зморщилася і вже біля моїх ніг, безсоромно розпластавшись на піску, презирливо розсміялася. Вона сміялася з мене, з мого безсилля.

— Ах! Ти так! — вигукнув я і підбіг до вмираючої. Підхопив на руки її холодне прозоре тіло і, не оглядаючись, рушив в море.

Новими модельними черевиками я розчавлював хвилям голови, безкалісно топтав їхні гнзкі еластичні стани.

І хвилі злякалися. Вони втікали від мене, запобігливо плазували перед моїми ногами.

А я все йшов і йшов. На витягнутих руках бережно тримав ту, котра так любила життя і так не хотіла з ним прощатися. Зупинився тільки тоді, коли вона почала сягати моїх грудей. Повільно спустив руки.

— Пливи! — закрижав я від щастя. — Куди хочеш, туди і пливи! Ти вільна!

Вона попливла. Енергійно заворушилися пальчики, безвільне тіло ожило, знову загра-ло на сонці барвами веселки.

— Пливи! — не тямлячи себе від радості, я довго махав їй у слід солом'яним брилем. — Тільки тримайся подалі від берега! І будь не такою довірливою... Чуєш?... Друзів треба вибирати!..

Я ще хотів щось крикнути, але нараз схаменувся. Мені стало соромно. Я почервонів. Я зрозумів, що роблю величезні дурниці. Я дію, як божевільний. Принаймні, так, мабуть, думали всі, хто був у той день на морі.

До кого я репетую? Кому настанову даю? Люди, мудрі люди, і ті в усьому не завжди тримаються глибини, і ті помиляються в друзях. А вона... медуза. Красива, ніжна, тендітна, але всього-на-всього тільки медуза...

Юрій Коваль (Львів)

“Україно, життя тобі присягаю зі сміхом, грулом, слізьми. Візьми!”

Віталій Коротич

МОЛОДА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНІ

(Хроніка за вересень-жовтень 1962 р.)

● **Літературна студія молодих літератів у Дніпропетровську.** В студентському палаці, який побудовано на руїнах колишнього замку Потьомкіна, вже три роки існує студентська літературна студія, до якої належить біля 30 молодих поетів і прозаїків вузів Дніпропетровська. Заняття з молодими літераторами проводить молодий поет Ігор Пуппо. Серед молодих літераторів вирізняються своєю талановитістю Віктор Корж, Сергій Бурлаков, Іван Лисенко, Архадій Штипель, Борис Ступицький, Леонід Олександровський, Євген Шпек, Віктор Смирнов.

● **Зустріч студентів Львова з письменниками.** В першій половині вересня на Львівському університеті відбулась зустріч студентів з українськими письменниками Києва і Львова. Багато уваги було присвячено також справі молоді української поезії, яку реферував Ю. Збанацький, говорячи про І. Драча, М. Вінграновського та сильно накинувшись на молодого критика І. Дзюбу, якому грозить виключення зі СПУ.

● **Нові молоді члени СПУ.** З кінцем вересня до Спілки Письменників України прийнято Ганну Світличну. Г. Світлична народилась 1939 р. у м. Павлограді на Дніпропетровщині. За станом свого здоров'я Ганна здобувала освіту вдома. Почала друкуватися у 1958 р., а перша збірка її поезій "Стежки неходжені весняні" появилася в 1961 р.

● **Про молодих прозаїків.** Поруч групи молодих поетів, в останніх двох роках з'явилась в Україні група талановитих, молодих прозаїків. Згадати хоча б Ю. Ковалю, В. Міняйла, В. Шевчука, Є. Гудала, А. Шевчука... Цим молодим Олесь Гончар дає таку характеристику: "Є в них чимало спільного, що об'єднує. Скажімо, саме ця щирість, задумованість, довірливість тону. І ще — жанрова близькість. У плеяді молодих наших прозаїків поки що немає

романіста, всі вони оповідачі, улюблений їхній жанр — новела, лірико-психологічний етюд... В самому виборі жанру можливі відчужається якась полемічність: прагнучи до суворого лаконізму форми, густоти і насиченості фрази, молоді белетристи нібито виступають таким чином проти пустаго багатослів'я, проти тріскучої риторики і нудоти довжелезних "виробничих" романів. Молоді прозаїки уважні до слова, люблять працювати над ним, прагнуть до художньої точності вислову". ("Літ. Укр.", ч. 77).

● **Обговорення творчості молодих поетів.** 21 вересня в СПУ в присутності багатьох літераторів, студентів і громадянства обговорювано твори молодих поетів — М. Куравської (Станіславщина), Б. Олійника, О. Лупія, В. Шкоди (Київ), В. Юр'єва (Кіровоград), О. Трусана (Полтава), С. Шумицького (Харків). На вечорі виступив ряд старших поетів і критиків, серед яких перед вів П. Тичина. Найприхильнішу оцінку своєї творчості дістали С. Шумицький, Б. Олійник і М. Куравська, В. Юр'єв та О. Трусан. У виступах відмічалось, що молоде поетичне поповнення повинно бути оригінальне та бути поетами-новаторами. З виступу Ф. Бойка ми довідусьмося про ось що: "Наші видавництва неохоче публікують новаторські твори молодих. Книжки І. Драча, М. Вінграновського та інших оригінальних поетів могли б з'явитися в світ на кілька років раніше, якби не байдужність та неуважність редакторів у деяких видавництвах" ("Літ. Укр.", ч. 78).

● **Вплив Заходу на творчість молодих.** З кінцем вересня у Києві відбулися партійні збори літераторів, присвячені ідеологічним питанням. Головним доповідачем на зборах був Ю. Збанацький, який між іншими так говорив про вплив заходу на молоді: "У цьому році наша письменницька сім'я доповнилась цілим загоном молодих літератів, людей інте-

ресних і неспокійних. Вони вносять в літературу свіжий струмінь. Цікаві вірші друкують В. Коротич, І. Драч. Та трапляється іноді, що і молоді поети захоплюються ще штучарством, їхня творчість йде не від народних образів і мотивів, а є наслідкуванням потужних літературних зразків. Капіталістичний захід всіма засобами намагається впливати на нашу молоді, заразити її нігілізмом і скептицизмом. Цей скептицизм, нігілістичне ставлення до дійсності подекуди відчувається і в творах молодих. Ю. Збанацький домагався, щоб комсомол звертав більше уваги на творчість молодих та сильно накинувся на деякі поезії М. Вінграновського. В. Коротич розказав про свою участь у фестивалі молоді в Гельсінках та про ті труднощі, з якими йому довелося зустрічатися в дискусіях з західною молоддю." ("Л. У.", ч. 79).

● **М. Бажан захоплюється молодими.** На своєму виступі в Кам'янець-Подільському педагогічному інституті академік М. Бажан "дуже схвально відізвався про творчість Євгенія Євтушенка і Ліни Костенко, які йдуть у велику поезію своїми власними дорогами, незважаючи на окремі помилки чи невдачі" ("Л. У.", ч. 80).

● **Нові книжки молодих літератів.** В останньому часі появились такі нові книжки молодих: В. Дрозд — "Люблю сині зорі", оповідання, В. Коротич "Запах неба" — друга збірка поезій, Є. Гудало — "Люди серед людей", оповідання, І. Драч — "Соняшник", поезії, М. Вінграновський — "Атомні прелюди", перша збірка поезій.

● **Молоді сатирики.** 2 жовтня в Києві в СПУ обговорювалось творчість молодих сатириків — А. Динника (Бровари), П. Красюка (Ровенщина), М. Хижка (Волинь), В. Чемериса (Дніпропетровщина), О. Чорногуза (Вінниця), О. Шкабоя (Кіровоград), Д. Молякевича (Київ). На зборах відмічено, що

МОЛОДЬ І ОСВІТА В УКРАЇНІ

(Хроніка за вересень-жовтень 1962 р.)

● **Побажання українського космонавта учням.** З датою 31 серпня український космонавт Павло Попович переслав побажання українським учителям і учням в українській мові по через газету "Радянська освіта". В побажанні говориться: "Бажаю учням вчитися лише на відмінно та добре". ("Рад. осв.", ч. 69).

● **Школи України з початком навчального року.** В минулому навчальному році багато шкіл України переведено на нові плани та програми. У 263 школах викладалось ряд предметів іноземною мовою. Майже пів мільйона дітей вчилися на "5" і на "4". В школах-інтернатах та школах і групах продовженого дня навчалось понад 350 тисяч дітей. Зараз на Україні є 100 шкіл-інтернатів, але лише 30 з них домоглися повної успішності (цебто, що ані одна дитина в цих школах не повторяла). 350 тис. випускників середніх шкіл разом з атестатами зрілості одержали свідоцтва про оволодіння якоїсь практичної професії. У 1961 р. на Україні побудовано 472,8 тис. учнівських місць, 2061 майстерень, 2390 навчальних кабінетів. В цьому році в усіх школах України навчається понад 8 міль. учнів, на 800 тис. більше, як в попередньому році (тоді, як нових місць побільшилось лише на 472,8 тис.).

● **В Україні не вся молодь охоплена школою!** У Хмельницькій обл. в минулому навчальному році 59 дітей шкільного віку не були охоплені школою, а в цьому році 117. ("Р.О.", ч. 72). У Херсонській обл. 400 дітей шкільного віку — поза школою. "Рад. освіта" (ч. 73) про це пише: "Трапляється подекуди ще й так, що органи народної освіти рапортують про повне охоплення дітей навчанням, а органи ЦСУ (Центральне Статистичне Управління) у сатириків є найменше новаторства, що їхні форми застарілі і закорумльовані, а їхнє головне завдання описувати п'яниць, стиліг і воржок...

виявляють, що десятки і сотні учнів по області залишаються поза школою. Так було торік і в Запорізькій, і в Черкаській і в ряді інших областей". Але є й інші випадки, які свідчать про правдивість советської статистики: згідно зі статистичними даними в одному районі Києва до першої класи мало поступити 373 дітей, а на 1 вересня з'явилося 552! Де взялась решта дітей? ("Р.О.", ч. 73).

● **Навчання працюючої молоді в Україні.** Здавалось б, що в країні "робітників і селян" навчання працюючої молоді повинно бути якнайкраще забезпечене і для цієї молоді повинні бути створені якнайкращі умови. Факти вказують цілком щось протилежне: в найгірших умовах навчається якраз працююча молодь — діти робітників і селян. Ось цитата з передової ("Р.О.", ч. 75): "У навчанні працюючої молоді все ще мають місце істотні недоліки. Головні з них — значний відсів учнів, погане відвідування ними занять, низька успішність, недостатнє охоплення навчання робітників і колгоспників провідних професій. У минулому навчальному році відсів учнів з шкіл робітничої молоді становив 26,4%. З шкіл сільської молоді відсіялось 40,5%. Школи сільської молоді Донецької, Полтавської, Кіровоградської областей втратили більше половини своїх учнів, а Луганської обл. — 60,8%. Відвідування займають учнями в ряді шкіл ледве досягає 60-70%. В багатьох школах сільської молоді не організовано підвозу учнів, все ще мало змінних шкіл... У справі навчання працюючої молоді все більшу роль відіграють заочні середні загальноосвітні школи, екстернат. Сітка й контингенти учнів заочних шкіл за останні роки швидко зростають. Якщо в 1958-59 навчальному році в республіці було 40 заочних шкіл і відділень з 17,7 тис. учнів, то в цьому навчальному році працює понад 500 заочних шкіл і відділень, а в них навчається понад 300 тис. учнів. Однак увага до цих

шкіл з боку органів народної освіти і громадськості недостатня. 300 тисяч молоді, яка повинна навчатись в нормальних середніх школах — навчається заочно. Існує можливість, що лише 5% закінчить середню освіту, а опісля лише 0,1% можливо колись поступить до високих шкіл! Прекрасні перспективи для працюючої молоді...

● **Високі Школи і Академія Наук України.** Не від сьогодні відомо, що советська система стає все більше поглиблювати різницю і створювати штучну ворожнечу між Високими Школами України і Академією Наук, щоб тим самим не допустити до цілеспрямованого розвитку і піднесення на вищий рівень української науки. На сторінках нашого журналу ми вже реферували про намагання українських учених поставити українську науку на державний рівень. В минулих кількох роках було видно деякі практичні висліди цього намагання. Зараз помітно дальше затіснення співпраці між ВУЗ-ами і АН, хоч і надалі наука рухається вперед двома руслами — через дослідні "академічні" установи і через "вузівські" лабораторії, що у висліді дає штучний поділ науки на "важливішу" (в установах АН) і "другорядну" (у ВУЗ-ах), тоді, як у ВУЗ-ах працює в півтора разу більше докторів і в три рази більше кандидатів наук, як в АН. Зараз ставляться дальші кроки по лінії співпраці між АН і ВУЗ-ами — недавно при допомозі АН створено в Київському університеті лабораторію математичної лінгвістики, вчені АН співпрацюють з катедрою радіопередавальних пристроїв Київського політехнічного Інституту. Зараз Інститути АН математики, радіофізики, електроніки, кібернетики спільно з вченими ВУЗ-ів працюють над окремими проблемами. АН оголосила біжучий академічний рік роком зміцнення і дальшого розвитку співпраці вчених вузів і дослідних інститутів. ("Р.О.", ч. 75).

● **Юнаки і дівчата** — в тому самому гуртожитку! Немоżliве стало можливим. Для Харківського автомобільно-дорожного інституту збудовано п'ятиповерховий гуртожиток, в якому живуть (в тому самому будинку) понад 400 юнаків і дівчат. ("Р.О.", ч. 76).

● **Нові факультети.** З початком нового академічного року створено в Кам'янці-Подільському новий загальнотехнічний факультет Київського автомобільно-дорожного інституту, на який вписалось 140 студентів ("Р.О.", ч.

76). Рівнож відкрито новий факультет радіоелектроніки на Одеському політехнічному інституті ("Р.О.", ч. 79).

● **Мистецькі вузи в Україні.** Десь до 1960 р. українські мистецькі вузи випустили ряд дуже талановитих артистів - співаків і музиків, які нерозвільдили також і закордон. Але в останніх двох роках помічається неможливість застій. Українські консерваторії в останніх двох роках не випустили ані одного яскравого виконавця кляси скрипки чи фортепіано. Ба що

більше, на минулорічному всесоюзному конкурсі музикантів-виконавців, Україна була представлена лише кількома студентами, які не спромоглися зайняти жодного призового місця... На відбіркове прослухання до II Міжнародного конкурсу ім. П. Чайковського українці не могли послати ані одного свого вихованця. Невже ж український народ який від віків прославляється своєю музичальністю, в підбольшевицькій дійсності перестає бути музичальним? ("Р.О.", ч. 81).

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

(Вересень-жовтень 1962 р.)

● **Українські студенти у Відні.** Зараз у Відні студіює понад 20 українських студентів. Деякі з них отримують стипендії КоДУС-у. При Віденському університеті існує також лекторат української мови, який веде проф. С. Боднарчук, а в його заступстві інж. Л. Гавриш та др. С. Наклович. На жаль небагато українських студентів відвідує курси української мови.

● **Інавгурація Академічного року в Філадельфії.** 8 вересня заходами місцевого осередку ТУСМ-у відбувся інавгураційний вечір нового академічного року. В часі зустрічі були виголошені такі доповіді: М. Мазурок — "Українські студенти та їхнє завдання", А. Скальський — "М. Міхновський — наш патрон", Б. Кульчицький — "Український націоналізм", З. Колінко — "Чому я є членом ТУСМ-у?" У вечір взяла участь група місцевих студентів та середньошкільної молоді.

● **Курси української мови в Лаврентійському університеті.** У Лаврентійському університеті в Сodbурах (Канада) відкрито, як і в минулому році акредитовані курси української мови на першому і другому році. Курс другого року поділяється на два відділи.

● **Дні українського студента в Нью Йорку.** 29-30 вересня відбулись в Нью Йорку, влаштовані місцевою УСГ Дні Українського Студентства, в програмі яких з доповідями виступили: В. Хома

— "Українські студенти в рядах УПА", К. Савчук — "Українське студентство в Америці", В. Голубничий — "Українські студенти за залізною завісою". В програму днів входила також студентська забава, як також великий концерт, в якому виступали українські студенти мистці, а також мистецькі групи мадярських і литовських студентів. В концерті — цьому великому пописі молодих українських сил виявлено багато нових талантів.

● **Гурток середньошкільників у Філадельфії.** У Філадельфії існує Український Студентський (Середньошкільний) Клуб при Кардинал Дагерті Гай Скул, до якого належить 60 хлопців та дівчат, які навчаються в цій середній школі. До управи Клубу входять: Ю. Гадач — голова, А. Хлібкевич — заступник, Л. Кузьма — скарбник, С. Кічуга — секретар. В новому шкільному році Клуб має заплановану багатогранну діяльність.

● **Відзначення СУСК-у у Вінніпегу.** 21 вересня студенти Манітобського університету, як і щорічно, влаштували "Параду початкуючих" для відзначення початку академічного року, в якій взяли участь тисячі студентства, а також місцевий відділ СУСК-у, до якого входять українські товариства — Альфа Омега, т-во Іларіон та ТУСК "Обнова". Український віз-експонат мав гасло "Від китайського до берлінського му-

ру", за що одержав почесне відзначення.

● **Стипендії Українського Робітничого Союзу.** Уже багато років УРС уділює різного роду стипендії для студіюючої молоді в США і Канаді. Але, на відміну від інших стипендій — ці стипендії зобов'язують: належати до української спільноти та брати в ній активну участь, бути активним членом УРС, ширити і боронити українські державницькі вимоги, студіювати українознавство, а після закінчення студій брати участь в українських організаціях.

● **Ідеологічна конференція ТУСМ-у.** 20 жовтня у Філадельфії відбулась Ідеологічна Конференція присвячена 20-літтю створення УПА, яку влаштувала Центральна ТУСМ-у при співпраці місцевого осередку. На Конференції були виголошені такі доповіді: Р. Шаран — "Нарис історії УПА", І. Чума — "Вклад ОУН в УПА" (відчитав Ю. Федорук), З. Колінко — "Жінки в рядах УПА", Х. Кульчицька — "Літературна творчість УПА", В. Будзак — "УПА й українська еміграція". В конференції взяло участь біля 80 осіб.

● **Зустріч Голови УНР і члена ПУН інж. О. Бойдуніка з членами "Зарева".** (Кореспонденція Б. Гасюка). 18 вересня відбулась у Філадельфії в помешканні Марка Царинника, товариська зустріч Голови УНР і члена ПУН інж. О. Бойдуніка з членами місцевої клітини "Зарева". Зустріч мала товариський характер а її ціллю

був обмін думками молодих зареєсованих з гостем. Багато уваги в дискусії було присвячено своєрідному ренесансові, який зараз проявляється в культурному житті в Україні з окремим наголошенням ролі молоді, молодих творців, які в тому процесі відіграють важливу роль. Інж. О. Бойдунник розповів про свою подорож до країн Південної Америки, в часі якої його вітали урядові чинники, як голозу парламенту українського уряду в екзилі. (Автор цих рядків мав змогу говорити недавно з українцем, який прибув до США з Аргентини і розказував, що почавши від відвідни 1938 р. соти О. Сеніка-Грибівського, ніхто з інших відвідувачів не викликав такого великого піднесення серед українців, як це зробив інж. О. Бойдунник). Закінчуючи зустріч, дискусія перейшла в площину відносин між українськими політичними угрупованнями в загальному і зокрема між націоналістичними. Почесний гість відмітив пекучу потребу якнайтіснішої консолідації всіх українських самостійницьких сил на еміграції.

● **Нова студентська організація "Медична Громада".** 8 вересня на сходинах студентів медицини з представниками Українського Лікарського Товариства (УЛТ-ПА) в Нью Йорку, створено нову студентську організацію "Медична Громада", що має завдання об'єднати студентів медицини, дентистики і фермації, які перебувають в країнах вільного світу. До першої Управи Громади увійшли: Я. Сидорак — голова, Ю. Тершаковець — заст. голови, Лариса Зубаль — секретар, Ю. Сай — орг. референт, В. Григорович, Р. Керницький, В. Когуляк — члени.

● **Дискусійний вечір "Зарева" у Філадельфії.** (Жор. В. Гасюка) 28 вересня відбувся у філадельфії дискусійний вечір "Зарева", присвячений питанню "Україна та її сусіди". Дві протилежні точки погляду реферували Марко Царинник і Андрій Масюк, які були однозгідні коли йшлося про боротьбу з тими нашими сусідами, що вороже відносяться до са-

мостійної України і про konieczність співпраці, коли Україна досягне свою повну самостійність і соборність. В дискусії брали участь Оксана Бак-Бойчук, В. Гнатюк, О. Врублівський, І. Конрад, Я. Добровольський, Олег Бак-Бойчук. В загальному дискусіянти погоджувались в таких точках: а) щоб Україна могла вибороти свою соборність і самостійність — вона мусить вести перед в часі есентуальної революції народів, які входять в сферу впливів СССР, б) ми повинні завжди мати на увазі, що наші історичні воєни не занекали своїх загарбницьких плянів відносно України, в) з жалем доводиться ствердити, що сучасний режим СССР бере свої початки в лоні російської нації і є її суттєвим твором, у висліді чого боротьба з большевицьким режимом може перетворитись у боротьбу з російським народом, г) уклад сил у східній Європі є для нас дуже некорисний і лише через максимальну напругу сил цілого народу, зможе Україна здобути свою самостійність.

● **Український Тиждень у Монреалі.** Українські студентські клуби при монреальських університетах імені Мекгіла і Сера Джорджа Вільямса улаштували, як і щороку Український Тиждень. Для Мекгілського українського студентського клубу щогорічний тиждень був ювілейним — десятизм з черги. Український студентський тиждень розпочався 12 листопада відкриттям виставки картин місцевого українського майора Андрія Задорожного. Офіційно виставку відкрив декан юридичного факультету Мекгілського університету проф. Франк Скотт. У рамках українського тижня відбувся в четвер 15 листопада концерт відомого українського піаніста Бориса Максимовича, який виконував твори Скарлатті, Багговена, Ревуцького, Шумана, Шопена і Ліста. На закінчення українського тижня в суботу 17 листопада відбувся студентський бал. З нагоди українського тижня видано спеціальну брошуру, в якій подано програму тижня,

а також слово голови Українського студентського клубу при Мекгілському університеті Андрія Роніша, інформативну вістку про А. Задорожного та інші інформації і фотографії.

● **Нові числа студентських видань "Студентське слово",** ч. 4/44, Рік IX, додаток до щоденника "Свобода" з датою 11 вересня. Редагує Колегія з повноваження Пресового бюро СУСТА у складі: Марта Савчук, Лариса Ганушак, Світлана Луцька. Зміст: М. С. — "Вони себе героями звали", Б. Фштей — "Роль українського студента у відсааткуванні тижня по неволених націй", К. Савчук — "До історії СУСТА", В.Д.П. — "Десята міжнародна студентська конференція", "УСТ при Сиракузькому університеті в акад. році 1961 - 1962", "Студентська конференція в Боффало", "Ювілейна конференція в Клівленді".

"Студентська думка", ч. 8, Рік I, сторінка ТУСМ-у, додаток до тижневика "Гомін України" з датою 8 вересня. Зміст: Х.Л.К. — "Ми, чи ви?", Б. Боднар — "Перша літературна спроба", "Україна на малах в американській пресі", "Хропіке життя ТУСМ", "Молодь в Україні".

"Студентська думка" ч. 9, Рік I, сторінка ТУСМ-у, додаток до тижневика "Гомін України" з датою 20 жовтня. Зміст: "Смерть С. Бандери і українське студентство" (передрук), З. Колінко — "Чому я є членом ТУСМ?", "ХV конгрес ЮСНСЕЙ", Х.Л.К. — "Пам'яті С. Бандери" (вірш), "У 20-ліття УПА", Б. Кульчицький — "Спекуляція фразами".

● **Від Редакції "Смолоскипу":** В "Студентській Думці" ч. 9, органі ТУСМ-у є стаття голови ГУ ТУСМ-у Б. Кульчицького "Спекуляція фразами", яка відноситься до замітки в "Смолоскипі" (ч. 24, 1962) — "Чи за таку співпрацю з ТУСМ-ом" У зв'язку з цією статтею Редакція хоче заявити, що ми в такій площині ані на такому рівні не дискутували і не будемо дискутувати з ТУСМ-ом жодних проблем. На цьому уважаємо справу закінченою з нашої сторони.

ДАЛЕКІЙ ДІВЧИНИ — НА ПРОЩАННЯ

(Особисте)

Далека дівчино, Ти з'явилась в мому житті і залишила незатертий слід. Важко розгадати: чому Ти з'явилась і відійшла — може назавжди.

Ти знаєш, це було так: я сидів за купою книжок, раз і другий. Ти підійшла і запитала рідною мовою, в гужому столізному місті:

— Над яким питанням працюєте?

І тоді я відгук, Ти не тутешня, Ти — звідти.

Так ми познайомились.

І скільки ми знайшли спільного в нашому житті, в нашому зацікавленні, в нашому шуканні чогось далекого, ще невідомого, що увидалось таким близьким і таким до болю далеким.

Далека дівчино, Ти не була голівудською зіркою, але Твою душу можна було відчуту серед тисячі людей. Ти була інша, інша своєю мовою, своєю душею, своїм сприйманням світу і життя.

І чи Ти згадаєш, чи забудеш: ми стояли у тіні величного пам'ятника. Я назвав Тебе ім'ям, яким Ти себе представляла. В Твоїх очах з'явилися сльози. Ти витягнула грубий, записаний віршами зошит. Ти читала свої балади: в моїй душі зроджувалась радість і гордість за Тебе. Запам'ятались слова:

В столичному місті
З руїн барикади
Гадюка повзла...

І чи Ти згадаєш, чи забудеш: скільки спільного було в наших довгих розмовах, скільки величного ми знайшли в житті нашого народу, скільки страждального, до божевілля болюгого. Ми зупинились біля водогрино:

— Ти далі йти не можеш!...

Я не питався чому, а Ти не казала. Ти відвернулась і при місячному світлі в Твоїх очах блиснула сльоза. Так ми розстались.

Я приходив ще раз і ще раз. Ти не з'являлась.

І знову: я сидів коло того самого стола, за купою книжок. Але я їх не рутаю. А коли закрили залізні двері великого мармурового будинку, я, пройшовся слідами наших зустрічей: я знову стояв у тіні величного пам'ятника, я знову дивився крізь краплі водограю на світло меркнучого місяця. Мені пригадалось:

В столізному місті
Із-за скель водограю —
Там рожа цвіла...

І я знав: в цьому ж часі Ти може стояла на осыкій гірці, біля тисячолітньої могили, а в світлі сходячого місяця, в илесах рідної ріки, Тобі увидалось чуже столізне місто, і великий пам'ятник, і кресті водограю...

Далека дівчино, далека і близька, яка сила в світі є, що трівожить людську душу, заставляє страждати тоді, коли треба радіти?

Петро Щербий

Огляд нових книжок

АТОМНІ ПРЕЛЮДИ

Микола Вінграновський: "Атомні прелюди". Поезії. Київ. "Радянський письменник". 1962.

В скороченні подаємо огляд першої книжки поезій молодого контроверсійного поета М. Вінграновського ("Літ. Україна", ч. 74):

"Він розповідав про свого великого вчителя і читав вірші. І було це таке гармонійне — і Дніпро, і каштани, і цей чорнявий енергійний хлопець, і слова про Довженка — було це таке чудове, що ніч та запала в моє серце назавжди!"

... Я ще раз зустрівся з ним. Ось на столі його перша поетична книжка. Читаю її і бачу перед собою автора, хоч він тепер і далеко від мене. Все такий же: запальний, збу-

джений, з невгомними сяючими очима. В тих очах — радість, спрага життя і... тривога.

Ще так недавно він грав Івана Орлюка в "Повісті полум'яних літ". Він говорив: "Я так люблю сіяти... Люблю орати, косити, молотити. Але понад усе люблю сіяти..."

Даремно шукати у віршах Миколи Вінграновського холодних декларацій, даремно шукати в них і так званої "чистої" лірики задля лірики. В кожному рядку — як першого розділу книжки "Світ без війни", так і другого — "Чуєш Дніпре мій!", — в кожному

рядку звучить біль і неспокій. То наше покоління, що народилося в партизанських землях, на розбитих вокзалах, що дивилося перші свої сни під грізну колискову війни, — то молоді люди, яким зараз по двадцять літ, говорять устами поета. І це ті ж хлопці, які “так люблять сіяти!” Ні, не для того прийшли вони в цей світ, щоб сказати словами Солдата з поеми М. Вінграновського “Демон”:

Я знищив сто народів і культур,
Зівалтував красу і ніжність людства,
Я з тюрем ввесь, концтаборів, тортур,
Ганьба людини, я вірець безпутства...

Другий розділ книжки “Чуєш, Дніпре мій!” — це палкі слова любови до української землі, це пристрасний гімн її пишновітній природі, роботячим рукам благодатних українських степів.

Я певен, що коли навіть дуже далека від поезії людина візьме цю збірку і прочитає хоча б перші кілька строф, вона вже не зможе відірватись від неї до останнього рядка. І вона дуже добре зрозуміє автора (не в приклад деяким критикам), зрозуміє, і він назавжди стане для неї хорошим, близьким другом.

І нехай у першій книзі молодого поета є ще недоліки... Та їх зовсім мало в збірці. А свою статтю про молодого талановитого поета, про його поезію, про неспокійну вдачу і благородні поривання я хочу закінчити такими рядками з його “Вінка на березі юності”:

Я встигну долюбить! Доклясти встигну я!
І встигну я до тих часів дожити,
Коли в польоті вічному Земля
Навчиться вже собою володіти.

Микола Котенко

ЗАПАХ НЕБА

Віталій Коротич: “Запах неба”. Держлітвидав України, Київ, 1962 р.

Це вже друга збірка поезій молодого поета. Тому що вона ще не дійшла на еміграцію подаємо в скороченні її огляд (“Літ. Україна”, ч. 79):

“Поети відчують запах неба. Принаймні, так твердить один з наймолодших — Віталій Коротич. Свою другу книжку віршів він назвав “Запах неба”. Думаю, не тому тільки, що так іменується одна з кращих поезій збірки.

Як же пахне небо? “Життям нашим пахнуть хмари...” До неба, до високих думок та почуттів і закликає молодий автор своїх читачів, закликає щиро й переконано, словами, народженими в надрах серця і зваженими на вагах розуму.

У програмовому вірші досить показово відбиті ідейно-естетичні особливості книжки, її роздумливість і предметна образність, що іде від традицій і Ф. Тютчева, і М. Рильського, і Є. Плужника.

Автор безмежно відданий рідній Україні (“життя тобі присягаю зі сміхом, трудом, слізьми. Візьми”).

Якщо в “Золотих руках” (перша його збірка поезій) найчастіше зустрічалися трохи абстрактні оповіді й роздуми, то тут переважає бойова, темпераментна революційна патетика.

Вміння крилато висловити свої думки, те, що зветься афористичним мисленням, дається в знаки не тільки в побудові окремих рядків

і строф, а й у конструктивному ладі всього вірша.

З позиції бойового гуманізму написані і ті драматичні історії, в яких розповідається про людські нещастя і ті викривальні пасажі, де гнівно засуджуються куцї, обмежені обивательські ідеали, заскоружла міщанська мораль, що наче міль, де-не-де точить наше життя.

Пророк, борець — таким мислить собі автор суспільну роль поета — співця народу. Коротич оспівує чисті думи і чисті руки митця, могутню владу людського генія, свіжість і первозданність западного слова, віщу силу натхненної пісні, гранітну міць безстрашного таланту, вічну славу подвижників у мистецтві.

Його сила — в афористично викладених поетичних роздумах, у лаконічності, логічній і емоційній зібраності, в конденсації слова і думки. Так написані кращі речі обох збірок.

Збірка В. Коротича “Запах неба” вагома і цікава, в ній бринить голос нашого мислячого сучасника.”

Йосип Кисельов

Від Редакції: Українська література в підсоветській дійсності твориться в надзвичайно складних обставинах. В усіх письменників, як старшого покоління, так і молодших, як колись, так і зараз, ми знаходимо твори, які назавжди залишаться в українській літературі, як прекрасні перлини незломного духа нашої

го народу. В тій літературі ми знаходимо і твори, які були написані і які зараз пишуться, як "дань часові", — колись це було оспівування Сталіна, а тепер це оспівування Комуністичної Партії і сучасних її діячів. Як твори присвячені Сталінові протягом останніх років зникли з нових видань, так зникнуть і твори

написані на замовлення партії і про партію.

Ми приймаємо і даємо оцінку лише тих творів, молодих чи старіших, які переживуть століття, яких вартість не буде обмежена часом чи пануючим в Україні режимом, які перейдуть у вічність, як найкращі зразки сили і живучости українського народу.

Гуцульське гуляння на дозвіллі

"Малих народів не буває, але бувають малі співці, мізерні служителі мізерних муз. Саранчучковими зграями вони перелітають із століття в століття, з епохи в епоху, і часто від переобтяження славою і нитомою вагою високорозвинених шлунків, від маніякальності егоїстичної уяви і жорстокості снів про своє місце в культурі, у них кам'яніють крила і вони падають у Лету. Їхні ж твори залишившись без них і раптом злякавшись навколишнього світу, складають свої мільйонні крила-сторінки і каменем летять туди ж".

Микола Вінграновський

"Бувають урочисті дні, коли народ у вічній своїй дорозі до щастя обертається назад, на своє минуле, на свою тисячолітню пройдену дорогу і з почуттям любови помічає, що вона, ця пройдена ним дорога, розверстована золотими верствами творів його справжніх співців".

Микола Вінграновський

"В щасті і в труднощах, в горі і в радостях, і в смерті — бути скрізь із своїми людьми, ділити з ними все порівному, як у голод — скоринку, і як на війні — патрони".

Олександр Сизоненко

